T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | DERS KİTABI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

9. Sınıf

ORTAÖĞRETİM

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

9. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Muhammed Emin Şimşek
Abdullah Bektaş
Abdullah Taşkıran
Ahmed Şentürk
Asiye Yılmaz
Furkan Özüdoğru
Havva Aldemir Emek
Sümeyye Özaydın

....., 2024

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 9590
DERS KİTAPLARI DİZİSİ ..... : 2011

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiç bir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Sabahattin Nayir

Dil Uzmanları
Haci Abuzer Nas
Hilal Arslan Kutlu

Görsel Tasarımcılar
Veysel Kubat
İzzettin Yılmaz Başkar
Abuzer Korkmaz
Fatih Çam

Program Geliştirme Uzmanı
Leyla Akın

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Şafak Cansu Doğru

Rehberlik Uzmanı
Kenan Pınarbaşı

ISBN 978-975-11-8061-2

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 17.07.2024 gün ve 110459275 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

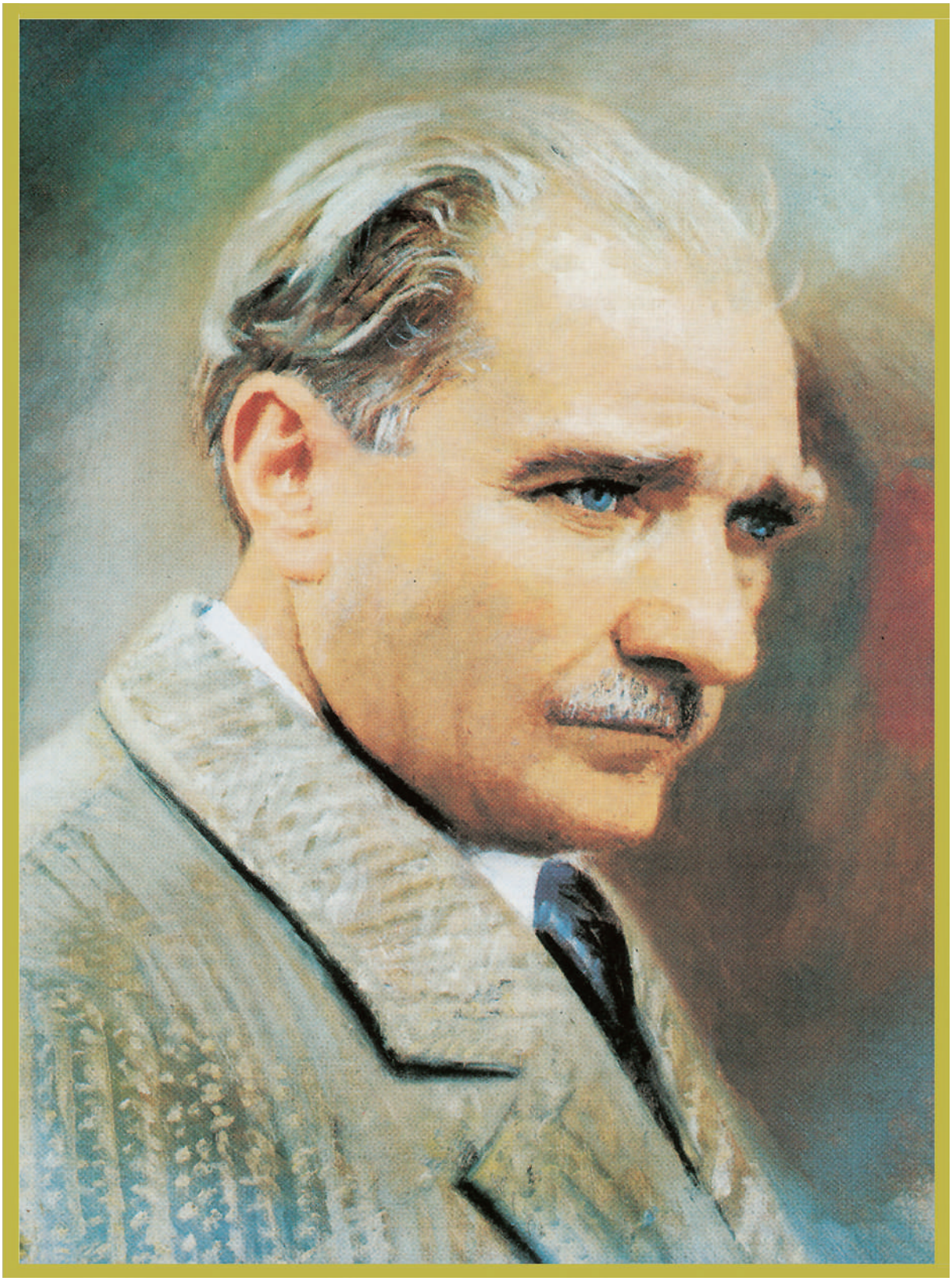

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Kitabın dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasında başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda da Ünite isimleri üzerine tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8

1. Ünite **Allah-İnsan İlişkisi** 10

1.1. İnsan ve İnsanın Yaratılışı 12
1.2. Doğruyu Arayan Bir Varlık Olarak İnsan 16
1.3. İbadet ve Dua Eden Bir Varlık Olarak İnsan 21
1.4. Kur'an'dan Mesajlar 31
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 37

2. Ünite **İslam'da İnanç Esasları** 44

2.1. İman ve İmanın Mahiyeti 46
2.2. İslam'da İman Esasları 51
2.3. İmanın Bireye ve Topluma Kazandırdıkları 63
2.4. Kur'an'dan Mesajlar 68
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 72

3. Ünite **İslam'da İbadetler** 80

3.1. İslam'da İbadetin Kapsamı 82
3.2. İslam'da Temel İbadetler 89
3.3. İnsan ve İbadet 97
3.4. Kur'an'dan Mesajlar 104
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 108

4. Ünite **İslam'da Ahlak İlkeleri** 116

4.1. İslam'da Ahlakın Mahiyeti 118
4.2. Ahlakın Temel Unsurları 127
4.3. Ahlaki Tutum ve Davranışlar 132
4.4. Kur'an'dan Mesajlar 141
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 146

5. Ünite **Kur'an'a Göre Hz. Muhammed** 150

5.1. Hz. Muhammed'in Beşerî ve Peygamberlik Yönü 152
5.2. Hz. Muhammed'in Örnekliği 161
5.3. Kültürümüzde Hz. Muhammed ve Ehlibeyt Sevgisi 166
5.4. Kur'an'dan Mesajlar 169
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 174

Sözlük 180
Cevap Anahtarları Karekodu 186
Kaynakça 187
Görsel Kaynakça Karekodu 188
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 189
Türk Dünyası Haritası 190

Kitabın Tanıtımı

Bu kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünitenin başında ünite kapak sayfası yer almaktadır.

Ünite kapaklarında o ünite adı, alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme çıktıları verilmiştir. Ayrıca ünite ile ilgili olarak hazırlanan e-içeriğe ulaşmak amacıyla karekod yerleştirilmiştir.

Ünite adı

Ünite konu başlıkları

Ünite e-içeriklerine yönlendiren karekod

Öğrenilecek kavramlar

Öğrenme çıktıları

Öğrencinin önceki öğrenmeleriyle ünite arasında köprü kuran "Üniteye Başlarken" alanı

Kitap genelinde e-içeriklere ulaşmak için kullanılan karekodlar (Karekodla ulaşılamayan durumlarda öğretmen derse ait e-içeriklerin çıktısını alarak gelmelidir.)

Ünite konu başlığı

Derse hazırlık ve ön değerlendirme yapılan "Konuya Başlarken" alanı

Konunun anlaşılmasına katkı sunmak amacıyla kullanılan görseller

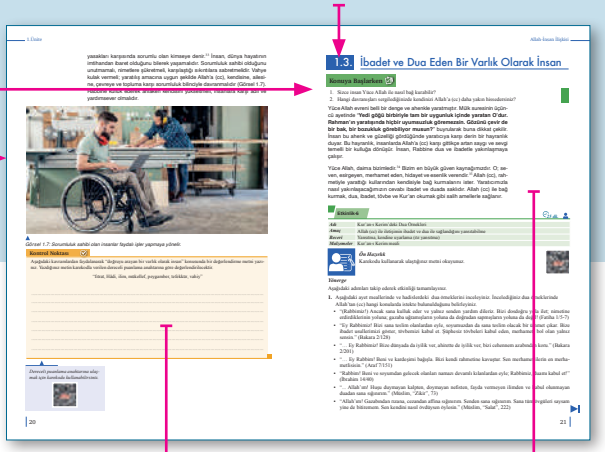

Konu sonlarında "Kontrol Noktası" adıyla öğrenilenleri pekiştirmek amacıyla çalışma yapılabilecek alanlar

Sayfaların dış kenarlarında öğrencilerin kendi çalışma notlarını yazabilmeleri için tasarlanmış boşluklar

Öğrencilere yol gösteren, ek bilgiler veren, önemli görülen kelime, kavram veya tanımların açıklandığı metin alanları

> ***Settar***
>
> *"Ayıpları, kusurları örten" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.*
>
> (bk. Karagöz, 2009, 341-342)

Öğrencilerin araştırma yaptıktan sonra elde ettikleri bilgileri yazması için ayrılan alanlar

> ***Metinde geçen "emanet" ifadesinden ne anlıyorsunuz?***
>
> .....
>
> .....

Öğrencilere bilgi veren, onları araştırma yapmaya yönlendiren veya verilen görevleri açıklayan metin alanları

> *Öğrenciyi araştırma yapmaya yönlendirecek veya görevlendirecek metin alanları*

Kitap genelindeki ''Etkinlik, Okuma Parçası, Örnek Çözüm vb.'' numaralandırılmış çalışma alanları

Başlangıç sembolü

Bitiş sembolü

Sonraki sayfada devam edecek sembolü

Önceki sayfanın devamı sembolü

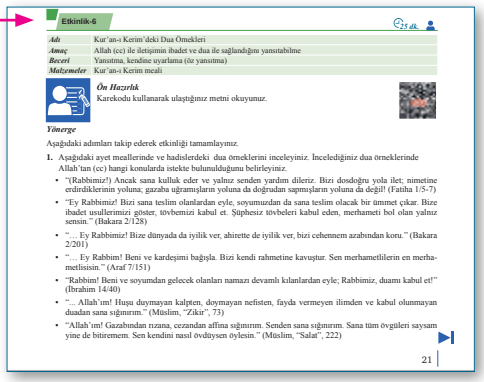

Öğrenci ve öğretmenin derse gelmeden önce yapması gereken hazırlıkları hatırlatan sembol ve bilgilendirme alanı

Farklı kaydet alanı

alan bitiş sembolü

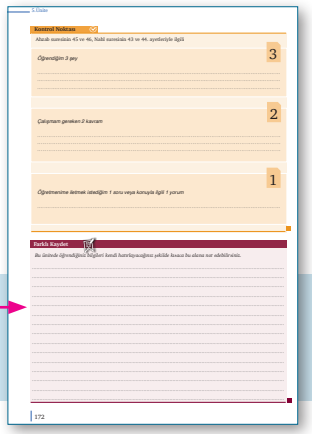

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

"Üniteye Başlarken" alanı

"Konuya Başlarken" alanı

"Kontrol Noktası" alanı

"Farklı Kaydet" alanı

Çalışmanın bittiği yer

Etkinliğin başladığı yer

Etkinliğin bittiği yer

Bireysel etkinlik

Grup etkinliği

Rehberli etkinlik

Etkinliğin süresi

Sonraki sayfada devam eden çalışma

Önceki sayfadan devam eden çalışma

Ders öncesi hazırlık gerektiren çalışma

Kısaltmalar

as	: aleyhisselam
b.y.	: basım yeri yok
bk.	: bakınız
C	: cilt
cc	: cellecelalüh
çev.	: çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: editör
haz.	: hazırlayan
Hz.	: Hazreti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan önce
MS	: Milattan sonra
nşr.	: neşreden
ör.	: örnek
ra	: radıyallahüanh/radıyallahüanha
s.	: sayfa
sav	: sallallahü aleyhi vesellem
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: tahkik eden
ts.	: tarihsiz
vd.	: ve devamı, ve diğerleri

1. ÜNİTE

Allah-İnsan İlişkisi

1.1. İnsan ve İnsanın Yaratılışı
1.2. Doğruyu Arayan Bir Varlık Olarak İnsan
1.3. İbadet ve Dua Eden Bir Varlık Olarak İnsan
1.4. Kur'an'dan Mesajlar

▶ **Bu ünitede öğrenilecek kavramlar**

- **dua**
- **fıtrat**
- **hamt**
- **marifet**
- **mükellef**
- **tövbe**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- insanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle tefekkür ederek sorgulayabilmeniz,
- insanın doğruyu arayan bir varlık olarak bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilmeniz,
- Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilmeniz,
- Rum suresi 17-27. ayetlerin mesajlarını özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite PDF Dosyası

Ünite Özet Sunusu

Görsel 1.1

Üniteye Başlarken

Hiçbir şey tesadüfen veya kendiliğinden oluşmaz. Onları var eden bir güç ve irade bulunur.

Her varlık belli bir amaçla yaratılmıştır. Onlarda gördüğümüz denge ve ahenk, bu yaratmanın amaçsız olmadığının kanıtıdır.

- İnsanlar için güzel nimetlerden olan balı yapan arıların yaratılış amacı ne olabilir?
- Arıların bal yapmak dışında dünyaya ne gibi katkıları vardır?
- İnsanın ve diğer bütün varlıkların da arılar gibi belli amaçlarla yaratıldığını söyleyebilir miyiz? Bu yaratılışın amacı ne olabilir?

1.1. İnsan ve İnsanın Yaratılışı

Konuya Başlarken

1. Sizce Allah (cc); güneşi, suyu, toprağı, hayvanları ve bitkileri niçin yaratmıştır?
2. İnsanın yaratılış amacı ne olabilir?

Etkinlik-1

20 dk.

Adı	İnsanın Yaratılış Amacı
Amaç	İnsanın yaratılışına ve özelliklerine dair sorular sorabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde beş kişilik gruplara ayrılınız.
2. Grup arkadaşlarınızla fikir alışverişinde bulunarak aşağıdaki tabloyu beş dakika içinde tamamlayınız.

İnsanın yaratılış süreciyle ilgili, cevabını merak ettiğiniz soruları yazınız.	**Yaratılmış bir varlık olarak insanın özellikleri hakkındaki sorularınızı yazınız.**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. Belirlediğiniz soruları seçtiğiniz bir grup sözcüsü aracılığıyla sınıf tahtasına sırayla yazınız. (Eş anlamlı soru cümlelerini bir kere yazınız.)

Değerlendirme

Belirlediğiniz soruların insanın yaratılış süreci ve özellikleriyle ilgili olup olmadığını öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

Görsel 1.2: Deniz zeminindeki mercanlar

Mercanların dünya için önemi sizce ne olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yüce Allah, evreni ve içindeki varlıkları belli bir "amaçla" yaratmıştır (Görsel 1.2). Her şey yaratılış amacına uygun şekilde ve belli bir düzen içinde kendisine verilen görevi yerine getirir. Gök cisimlerinin hareketleri, gece ile gündüzün oluşması, canlıların yeryüzünde hayatlarını sürdürmeleri ve mikro âlemin denge içinde varlığını devam ettirmesi evrendeki düzenin örneklerindendir. Kur'an-ı Kerim'deki "**Şüphesiz biz, her şeyi bir ölçüye göre yarattık.**"[1], "**Güneş ve Ay bir hesaba göre hareket etmektedir.**"[2] gibi daha birçok ayet evrendeki düzene işaret eder.[3]

İnsan tarih boyunca "Ben kimim, nereden geldim, nasıl var oldum, niçin yaratıldım?" gibi sorulara cevap aramıştır. Diğer tüm varlıklar gibi insan da Allah (cc) tarafından yaratılmıştır. Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de insanın su ve topraktan yaratıldığını bildirir.[4]

Görsel 1.3: "O Rabbin ki seni yarattı, seni insan olarak şekillendirdi..." (İnfitar 82/7)

Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılış aşamaları şu şekilde ifade edilir: "**Ant olsun, biz insanı, çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe hâline getirdik. Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et hâline soktuk. Bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik. Bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan hâline getirdik. Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir.**"[5] (Görsel 1.3).

İlk insan Hz. Âdem'dir. O, cennette yaratılmış ve sonrasında dünyaya imtihan için gönderilmiştir.[6] İnsanın yaratılışı, yeryüzüne gönderilmesi ve yeryüzünü imar etmesi Allah'ın (cc) kudretinin örneklerindendir. Kur'an-ı Kerim'de "**Biz insanı en güzel biçimde yarattık.**"[7] buyrulur. Yüce Allah; insana akıl, ilim ve irade gibi nimetler vererek onu üstün bir konuma yükseltmiştir. İnsanın bu konumu, Kur'an-ı Kerim'de "**Ant olsun biz insanoğluna şan, şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık.**"[8] ifadeleriyle dile getirilir. İnsanın akletmesi, tercihte bulunabilmesi, ahlaki değerlere göre davranması, şehirler ve medeniyetler kurabilmesi ona bahşedilen üstün özelliklerdir. Kur'an-ı Kerim'de "**Hani Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' demişti…**"[9] ayeti insanın dünyaya bazı sorumluluklarla gönderildiğini ifade eder. Başka bir ayette de insana **emanet** yüklendiği ifade edilerek onun sorumluluğuna dair şöyle buyrulur: "**Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi…**"[10] İnsan; Rabbini tanımak, dinî vecibelerini yerine getirmek ve ahiret hayatına hazırlık yapmakla yükümlüdür.

Yüce Allah "**O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin her şeye hakkıyla gücü yetendir.**"[11] ayetiyle insanın sosyal ilişkiler geliştiren bir varlık olduğunu bildirir. Sosyal ilişkiler sayesinde insan, çevresindeki diğer insanlara saygı duymayı, onların haklarına riayet etmeyi öğrenir. Yaratılış amacının farkına vararak kendisine, ailesine, toplumu ve Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinciyle hareket eder.

İnsanın yaratılışıyla ilgili Hac suresi 5, Fatır suresi 11. ayetlerin meallerini https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf genel ağ adresinden okuyunuz.

Metinde geçen "emanet" ifadesinden ne anlıyorsunuz?

Görsel 1.4: İnsan, öğrenebilme özelliğiyle yaratılmıştır.

Allah (cc); ilk insan Hz. Âdem'e bütün isimleri yani maddi ve manevi varlıkların, kavramların isimlerini ve özelliklerini öğretmiştir.[12] Ayrıca onu öğrenebilen bir canlı olarak yaratmıştır (Görsel 1.4). Kur'an-ı Kerim'de bu konuyla ilgili şöyle buyrulur: "**Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek 'Eğer doğru söyleyenler iseniz haydi bana bunların isimlerini bildirin.' dedi. Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, hikmetle yapan sensin.' dediler.**"[13]

Her varlığın yaratılmasında bir amaç ve yarar vardır. Kur'an-ı Kerim'de '**Biz gökleri, yeri ve bunlar arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık.**'[14] buyrularak evrenin ve içindekilerinin boş yere yaratılmadığı ifade edilir. Yaratılan her şey kendisi için belirlenen şekilde Allah'a (cc) ibadet eder. Bir ayette "**Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu tespih eder; O'nu hamt ile tespih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tespihini anlayamazsınız. O Halim'dir, bağışlayıcıdır.**"[15] buyrulur. İnsanın yaratılış amacı Rabbini tanımasıdır. İnsan seçimlerinin ve eylemlerinin farkında olarak sorumlu ve bilinçli davranmalıdır. Yaratıcısına kulluk etmeli ve bu dünyada salih ameller yapmalıdır.[16]

Etkinlik-2

20 dk.

Adı	İnsanın Yaratılış Aşamaları
Amaç	İnsanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle tefekkür ederek sorgulayabilme
Beceri	Bilgi okuryazarlığı, sorgulama
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde dört kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Kur'an-ı Kerim mealinden veya karekodu verilen kaynaklardan aşağıdaki soruların cevaplarını grup arkadaşlarınızla araştırınız. Cevaplarınızı, sure ismini ve ayet numarasını belirterek yazınız, öğretmen rehberliğinde sınıfça değerlendiriniz.

Kur'an-ı Kerim'e göre

a) İnsan hangi unsurlardan yaratılmıştır?

.....

.....

.....

b) İnsanın yaratılış aşamaları nelerdir?

.....

.....

.....

c) İnsanın yaratılış amacı nedir?

.....

.....

.....

ç) İnsanın Allah'a (cc), kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumlulukları nelerdir?

.....

.....

.....

Değerlendirme

Sorulara verilen cevaplardan yararlanarak insanın yaratılışı ve özellikleriyle ilgili çıkarımlarınızı özetleyiniz.

.....

.....

.....

Etkinlik-3

20 dk.

Adı	En Güzel Biçimde Yaratılan İnsan
Amaç	İnsanın yaratılışına ve özelliklerine dair çıkarımlarda bulunabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge

Aşağıda adımları verilen düşün-eşleş-paylaş etkinliğini tamamlayınız.

1. "Muhakkak ki biz insanı en güzel biçimde yarattık." (Tin 95/4) Bu ayette bahsedilen "insanın en güzel biçimde yaratılması" ifadesiyle anlatılmak istenen ne olabilir? sorusunun cevabını düşününüz.
2. Aynı sorunun cevabını sınıftan seçtiğiniz bir ya da iki arkadaşınızla eşleşerek tartışınız.
3. Tartışmanızı tamamladıktan sonra ulaştığınız sonuçları seçtiğiniz bir grup sözcüsü aracılığıyla tüm sınıfla paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki öz değerlendirme formunu doldurunuz.

	Evet	Kısmen	Hayır
1. Grup tartışmasına aktif katıldım.			
2. İnsanın yaratılışı ve özelliklerine dair çıkarımlarımı grup arkadaşlarımla paylaştım.			
3. Grup arkadaşlarımın çıkarımlarını dinledim ve yorumladım.			

Kontrol Noktası

1. İnsanı diğer varlıklardan ayıran temel özellikler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. İnsanın değerli bir varlık olarak yaratılmasının amacı ne olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

1.2. Doğruyu Arayan Bir Varlık Olarak İnsan

Konuya Başlarken

1. Peygamberlerden ve ilahi kitaplardan hangilerini biliyorsunuz?
2. Yeni bir fotoğraf makinesi aldınız. Güzel fotoğraflar çekmek istiyorsunuz. Öncelikle yapmanız gereken, fotoğraf makinesinin kullanım kılavuzunu incelemek ve ardından temel fotoğrafçılık ilkelerini öğrenmektir.

Bu örnek ile Allah'ın (cc) insanlara ilahi kitap ve peygamber göndermesi arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Tartışınız.

Etkinlik-4

20 dk.

Adı	Güvenilir Bilginin Kaynağı
Amaç	Doğru bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilme
Beceri	Eleştirel düşünme

Yönerge

Aşağıda adımları verilen beyin fırtınası tekniğini uygulayınız.

1. Aşağıdaki şemayı öğretmeninizin rehberliğinde etkileşimli tahtada açınız. Etkileşimli tahtaya erişiminiz yoksa şemayı sınıf tahtasına çiziniz. Şemadaki soruyla ilgili cevaplarınızı boş bırakılan yerlere yazınız. Bu aşamada sınıfta paylaşılan cevapların doğruluğunu değerlendirmeyiniz. Mümkün olduğunca çok cevap üretmeye çalışınız. Bu aşama için süreniz 10 dakikadır. (Boş bırakılan yerleri çoğaltabilirsiniz.)

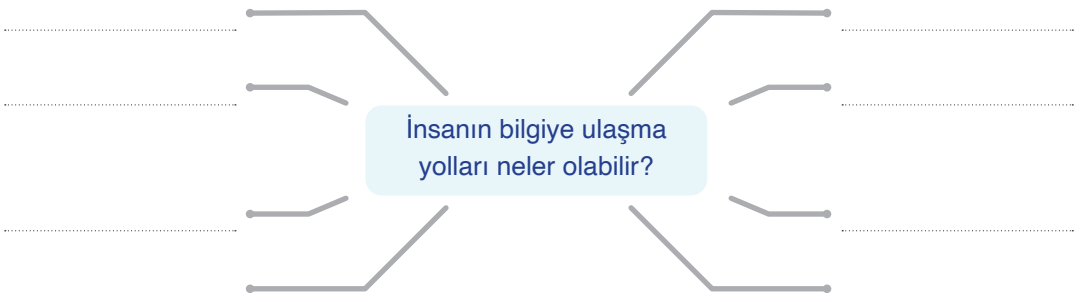

2. Tahtaya yazılan cevapların doğruluğunu öğretmen rehberliğinde sınıfça değerlendiriniz. Yanlış olarak değerlendirdiğiniz cevapları tahtadan siliniz. Doğru olarak değerlendirdiğiniz cevapların İslam'la ilgili güvenilir bilgilere ulaşmak için uygun olup olmadığını tartışınız.

Değerlendirme

Sınıfça doğru olduğuna karar verdiğiniz bilgiye ulaşma yolları İslam'la ilgili doğru bilgilere ulaşma konusunda geçerli olabilir mi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İnsanın, yaratılışı gereği kendini tanıma ve varlığını anlamlandırma ihtiyacı vardır. İyiyi ve doğruyu arayan insan, hakikate ulaşmak için gayret eder, "Doğru bilgiye nasıl ulaşabilirim, hangi fiiller doğrudur, mutlu olabilmem için ne yapmalıyım?" gibi sorulara cevaplar arar.

Görsel 1.5: "... Onlar göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. 'Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru.' derler."
(Al-i İmran 3/191)

"Derin düşünmek, fikir yürütmek, kavramaya çalışmak" anlamlarına gelen tefekkür; terim olarak var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışmak ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması anlamına gelir.[17] İnsan, merak eden bir varlık olarak yalnızca kendisi hakkında değil, her şey hakkında düşünür (Görsel 1.5). Ulaştığı bilgileri ve bilginin kaynağını sorgular. İnsanın doğru bilgiye ulaşması, kendi varlığını anlamlandırabilmesi ve sürdürebilmesi açısından önemlidir.

Hay bin Yakzan, Endülüslü İslam düşünürü İbni Tufeyl'in eseridir. Bu eserde, ıssız bir adada büyüyen Hay'ın tabiatı gözlemlemesi ve düşünce gelişimi anlatılır. Hay, çevresinde gözlemlediği tabiat olaylarını akıl yürüterek analiz eder ve mutlaka yüce bir yaratıcının olması gerektiği sonucuna ulaşır.

Alîm olan Allah (cc) insana yeni bilgiler edinebilme özelliği vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de "**Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan yaratmıştır. Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren Rabbin sonsuz kerem sahibidir.**"[18] buyrularak insanın bu özelliği bildirilir. İnsan; kendisine verilen bu özelliklerle Allah'ın (cc) ayetleri ve O'nun tarafından meydana getirilen olaylar üzerinde kafa yorup düşünür, yaratan ile yaratılanlar arasında ilgi kurar ve Allah'ın (cc) yüceliğini kavramaya gayret eder.[19]

İslam, insana dünya ve ahiret mutluluğuna giden doğru yolu gösterir. İnsan samimiyetle hakikate yönelirse "Hâdi" olan (doğru yolu gösteren) Allah (cc) onu doğru yola ulaştırır. Kur'an-ı Kerim'de "**Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.**"[20] ayetiyle Allah'ın (cc) hidayet sahibi olduğu bildirilir.

Hidayete ulaşmanın ve aklın değerlendireceği konularda bilgi edinmenin ilk kaynakları duyulardır. Çevremizi algılamamız duyularımızla mümkün olur. Duyular, doğru bilgiye ulaşmanın ve aklın değerlendireceği konularda bilgi edinmenin ilk kaynaklarıdır. İnsan, duyularla elde ettiği bilgileri aklıyla muhakeme edip doğruyu yanlıştan ayırabilir. Evrendeki varlıklar hakkında çeşitli araştırmalar yapabilir, doğa olaylarını inceleyerek bilimsel ve teknolojik anlamda

yenilikler ortaya koyabilir. Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet insana "**Ey akıl sahipleri…**"[21] şeklinde hitap eder. "**Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır.**"[22] ayetinde de aklın ve tefekkürün değeri açıklanır[23] (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Gece ile gündüzün birbirini takip etmesi Yüce Allah'ın kudretinin delillerindendir.

"... Allah'ın göklerde ve yerde yarattığı bunca varlıkta, O'na saygısızlıktan sakınanlar için büyük işaretler vardır."

(Yunus 10/6)

Bu ayette ifade edilen işaretler neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	Doğru Bilgiye Ulaşma
Amaç	Doğru bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilme
Beceri	Eleştirel düşünme

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Akıl ve duyularla ulaşılamayacak bilgilerin olup olmadığını arkadaşlarınızla tartışınız.
2. Aşağıdaki ayet meallerinden hareketle insanın hakikate ulaşma konusunda neden vahye ve peygamberlere ihtiyaç duyduğunu açıklayınız.
   - "İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi. Ancak kendilerine kitap verilenler, apaçık deliller geldikten sonra aralarındaki kıskançlıktan ötürü dinde anlaşmazlığa düştüler..." (Bakara 2/213)
   - "Ant olsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık içinde bulunuyorlardı." (Al-i İmran 3/164)
   - "Allah, onunla (Kur'an) rızası peşinde olanları selamet yollarına iletir ve onları izniyle, karanlıklardan aydınlığa çıkarıp kendilerini dosdoğru bir yola iletir." (Maide 5/16)
   - "Bu Kur'an, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır." (Sad 38/29)

Değerlendirme

Vahyin ve peygamberlerin gönderiliş amacıyla ilgili çıkarımlarınızı özetleyiniz.

.....

.....

.....

İnsanın; yaratılış, inanç, ahlak, toplumsal düzen ve anlam arayışı gibi konularda rehberliğe ihtiyacı vardır. Bu konuda doğru rehberlik vahiy ve peygamberler vasıtasıyla gerçekleşir. İnsan, bazı bilgilere duyu organları ve akıl yoluyla ulaşamaz, bunların yanında vahye de ihtiyaç duyar. **Vahiy**, ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'le başlamış ve son peygamber Hz. Muhammed'le (sav) tamamlanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de "**Gerçek şu ki düşünüp öğüt alsınlar diye sözü (vahyi) onlara birbiri ardınca ulaştırmışızdır.**"[24] ayeti vahiy yoluyla insanlığa rehberlik edildiğini ve bu rehberliğin tarih boyunca yapıldığını bildirir.

vahiy

Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

(Sürmeli vd., 2009, "vahiy", 376-377)

Hz. Âdem'den itibaren peygamberler doğru yola ulaştıran ilkeleri, görev ve sorumlulukları insanlara bildirmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlerin isimleri zikredilerek şöyle buyrulur: "**Biz, Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyetmiştik. Davud'a da Zebur vermiştik. Nice peygamberler gönderdik ki onların bir kısmının kıssasını sana daha önce anlattık, bir kısmını da anlatmadık. Allah, Musa ile de konuştu. Müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdik ki peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah; mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.**"[25]

İnsanın sorumluluklarından ilki Allah'a (cc) kulluk etmektir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah "**Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.**"[26] buyurur. Peygamberler, insanlığa Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini bildirmiş ve O'na kulluğun nasıl gerçekleşeceğini göstermişlerdir. Allah'a (cc) kulluk, O'nu tanımaya ve O'na teslim olmaya bağlıdır. Bu da marifetle mümkündür. *Marifet*; derin düşünme yoluyla bir şeyin hakikatinin anlaşılması veya ilhama dayanan aracısız bilgi, irfan anlamlarına gelir.[27] Allah (cc); insana ilim ve marifet vererek onu hakikate ulaşabilecek fıtratta yaratmıştır.

Allah (cc), insanı hakikate ulaşabilecek fıtratta yaratmıştır. ***Fıtrat***; insanın yaratılışında bulunan ve hayatı anlamlandırma çabalarına yön veren, çalışmakla elde edilemeyen ve inanmayı da içeren, doğuştan getirdiği yetenektir.[28] Yüce Allah insandaki bu özellikle ilgili "**Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fıtrata sımsıkı tutun. Allah'ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler.**"[29] buyurur. Hz. Muhammed (sav) de bir hadisinde "*Her çocuk fıtrat üzere doğar…*"[30] buyurarak insanın yaratılışındaki bu özelliğe dikkat çeker. Bununla birlikte insanın nefsin kötü istek ve arzularına uyma ve unutma gibi özellikleri de vardır.[31] O, doğru tercihler yapabildiği gibi yanlış yollara da sapabilir. Yüce Allah, insanın hakikatten sapmaması ve peygamberlerin yoluna uyması için vahiy göndermiştir. Bir ayette bu konuyla ilgili şöyle buyrulur: "**... Allah, müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda, aralarında hüküm vermek üzere kitapları hak olarak indirdi...**"[32]

Duyularla ve akılla elde edilen bilgilere örnekler yazınız.

.....

.....

.....

.....

Sadece vahiyle elde edilen bilgilere örnekler yazınız.

.....

.....

.....

.....

Allah (cc), insanı mükellef kılmıştır. Sorumluluk taşıyan kişi anlamına gelen *mükellef* akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve

yasakları karşısında sorumlu olan kimseye denir.[33] İnsan, dünya hayatının imtihandan ibaret olduğunu bilerek yaşamalıdır. Sorumluluk sahibi olduğunu unutmamalı, nimetlere şükretmeli, karşılaştığı sıkıntılara sabretmelidir. Vahye kulak vermeli; yaratılış amacına uygun şekilde Allah'a (cc), kendisine, ailesine, çevreye ve topluma karşı sorumluluk bilinciyle davranmalıdır (Görsel 1.7). Rabbine kulluk ederek ahlaken kendisini yükseltmeli, insanlara karşı adil ve yardımsever olmalıdır.

Görsel 1.7: Sorumluluk sahibi olan insanlar faydalı işler yapmaya yönelir.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kavramlardan faydalanarak "doğruyu arayan bir varlık olarak insan" konusunda bir değerlendirme metni yazınız. Yazdığınız metin karekodla verilen dereceli puanlama anahtarına göre değerlendirilecektir.

"fıtrat, Hâdi, ilim, mükellef, peygamber, tefekkür, vahiy"

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dereceleme ölçeğine ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

1.3. İbadet ve Dua Eden Bir Varlık Olarak İnsan

Konuya Başlarken

1. Sizce insan Yüce Allah ile nasıl bağ kurabilir?
2. Hangi davranışları sergilediğinizde kendinizi Allah'a (cc) daha yakın hissedersiniz?

Yüce Allah evreni belli bir denge ve ahenkle yaratmıştır. Mülk suresinin üçüncü ayetinde "**Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O'dur. Rahman'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?**" buyrularak buna dikkat çekilir. İnsan bu ahenk ve güzelliği gördüğünde yaratıcıya karşı derin bir hayranlık duyar. Bu hayranlık, insanlarda Allah'a (cc) karşı gittikçe artan saygı ve sevgi temelli bir kulluğa dönüşür. İnsan, Rabbine dua ve ibadetle yakınlaşmaya çalışır.

Yüce Allah, daima bizimledir.[34] Bizim en büyük güven kaynağımızdır. O; seven, esirgeyen, merhamet eden, hidayet ve esenlik verendir.[35] Allah (cc), rahmetiyle yarattığı kullarından kendisiyle bağ kurmalarını ister. Yaratıcımızla nasıl yakınlaşacağımızın cevabı ibadet ve duada saklıdır. Allah (cc) ile bağ kurmak, dua, ibadet, tövbe ve Kur'an okumak gibi salih amellerle sağlanır.

Etkinlik-6

25 dk.

Adı	Kur'an-ı Kerim'deki Dua Örnekleri
Amaç	Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme
Beceri	Yansıtma, kendine uyarlama (öz yansıtma)
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali

Ön Hazırlık

Karekodu kullanarak ulaştığınız metni okuyunuz.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki ayet meallerinde ve hadislerdeki dua örneklerini inceleyiniz. İncelediğiniz dua örneklerinde Allah'tan (cc) hangi konularda istekte bulunulduğunu belirleyiniz.

- "(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet; nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların yoluna da doğrudan sapmışların yoluna da değil! (Fatiha 1/5-7)
- "Ey Rabbimiz! Bizi sana teslim olanlardan eyle, soyumuzdan da sana teslim olacak bir ümmet çıkar. Bize ibadet usullerimizi göster, tövbemizi kabul et. Şüphesiz tövbeleri kabul eden, merhameti bol olan yalnız sensin." (Bakara 2/128)
- "… Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver, bizi cehennem azabından koru." (Bakara 2/201)
- "… Ey Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla. Bizi kendi rahmetine kavuştur. Sen merhametlilerin en merhametlisisin." (Araf 7/151)
- "Rabbim! Beni ve soyumdan gelecek olanları namazı devamlı kılanlardan eyle; Rabbimiz, duamı kabul et!" (İbrahim 14/40)
- "... Allah'ım! Huşu duymayan kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım." (Müslim, "Zikir", 73)
- "Allah'ım! Gazabından rızana, cezandan affına sığınırım. Senden sana sığınırım. Sana tüm övgüleri saysam yine de bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin." (Müslim, "Salat", 222)

- "Allah'ım, sıkıntıdan, üzüntüden, borçların ağırlığından ve güç sahibi olan kişilerin haksızlığına uğramaktan sana sığınırım." (Ebu Davud, "Vitr", 32)
- "Allah'ım! Yolculuğun yorgunluk ve sıkıntılarından, yoldan kötü bir şekilde dönmekten, iyi hâllerden kötü hâllere düşmekten, mazlumun bedduasından, mala ve aileye gelecek kötülüklerden sana sığınırım." (Müslim, "Hac", 426)

2. İstek ve ihtiyaçlarınıza yönelik kendi duanızı yazınız.

3. Dua yoluyla Yüce Allah'tan yardım istemenin insan hayatındaki yerini açıklayınız.

Değerlendirme

Ayet ve hadislerdeki dua örneklerini okurken ve kendi duanızı yazarken neler hissettiniz?

İbadet

İnsan, Yüce Allah ile ibadet, dua, tövbe ederek ve Kur'an okuyarak bağ kurar. Boyun eğme, itaat etme, saygı duyma, alçak gönüllülük, kulluk, tapma, tapınma anlamlarına gelen ibadet, Yüce Allah'ın rızasına uygun şekilde yapılan bütün davranışları kapsar.[36] İnsan, namaz kılarken "**Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Hamt, âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahîm, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah'a mahsustur. (Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet. Nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların yoluna da doğrudan sapmışların yoluna da değil!**"[37] ayetlerini okuyarak Rabbinin huzurunda durur. Yüce Allah'ı överek başladığı kulluk görevine kendi âcizliğini ifade ederek ve O'ndan yardım isteyerek devam eder. Rabbinden kendisini hidayet üzere tutmasını diler.

Hürmet ve itaatin en yüksek ifadesi ibadet, Yüce Allah'ı zikretmek, O'nu anmak ve O'na hamt etmektir. Üstünlük ve erdemlilikle niteleme, yüceltme anlamlarına gelen *hamt*; bütün övgü çeşitlerini içeren sevgi ve saygıyla Allah'ı (cc) anmak ve O'nun emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınmaktır.[38] İnsan, ibadetlerle gündelik hayatın meşguliyetleri içinde yaratıcıyla bağ kurmak, O'nun varlığını hissetmek ve O'na hamt etmek ister. Dolayısıyla belli vakitlerde belli ibadetler yapmanın yanı sıra hayatın her anında sorumluluk duygusuyla yaşar.

Bir mümin için Allah'a (cc) yakın olmak önemlidir. Hz. Peygamber bir hadisinde Yüce Allah'ın "*… Kulum beni andığında onunla beraberim. O beni anarsa ben de onu anarım...*"[39] buyurduğunu bildirerek insanın Rabbine yönelmesinin karşılıksız kalmayacağını ifade eder. İnsanın ibadetle geçirdiği anlar, Allah (cc) ile bağ kurduğu en yoğun zamanlardır (Görsel 1.8). Hz. Peygamber "*Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede olduğu andır…*"[40] buyurarak bu konuya dikkat çeker. İnsan, Rabbiyle secdede olduğu gibi Kur'an-ı Kerim okuyarak da bağ kurar. Kur'an, Yüce Allah'ın kelamıdır. Enbiya suresinin 50. ayetinde Allah (cc) "**İşte bu (Kur'an) da bizim indirdiğimiz mübarek bir öğüttür...**" buyurarak Kur'an'ın kendi sözü olduğunu bildirir. Dolayısıyla Kur'an okumak Allah (cc) ile iletişim kurmaktır. Bir ayette Kur'an-ı Kerim'le ilgili şöyle buyrulur: "**Allah, kendi içinde uyumlu, gerçekleri tekrar tekrar dile getiren bir kitap olarak sözlerin en güzelini indirdi. Rablerinden korkanların onun etkisiyle tüyleri ürperir, sonra yine Allah'ı anmaya yönelerek bedenleri ve kalpleri huzura kavuşur...**"[41] Kur'an insana dünya hayatı hakkında ilkeler sunar ve ahiret hayatını tanıtır.

Hz. Peygamber "*Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben, elif lâm mîm bir harftir demiyorum; bilakis elif bir harftir, lâm bir harftir, mîm de bir harftir.*"[42] hadisiyle Kur'an okumanın ibadet olduğunu bildirmiştir.

Hz. Muhammed (sav) bir duasında Allah'a (cc) şöyle yönelmiştir: "Yüzümü, hanif olarak gökleri ve yeri yaratan Allah'a döndürdüm. Ben müşriklerden değilim. Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben böyle (söylemek ve yaşamakla) emrolundum ve ben Müslümanlardanım. Allah'ım! Sen gerçek hükümdarsın. Senden başka ilah yoktur. Seni her türlü eksiklikten tenzih ederim. Sen benim Rabbimsin. Ben senin kulunum…"

(Tirmizi, "Deavât", 32)

Görsel 1.8: Secde, insanın Allah'a (cc) en yakın olduğu andır.

İnsanın Allah (cc) ile olan bağı, insanlarla olan ilişkisine yansır. Kulluktaki samimiyet, insanın ahlakının güzelleşmesine vesile olur. Böylece kötülüklerden sakınarak başkalarına karşı saygılı ve sorumlu davranır. İslam'da insanlara karşı adil olmak, anne babaya iyi davranmak, iyiliği tavsiye edip kötülükten alıkoymak, büyüklere saygı göstermek ve bir işi en güzel şekilde yapmaya gayret etmek gibi davranışlar da ibadet niteliği taşır. İnsan, bu güzel davranışları yaparak hayatını ibadetle geçirmiş olur.

Etkinlik-7

15 dk.

Adı	Yüce Allah ile İletişim
Amaç	Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme
Beceri	Yansıtma, kendine uyarlama (öz yansıtma), iletişim

Yönerge

Aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı sınıfla paylaşarak değerlendiriniz.

1. İbadet sizce nedir? Deneyimlerinize göre tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Dua sizce nedir? Deneyimlerinize göre tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Kıldığınız bir namazla ilgili sizi en çok etkileyen deneyiminiz nedir? Yazarak sınıfla paylaşınız.

.....

.....

.....

4. İbadet etmenin ve Kur'an okumanın Allah (cc) ile bağ kurmanın yolları olduğunu düşünerek bu iletişimin size katkılarını açıklayınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

İbadet etmenin ve Kur'an okumanın, Allah (cc) ile iletişime etkisi nedir? Özetleyiniz.

.....

.....

.....

Dua

Dua, kulun bütün benliğiyle Yüce Allah'a yönelerek O'ndan istek ve dilekte bulunması ve bu amaçla icra edilen bir ibadet şeklidir.[43] İnsanın kendi âcizliğini kavrayıp Yüce Allah'a yalvarma ve verdiği nimetler için şükretme, O'nu övme ve O'nunla iletişim kurma eylemidir.[44] Kur'an-ı Kerim'de "**De ki: (Ey insanlar!) 'Duanız olmasa Allah size ne diye değer versin!'...**"[45] ayetiyle Allah'ın (cc) duaya verdiği önem belirtilir. Hz. Peygamber de bir hadisinde şöyle buyurur: "*Allah Teala katında duadan daha kıymetli bir şey yoktur.*"[46] Yüce Allah, dua edenin duasına karşılık vereceğini "**Kullarım, beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.**"[47] ayetinde bildirmektedir.

Kur'an'da duayla ilgili birçok ayet vardır.[48] Bu ayetlerde Allah (cc), kullarının kendisiyle bağ kurmasını ister ve ne şekilde dua edilmesi gerektiğini insanlara öğretir.[49] Kur'an'da dua metinleri şeklinde sure ve ayetler de mevcuttur. Bir kısmı peygamberlere ait olan bu dualar; Allah'tan (cc) yardım dileme, kendi eksikliğini bilerek Allah'a (cc) yalvarma, kötü olan her şeyden O'na sığınma, günahlardan tövbe, hamt, şükür gibi kulun Yüce Allah'a yönelişi ve isteklerini ifade etmesiyle ilgilidir (Görsel 1.9). Fatiha suresi dua niteliğindeki bu sureler için güzel bir örnektir. "**… Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver; bizi cehennem azabından koru.**" ifadesiyle biten Bakara suresinin 201. ayeti de dua olarak en çok okunan ayetlerdendir.

Dua bir zikir ve ibadettir. Duada Allah'ı (cc) yüceltme ile O'ndan istekte bulunma birliktedir. Hz. Peygamber "*Dua, ibadetin özüdür.*"[50] buyurmuştur. Bu sebeple en önemli ibadet olan namaz, Kur'an'da dua (salat) kelimesi ile ifade edilir.[51]

İnsan, üstün ve yüce olan yaratıcısıyla irtibat kurmaya ihtiyaç duyar. Dua, gücü ve ömrü sınırlı insanın, sınırsız kudret sahibi Allah'a (cc) niyaz etmesi ve kendisini O'na teslim etmesidir. İnsan, çeşitli sıkıntılar ve üzüntülerle bunaldığında **Mucib** olan Allah'a (cc) sığınır. Rabbiyle yakınlık arar ve ihtiyaçlarını O'na açar. Hâlini bildirerek O'ndan yardım diler.

İnsan bazen fıtratındaki temizlik ve safiyetten uzaklaşarak hata ve günah işleyebilmektedir. Önemli olan hatayı fark ettikten sonra ondan dönmektir. Bu durumda yapılması gereken **Tevvab** olan Allah'a (cc) yönelerek dua etmek ve tövbe ile günahtan arınmaktır. Dönüş, günahtan pişmanlık, günahı terk etme, vazgeçme, istiğfar anlamlarına gelen *tövbe*; insanın bilerek veya bilmeyerek yaptığı hata, kusur, büyük ve küçük günahlarından dolayı pişman olup bir daha aynı günahları yapmamaya karar vermesidir.[52] Tövbe, insanın yaratılışındaki safiyetine dönmesi ve onu koruması için insana sunulmuş bir fırsattır. **Settar** olan Allah (cc), tövbe eden kullarının hatalarını örteceğini "**Her kim de işlediği zulmünün arkasından tövbe edip durumunu düzeltirse kuşkusuz, Allah onun tövbesini kabul eder. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.**"[53] ayetiyle müjdeler. Hz. Peygamber de bir hadisinde Yüce Allah'ın "*… Bana dua eden yok mu, duasını kabul*

Görsel 1.9: Hz. İbrahim'in Kur'an'da geçen bir duasının hattı (Fatih Özkafa)
Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
"Rabbim! Beni ve soyumdan gelecek olanları namazı devamlı kılanlardan eyle. Rabbimiz, duamı kabul et! Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, ana-babamı ve müminleri bağışla."
(İbrahim 14/40-41)

Mucib
"Dileklere karşılık veren" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.
(Sürmeli vd., 2009, "Mucib", 79)

Tevvab
"Tövbeleri çok kabul eden" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.
(Sürmeli vd., 2009, "Tevvab", 366)

Settar
"Ayıpları, kusurları örten" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.
(bk. Karagöz, 2009, 341-342)

Gaffar

"Tövbe eden kullarının günahlarını bol bol bağışlayarak onları affeden" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.

(Sürmeli vd., 2009, "Gaffar", 103)

Afüv

"Hiçbir sorumluluk kalmayacak biçimde günahları affeden" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biridir.

(Sürmeli vd., 2009, "Afüv", 78)

edeyim! Benden isteyen yok mu, ona (dilediğini) vereyim! Benden mağfiret isteyen yok mu, onu bağışlayayım!"[54] buyurduğunu bildirerek O'nun engin affına çağırır. O'nun **Gaffar** ve **Afüv** isimlerine sığınılmasını ister.

Kur'an-ı Kerim'de dua ederken Allah'ın (cc) esmayıhüsnasıyla O'ndan niyazda bulunulması istenir.[55] Bu, Allah'ın (cc) güzel isimlerinden birini veya birkaçını duada söyleyerek O'nu yüceltmek veya bu isimlerle Yüce Allah'tan niyazda bulunmak, O'na yalvarmak şeklinde de olabilir. Örneğin günahlarından tövbe etmek için dua eden kimse, O'nun "dualara karşılık veren, çok bağışlayan ve merhamet eden" gibi anlamlara gelen Mucib, Tevvab, Settar, Gaffar ve Afüv isimlerini söyleyerek bağışlanma dileyebilir.

İnsan hayatta, kendi iradesi ve imkânlarıyla değiştiremeyeceği durumlarla karşılaşabilir. Doğal afetler, yakınlarımızın kaybı ve hastalıklar bunlardan bazılarıdır. Dua, yaratıcıya sığınarak üstesinden gelinemeyen zorluklar karşısında Allah'tan (cc) yardım istemek ve zorluklara sabretmektir.

Dua ister sesli ister sessiz olsun, Yüce Allah ile samimi bir iletişim yoludur. İnsan dua ederken içten duygularla en derin düşüncelerini, umutlarını ve korkularını Yüce Allah'a arz eder. Dua insanın en büyük teselli ve ümit kaynağıdır. Ancak o, yalnızca bir yardım çağrısı değildir. Sadece bu sebeple dua eden insanlar Kur'an-ı Kerim'de "**İnsana nimet verdiğimizde yüz çevirir ve yan çizer. Başına bir kötülük gelince de yalvarmaya koyulur.**"[56] ayetiyle kınanır. Dolayısıyla Allah'ı (cc) zikretmek, nimetler için O'na şükretmek, günahlardan tövbe etmek, O'ndan merhamet dilemek hatta sadece O'nunla konuşmak için bile dua edilebilir.

Performans Görevi

Amaç Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme	**Görev** Güvenilir kaynaklardan araştırarak Allah'ın (cc) güzel isimlerinin yer aldığı dua örnekleri belirleyin.
Beceriler • Öz yansıtma • İletişim	**Süre** Hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: 40 dakika
Ürün Allah'ın (cc) güzel isimlerinin yer aldığı dua örneklerinden bir sınıf panosu	
Puanlama Yöntemi Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu	

Yönerge

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Konuya ilişkin bilgi eksiklerinizi gideriniz.
- Çalışma planı hazırlayınız.
- Benzer konularda yapılan başarılı çalışmaları inceleyiniz.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Konuya ilişkin kaynak taraması yapınız, istenen bilgiye ulaşmak için kullanacağınız araçları belirleyiniz.
- Konu hakkında çeşitli kaynaklardan (Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, genel ağ vb.) araştırma yapınız. Çalışmalarınızda https://islamansiklopedisi.org.tr/, https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr/ ve https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR genel ağ adreslerinden faydalanabilirsiniz.
- Belirlediğiniz araçları kullanarak gerekli bilgileri bulunuz.
- Çalışmanızda çeşitli kaynaklardan faydalanabileceğiniz gibi kendi dualarınızı da kullanabilirsiniz.
- Çalışmanızda Kur'an'da yer alan peygamber dualarına da yer vermelisiniz.
- Çalışmanızda görsellerden yararlanmalısınız. (Resim, fotoğraf bulabilirsiniz veya kendiniz çizebilirsiniz.)

Görevinizin bitiminde şunlara dikkat etmelisiniz:

- Yararlandığınız kaynakları belirtmeyi unutmayınız.
- Uygun görsel seçimine ve dil bilgisi kurallarına dikkat ediniz.
- Pano düzeninizin açık, anlaşılır ve temiz olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

- Bilgi toplama: Güvenilir kaynaklardan araştırılarak Allah'ın (cc) güzel isimleri bulunmalıdır.
- Çıkarım yapma: Belirlenen isimlerin çeşitli anlamları öğrenilmeli; bu isimler, yapılan duanın özüne uygun olmalıdır.
- İçerik: Çalışma esmayıhüsnadan seçilen isimleri, Kur'an'da yer alan peygamber dualarını, çeşitli görselleri ve dua metinlerini kapsamalıdır.
- Sunma: İlgi çekici olmalı ve performans ödevinde amaçlanan hedeflere ulaşılmalıdır.

Puanlama anahtarları

Dereceli puanlama anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Etkinlik-8

25 dk.

Adı	Dua Ediyorum
Amaç	Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme
Beceri	Öz yansıtma/kendine uyarlama

Yönerge

Aşağıdaki dua örneklerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız. Anlamını bilmediğiniz sözcükler için "Metinlerde Geçen Bazı Kelimeler" kısmından yardım alınız.

İlâhî! Hamdini sözüme sertâc ettim, zikrini kalbime mi'râc ettim, kitâbını kendime minhâc ettim.
Ben yoktum vâr ettin, varlığından haberdâr ettin, aşkınla gönlümü bî-karâr ettin.
İnâyetine sığındım kapına geldim, hidâyetine sığındım lütfuna geldim.
Kulluk edemedim affına geldim.
Şaşırtma beni, doğruyu söylet; neş'eni duyur, hakikati öğret.
Sen duyurmazsan ben duyamam, Sen söyletmezsen ben söyleyemem, Sen sevdirmezsen ben sevdiremem.
Sevdir bize hep sevdiklerini, yerdir bize hep yerdiklerini, yâr et bize erdirdiklerini.

...

(Yazır, 2021, 1/85)

Dua

Biz, kısık sesleriz... Minareleri,
Sen, ezansız bırakma, Allah'ım!
Ya çağır şurda bal yapanlarını,
Ya kovansız bırakma, Allah'ım!
Mahyasızdır minareler... Göğü de
Kehkeşansız bırakma Allah'ım!
Müslümanlıkla yoğrulan yurdu,
Müslümansız bırakma, Allah'ım!
Bize güç ver... Cihâd meydanını,
Pehlivansız bırakma Allah'ım!
Kahraman bekleyen yığınlarını,
Kahramansız bırakma, Allah'ım!

Bilelim hasma, karşı koymasını;
Bizi cansız bırakma, Allah'ım!
Yarının yollarında yılları da,
Ramazansız bırakma, Allah'ım!
Ya dağıt kimsesiz kalan sürünü,
Ya çobansız bırakma, Allah'ım!
Bizi sen sevgisiz, susuz, havasız
Ve vatansız bırakma, Allah'ım!
Müslümanlıkla yoğrulan yurdu,
Müslümansız bırakma, Allah'ım!

(Asya, 1976, 44-46)

Not: Metinler, kaynağından değiştirilmeden alınmıştır.

Metinlerde Geçen Bazı Kelimeler:

bîkarar *: kararsız, aynı hâl üzere devam etmeyen.*
hasım *: düşman, karşı taraf.*
hidayet *: doğru yol, hak yolu, Müslümanlık.*
inayet *: bir kimseye lütuf, ihsan ve iyilikte bulunmak.*
kehkeşan*: Samanyolu galaksisi.*
lütuf *: bir kimseye iyilik, bağışlama ve ihsanda bulunmak, cömertçe davranmak.*
minhâc *: bir kimsenin belirli bir amaca, ideale erişmek için tuttuğu yol.*
mi'rac *: göğe çıkma, yükselme.*
sertâc *: çok sevilen, sayılan, baş tacı edilen.*
yermek *: birinin veya bir şeyin kusurlarını ortaya koymak, beğenmemek.*

1. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın duasını Yüce Allah ile iletişim bağlamında yorumlayınız.

.....
.....
.....

2. Arif Nihat Asya'nın duasını Yüce Allah ile iletişim bağlamında yorumlayınız.

.....
.....
.....

3. Daha çok hangi durumlarda ve zamanlarda dua edersiniz? Örnek veriniz.

.....
.....
.....

4. İnsanların sizin için dua etmesi kendinizi nasıl hissettirir? Örnek vererek açıklayınız.

.....
.....
.....

5. Başkaları için dua ettiğinizde neler hissedersiniz? Yazınız.

.....
.....
.....

6. İbadet ve dua etmek genel duygu durumunuzu nasıl etkiler? Örnek veriniz.

.....
.....
.....

Değerlendirme

1. İbadet ve dua etmenin bireye katkıları nelerdir? Özetleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. İbadet ve dua etmenin topluma katkıları nelerdir? Özetleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çalışma yaprağını doldurunuz.

1. Hz. Peygamber'in "Dua, ibadetin özüdür." (Tirmizi, "Deavât", 1) hadisinin vurguladığı mesajı örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

2. İslam'ın beş şartı olarak bilinen ibadetlerin Allah (cc) ile nasıl bir iletişim sağladığını düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Kur'an okumanın hayatınıza katkıları nelerdir? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Ku'an okuyan, diğer ibadetlerini yapan ve dua eden insanların, yaşadıkları topluma katkıları neler olabilir? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Aşağıdaki tanımları örnekte olduğu gibi uygun kavramlarla eşleştiriniz. Karşılığı olmayan tanımın cevabını siz yazınız.

"afüv, dua, ibadet, mucib, settar, tevvab, tövbe"

tövbe	1. İnsanın, işlediği günahtan pişmanlık duyup Allah'a (cc) yönelmesi.
.....	2. "Dualara karşılık veren" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.
.....	3. "Affı bol, daima affeden" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.
.....	4. İnsanların Allah'a (cc) karşı yapmakla yükümlü oldukları bütün davranışlar.
.....	5. "Tövbeleri çok kabul eden" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.
.....	6. İnsanın bütün benliğiyle Allah'a (cc) yönelerek O'na hâlini arz etmesi ve O'ndan dilekte bulunması.
.....	7. "Kullarının hata ve günahlarını örten, bağışlayan" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.
.....	8. Sevgi ve saygıyla Allah'a (cc) yönelen övgü ve şükür.

1.4. Kur'an'dan Mesajlar

Konuya hazırlık amacıyla Rum suresinin 17-27. ayetlerini, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan matbu veya dijital meallerden bularak inceleyiniz.

Bu konuda daha fazla bilgiye ulaşmak için karekodları kullanabilirsiniz.

Konuya Başlarken

Aşağıdaki görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 1.10: Yeni doğan bebek

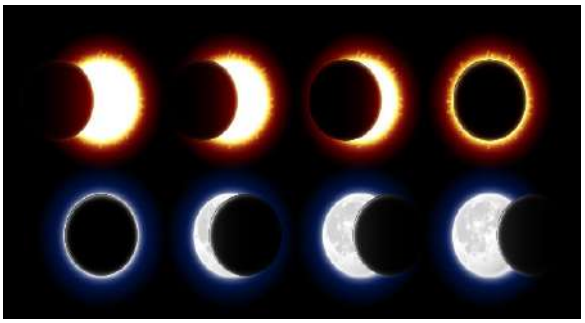

Görsel 1.11: Güneş ve Ay tutulmasının farklı evreleri

1. İnsanın yaratılışında Allah'ın (cc) yüceliğini gösteren işaretler neler olabilir?
2. Tabiatın yaratılışında Allah'ın (cc) yüceliğini gösteren işaretler neler olabilir?

Etkinlik-9

20 dk.

Adı	Rum Suresinin 17-27. Ayetleri
Amaç	Rum suresi 17-27. ayetlerinde verilen mesajları özetleyebilme
Beceri	İletişim, özetleme
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı sınıfla paylaşarak değerlendiriniz.

1. Rum suresinin 17-27. ayetlerinin meallerini okuyunuz ve bu ayetlerde bahsedilen konuları yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Ayetlerden çıkaracağınız mesajları, insanın yaratılışıyla ilgili mesajlar ve evrenin yaratılışıyla ilgili mesajlar şeklinde sınıflandırarak listeleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Ayetlerden çıkardığınız mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız ve bu mesajları sınıfça değerlendiriniz.

Değerlendirme

Rum suresinin 17-27. ayetlerinde verilen mesajları .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

..... şeklinde özetleyebiliriz.

Rum suresinin 17-27. ayetleri

Rum suresi Kur'an'ın otuzuncu suresidir, altmış ayetten oluşur. Mekke Dönemi'nde inmiştir. Adını ikinci ayette geçen Rum kelimesinden almıştır. Surede ağırlıklı olarak geçmişteki inkârcı toplumların durumlarından ibret alınması öğütlenir, ahiret inancının önemi anlatılır, Allah'ın (cc) varlığı, birliği ve evrendeki sınırsız kudreti ve tevhit inancı vurgulanır. Ayrıca surede insan fıtratının önemi, insanların yaptıkları sebebiyle yeryüzünde ortaya çıkan olumsuzluklar ve kıyamet günü konuları üzerinde durulur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

17-18. Haydi siz, akşama ulaştığınızda (akşam ve yatsı vaktinde) sabaha kavuştuğunuzda, gündüzün sonunda ve öğle vaktine eriştiğinizde Allah'ı tespih edin (namaz kılın) ki göklerde ve yerde hamt O'na mahsustur.

İslam âlimleri, bu ayetlerdeki "Allah'ı tespih edin!" ifadesini namaz kılmanın emredilmesi şeklinde yorumlamıştır. Yüce Allah'a hamt ile O'nu tespih etmenin en yoğun gerçekleştiği ibadet namazdır. Amellerin en faziletlisi olan namaz, hem kalple niyet etmeyi hem dille zikretmeyi hem de bedenle özel hareketleri içine alan en önemli ibadettir.

Hamt: Bütün yüceltme türlerini içeren, saygıyla Allah'a (cc) yöneltilen övgünün söz ve davranışlara yansımasıdır. Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi olan Fatiha, hamt kelimesiyle başlar. Allah'ı (cc) övme anlamına gelen hamt, O'nu zikrederek üstün sıfatlarla nitelemedir. Zikir, şükür ve duayı kapsayan hamt, Müslümanların hayatında önemli bir yer tutar. Kılınan bütün namazların her rekâtında tekrarlanır. Hidayet, sağlık, başarı ve her türlü nimeti veren Allah'a (cc) hamt edilip şükürde bulunulur. Elhamdülillah ifadesi sıklıkla kullanılır.

Tespih: Yüce Allah'ın bütün eksikliklerden uzak ve yüce olduğunu ifade etmektir. Tespih; inanç, söz ve davranışlarla gösterilir. Bütün varlıkları yaratan ve yöneten tek varlığın Yüce Allah olduğuna inanmak, bütün kötülüklerden kaçınarak O'na sığınmak ve dille O'nu zikretmek ibadet kabul edilir.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ ﴿١٩﴾

19. Ölüden diriyi, diriden de ölüyü O çıkarıyor; yeryüzünü ölümünün ardından O canlandırıyor. İşte siz de böyle çıkarılacaksınız.

Ayette özellikle ahiret hayatının varlığına işaret edilerek bunun mümkün olduğunun bazı delilleri sunulmaktadır. Yüce Allah'ın kudreti varlıklarda görülür. O'nun engin kudretini anlamak için dünyada her an yaşanan ölme ve dirilme olaylarına ibretle bakmak gerekir. Allah (cc), toprak ve sudan insanı, yumurtadan civcivi, tohumdan ağacı, kıştan sonra bahar mevsimini yaratandır. Ayette baharın gelişinin yeniden dirilmeye olan benzerliğine işaret edilir. Bu diriltme olaylarını tersine çeviren de O'dur. Dolayısıyla ölümden sonra yeniden dirilme vardır ve bunu yapmak Allah (cc) için kolaydır.

وَمِنْ اٰيَاتِهٖۤ اَنْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَاۤ اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُوْنَ ﴿٢٠﴾

20. O'nun kanıtlarından biri, sizi topraktan yaratmış olmasıdır. Sonra bir de baktınız ki, çoğalarak yeryüzüne dağılmış beşer topluluğusunuz.

Ayette Yüce Allah'ın kudretinin kanıtlarından bir örnek verilmektedir. Allah (cc); bütün insanların atası olan Hz. Âdem'i topraktan yaratıp ona can vermiş, onu düşünen, konuşan, öğrenen, inanan ve duygu sahibi bir varlık olarak en güzel şekilde yaratmıştır. Çok farklı özelliklerdeki insanlar yeryüzüne dağılmışlar ve medeniyetler inşa etmişlerdir.

وَمِنْ اٰيَاتِهٖۤ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوْۤا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَّوَدَّةً وَّرَحْمَةً ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢١﴾

21. Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır.

İslam'da toplumun temelini aile oluşturur. Kadın ve erkeğin tanışıp anlaşarak hayatlarını birleştirmeleri, Yüce Allah'ın kudretinin delillerindendir. Ayette eşler arasında huzur ve bağlılığın gerçekleşmesini sağlayan, Allah'ın (cc) belirlediği maddi ve manevi yasalara işaret edilir. Bunlar;

- Eşler bedenen ve ruhen birbirine muhtaç yaratılmıştır.
- Kalplerine birlikte yaşamalarını sağlayacak kuvvetli bir muhabbet duygusu verilmiştir.
- Birbirini gözetmeleri ve ihtiyaçlarını karşılamaları için merhamet duygusuyla yaratılmışlardır.

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ
وَاَلْوَانِكُمْ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّلْعٰلِمِيْنَ ۝٢٢

22. O'nun delillerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin birbirinden farklı olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır.

Ayette evrenin yaratılması insanların özellikleriyle birlikte anılmıştır. Dolayısıyla evrenin insanla anlam kazandığına işaret edilir. Ayrıca yaratılışın tekdüze olmadığı, çeşitlilikle hayatın güzelleştirildiği mesajı da verilir. İnsanlar farklı dillerde ve renklerde yaratılmış, birbirleriyle tanışmış ve bunun doğal sonucu olarak beşerî ilişkiler kurmuşlardır. Yaratılıştan gelen farklılıklar; ayrışma sebebi değil, tanışma ve kaynaşma vesilesidir. İnsanlar, renklerine ve dillerine değil, takvalarına göre değer kazanır. Ayrıca İslam; din kardeşliğini değerli görmüş, bu bağlamda yaratılıştan gelen farklı özelliklerin üstünlük sebebi olmadığı mesajını vermiştir.

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاۗؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ
اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ۝٢٣

23. Gece olsun gündüz olsun, uyumanız ve Allah'ın lütfundan (nasibinizi) aramanız da O'nun delillerindendir. Gerçekten bunda, işiten bir topluluk için ibretler vardır.

Ayette, dinlenmenin ve çalışmanın önemine değinilir. İnsan çalışmalı ancak elde ettiği nasibinin Allah'ın (cc) lütfuyla olduğunu bilmelidir.

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاۗءِ مَاۗءً فَيُحْيٖ
بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ۝٢٤

24. Yine O'nun delillerindendir ki size korku ve ümit vermek üzere şimşeği gösteriyor, gökten su indirip ölümünün ardından yeryüzünü onunla diriltiyor. Doğrusu bunda, aklını kullanan bir topluluk için (alınacak) dersler vardır.

Bütün varlıklar Allah'ın (cc) evrene koyduğu yasalara göre hareket ederler. Yağmuru yağdıran da Allah'tır (cc). Şimşeğin çakması, insanları yıldırım düşme ihtimaliyle korkuturken yağmurun yağma ihtimali de insanlara ümit verir. Allah'ın (cc) gökten su indirip yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi O'nun ölüleri dirilteceğinin delilidir. Düşünen kimse bu hakikati hemen kavrar.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖٓ اَنْ تَقُوْمَ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهٖ ۭ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ
دَعْوَةً مِّنَ الْاَرْضِ ۡ اِذَآ اَنْتُمْ تَخْرُجُوْنَ ۝

25. Göğün ve yerin O'nun buyruğu ile durması da O'nun delillerindendir. Sonra sizi bulunduğunuz yerden bir çağırdı mı hemen çıkıverirsiniz.

Yerle gök, Allah'ın (cc) yaratması ve kudretiyle varlıklarını uyum içinde devam ettirir. Her şeyi yoktan yaratıp idare eden Allah'ın (cc), kıyameti koparmaya ve ardından insanları tekrar diriltmeye gücü yeter.

وَلَهٗ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ۝

26. Göklerde ve yerde bulunanlar hep O'na aittir, hepsi O'na boyun eğmiştir.

Anlam bakımından önceki ayetlerin devamı olarak bu ayette de bütün varlıkların Allah'ın (cc) emrine itaat içinde olduklarına işaret edilir. Yerde ve gökte hiçbir varlığın O'nun buyruğuna aykırı davranması söz konusu olamaz. Çünkü hepsi O'nundur. İnsan da beden ve ruh bakımından Allah'ın (cc) emri altındadır. Ancak o, iman etmek veya inkâr etmek bakımından imtihan edilir.

وَهُوَ الَّذِيْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ ۭ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى
فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝

27. Varlığı ilkin yaratan, sonra bunu tekrar eden O'dur ve bu O'nun için pek kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat O'nundur. O mutlak galiptir, hikmet sahibidir.

En üstün sıfatlar Yüce Allah'a aittir. O'nun eşi ve benzeri yoktur, O, bir şeyin var olmasını dilediğinde o şey anında oluverir. Mutlak kudret, hikmet, yaratma ve mabutluk sıfatları O'nundur. Her şeyi yoktan var eden Allah (cc), evrenin işleyişini de anbean devam ettirir. Bütün bunlar O'nun için pek kolaydır.

Kontrol Noktası

Rum suresinin 17-27. ayetlerinin mesajlarıyla ilgili aşağıdaki çalışma yaprağını tamamlayınız.

1. Rum suresinin 17-27. ayetlerinde değinilen konuları işaretleyiniz.

a. (.....) İnsanın yaratılışı

b. (.....) Düşünmenin önemi

c. (.....) Mevsimlerin oluşması

ç. (.....) Ahiret hayatının varlığı

d. (.....) İbadet ve duanın gereği

e. (.....) Peygamberlerin rehberliği

f. (.....) Allah'ın (cc) varlığının kanıtları

g. (.....) Etnik çeşitliliğin Allah'tan (cc) olduğu

ğ. (.....) Mutlu bir aile için gerekli temel ilkeler

h. (.....) Allah'ın (cc) irade ve kudretinin eserleri

2. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

"akıl, hamt, yaratma, varlık"

a. Allah'ın (cc) lütufkâr ve iyiliksever olmasını dile getirerek O'na şükretmeye ..... denir.

b. Sınırsız kudret, hikmet ve ..... sıfatları Yüce Allah'a aittir.

c. Allah'ın (cc) varlığının ve kudretinin evrendeki delillerini ..... sahibi kimseler anlayabilir.

3. Ayetlerden hareketle evrendeki ilahi delilleri kimler fark edebilir? Yazınız.

.....

.....

.....

4. Ayetlerde insanın hangi yaratılış özelliklerine değinilmiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

5. Ayetlerde evrenin yaratılışına ilişkin hangi olaylara dikkat çekilmektedir? Yazınız.

.....

.....

.....

6. Ayetlerde sözü edilen, evrendeki Allah'ın (cc) varlığına ve kudretine dair örnekleri sıralayınız.

.....

.....

.....

Zenginleştirme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için kare-kodu kullanabilirsiniz.

Destekleme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için kare-kodu kullanabilirsiniz.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

A) Aşağıdaki soruyu metne göre cevaplayınız.

1. "Ant olsun, biz insanı, çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe hâline getirdik. Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et hâline soktuk. Bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik. Bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan hâline getirdik. Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir." (Müminun 23/12-14)

Bu ayetlerde insanla ilgili aşağıdaki konulardan hangilerine değinilmiştir? İşaretleyiniz.

- ☐ **a.** Yaratılış amacı
- ☐ **b.** Yaratılış aşamaları
- ☐ **c.** Sorumluluk alanları
- ☐ **ç.** Hangi unsurlardan yaratıldığı
- ☐ **d.** Kendisine güzel bir biçim verildiği
- ☐ **e.** Diğer canlılardan farklı olan yaratılış özellikleri
- ☐ **f.** Yeryüzüne iyiliğin temsilcisi olarak gönderildiği

B) Aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önermeler doğru ise doğru ( ) yanlış ise yanlış ( ) kutucuğunu işaretleyiniz ve cevabınızın gerekçesini yazınız.

a) İnsan, Yüce Allah ile irtibat kurabilir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

b) Dua, ibadetin özüdür.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

c) Helal ve haramlığına bakmaksızın her iş için dua edilebilir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

ç) İnsanın Allah (cc) ile olan yakınlığı, tüm ilişkilerine yansır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

d) İnsanın başına bir kötülük geldiğinde ettiği dua değersizdir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

e) Dua ve ibadetler, insana zorluklarla mücadelede güç ve moral verir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

f) İbadet, günlük hayatın akışını engellemeden yapılmalıdır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

g) Evrende, Allah'ın (cc) koyduğu yasalara göre hareket eden tek varlık insandır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

ğ) Allah'ın (cc) kudretinin kanıtları insanın yaratılışında fark edilir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

h) Evrende Allah'ın (cc) varlığının kanıtlarını görmek mümkündür.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

2. İnsan, Allah (cc) katında müstesna bir yere sahiptir. Bu, onun muhakeme etme yeteneğinden kaynaklanır. Bu ayrıcalık "Allah Âdem'e tüm isimleri öğretti…" (Bakara 2/31) ayetiyle ifade edilmiştir ki bu ayette Hz. Âdem, insanoğlunu temsil etmektedir. Yüce Allah, meleklerine "… Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım…" (Bakara 2/30) demiş ve ardından Hz. Âdem'e kendisine öğrettiği şekilde varlıkların isimlerini ve niteliklerini meleklere bildirmesini söylemişti. "… Muhakkak ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu şekillendirip içine ruhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin." (Sad 38/71 ve 72) buyurunca da tüm melekler insanın önünde saygıyla eğilmişlerdir. İnsanın bu saygınlığı, yeryüzünde onurlu bir yaşam sürmesini sağlayacak tüm imkânlara sahip kılınmasıyla iyice pekişmiştir. Allah (cc) "Ant olsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık." (İsra 17/70) buyurmaktadır. (bk. Özafşar vd., 2015, 1/290)

Bu parçadan hareketle insanla ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?

A) İrade sahibidir.

B) Değerli bir varlıktır.

C) Yeryüzünün tek hakimidir.

D) Su ve topraktan yaratılmıştır.

E) Öğrenme yeteneğine sahiptir.

3. İslam'da doğru ve güvenilir bilgi kaynakları; selim akıl, doğru haber ve salim duyu organlarıdır. İnsan, çevresiyle ilgili ilk verileri duyularla elde eder. Bu verileri aklıyla değerlendirerek anlamlı sonuçlar çıkarır. Aklın ve duyuların ötesindeki bilgilere de ancak doğru haber (vahiy) sayesinde ulaşır. Kaynakların güvenilir oluşu, elde edilen bilginin değerini belirler. Güvenilir bilgi kaynakları aracılığıyla elde edilen ve herkes için geçerliliği olan nesnel bilgilere itibar edilmelidir. İlhama ve sezgiye dayalı rüya, keşif ve zan gibi bilgi kaynakları ise kişiye özeldir. Kesin ve doğru bilgi olarak değerlendirilemez.

Bu metne göre aşağıdaki ifadelerden hangisi bilgi edinme yollarıyla ilgili nesnel yaklaşıma örnek gösterilemez?

A) Gökyüzünü ve yeryüzünü gözlemleyerek evrendeki düzen üzerinde tefekkür ettim. Var olan düzenin bir yaratıcısı olduğu sonucuna vardım.

B) Hislerime ve içgüdülerime güvenerek aklımın ve duyularımın yetersiz kaldığı durumlarda kesin bilgiye ulaştım.

C) İbadetlerimi yerine getirirken ilahi emirleri esas aldım. Nasıl yaşayacağımı ve nelere uyup nelerden sakınacağımı öğrendim.

D) Dış dünyayı algılarken duyularımın sunduğu verileri kullandım. Çevremdeki varlıklar hakkında güvenilir bilgiler elde ettim.

E) Doğru bilgiyi elde etmek için gelişen teknolojik araçlarla güncel bilgilere daha çabuk ulaşıp bu bilgileri akıl süzgecinden geçirdim.

4. Okulun düzenlediği İstanbul turuna katılan Ahmet, Eyüpsultan Mezarlığı'nı hayretler içerisinde gezdi. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Tarih ve Edebiyat derslerinden ismine aşina olduğu birçok kişinin bu mezarlarda yattığını öğrendi. Yaptıkları ve yazdıklarıyla tarihte iz bırakan insanların ölümden sonra ne hâlde olduklarını merak ederek öğretmenine sordu. Öğretmeni Ahmet'e şöyle bir açıklamada bulundu:

— Biz insanlar, zaman ve mekân engeli veya yaratılış özelliklerimiz açısından sınırlı varlıklarız. Ahiret hayatı hakkında ---- bildirilen ---- dışında bir bilgi kaynağımız yoktur. Ölümden sonraki hayatımızı şekillendiren bu dünyadaki davranışlarımızdır. İman eden ve salih amel işleyen kimsenin ahirette üzülmeyeceği bizlere bildirilmiştir.

Metindeki boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

	I	**II**
A)	âlimlere	ilmihâl
B)	Cebrail'e (as)	sünnet
C)	insanlara	haber
D)	meleklere	hadis
E)	peygambere	vahiy

Ç) Aşağıdaki soruları verilen ansiklopedi sayfasından hareketle cevaplayınız.

DUA KUBBESİ

Arasta ve çarşı esnafının her sabah dükkânını açmadan önce altında toplanıp dua ettiği kubbe ile örtülü bölüm.

Müellif: **AHMET VEFA ÇOBANOĞLU**

XVI. yüzyılda ortaya çıkan ve arastaların merkezi durumunda olan dua kubbelerinin erken örnekleri hakkında kesin bilgi bulunmamakta, yalnız fütüvvet geleneğinin devam ettiği ve Ahîlik teşkilâtının ticaret hayatına hâkim olduğu daha eski devirlerde de bazı arasta, bedesten, çarşı gibi ticarî merkezlerde esnafın sabah dükkânını açmadan önce bir yerde toplanıp dua ettiği bilinmektedir. Sabah namazında camide buluşan esnaf, namazdan sonra çarşının dua meydanı veya dua kubbesi adı verilen bölümünde toplanırdı. Burada kendi aralarından seçilmiş olan ilmine güvenilir bir kişinin (duacı) önderliğinde doğruluk yemini ile helâl ve bereketli kazançlar elde etmek için dua eden esnaf daha sonra dükkânlarını açardı. Artuklu devrine kadar tarihlendirilmesi mümkün olan Mardin'de Revaklı Çarşı'da, güney revak sırasının batısında yer alan ve önündeki çapraz tonozu ile birlikte bütün çarşının yüksekliğini aşan bölümün özel bir dua yeri olduğu düşünülebilir.

Metin, kaynağından değiştirilmeden alınmıştır.
(Çobanoğlu, 1994, 9/539)

Selimiye Arastası'nın dua kubbesi – Edirne

Sokullu Mehmed Paşa Külliyesi'nin dua kubbesi – Havsa/Edirne

5. İnsanlar ne zaman ve hangi mekânda dua etmektedirler?

.....

.....

.....

6. İnsanlar Yüce Allah'a niçin dua etmektedirler?

.....
.....
.....

7. Duanın insan hayatındaki önemi nedir? Yorumlayınız.

.....
.....
.....

8. İnsanların dua etmek için bir yapı inşa ederek burada bir araya gelmeleri toplumsal açıdan nelerin göstergesi olabilir? Yorumlayınız.

.....
.....
.....

D) Aşağıdaki soruları görseldeki metinden yararlanarak cevaplayınız.

9. Rum suresinin 22. ayetinin tefsirinde insanların yaratılışına ilişkin hangi konular açıklanmaktadır? Özetleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Rum suresinin 22. ayetinde bahsedilen "insanların renklerinin farklılığı" konusunu yorumlayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Diyanet İşleri Başkanlığı
KUR'AN-I KERİM

Anasayfa Kütüphane Multimedya Yayınlarımız

Rum Suresi 22. Ayet Tefsiri

{22} O'nun kanıtlarından biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Kuşkusuz bunda bilenler için ibretler vardır. Farklı dillere sahip olma, değişik etnik gruplara mensup toplulukların farklı dilleri konuşması, aynı dili konuşanlar arasında lehçe, şive ve ağız farklılıklarının bulunması şeklinde açıklanabileceği gibi, her bir ferdin ses, konuşma ve ifade özelliklerindeki farklılıklar biçiminde de anlaşılabilir. Çevremize baktığımızda sesinin gürlüğü-zayıflığı, inceliği-kalınlığı, konuşmasının düzgünlüğü-bozukluğu, üslûbu vb. bütün hususlarda birbirinin aynı iki kişiye rastlamanın hemen hiç mümkün olmadığını görürüz. …

Ayette değinilen bu olgu üzerinde düşünürken, üslûp ve ifade farklılıklarının insana verilen düşünme ve muhakeme yeteneğinin verimliliğini sağlamadaki, ilim, fikir ve sanat hayatının geliştirilmesindeki etkileri hatta medeniyetlerin temelinde bu farklılıkların yattığı dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. İnsanların dil hususiyetleri temeline dayalı bilim dallarının alt disiplinlere ayrılması bu ayette dikkat çekilen olgu üzerinde düşünmenin önemini teyit ettiği gibi, bu alanlarda yapılacak yeni araştırmaların, konunun inceliklerine daha çok ışık tutan verilerin tespitine imkân sağlayacağı muhakkaktır.

Metin, kaynağından kısaltılarak alınmıştır.
(bk. *Kur'ân Yolu*, 08 Ağustos 2024, Bakara 2/12)

E) Aşağıdaki soruların cevaplarını altlarındaki boşluklara yazınız.

11. Kur'an-ı Kerim'e göre insanın yaratılış özellikleri nelerdir?

.....

.....

.....

12. İnsanın doğru bilgiye ulaşma kaynakları nelerdir?

.....

.....

.....

13. Vahyin ve peygamberin gönderiliş amacı nedir?

.....

.....

.....

14. İbadet ve duanın insana katkıları nelerdir?

.....

.....

.....

15. "Ölüden diriyi, diriden de ölüyü O çıkarıyor; yeryüzünü ölümünün ardından O canlandırıyor. İşte siz de böyle çıkarılacaksınız." (Rum 30/19)

"Yine O'nun delillerindendir ki size korku ve ümit vermek üzere şimşeği gösteriyor, gökten su indirip ölümünün ardından yeryüzünü onunla diriltiyor. Doğrusu bunda, aklını kullanan bir topluluk için (alınacak) dersler vardır." (Rum 30/24)

Ayetlerdeki altı çizili ifadelerde vurgulanmak istenen nedir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

16. Aşağıdaki paragrafı uygun bir cümle ile tamamlayınız.

İnsan, hayatta zor ve sıkıntılı durumlara düşebilir. Böylesi durumlarda aczini ve güçsüzlüğünü içtenlikle itiraf ederek Rabbine sığınır. Nimete kavuştuğu zaman Rabbine yönelir, memnuniyetini dile getirerek O'na şükreder. İşlediği günahlar sebebiyle pişmanlık duyarak arınmak ister. Allah'a (cc) yönelerek O'nu yüceltir ve bağışlanma diler. Duada asıl hedef .....

.....

.....

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Sonnotlar

1 *Kur'an Yolu Meali,* çev. Hayrettin KARAMAN vd. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023), Kamer 54/49.
2 Rahman 55/5.
3 bk. Mülk 67/3; Rahman 55/7; Yunus 10/5.
4 bk. Enam 6/2; Kaf 50/16; Rahman 55/3.
5 Müminun 23/12-14.
6 bk. Bakara 2/35-36.
7 Tin 95/4.
8 İsra 17/70.
9 Bakara 2/30.
10 Ahzab 33/72.
11 Furkan 25/54.
12 bk. Bakara 2/31-33.
13 Bakara 2/31-32.
14 Enbiya 21/16.
15 İsra 17/44.
16 bk. Zariyat 51/56; Mülk 67/2.
17 bk. Mehmet Sürmeli vd., *Dinî Terimler Sözlüğü*, ed. Ahmet Nedim Serinsu (Ankara: MEB Yayınları, 2009), "tefekkür", 356.
18 Alak 96/1-5.
19 bk. Sürmeli vd., "tefekkür", 356.
20 İnsan 76/3.
21 bk. Bakara 2/197; Maide 5/100; Talak 65/10.
22 Al-i İmran 3/190.
23 bk. Enfal 8/22; Enbiya 21/10; Müminun 23/80.
24 Kasas 28/51.
25 Nisa 4/163-165.
26 Zariyat 51/56.
27 bk. Sürmeli vd., "marifet", 223.
28 bk. Sürmeli vd., "fıtrat", 121-122.
29 Rum 30/30.
30 Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail Buhari, *Sahih-i Buhari,* ed. Salih b. Abdülaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Cenaiz", 92.
31 bk. Furkan 25/43; Taha 20/115.
32 Bakara 2/213.
33 Sürmeli vd., "mükellef", 258.
34 bk. Tevbe 9/40.
35 bk. Al-i İmran 3/31; Bakara 2/5.
36 bk. Sürmeli vd., "ibadet", 153.
37 Fatiha 1/1-7.
38 bk. Sürmeli vd., "hamt", 118.
39 Buhari, "Tevhit", 15.
40 Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisabüri Müslim b. el-Haccac, *Sahih-i Müslim,* ed. Salih b. Abdulaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Salat", 215.
41 Zümer 39/23.
42 Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemi Tirmizi, *Sünen-i Tirmizi,* ed. Salih b. Abdülaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Fezailü'l-Kur'an", 16.
43 bk. Selahattin Parladır, "Dua", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 9/530-531.
44 bk. Sürmeli vd., "dua", 62.
45 Furkan 25/77.
46 Tirmizi, "Deavât", 1.
47 Bakara 2/186.
48 bk. Bakara 2/286; Al-i İmran 3/53; Müminun 23/97-98.
49 bk. Mümin 40/60; Araf 7/29, 55-56.
50 Tirmizi, "Deavât", 1.
51 bk. Enam 6/52; Kehf 18/28.
52 bk. Sürmeli vd., "tövbe", 368.
53 Maide 5/39.
54 Buhari, "Deavât", 14.
55 bk. Araf 7/180.
56 Fussilet 41/51.

2. ÜNİTE

İslam'da İnanç Esasları

2.1. İman ve İmanın Mahiyeti
2.2. İslam'da İman Esasları
2.3. İmanın Bireye ve Topluma Kazandırdıkları
2.4. Kur'an'dan Mesajlar

► Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- **ahiret**
- **iman**
- **kutsal kitap**
- **melek**
- **tevhit**

► **Bu ünitede sizlerden**

- iman ve imanın mahiyetiyle ilgili konuları sorgulamanız,
- İslam'ın iman esaslarını ayet ve hadisler bağlamında özetlemeniz,
- imanın bireye ve topluma kazandırdıklarını yansıtmanız,
- Bakara suresinin 177. ayetindeki mesajları özetlemeniz

beklenmektedir.

Ünite PDF Dosyası

Ünite Özet Sunusu

Görsel 2.1: "Lafzatullah" Hüsnühat: Mustafa Halim ***Özyazıcı***

Üniteye Başlarken

İnsanın doğasında var olan temel özelliklerden biri inanma duygusudur. İnsanın tarihsel süreci incelendiğinde geçmişte kurulmuş medeniyetler tarafından inşa edilen yaşam alanlarında çeşitli ibadet mekanlarına rastlanmaktadır. Bu durum tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar her toplumun yüce bir varlık inancına sahip olduğunu göstermektedir.

- İnanma ihtiyacının insanın doğasında var olmasının sebebi sizce ne olabilir?

İnsanın kendi varlığını, âlemi ve hayatı anlamlandırmasına inancı katkı sağlar. İnsan, iman ile yaratıcısına sığınarak yaşadığı sıkıntı ve zorluklar karşısında güçlü olur ve kendini güvende hisseder. Aynı zamanda iman, onun davranışlarını etkileyerek insanlarla güzel ilişkiler kurmasını sağlar.

- İmanın kişinin iç huzuruna ve toplumsal huzura etkileriyle ilgili karşılaştığınız örnekler nelerdir?

2.1. İman ve İmanın Mahiyeti

Konuya Başlarken

İnanma ihtiyacı, insan için neden önemlidir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

İnsanın yeme, içme, uyuma gibi ihtiyaçlarının yanında güven duyma, inanma, sığınma, mutlu olma gibi ihtiyaçları da vardır. Allah (cc), insanı O'nun var ve bir olduğunu kavrayıp O'na iman edecek kabiliyette yaratmıştır. Dolayısıyla inanma duygusu fıtri bir ihtiyaçtır. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de "Resulüm! **Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise ona, çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.**"[1] ayetiyle ifade edilir.

Geçmiş toplumların yaşam alanlarıyla ilgili araştırma yaparak ulaştığınız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Din olgusu, Hz. Âdem'le başlayarak günümüze kadar yaşamış bütün topluluklarda var olmuştur. Geçmiş toplumlara ait bulgular, insanın inanma ve yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı içinde olduğunu gösterir (Görsel 2.2).

İnsan, Allah'a (cc) iman edecek kabiliyette yaratılmış olsa da bazı etkenler onu bu yaratılıştan uzaklaştırabilir. Bu sebeple Allah (cc), insanı sadece kendisine kulluk etmeye ve inanç esaslarına tabi olmaya çağırmıştır. Bunun için peygamberleri görevlendirmiştir. İlk peygamber Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e (sav) kadar Allah'ın (cc) tüm elçilerinin tevhit inancını tebliğ ettiği "**Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, 'Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse bana ibadet edin.' diye vahyettik.**"[2] ayetinde açıkça ifade edilmiştir.

Görsel 2.2: Göbeklitepe Arkeolojik Alanı
Geçmiş toplumlara ait ibadet yerleri, insanın inanma ve ibadet etme ihtiyacının sonucu olarak ortaya çıkan örneklerdendir.

Etkinlik-1

15 dk.

Adı	İnanma İhtiyacı
Amaç	İman ve imanın mahiyetini kavrayabilme
Beceri	Sorgulama, bilgi okuryazarlığı
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde, karekodu verilen kaynaklardan veya Kur'an-ı Kerim mealinden inanma ihtiyacının fıtriliğine dair ayetler ve hadis kitaplarından aynı konuyla ilgili hadisler bulunuz.

2. Bulduğunuz ayet ve hadislerde inanma ihtiyacının fıtriliğine dair ulaştığınız bilgiler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

3. Edindiğiniz bilgileri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız ve öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Topladığınız bilgilerle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-2

10 dk.

Adı	Merak Ettiklerim
Amaç	İman ve imanın mahiyetini anlayabilmek için sorular sorabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İman ve imanın mahiyetine dair neler biliyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

.....

2. İman ve imanın mahiyeti hakkında merak ettiğiniz konuları belirleyip yazınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

İmanın mahiyeti hakkında cevaplarını merak ettiğiniz sorular nelerdir? Listeleyiniz.

.....

.....

İnanmak, tasdik etmek, güvende olmak anlamlarına gelen *iman*; kişinin Allah'ın (cc) varlığına, birliğine ve peygamberlerin Allah'tan (cc) alıp din adına tebliğ ettiği kesinlik kazanan hususlara inanması ve onları tasdik etmesidir.[3]

mümin
1. İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse. 2. Allah katından peygamberleri aracılığı ile gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişi.
(Sürmeli vd., 2009, "mümin", 259)

İman eden kişiye mümin denir. Mümin, hem gönülden inandığı Rabb'ine teslimiyetle güvende olur hem de inancını yaşantısına yansıtarak başka varlıklara güven verir. Kur'an'da "Müminler ancak **o kimselerdir ki Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. Onun ayetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler.**"[4] buyrularak müminlerin bazı özellikleri zikredilmiştir. Allah'a (cc) ve Resulü'ne itaat etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, iyiliği emredip kötülükten alıkoymak, israf ve cimrilikten kaçınmak, vakar ve tevazu sahibi olmak da müminlerin özellikleri olarak Kur'an'da yer alır.[5] Mümin aynı zamanda Allah'ın (cc) Kur'an'da zikredilen güzel isimlerinden birisidir (Görsel 2.3).

Allah'ın (cc) Mümin isminin Kur'an'ın hangi sure ve ayetinde geçtiğini araştırarak ayet mealini yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Görsel 2.3: "El-Mümin (cc)"
Hüsnühat: Ömer Faruk Özoğul
Mümin, Allah'ın (cc) "emin kılan, güvene kavuşturan, kullarını tehlikeden koruyup onların zararına olan şeyleri haber veren ve iyi kullarını azaptan uzaklaştırıp onlara haksızlık etmeyen" anlamına gelen ismidir.
(Sürmeli vd., 2009, "Mümin", 259)

Etkinlik-3

20 dk.

Adı	İmana Dair Kavramlar
Amaç	İman ve imanın mahiyeti hakkında bilgi toplayabilme
Beceri	Sorgulama, bilgi okuryazarlığı

Yönerge
Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını TDK Türkçe Sözlükten ve TDV İslam Ansiklopedisi'nden bularak yazınız.

akait: .....
inanç: .....
İslam: .....
itikat: .....
amentü: .....

Değerlendirme

Anlamlarını bulduğunuz kelimelerin iman kavramıyla ilişkisi nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Bir kişinin mümin olabilmesi için iman edilmesi gereken hususların hepsini kalben **tasdik** etmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: "**Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. 'Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayrım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır.' dediler.**"[6]

tasdik

1. Doğrulama, gerçekliğini kabul etme, inanma, iman etme, gönülden bağlanma.
2. Allah'ın (cc), peygamberi aracılığı ile göndermiş olduğu şeylerin doğruluğuna kesin olarak inanma, içtenlikle bağlanma.

(Sürmeli vd., 2009, "tasdik", 351)

İmanın geçerliliği için kalp ile tasdik yeterlidir. Ancak kişinin mümin olarak bilinmesi ve ona göre muamele görmesi için imanını ikrar etmesi gerekir. İkrar, müminin kalbindeki imanı söz ile açıklaması anlamına gelir.

ikrar

1. Kabul etme, doğrulama, onaylama, itiraf etme.
2. Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine iman eden bir kimsenin Müslüman muamelesi görebilmesi için inanmış olduğu değerleri sözlü veya fiilî olarak dışa yansıtması.

(Sürmeli vd., 2009, "ikrar", 164)

İman ile amel arasında güçlü bir ilişki vardır. İman, akıl sahibi olan her insanın Allah'a (cc) karşı yerine getirmesi gereken ilk sorumluluktur. İnsan inandıktan sonra imanın gereği olan amelleri de yapmakla mükelleftir. Kişinin hayatını inancına göre düzenlemesi gerekir. İman ve salih amel vurgusu "**İman edip salih ameller işleyenlere gelince; onlara içinden ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur.**"[7] ayetinde olduğu gibi pek çok ayette yer almaktadır.[8] Salih amel; hayırlı, iyi, din ve dünya için faydalı, huzur verici, Allah'ın (cc) rızasını kazanmaya sebep olan işlerdir.[9] İman kişiyi salih amellere sevk ederken bu ameller de onun Allah'la (cc) bağının güçlenmesini sağlar. Kişinin salih amelleri onun imanını kuvvetlendirirken kötü amelleri onun imanının zayıflamasına sebep olur.

amel

1. Yapılan iş, eylem, fiil, çalışma, didinme, davranış, uygulama.
2. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.

(Sürmeli vd., 2009, "amel", 17)

Etkinlik-4

10 dk.

Adı	İman ve Amel
Amaç	İman ve imanın mahiyeti hakkında bilgi toplayabilme
Beceri	Sorgulama, bilgi okuryazarlığı

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki ayet ve hadisleri okuyunuz.

- "Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır." (Asr 103/1-3)
- "Fakat içlerinden ilimde derinleşmiş olanlar ve müminler, sana indirilene ve senden önce indirilene iman edenler, namazı kılanlar, zekâtı verenler, Allah'a ve ahiret gününe inananlar var ya; işte onlara pek yakında büyük mükâfat vereceğiz." (Nisa 4/162)

- "Hâlbuki ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar, yapmakta oldukları amellerden başka bir şey için mi cezalandırılırlar!" (Araf 7/147)
- "Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir." (Bakara 2/153)
- "Kulun Rabbine en yakın olduğu (an) secde hâlidir. Öyleyse (secdede iken) çokça dua ediniz." (Müslim, "Salât", 215)
- "İslam, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmen; namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve gücün yeterse Kâbe'yi haccetmendir." (Müslim, "İman", 1)

2. Ayet ve hadislerden iman ve amel konularıyla ilgili ulaştığınız bilgiler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Verilen ayet ve hadislerde imanın mahiyetiyle ilgili ele alınan ortak konulara dair çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

Naklî ve Akli Delil

İman, gerçekleşme şekline göre taklidî ve tahkiki olarak ikiye ayrılır. Taklidî iman, herhangi bir naklî ve akli delile dayanmaksızın kişinin içinde doğup büyüdüğü çevrenin inanç ve değerlerini taklit etmesi ile oluşan imandır. Tahkikî iman; naklî ve akli delillere, araştırma ve kavramaya dayanan imandır.

İnanç esaslarını ve onların gerektirdiği hususları sadece taklit yoluyla öğrenen kişi, kendisine telkin edilen ve nefsine daha hoş görünen şeylerin peşinden gidebilir. İnanç konularıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığından herhangi bir itiraz ve inkârla karşılaştığında şüpheye düşebilir. Buna karşın hakikate ulaşma gayretinde olan kişi, yaratılış üzerine tefekkür eder. Dinin hükümleri hakkında Kur'an ve sünnet yoluyla bilgi sahibi olur. Bu da onun Allah (cc) ve diğer varlıklarla olan bağını sağlam bir temel üzerine inşa etmesini sağlar. Kişinin kalbindeki teslimiyetle birlikte imanını da kuvvetlendirir.

Kontrol Noktası

Öğrendiğiniz bilgilerden faydalanarak Etkinlik-2'de listelediğiniz imanın mahiyetine dair merak ettiğiniz soruları cevaplayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2. İslam'da İman Esasları

Konuya Başlarken

1. İslam iman esaslarından hangilerini biliyorsunuz?
2. Allah'a imanın inanç esasları arasındaki yeri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam inancının esasları, Kur'an-ı Kerim'in temel konularındandır. Bu esaslar Allah'ın (cc) peygamberleri tarafından insanlara tebliğ edilmiştir. İman esaslarının neler olduğu ayet ve hadislerde bildirilir. Kur'an'da Yüce Allah'ın (cc) varlığı ve birliği yanında, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahirete iman etmenin hak olduğu beyan edilir. İman esasları bazı ayetlerde bir arada zikredilirken bazı ayetlerde tek tek zikredilir. Kur'an'da inanç esaslarına bir bütün olarak iman edilmesi istenir. Bu esaslardan herhangi birini kabul etmeyen iman etmiş olmaz.

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	İman Esasları
Amaç	Ayet ve hadislerden hareketle İslam'ın iman esaslarını çözümleyebilme
Beceri	Özetleme, bilgi okuryazarlığı

Yönerge

1. Aşağıdaki ayetleri ve hadisi okuyarak soruları cevaplayınız.

- "Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse derin bir sapkınlığa düşmüş olur." (Nisa 4/136)
- "Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar." (Bakara 2/4)
- "Hz. Ömer şöyle rivayet etti. Bir gün Resulullah'ın yanında bulunduğumuz sırada yanımıza elbisesi bembeyaz, saçı simsiyah bir zat çıkageldi. Üzerinde yolculuk eseri görünmüyor, bizden de kendisini kimse tanımıyordu. Peygamberin yanına oturdu ve dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de dizlerinin üzerine koydu ve
  — Ya Muhammed! Bana İslam'ın ne olduğunu söyle, dedi.
  Resulullah:
  — İslam; Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve gücün yeterse Beyt'i haccetmendir, buyurdu.
  O zat:
  — Doğru söyledin, dedi.
  Ömer (ra) biz buna hayret ettik. Zira hem soruyor, hem de tasdik ediyordu, dedi.
  O zat:
  - Bana imanın ne olduğunu söyler misin? dedi.
  Resulullah:
  — Allah' a, Allah'ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanman, bir de kadere, hayrına şerrine inanmandır, buyurdu.
  O zat yine:
  — Doğru söyledin, dedi.
  O zat:
  — Bana ihsanın ne olduğunu söyler misin? dedi.

Resulullah:
— Allah'a, O'nu görüyormuşsun gibi ibadet (kulluk) etmendir. Çünkü her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni muhakkak görür. Buyurdu.
…
Bundan sonra o zat gitti. Ben hayli bir süre bekledim. Sonunda Allah Resulü bana,
—Ya Ömer! O, soru soran zatın kim olduğunu biliyor musun? dedi.
— Allah ve Resulü bilir, dedim.
— O, Cibril'di. Size dininizi öğretmeye gelmişti, buyurdular." (Müslim, "İman", 1)

2. Ayetler ve hadiste yer alan iman esasları nelerdir? Tespit ettiklerinizi listeleyiniz.

.....
.....
.....

3. İman esaslarından biri ya da birkaçına iman edip diğerlerine iman etmeyen kişi iman etmiş sayılır mı? Açıklayınız.

.....
.....
.....

Değerlendirme
İslam'da iman esaslarını ve bu iman esaslarının birbiriyle ilişkisini açıklayan bir metin yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

İman esaslarının özellikleri:

1. İman esasları tevhit ilkesine dayanır. İnsan sadece Allah'a (cc) kulluk etmeli, hiçbir şeyi O'na ortak koşmamalıdır (Görsel 2.4).[10]
2. İman esasları Kur'an ayetlerinde de zikredildiği üzere insanın fıtratına uygundur. Çünkü insanın varlığı da onun huzuru için tavsiye edilen bu esaslar da aynı kaynağa dayanmaktadır.[11]
3. İman esasları sade, açık ve anlaşılır mahiyettedir. Aklıselim tarafından kolaylıkla idrak ve kabul edilecek niteliktedir.[12]
4. İman, insanın özgür iradesiyle bilinçli bir şekilde yapması gereken bir tercihtir. İnsanın yaratılışında var olan anlam arayışına en güzel cevap iman ile verilmiş olur. Her insan iman etmek veya etmemekte serbesttir. İman konusunda dinde zorlama yoktur.[13] İnsan bu konuda tercih yapmakta serbest bırakılmış fakat tercihinin sonuçlarından sorumlu tutulmuştur. Herkes, ahirette tercihinin karşılığını görecektir.[14]
5. Kur'an-ı Kerim ve hadislere dayanan iman esasları zamana, topluma, insana göre değişmez, kesinlik içerir.[15]
6. İman esasları bir bütündür. İnanılması gereken ilkelerin hepsine birden inanmak gerekir.[16]

Görsel 2.4: "Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Müminler yalnız Allah'a tevekkül etsinler."
(Tegabün 64/13)

Etkinlik-6

10 dk.

Adı	Amentü
Amaç	Ayet ve hadislerden hareketle konularına göre iman esaslarını sınıflandırabilme
Beceri	Özetleme

Yönerge

Aşağıda numaralandırılmış kutucuklarda iman esaslarına yer verilmiştir. Kutucuklardaki numaraları kullanarak ayet ve hadisleri içerdiği iman esaslarına göre sınıflandırınız. Aynı numarayı birden fazla ayet ve hadis için kullanabilirsiniz.

1. Allah'a iman	2. Meleklere iman	3. Kitaplara iman
4. Peygamberlere iman	5. Ahiret gününe iman	6. Kadere ve kazaya iman

……	"Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler…" (Bakara 2/285)
……..	"Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar." (Bakara 2/4)
……..	"İman edip rızasına uygun işler yapanların dualarını kabul buyuran ve kendi lütfundan onlara fazlasını veren de O'dur. İnkârcılar için ise çetin bir azap vardır." (Şura 42/26)
……	"Kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah da inkâr edenlerin düşmanıdır." (Bakara 2/98)
……	"Allah onları mahşerde topladığı vakit, sanki (dünyada) sadece günün bir saatinde, aralarında tanışacak kadar kısa bir süre kaldıklarını sanacaklardır. (İşte o vakit) Allah'ın huzuruna çıkarılacakları uyarısını asılsız sayanlar ve doğru yolda yaşamamış olanlar hüsrana uğramış olacaklar.." (Yunus 10/45)
……	"Şu üç özellik kimde bulunursa o kimse imanın tadını alır: Allah ve Resulü'nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini kurtardıktan sonra tekrar inkârcılığa dönmekten ateşe atılmaktan kaçındığı gibi kaçınmak."(Müslim, "İman", 67)
……	"Hiçbir peygamber yoktur ki insanların inanmaları için kendisine mucizeler verilmiş olmasın. Bana verilen ise Allah'ın vahyidir (Kur'an-ı Kerim)..." (Buhari, "İtisam", 1)

Değerlendirme

Karekodla verilen öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Allah'a (cc) İman

İslam dini ve iman esasları; tek, eşi ve benzeri olmayan, yegâne güç ve kudret sahibi Allah'a (cc) iman etmek üzerine bina edilmiştir. Akıl sahibi her insan Allah'ın (cc) var olduğunu idrak edecek yeterlilikte yaratılmıştır, bu sebeple Yüce Allah'a iman etmekle mükelleftir.

İslam dininin temeli ve Kur'an'ın ana konusu olan *tevhit*; birlemek, tek kılmak gibi anlamlara gelir. Tevhit; Allah'ı (cc) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birlemek, O'nun tek ve eşsiz olduğuna inanmak, yalnız O'na ibadet etmek ve şirk koşmamaktır.[17] Tevhit inancı kelimeitevhit ile ifade edilir (Görsel 2.5). Kelimeitevhit ve kelimeişehadeti gönülden inanarak söyleyen kişi iman etmiş olur. Tevhidin zıddı olan **şirk**, Allah'ın (cc) bağışlamayacağı günahlardandır.[18] Kur'an'ın farklı ayetlerinde ise şirk, zulüm olarak ifade edilerek müşriklerin de zalim olduğu ve cennete giremeyeceği bildirilmiştir.[19]

şirk
1. Denklik, ortak olmak.
2. Allah'a inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme.
3. Zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konularında Allah'a başka bir varlığı denk görme.
(Sürmeli vd., 2009, "şirk", 342)

Görsel 2.5: "Kelimeitevhit" Hüsnühat: Davut Bektaş Lâ ilâhe illallah / Muhammedürrasulüllâh (Allah'tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir.)

Tevhit inancının aslı Allah'ı (cc) zatı, isimleri ve sıfatları ile en doğru şekilde tanımak ve anlamaktır. İhlas suresinde "**De ki: O, Allah birdir. Allah Samed'dir (Her şey O'na muhtaçtır, O, hiçbir şeye muhtaç değildir.). O, doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.**"[20] buyrulur. Bu surede görüldüğü gibi Kur'an'da Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını bildiren ayetler vardır. Kur'an-ı Kerim'de "**O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da, görünen âlemi de bilendir. O, Rahman'dır (Esirgeyen), Rahîm'dir (Bağışlayan). O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O, mülkün gerçek sahibi, kutsal (her türlü eksiklikten uzak), barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır. O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.**"[21] buyrularak O'nun birçok güzel ismi zikredilmiştir. Allah'ın (cc) isimlerini ve onların anlamlarını bilmek; bu isimlerin kâinattaki tecellileri üzerine düşünmek kişinin Rabbine yakınlaşmasına vesile olacaktır.

Esmayıhüsnadan seçtiğiniz bir isim ve anlamını içeren poster hazırlayarak sınıf panosunda sergileyiniz.

Kur'an-ı Kerim'de, "**… Göklerde ve yerde en yüce ve eşsiz sıfatlar O'nundur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.**"[22] buyrularak Allah'ın (cc) sıfatlarının da yüce ve eşsiz olduğu bildirilmiştir. Mümin, Allah'ın (cc) varlığına inanmakla O'nun zatında bulunması zorunlu sıfatlara da inanmış ve aynı zamanda O'nu bütün noksanlıklardan tenzih etmiş olur.

Allah'ın Sıfatları

Selbî (Tenzîhî) Sıfatlar

Allah'ı (cc) eksiklik ve noksanlıklardan tenzih eden ve O'nun ne olmadığını bildiren sıfatlardır.

- Vücûd: Allah'ın (cc) var olması, yokluğunun düşünülememesi, O'nun yokluğunun imkânsızlığıdır.
- **Kıdem**: Allah'ın (cc) varlığının ezeli olması, başlangıcının olmamasıdır.
- **Beka**: Allah'ın (cc) varlığının ebedi olması, sonunun olmamasıdır.
- **Vahdaniyet**: Allah'ın (cc) tek olması, eşi, benzeri ve ortağının olmamasıdır.
- **Muhalefetün lilhavadis**: Allah'ın (cc), yaratılmışlara benzememesidir.
- **Kıyambinefsihi**: Allah'ın (cc) varlığı için başkasına muhtaç olmamasıdır.

Sübuti Sıfatlar

Allah'ın (cc) zatına nispet edilen ve O'nun ne olduğunu bildiren sıfatlardır.

- **Hayat**: Allah'ın (cc) diri ve canlı olmasıdır.
- **İlim**: Allah'ın (cc) her şeyi bilmesidir.
- Semi: Allah'ın (cc) her şeyi işitmesidir.
- **Basar**: Allah'ın (cc) her şeyi görmesidir.
- **Kudret**: Allah'ın (cc) her şeye gücünün yetmesidir.
- **İrade**: Allah'ın (cc) dilediğini yapmasıdır.
- Kelam: Allah'ın (cc) peygamberleriyle vahiy yoluyla konuşmasıdır.
- Tekvin: Allah'ın (cc) her şeyi yaratmasıdır.

(bk. "Allah", 2019, 1/274)

Etkinlik-7

10 dk.

Adı	Allah'ın (cc) Sıfatları
Amaç	Ayet ve hadislerden hareketle İslam'ın iman esaslarına dair çözümleme yapabilme
Beceri	Özetleme

Yönerge

1. Aşağıdaki ayetlerde Allah'ın (cc) hangi özelliğinden bahsedildiğini ilgili kutucuğa yazınız.
2. Ayette bahsedilen Allah'ın (cc) özelliğinin O'nun hangi sıfatıyla ilişkili olduğunu belirleyiniz ve ilgili kutucuğa yazınız.

Ayetler	Allah'ın (cc) ayette bahsedilen özelliği	Allah'ın (cc) ayetle ilişkili olan sıfatı
"Onlar bilmezler mi ki gizlediklerini de açığa vurduklarını da Allah bilmektedir!" (Bakara 2/77)	.....	.....
"Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun yaptığı 'Ol!' demekten ibarettir. Hemen oluverir." (Yasin 36/82)	.....	.....
"Şüphesiz O hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir." (Şuara 26/220)	.....	.....
"Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Hayy (diri) ve kayyumdur." (Al-i İmran 3/2)	.....	.....
"Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zatı baki kalacaktır." (Rahman 55/27)	.....	.....
"De ki: İçinizdekileri gizleseniz de açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerde ve yerde olanları da bilir. Allah her şeye kadirdir." (Al-i İmran 3/29)	.....	.....
"Üstlerinde kanat çırparak uçan kuşlara bakmazlar mı? Onları (havada) ancak Rahman tutuyor. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla görendir." (Mülk 67/19)	.....	.....

Değerlendirme
Karekodla verilen öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Meleklere İman

Haberci, kuvvetli, işleri çekip çeviren anlamlarına gelen *melek*, Allah'ın emirlerini yerine getiren ve duyularla algılanamayan nurani varlıklara verilen addır.[23] Yüce Allah, vahyini peygamberlere melek aracılığıyla iletmiştir. Meleklere iman, ayetlerde diğer iman esasları ile birlikte zikredilir.

Ayet ve hadislerde meleklerin özelliklerine dair şu bilgiler yer alır:

- Nurdan yaratılmışlardır.[24]
- İnsandan önce yaratılmışlardır.[25]
- Allah'ın (cc) emirlerini eksiksiz uygularlar, isyan etmezler, sürekli Yüce Allah'a itaat ve ibadetle meşguldürler.[26]
- Gaybı bilemezler.[27]
- Yemek, içmek; erkeklik, dişilik; evlenmek, uyumak, yorulmak; gençlik ve ihtiyarlık gibi özelliklerden uzaktırlar.[28]
- Allah'ın (cc) izniyle insan suretinde göründükleri ayet ve hadislerde bildirilir.[29]
- Mahiyetlerini yalnız Allah'ın (cc) bildiği birden fazla kanada sahiptirler ve kısa sürede uzun mesafelere gidebilirler.[30]

Kur'an-ı Kerim'de "**Göklerde ve yerde olanlar hep O'na aittir. O'nun huzurunda bulunanlar, O'na ibadet etme hususunda ne büyüklenirler ne de yorulurlar. Onlar, bıkıp usanmaksızın gece gündüz Allah'ı tespih ederler.**"[31] buyrularak meleklerin temel vazifelerine dikkat çekilmiştir. Bunlarla birlikte ayet ve hadislerde bazen isimleri bazen de görevleri zikredilerek meleklerin özel vazifelerine dair bilgiler verilmiştir. Ayet ve hadislerden öğrendiğimiz bu görevleri şu şekilde ifade edebiliriz:

- Cebrail, ilahi vahyi peygamberlere ulaştıran vahiy meleğidir.[32]
- Mikail, kâinattaki tabiat olaylarını ve yaratılmışların rızıklarını yönetmekle görevlidir.[33]
- Azrail, Allah'ın emriyle eceli gelenlerin ruhlarını almakla görevli melektir. Kur'an'da kendisinden ölüm meleği olarak bahsedilmektedir.[34]
- İsrafil, sûra üflemekle görevli melektir. Sûra iki kez üfleyecek; ilkinde kıyamet kopacaktır, ikincisinde yeniden diriliş gerçekleşecektir.[35]
- Hamele-i Arş, arşı taşımakla görevli meleklerdir.[36]
- Kiramen Kâtibin, insanın sağında ve solunda bulunup onun iyi ve kötü fiillerini kaydeden meleklerdir.[37]
- Münker ve Nekir kabirde sorgu işiyle görevli meleklerdir.[38]
- Hafaza melekleri insanın önünde ve arkasında bulunup onu koruyan meleklerdir.[39]
- Mukarrabûn ve İlliyyûn, Allah'ı (cc) tespih etmek ve anmakla görevli meleklerdir. Bu melekler, Allah'a (cc) çok yakın ve O'nun katında şerefli bir mevkidedirler.[40]
- Cennet ve cehennemde görevlendirilmiş melekler.[41]

Ayet ve hadislerde ayrıca;

- insanın kalbine doğruyu ve gerçeği ilham eden,[42]
- namaz kılanlarla birlikte Fatiha suresi bitiminde "amin" diyen,[43]
- her gün sabah ve ikindi namazlarında müminlerle birlikte olan,[44]
- Kur'an okunurken yeryüzüne inen,[45]
- sokakları ve yolları dolaşıp zikir, Kur'an ve ilim meclislerini arayıp bulan,[46]
- müminlere[47] özellikle bilgin olan müminlere rahmet okuyan,[48]
- sadece Allah'a (cc) hamt ve secde eden,[49]

meleklerin varlığı da bildirilmektedir.

Kitaplara İman

Kutsal kitaplar, Yüce Allah'ın insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamak, onlara hak yolu gösterip emir ve yasaklarını bildirmek için peygamberlerine vahyettiklerini içeren kitaplardır.[50] Allah'ın (cc) kelam sıfatının bir tezahürü olan ilahi kitapların gönderiliş amacı Kur'an-ı Kerim'de "**İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönder**di…"[51] şeklinde ifade edilir.

kelam
Kur'an'da Allah'ın (cc) melekler, İblis ve peygamberlerle konuştuğu ve tükenmeyen kelimelerinin bulunduğu belirtilerek konuşmanın uluhiyete ait bir yetkinlik olduğuna dikkat çekilir. Ayetlerde "söyledi, konuştu, nidâ etti" gibi anlamlara gelen fiiller zikredilip Allah'ın (cc) yaratıklarıyla konuştuğu ifade edilir.
(bk. Yavuz, 2022, 25/194-196)

suhuf
Sayfalar, yapraklar, kitapçıklar. Dört büyük kitaptan ayrı olarak Yüce Allah'ın Cebrail aracılığı ile bazı peygamberlerine gönderdiği dinî emirler ve bu emirleri içeren sayfalar.
(Sürmeli vd., 2009, "suhuf", 332)

İslam'ın temel esaslarından biri olan kitaplara iman, Allah'ın (cc) gönderdiği vahye ve vahyin Kur'an'la kemale erdiğine inanmayı ifade eder. İlk peygamberden itibaren gönderilmiş bütün ilahi kitapların indirildikleri hâline iman etmeyi gerektirir.[52] Kutsal kitaplar hacimlerine göre suhuf ve kitap olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Daha küçük hacimdeki ilahi kitaplar suhuf, büyük hacimliler ise kitap olarak adlandırılır.[53] Kitaplar Tevrat, Zebur, İncil ve indirildiği şekliyle günümüze ulaşan Kur'an-ı Kerim'dir.

Tevrat, Hz. Musa'ya indirilen kitaptır. Yüce Allah "**Onlar Allah'ı gereği gibi takdir edip tanımadılar. Nitekim 'Allah hiçbir insana hiçbir şey indirmedi.' dediler. De ki: 'Öyleyse Musa'nın insanlara bir nur ve hidayet olarak getirdiği kitabı kim indirdi?'…**"[54] ayetinde Hz. Musa'ya indirilen kitaptan bahseder. Bu kitabın Tevrat olduğunu da "**… İçinde hidayet ve aydınlık bulunan Tevrat'ı elbette biz indirdik…**"[55] ayetiyle bildirir.

Yazılı kitap, mektup anlamlarına gelen, Zebur, Hz. Davud'a indirilmiş kutsal kitaptır. Bu husus "**… Davud'a da Zebur'u verdik.**"[56] ayetiyle bildirilmiştir.

İyi haber, müjde anlamlarına gelen İncil ise Hz. İsa'ya vahyedilen kitaptır. Bu, "**O peygamberlerin izleri üzere Meryemoğlu İsa'yı, önündeki Tevrat'ı doğrulayıcı olarak gönderdik. Ona, içerisinde hidayet ve nur bulunan, önündeki Tevrat'ı doğrulayan, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için doğru yola iletici ve bir öğüt olarak İncil'i verdik.**"[57] ayetiyle açıklanmaktadır.

Kur'an
Kur'an, Allah (cc) tarafından Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed'e (sav) indirilen, iki kapak arasında toplanan, değiştirilmeden nakledilen, okunmasıyla ibadet edilen, Fatiha suresiyle başlayıp Nas suresiyle biten, başkalarının benzerini getirmekten âciz kaldığı Arapça muciz (benzersiz) bir kelamdır.
(bk. Birışık, 2002, 26/383-388)

Açıklamak, beyan etmek, toplamak ve bir araya getirmek anlamlarına gelen **Kur'an**, kitapların sonuncusudur, Hz. Muhammed'e (sav) indirilmiştir ve hükmü kıyamete kadar devam edecek ilahi kitaptır (Görsel 2.6). Yüce Allah "**Şüphesiz o zikri (Kur'an'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette** biziz."[58] ayetiyle bunu bildirmektedir.

Görsel 2.6: Kur'an'ın birçok farklı ismi ayetlerde geçmektedir.

Dört Büyük Kitap ve Gönderildikleri Peygamberler

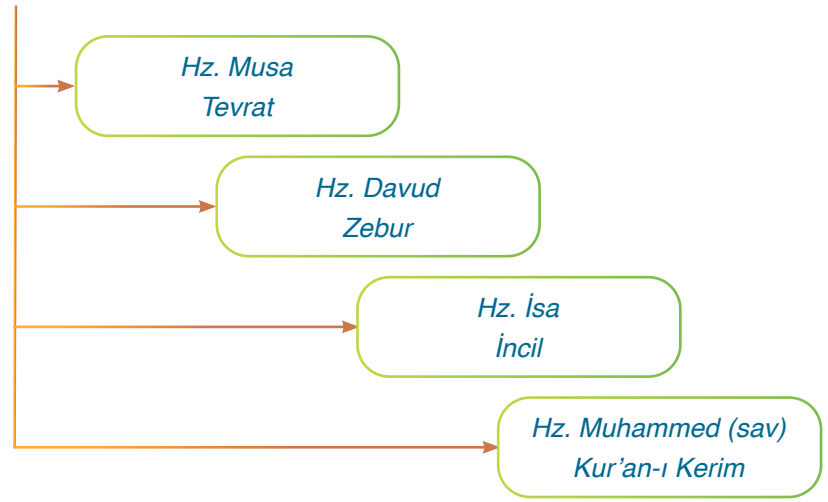

Peygamberlere İman

Peygamber haber taşıyan ve elçi anlamlarına gelir. Peygamberler Allah (cc) tarafından görevlendirilen, kendisine bildirilen vahyi insanlara tebliğ etmek suretiyle elçilik yapan seçkin kişilerdir.[59] Kur'an-ı Kerim'de peygamberler için Arapçada haber veren anlamındaki nebi; gönderilmiş kişi, elçi anlamlarındaki resul ve mürsel kelimeleri kullanılır. Peygamberlik görevi ise nübüvvet ve risalet kavramları ile ifade edilir.

Yüce Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmek amacıyla insanlar arasından elçiler seçtiğine inanmak iman esaslarındandır. Kur'an-ı Kerim'de "**Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de iman ettiler. Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. 'Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır.' dediler.**"[60] ayetiyle her mümine aralarında ayrım yapmadan bütün peygamberlere iman edilmesi gerektiği bildirilir. Peygamberlere iman aynı zamanda onlara gönderilen vahye de iman etmek demektir.

Peygamberlik, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayacak bilgilere insanı ulaştırması sebebiyle gerekli ve önemlidir. Peygamberler insanlara dünya hayatında rehberlik eder (Görsel 2.7). Onlar aracılığıyla insanlar; Allah'ın (cc) sıfatları, buyrukları, ölümden sonraki hayat, gayba dair meseleler, güzel ahlak ve insanlar arası ilişkiler gibi pek çok konuda bilgi sahibi olur.

Görsel 2.7: Peygamberler insanlara doğru yolu göstermek üzere rehberlik ederler.

Yüce Allah, peygamberleri toplum içinde güzel ahlaklarıyla öne çıkmış ve peygamberlik sorumluluğunu en iyi şekilde taşıyacak insanlar arasından seçmiştir. Kur'an-ı Kerim'de "**De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın bir tek İlah olduğu vahyolunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay haline!**"[61] buyrularak peygamberlerin insani yönleri vurgulanmıştır. Vahiy almaları ise onların birtakım özelliklere sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bütün peygamberler bu özelliklere sahiptir.

Peygamberlerin Ortak Özellikleri

- **Sıdk**; doğru ve dürüst olmaları, asla yalan söylememeleridir.
- **Emanet**, güvenilir olmalarıdır.
- **Fetanet**; akıllı, zeki ve ince kavrayış sahibi olmalarıdır.
- **İsmet**; günah işlemekten, kötü işler yapmaktan korunmuş olmalarıdır.
- **Tebliğ**, Allah'tan (cc) aldıkları vahyi insanlara eksiksiz bir şekilde ulaştırmalarıdır.

Allah (cc), insanlara peygamberler göndererek dünya ve ahiret mutluluğunun yolunu göstermiştir. Kur'an'da "**Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur.**"[62] ayetiyle tarih boyunca peygamberler gönderildiği bildirilir. Kur'an-ı Kerim'de bu peygamberlerden yirmi beş tanesinin ismi zikredilir ve bazılarının **kıssa**ları anlatılır.

kıssa

Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Peygamberler

- Hz. Âdem
- Hz. İdris
- Hz. Nuh
- Hz. Hud
- Hz. Salih
- Hz. Lut
- Hz. İbrahim
- Hz. İsmail
- Hz. İshak
- Hz. Yakub
- Hz. Yusuf
- Hz. Şuayb
- Hz. Musa
- Hz. Harun
- Hz. Davud
- Hz. Süleyman
- Hz. Eyyüb
- Hz. Zülkifl
- Hz. Yunus
- Hz. İlyas
- Hz. Elyesa
- Hz. Zekeriyya
- Hz. Yahya
- Hz. İsa
- Hz. Muhammed (sav)

Görsel 2.8: Son peygamber Hz. Muhammed'in (sav) Medine'deki kabrinin (Ravza-i Mutahhara) bulunduğu Mescid-i Nebevi

Peygamberlerin tek vazifesi Allah'tan (cc) aldıkları vahyi tebliğ etmek değildir. Aynı zamanda Allah'ın (cc) buyruklarını açıklamak ve insanlara örnek olmak da onların görevidir. Kur'an'da peygamberlerin insanlar için davetçi, müjdeleyici, uyarıcı ve sakındırıcı olarak gönderildiği de bildirilmektedir.[63]

Peygamberler, gönderildikleri topluma Allah (cc) tarafından seçildiklerini ve O'nun dinini tebliğ etmekle sorumlu olduklarını söylemişlerdir. Bu durum toplumun bazı kesimlerinde şüpheyle karşılanmış ve onlardan peygamberliklerini ispat etmeleri istenmiştir. Peygamberler bu kişileri ikna etmek için Allah'ın (cc) izniyle, insanların gücünü ve aklının sınırlarını aşan bazı olağanüstü olaylar gerçekleştirmişlerdir. Bu olaylara mucize denir. Mucize, peygamberlerin vahiy aldıklarına inanmayanlara karşı bir meydan okumadır.[64] Hz. Musa'nın asasının yılanları yutması, Hz. İsa'nın doğuştan kör olanları iyileştirmesi peygamberlerin mucizelerine dair ayetlerde yer alan örneklerdir.[65]

İnsanlık tarihi ile başlayan nübüvvet Hz. Muhammed (sav) ile sona ermiştir (Görsel 2.8). Kur'an'da onun son peygamber olduğu "… **O, Allah'ın elçisidir ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilmektedir.**"[66] buyrularak bildirilir. Onun tebliğ ettiği vahiy asli suretini koruduğu için kıyamete kadar başka bir ilahi vahye ihtiyaç duyulmayacaktır.

Ahirete İman

Son, sonra olan anlamlarına gelen *ahiret*; dünya hayatından sonra başlayıp ebedi olarak devam edecek hayattır.[67] İslam inanç esaslarından biri olan ahirete iman ayet ve hadislerde sıklıkla vurgulanır ve pek çok ayette Allah'a (cc) iman ile birlikte zikredilir.[68] Kur'an-ı Kerim'de ahiret için farklı isimler kullanılır. Kavuşma günü, ödül ve ceza günü, son ikamet yurdu, toplanma günü, ebedi kalınacak yurt, pişmanlık günü, her şeyin açığa çıktığı gün bunlardan bazılarıdır.[69]

İslam inancında dünya hayatı geçicidir ve insan için ölüm bir son değildir (Görsel 2.9). Asıl ve ebedi hayat ahirettedir. Kur'an'da bu durum "**… Şüphesiz bu dünya hayatı ancak (geçici) bir yararlanmadır. Ahiret ise ebedi olarak kalınacak yerdir.**"[70] buyrularak bildirilir. Ayrıca insanın geçici olan bu dünya için sonsuz olacak hayatını heba etmemesi emredilir.[71]

Görsel 2.9: Ölüm insan için bir son değil, ebedi hayatın başlangıcıdır.

Ahirete iman, insanın davranışlarından hesaba çekileceğini bilerek yaşamasını gerektirir. Sorumlu bir varlık olan insan, yapması ve yapmaması gereken amellerden dolayı ahirette hesap verecektir. Fani olan dünya hayatı ebedi olan ahiret mükâfatını kazanmak gayesiyle anlamlı hâle gelir. Kur'an'da "**Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir. Ahiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bilselerdi!**"[72] ayetiyle dünya ve ahiret hayatlarının mahiyetlerine dikkat çekilmektedir.

Görsel 2.10: İnsan, yaratılışı gereği sonsuzluk arzusuna sahiptir.

İnsan ahirete dair bilgileri ayet ve hadisler aracılığıyla elde eder. Bununla birlikte insanın varlığı anlama ve anlamlandırma çabası da ahiretin gerekli olduğunu kavramasını sağlar. Yaratılışın bir amacının olduğunu anlayan insan hayatın, ölümle son bulan bir süreç olmadığını fark eder. Ölümün yok olma anlamına gelmesinin bir şeyleri eksik bırakacağını düşünür. İnsanın özünde var olan adalet, hakkaniyet ve sonsuzluk duyguları ebedi hayatın gerekliliğini onun idrakine sunar (Görsel 2.10). Bu dünyadaki iyilik ve fedakârlıkların, haksızlık ve kötülüklerin karşılığını bulması gerektiğinden hareketle ahiret hayatını aklen kabul eder.

Ahiret Hayatının Aşamaları

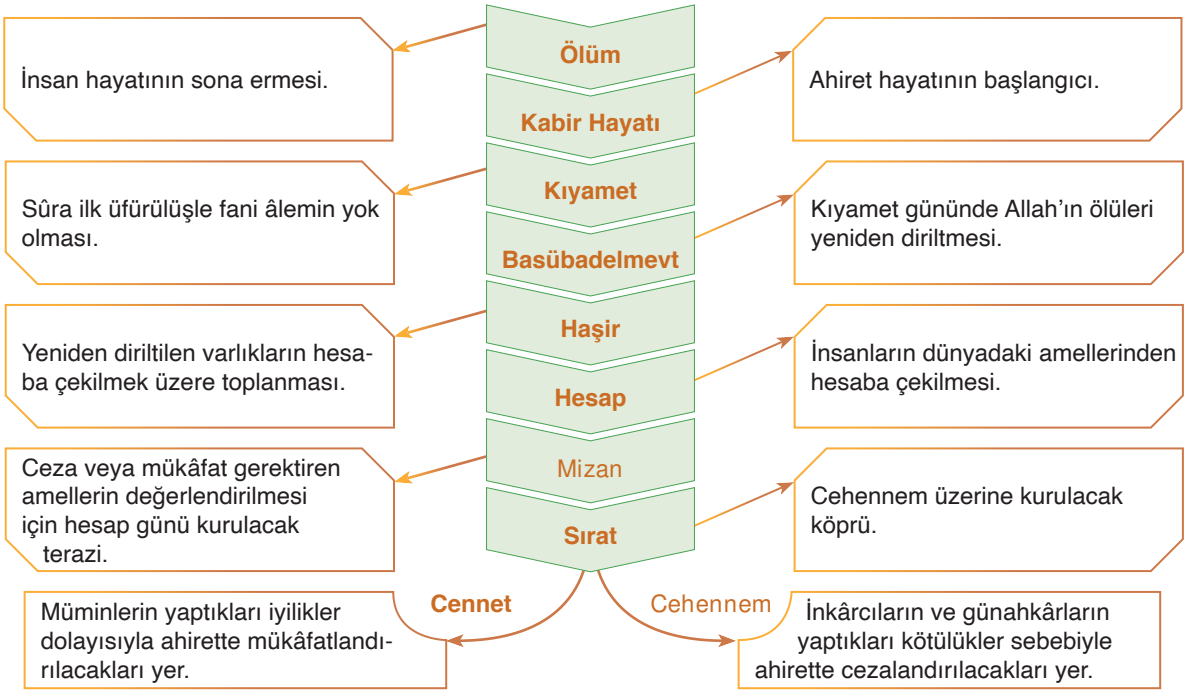

Kadere İman

Görsel 2.11: Yüce Allah evreni belli bir gayeye göre mükemmel bir sistem ve uyum içinde yaratmıştır.

Evrenin yaratılışı ve işleyişindeki düzene dair Kur'an'dan bir ayet meali bularak yazınız.

.....

.....

.....

.....

Bir şeye gücü yetmek; planlamak, ölçü ile yapmak, bir şeyin şeklini ve niteliğini belirlemek, kıymetini bilmek anlamlarına gelen kader, Allah'ın (cc) yarattıklarını istediği yaptıkları iyilikler dolayısıyla biçimde var etmesi, meydana gelecek bütün olayları ezeli ilmiyle bilmesi ve takdir etmesidir.[73] Kader kavramıyla birlikte kullanılan kaza, olayların Allah'ın (cc) bilgi ve takdiri doğrultusunda vakti gelince gerçekleşmesidir.[74]

Kader ve kaza konuları Allah'ın (cc) ilim, irade, kudret ve tekvin sıfatlarıyla ilgilidir. Allah'a (cc) iman eden insan O'nun bu sıfatlarına ve bunun doğal bir sonucu olarak kader ve kazaya da iman etmiş olur. Yüce Allah kâinatı bir düzen ve ölçü içinde yaratmıştır (Görsel 2.11). Kur'an'da "**Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.**"[75] ayetiyle de bu durum bildirilir. Varlıklar kâinattaki bu düzen ve ölçüye uyarlar. İnsan da kâinatın bir parçası olarak bu düzenin içindedir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran ise tercihlerinden sorumlu tutulmasıdır.

Kader inancı, insanın hem Allah'ın (cc) irade ve kudretini kabul etmesini hem de kendi özgür iradesiyle doğru davranışlarda bulunmasını gerektirir. Bunun yanında kişinin bir iş için gayret edip tedbirini aldıktan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmasını sağlar.

Etkinlik-8

10 dk.

Adı	İman Esaslarının Bütünlüğü
Amaç	Ayet ve hadislerden hareketle iman esaslarını açıklayabilme
Beceri	Özetleme, iletişim

Yönerge

Verilen ayetleri ve hadisi okuyarak soruları cevaplayınız.

- "Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar." (Bakara 2/4)
- "Hâlbuki ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar, yapmakta oldukları amellerden başka bir şey için mi cezalandırılırlar!" (Araf 7/147)
- "... Bana iman etmeyen kimse Allah'a da iman etmemiştir..." (İbn Hanbel, 2005, 6/382)

1. Ayet ve hadislerde dikkat çekilen husus nedir? Yazınız.

.....

.....

2. Allah'a (cc) iman ile peygamberlere iman arasındaki ilişki ne olabilir? Tartışınız.

3. Kutsal kitaplara iman ile ahiret gününe iman arasındaki ilişki ne olabilir? Tartışınız.

4. Peygamberlere iman ile kitaplara iman arasındaki ilişki ne olabilir? Tartışınız.

Değerlendirme

1. İman esasları arasındaki ilişki nedir arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Karekodla verilen öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Kontrol Noktası

ÇIKIŞ KARTI

Bu dersten önce bildiklerim	Bu dersin konusu ile ilgili merak ettiklerim	Bu derste öğrendiklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2.3. İmanın Bireye ve Topluma Kazandırdıkları

Konuya Başlarken

İman etmek bireye ve topluma neler kazandırır? Bu konuyla ilgili izlenim ve deneyimlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İman insanda ahlaki erdemlere kaynaklık eden ve onları geliştiren bir hâldir. Allah'a (cc) iman eden kişi yaratılış amacının bilincine varır, buna uygun yaşamak için gayret eder. Bu gayret, onun hem dünya hem de ahiret hayatında güzellik ve mutluluğa ulaşmasını sağlar. Allah'a (cc) kul olma bilincini hayatının merkezine alan insan, dünyalık tüm görev ve sorumluluklarını da buna göre düzenler. Çünkü iyi bir kul olmak, iyi bir insan olmayı gerektirir. Bu doğrultuda iman kişinin ahlakını güzelleştirir. Hz. Peygamber "*Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır.*"[76] buyurarak iman ile ahlak arasındaki bağı bildirmiştir. İman, ahlaki erdemlerin oluşmasında en önemli etkendir. O; doğruluk, iyilik, adalet, merhamet ve yardımlaşma gibi güzel davranışları geçicilikten kurtarıp sürekliliğe ulaştırır. Çünkü mümin söz ve fiillerinin kayıt altına alındığını ve ahirette bunların hesabını vereceğini bilir ve bu bilinçle yaşamını sürdürür.

Etkinlik-9

20 dk.

Adı	İmanın Toplumdaki Yansımaları
Amaç	İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını yansıtabilme
Beceri	Yansıtma, sosyal farkındalık, sorumlu karar verme

Yönerge

Öğretmen rehberliğinde "Toplumdaki insanların birbirine merhamet duyması, birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışma içinde olmaları, insanların iman ederek kazandıkları değerlere bağlıdır. " cümlesini tahtaya yazınız.

1. Beş ayrı kâğıda aşağıdaki ifadeleri yazarak sınıfın farklı noktalarına asınız.

- Kesinlikle katılıyorum
- Katılıyorum
- Fikrim yok
- Katılmıyorum
- Kesinlikle katılmıyorum

2. Tahtadaki cümle üzerine konu hakkındaki izlenim ve deneyimlerinizden de yararlanarak bir süre düşününüz.

3. Süre sonunda konu hakkında ulaştığınız yargıyı içeren kâğıdın bulunduğu noktaya gidiniz.

4. Neden bu noktada bulunduğunuzu sınıf arkadaşlarınıza açıklayınız.

5. Arkadaşlarınızın açıklamalarından sizin konu hakkındaki düşüncenizi etkileyen oldu mu?

6. Düşüncenizde değişiklik oldu ise bu doğrultuda bulunduğunuz noktayı değiştiriniz.

7. Konu hakkında herkes söz alıp kendi fikrini açıklayınca tartışmayı sonlandırınız.

Değerlendirme

Tartışma sonucunda ulaştığınız çıkarımları değerlendirdiğiniz kısa bir metin yazınız.

.....

.....

.....

İman kişiyi güzelliklere yönlendirmenin yanında ona sabır, cesaret, tevekkül gibi hasletler de kazandırır (Görsel 2.12). Kişi zorluklar ve musibetler karşısında ümitsizliğe düşmez, sabır ve kararlılıkla onlarla mücadele eder. Dünyanın tüm sıkıntılarının geçici olduğunu, bunlara karşı gösterdiği sabır ve dirayetin onu mükâfata ulaştıracağını bilir. Kur'an'da müminlerin, karşılaştığı zorlukları Allah'a teslimiyetin verdiği güçle aşacağı "**Bir kısım insanlar, müminlere: 'Düşmanlarınız olan insanlar, size karşı asker topladılar; aman sakının onlardan!' dediklerinde bu, onların imanlarını bir kat daha arttırdı ve 'Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!' dediler.**"[77] ayetiyle bildirilmiştir. İman ve teslimiyetin verdiği güç ve moral, kişiyi iç huzura kavuşturacağı gibi tüm tehlike ve sıkıntılara karşı da güvende hissettirir. Kur'an'da "**Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.**"[78] ayetiyle Allah'a inanmanın, O'nu anmanın insanı gönül huzuru ve dinginliğe ulaştıracağına işaret edilir. Mümin hiçbir zaman yalnız olmadığının, Rabbinin her an ona yakın olduğunun da farkındadır. Yüce Allah "**Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.**"[79] buyurarak kullarına olan yakınlığını bildirmiştir.

Görsel 2.12: Türk milleti imanın verdiği sabır ve cesaretle Çanakkale Savaşı'nda büyük bir zafer kazanmıştır. Çanakkale Şehitleri Abidesi bu zaferin en önemli simgelerindendir.

Etkinlik-10

20 dk.

Adı	İmanın İnsana Kazandırdıkları
Amaç	İzlenim ve deneyimlerine dayalı çıkarımlar yapabilme
Beceri	Yansıtma

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

- "Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun." (Ebu Davud, "Edeb", 122-123)
- "Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlaka uygun biçimde davran!" (Tirmizi, "Birr", 55)
- "Müslüman, dilinden ve elinden diğer Müslümanların güvende olduğu kimsedir…" (Buhari, "İman", 4; Müslim, "İman", 65)
- "Bir kişinin kalbinde aynı anda iman ile küfür, doğruluk ile yalancılık, hıyanet ile emanet bir arada bulunmaz." (İbn Hanbel, 2005, 2/349)
- "Mümin cana yakındır. (İnsanlarla) yakınlık kurmayan ve kendisiyle yakınlık kurulamayan kimsede hayır yoktur." (İbn Hanbel, 2005, 2/400)
- "Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete girmek isterse Allah'a ve ahirete inanırken ölüm kendisine erişsin. İnsanların kendisine nasıl davranmalarını istiyorsa o da onlara öyle davransın." (Müslim, "İmare", 46)
- "Birbirinize nefret ve düşmanlık beslemeyin. Birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun! Bir Müslümanın (din) kardeşine üç günden fazla küsmesi helal değildir." (Buhari, "Edeb", 57)
- "Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamı almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye katılmak, davete icabet etmek ve aksırana Allah'tan rahmet dilemek." (Buhari, "Cenaiz", 2)
- "Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmayan bizden değildir." (Tirmizi, "Birr", 15)

1. Hadislerden hareketle iman eden bir insandan beklenen davranışlar nelerdir? Listeleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını kendi deneyimlerinizden yola çıkarak örneklendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Karekodla verilen kontrol listesini doldurarak konu hakkındaki bilgilerinizi değerlendiriniz.

takva
1. Bilinçli davranma; uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma, korkma.
2. Kulun zihnini ve kalbini, kendisine Allah'ı unutturacak her şeyden uzak tutması, koruması.
(Sürmeli vd., 2009, "takva", 349)

Bireylerin toplumsal ilişkilerinde ahlaki değerlere uygun davranmaları toplumda birlik ve düzeni ayakta tutan ölçütlerin başında gelir. Takva sahibi bireylerden oluşan bir toplum, kötülüğün azalıp iyiliğin ve güzelliğin hâkim olduğu, yaşanabilir bir toplum hâline gelir. Toplumsal bağları güçlendirmek, iyiliği yaygınlaştırmak ve adaleti gerçekleştirmek müminin görevlerindendir. Yakınlarla, komşularla, çevredeki insanlarla bağları koparmamak, haksızlık ve kötülükler karşısında sessiz ve tepkisiz kalmamak müminlerden beklenen davranışlardır. Müslüman; sabır ve merhamet gibi değerleri kendi benliğinde gerçekleştirmeli, sonra bunların toplumda yaygınlaşması için de çaba göstermelidir. Çünkü bireyin mutluluğu, toplumun mutluluğuna, toplumun mutluluğu da tek tek bireylerin mutluluğuna bağlıdır. Nasıl ki organlar ahenk içinde çalıştığında beden sıhhatli oluyorsa insanların birlik, düzen ve istikrarı sürdürmesiyle de toplumda huzur ve barış sağlanır.

Görsel 2.13: "Allah'a ve Resulü'ne iman edin, O'nun size emanet olarak verdiklerinden, başkaları için de harcayın. İçinizden iman edip böyle harcamada bulunanlara büyük mükâfat vardır."
(Hadid 57/7)

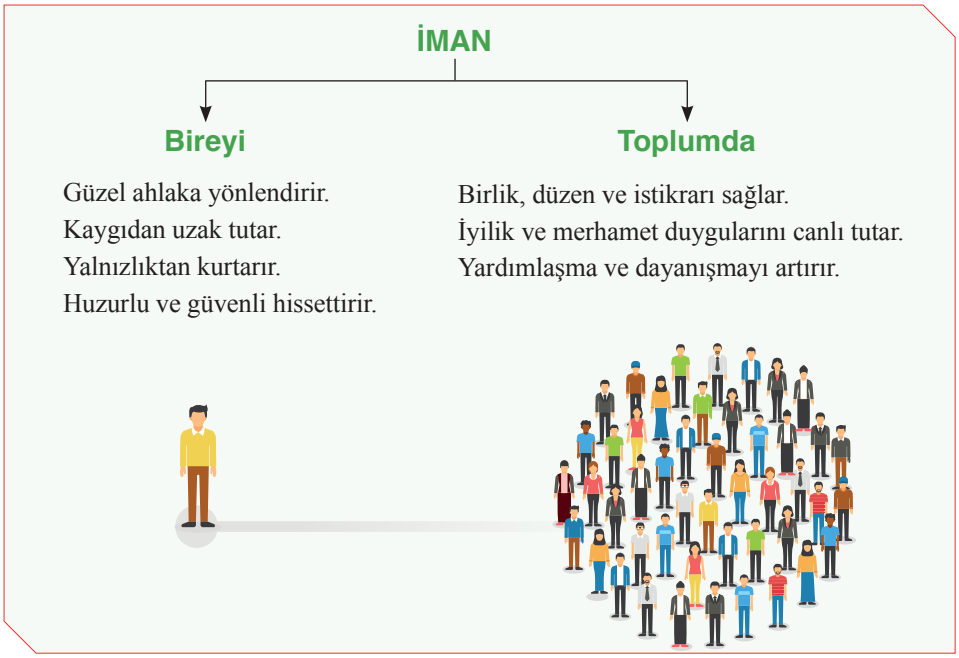

Yardımlaşma ve dayanışmayla ilgili ibadetlere örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Allah'a (cc) imanın en güçlü belirtilerinden biri de insanın sahip olduğu nimet ve imkânları başkalarının yararına sunmasıdır (Görsel 2.13). Allah'ın (cc) kudret ve ihsanına inanmak kişiyi iyi ve cömert kılar. Toplumsal hayatın insana yüklediği görev ve sorumluluklar, bireyler arası yardımlaşma ve dayanışmayı gerektirir. İslam yardımlaşmayı hayatın merkezine yerleştirmiş ve sosyal hayatın sürekliliğini sağlamak için dinî ve ahlaki bir görev saymıştır. Kişinin muhtaç durumdaki insanlara yardım etmesi, toplumsal sorunlara duyarsız kalmaması imanın gereğidir. Kur'an'da "**Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri** sevmez."[80] buyrularak iman, ibadet ve iyiliğin önemi bildirilmiştir. Mümin tüm varlıklara karşı merhametli, anlayışlı ve nezaket sahibi bir insandır. Hz. Peygamber "*… Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündekiler de size merhamet etsin.*"[81] buyurarak varlıklara merhametin neden önemli olduğunu bildirmiştir. İnsanların birliktelik duygusuyla güven ve huzur içinde yaşaması iyilik, merhamet ve yardımlaşmanın toplumdaki varlığına bağlıdır.

Etkinlik-11

1 hafta

Adı	Ziyaret Edelim
Amaç	İnsana ve topluma değer vermek
Değer	Duyarlılık

Yönerge

Öğretmen rehberliğinde yakınınızda bulunan bir yaşlı bakımevine ziyaret planlayınız.

1. Ziyaretiniz sırasında yaşlıların ne tür ihtiyaç ve gereksinimleri olduğunu gözlemleyerek görevlilerin izni dâhilinde kendilerine yardımcı olunuz.

2. Gözlemleyip ilginç bulduğunuz olay ve durumları ziyaret sonrasında sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

1. Ziyaretiniz sırasında neler hissettiniz?

2. Yaptığınız ziyaret yaşlı bireylerin istek ve ihtiyaçlarıyla ilgili neleri fark etmenizi sağladı?

3. Eğer imkânınız olsaydı ziyaret ettiğiniz kurumda yaşlı bireylerin hayatını daha da kolaylaştırmak için neler yapmak isterdiniz?

Kontrol Noktası

Öğrendiklerimden hareketle

3

İmanın bireye kazandırdığı 3 özellik

.....

.....

.....

2

İmanın topluma kazandırdığı 2 özellik

.....

.....

1

İmanın bireye ve topluma kazandırdıkları konusunda merak ettiğim 1 şey

.....

2.4. Kur'an'dan Mesajlar

Konuya Başlarken

Hangi davranışları iyilik olarak tanımlarsınız?

Etkinlik-12

10 dk.

Adı	Ayetteki Mesajlar
Amaç	Bakara suresinin 177. ayetindeki mesajları özetleyebilme
Beceri	Özetleme, dijital okuryazarlık
Malzeme	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Bakara suresi 177. ayetinin mealini Kur'an-ı Kerim mealinden veya karekodla verilen genel ağ bağlantısından okuyunuz.

1. Ayette yer alan konular nelerdir? Tespit edip sınıflandırınız.

.....

.....

.....

2. Ayette verilen mesajlar nelerdir? Listeleyiniz.

.....

.....

.....

3. Ayette iyilik olarak ifade edilen hususlardan birini seçerek bunun neden iyilik olarak değerlendirilmiş olabileceğini yorumlayınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Bakara suresinin 177. ayetinde verilen mesajları özetleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Bakara Suresinin 177. Ayeti

Bakara suresi Medine Dönemi'nde inmiştir. Kur'an-ı Kerim'in en uzun suresi olup 286 ayettir. Sure ismini 67-73. ayetlerde geçen sığır ve inek anlamına gelen bakara kelimesinden alır. Bu ayetlerde Allah'ın (cc), İsrailoğullarına bir inek kesmelerini emretmesi, onlarınsa emri yerine getirmeyip kesilmesi istenen inekle ilgili sorular sorarak yapmaları gereken işi güçleştirmeleri konu edilmektedir. Surede başta iman esasları olmak üzere insanın yaratılışı, kıblenin değişmesi, namaz, oruç, hac, sadaka, boşanma, nesep, nafaka, borçların kaydedilmesi gibi pek çok konuya yer verilmiştir. Sure, İslam hukukunun ana konularıyla ilgili pek çok hüküm içermektedir.[82]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ
اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيّٖنَ ۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهٖ
ذَوِى الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّآئِلِينَ وَفِى الرِّقَابِ ۚ
وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ ۚ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عَاهَدُوا ۚ وَالصَّابِرِينَ فِى
الْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ وَحِينَ الْبَاْسِ ۗ اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۗ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

177. İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki; Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini tutar; sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!

Ayette iyilik ve erdemlilik olarak tercüme edilen birr kelimesi, Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde geçmektedir.[83] Hz. Peygamber "*Birr, ahlak güzelliğidir.*"[84] hadisiyle bu kelimenin ahlaki erdemlerin hepsini ihtiva ettiğini belirtir. Ayette birr kelimesinin kapsamına giren meziyetler; imana, ibadete, sosyal ahlaka ve bireysel ahlaka dair olmak üzere dört bölümde ifade edilmiştir. Bu meziyetler insanın sahip olacağı erdemlerin en önemlilerindendir.

birr
1. İyilik ve hayrın her çeşidi; ihsan, zekât, yardım, lütuf, güzel geçinme, olgunluk, doğruluk. 2. Kur'an-ı Kerim ve sünnette emredilen bütün ibadetler, salih amel, iyilik, sevap.
(Sürmeli vd., 2009, "birr", 40-41)

Ayette gerçek iyilik, kişinin iman ederek ibadetlerini ihlasla yapması ve erdem sahibi olması şeklinde tanımlanmıştır. Allah'a (cc) iman ile birlikte diğer iman esaslarına inanmak erdemli olmanın ilk adımıdır. Sadece Allah'ın (cc) rızasını gözeterek sahip olduklarının en güzellerinden infak etmek, zekât ve namaz gibi ibadetleri yerine getirmek ayette kişiyi iyiliğe ulaştıracak diğer adımlar olarak ifade edilir. Verdiği sözde durmak, zorluklara ve musibetlere karşı sabretmek gibi ahlaki davranışlar da iman ve ibadetler ile birlikte iyiliğe götüren adımlar olarak zikredilir.

Ayetin sonunda gerçekten dürüst insanların ve takva sahibi olanların, zikredilen hasletleri kazanmış kimseler olduğu ifade edilerek birr kelimesiyle doğruluk ve takva kelimeleri arasında yakın bir ilişki olduğu vurgulanır. Bununla iyilik, doğruluk ve takvanın birbirini tamamlayan erdemler olduğu anlaşılır. Bu kavramlar arasında hadislerde de benzer ilişkinin kurulduğu görülür. Hz. Peygamber "*Doğruluk birre, birr de cennete ulaştırır...*"[85] buyurarak doğruluk ile birr arasındaki bağı ifade eder.

Etkinlik-13

1 ay

Adı	İyilik Biriktiriyoruz
Amaç	Cömert olmak
Değer	Yardımseverlik
Malzeme	Kumbara (Geri dönüşüm malzemelerinden yapılabilir.)

Yönerge:
Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Bir kumbara hazırlayınız.

2. Bir ay boyunca vermek istediğiniz sadakaları kumbaraya atınız.

3. Bir ayın sonunda sınıf arkadaşlarınızla kumbaralarınızdaki birikimleri birleştiriniz.

4. Öğretmen rehberliğinde, kumbaradaki sadakalarınızı bağışlayacağınız bir ihtiyaç sahibi belirleyiniz.

5. Öğretmeniniz ve seçtiğiniz üç arkadaşınız aracılığıyla sadakalarınızı belirlediğiniz ihtiyaç sahibine ulaştırınız.

Değerlendirme
İhtiyaç sahiplerine yardımda bulunurken nelere dikkat etmeliyiz? Sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Bakara suresinin 177. ayetindeki anlam bağlamında "iyilik" kavramıyla ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

TANIM

.....
.....
.....
.....
.....
.....

İMAN

.....
.....
.....
.....
.....
.....

BİRR
(İYİLİK)

İBADETLER

.....
.....
.....
.....
.....
.....

AHLAKİ DAVRANIŞLAR

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Performans Görevi

Amaç	**Görev**
• İmanın mahiyetini kavrayabilme • İslam'ın iman esaslarını ayet ve hadisler bağlamında özetleyebilme • İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını yansıtabilme	Bu çalışmadaki göreviniz imanın mahiyetine dair bilgileri ve bu bilgilere yönelik çıkarımlarınızı, iman esaslarıyla ilgili bilgileri ve yorumlarınızı, imanın bireye ve topluma kazandırdıklarıyla ilgili çıkarımlarınızı sunmanızdır.
Beceriler	**Süre**
• Sorgulama • Özetleme • Yansıtma	Hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: 40 dakika

Ürün

İmanın mahiyeti, iman esasları, imanın bireye ve topluma kazandırdıklarına dair bilgi haritası

Puanlama Yöntemi

Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu

Yönerge

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Bir çalışma planı hazırlayınız.
- Bilgi haritası örneklerini inceleyerek bir tasarım şablonu belirleyiniz.
- Konu ile ilgili bilgileri toplayacağınız kaynakları belirleyiniz.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırma konusunun sınırlarını belirleyerek konu dışına çıkmayınız.
- Topladığınız bilgilerin doğru olmasına özen gösteriniz.
- Topladığınız bilgilerin birbiriyle bağlantısını çözümleyerek bilgi haritasındaki yerini doğru şekilde belirleyiniz.
- Dilbilgisi kurallarına uymaya dikkat ediniz.
- Bilgi haritasındaki bilgiler arası bağlantıları düzgün şekilde kurmaya dikkat ediniz.
- Haritanın açık ve anlaşılır olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

- Konu hakkında bilgi toplama: Ayet, hadis, TDV İslam Ansiklopedisi, Dini Terimler Sözlüğü, Türkçe Sözlükten konu ile ilgili bilgiler toplanmalı.
- İlişkilendirme: Toplanan bilgiler arasında bağlantı kurulmalı.
- Çözümleme: Bilgiler başlıklarına göre çözümlenip sınıflandırılmalı.
- Çıkarım yapma: Konuların haritadaki yerine dair çıkarım yapılmalı.
- Sunma: Hazırlanan bilgi haritası açık ve anlaşılır bir dille sunulmalı.

Puanlama anahtarları

Dereceli puanlama anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Zenginleştirme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Destekleme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

A) Verilen kavram haritasındaki boşlukları doldurunuz.

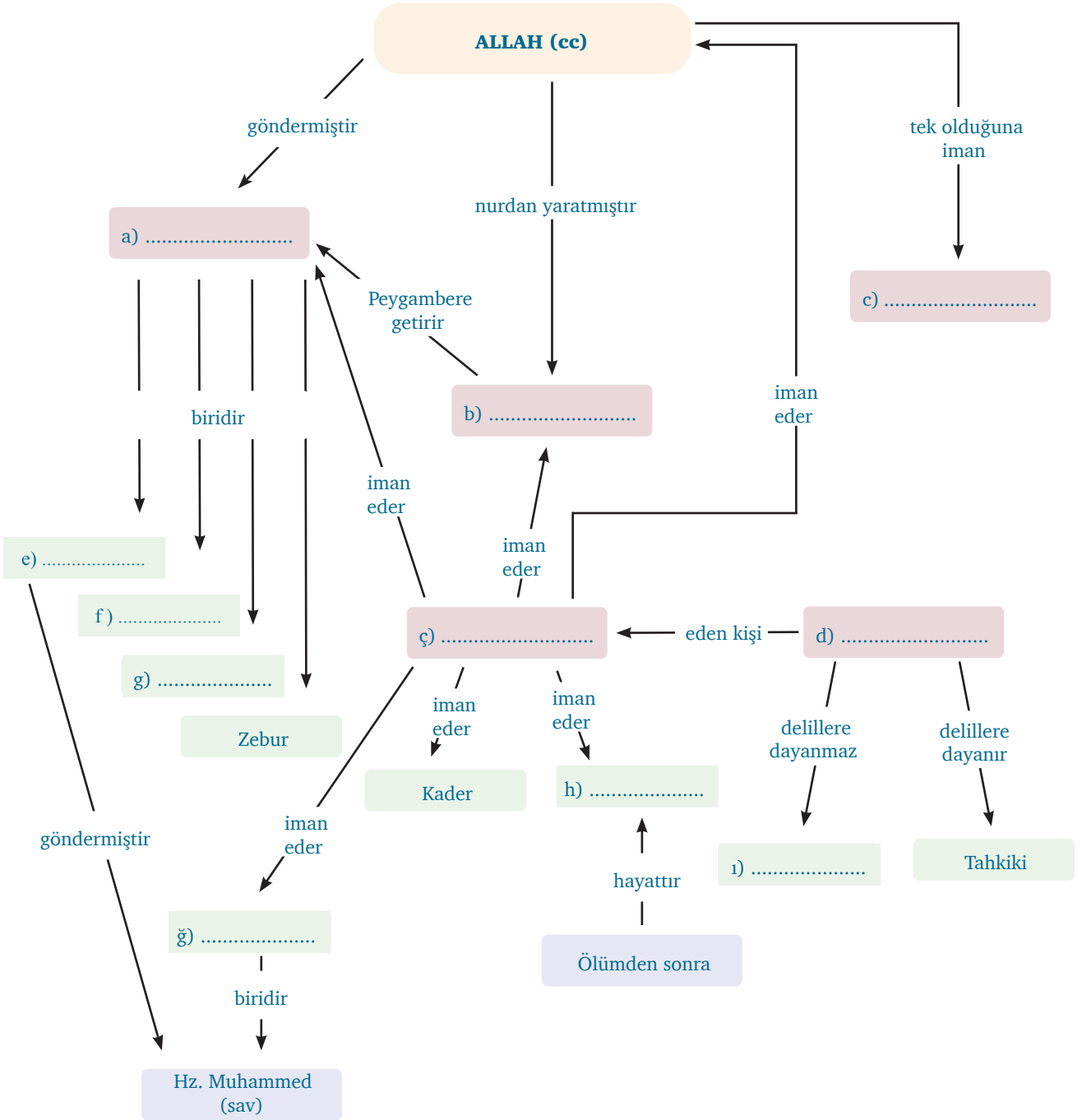

B) Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

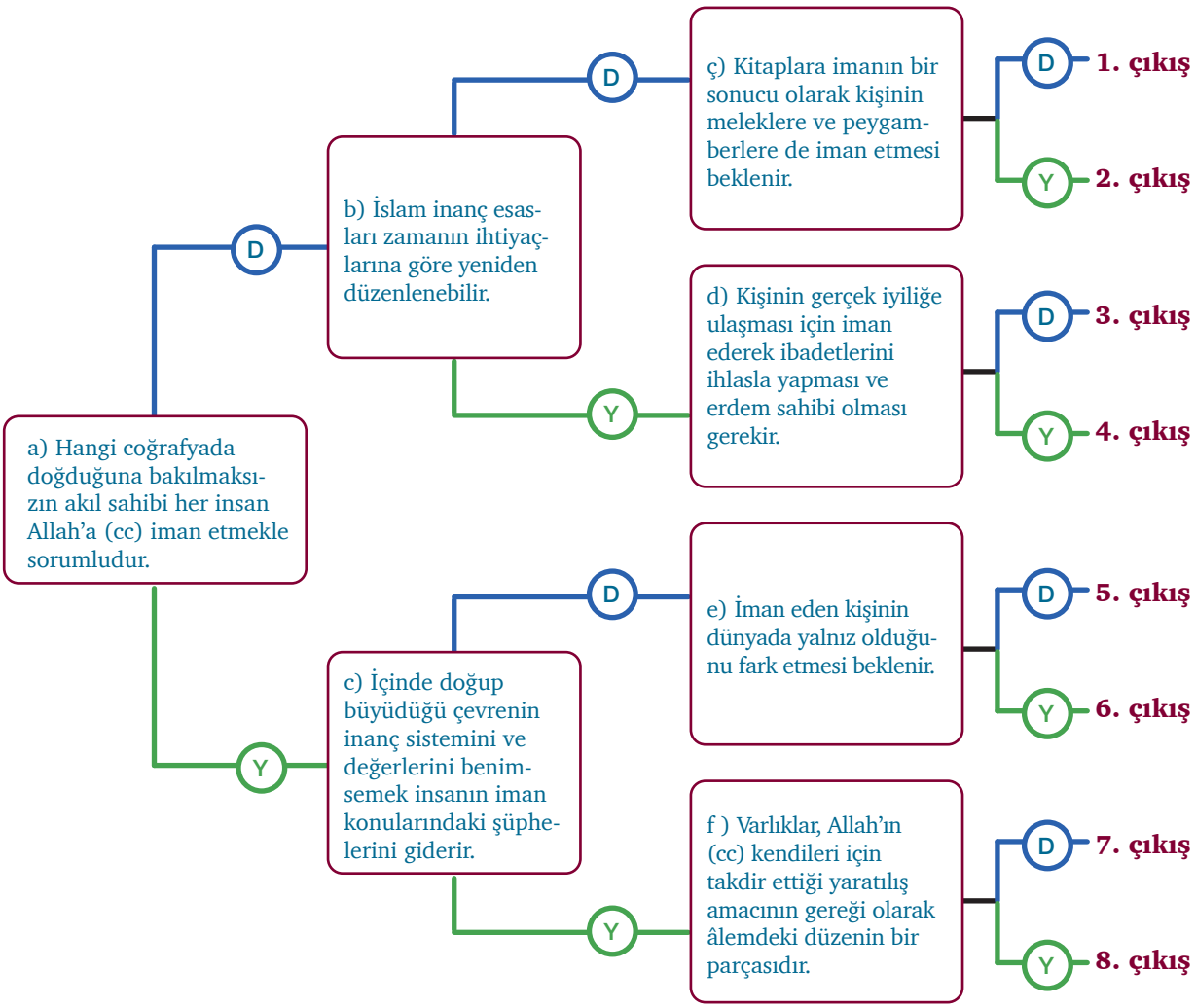

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

İmanın aslı kişinin inandığı şeyleri kalbiyle tasdik etmesidir.

Yani bir kişinin iman esaslarını kalbiyle tasdik etmesi onun mümin olarak tanınması için yeterli midir?

Kalplerde olanı Allah (cc) bilir ancak insanların bunu bilmesi mümkün değildir. Kişi, insanlar tarafından mümin olarak muamele görmesi için iman ettiğini söylemeli veya imanın gereği amellerle bunu belli etmelidir.

. . .

1. Verilen diyaloğu doğru şekilde tamamlamak için boş bırakılan yere imanın mahiyeti ile ilgili yazılabilecek en uygun çıkarım cümlesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bu durumda mümin olarak nitelenmek tasdik, ikrar ve amel birlikteliğiyle gerçekleşir.
B) Bu durumda bir kişinin iman ettiğini söylemesi cennetle mükâfatlandırılması için yeterlidir.
C) O hâlde kişi taklit yoluyla olan imanını delillere, araştırmaya ve kavramaya dayalı hâle getirmek için gayret etmelidir.
D) Sonuç olarak bir insan iman esaslarını kalbi ile tasdik ettiği takdirde mümin olarak kabul edilir.
E) O hâlde kişinin imanının Allah (cc) tarafından kabulü; kalbiyle onayladığı imanını, diliyle de söyleyerek gereklerini yerine getirmesine bağlıdır.

2. İman, kişinin şahsiyetini şekillendirip davranışlarına yön veren bir olgudur. Mümin, hayatının her aşamasında ve toplumsal ilişkilerinde imanın gerektirdiği şekilde davranmaya özen gösterir. Konuştuğu zaman doğruyu söyler, verdiği sözde durur, dürüst ve güvenilir bir insan olmak için gayret eder. Sıkıntı ve zorluklar karşısında karamsarlığa kapılmaz, sabırla mücadeleyi sürdürür. Allah'a (cc) teslimiyeti onun her koşulda ümitvar olmasını, kendini güvende ve huzurlu hissetmesini sağlar. Benliklerinde bu erdemleri gerçekleştirmiş imanlı bireylerden oluşan toplum; birlik, beraberlik, düzen, adalet ve iyiliğin hâkim olduğu yaşanabilir bir toplum hâline gelir.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?

A) Kişinin Allah'a (cc) tevekkülü ümitsizliğe düşmesine engel olur.
B) İman, insanın davranışlarına yön vererek ahlakını güzelleştirir.
C) Bir toplumun huzuru onu oluşturan bireylerin sahip olduğu değerlere bağlıdır.
D) Adalet ve iyiliğin hâkim olduğu toplumu, her zaman mutlu olan bireyler oluşturur.
E) Mümin, başına bir musibet geldiğinde şikâyet etmeden çözüm bulmaya çalışır.

3. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi sınavına çalışan beş arkadaş, sınavda sorumlu oldukları iman esasları konusuna dair notlarını kurdukları grup üzerinden birbirleriyle paylaşıyorlar.

Ahmet
İslam'da iman esaslarının temelidir. Diğer iman esasları onun üzerine bina edilir.

Leyla
Yüce Allah emir ve yasaklarını peygamberlerine onun aracılığıyla bildirmiştir. Ayetlerde zikredilen iman esaslarındandır.

Betül
Yüce Allah insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamak, onlara hak yolu gösterip emir ve yasaklarını bildirmek için peygamberlerine vahyetmiş ve onlar da bu vahyi insanlara bildirip açıklamıştır.

Umut
Yüce Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmek amacıyla insanlar arasından seçtiği kullarına inanmak Kur'an'da zikredilen iman esaslarındandır ve ayetlerde tarih boyunca var olmuş her millet için bir uyarıcı gönderildiği bildirilir.

Asya
Dünya hayatından sonra başlayıp ebedi olarak devam edecek olan hayata iman, pek çok ayette Allah'a iman ile birlikte zikredilen iman esasıdır.

Bu yazışmaya göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

A) Ahmet'in bahsettiği iman esasına inananlar şirk olabilecek davranışlardan kaçınır.
B) Asya'nın bahsettiği iman esasına inanan kişinin hesap vereceği bilinciyle davranışlarını düzenlemesi beklenir.
C) Betül'ün paylaştığı iman esası Allah'ın (cc) kelam sıfatının bir tezahürüdür.
D) Leyla'nın ifade ettiği iman esasına inanan kişi amellerinin melekler tarafından kayıt altına alındığını bilir.
E) Umut'un paylaştığı iman esasına inanan kişinin tarih boyunca gönderilmiş peygamberlerin isimlerini bilmesi beklenir.

4. "İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki; Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini tutar; sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!" (Bakara 2/177)

Aşağıdakilerden hangisi bu ayette verilen mesajlara uygun bir davranış değildir?

A) Akif'in okula gelirken annesinden harçlık almayı unutan arkadaşına borç vermesi
B) Bir hazır giyim mağazası sahibinin, teşhir ürünlerini mahalledeki ihtiyaç sahiplerine dağıtması
C) Zeynep'in her ay üç kitap okursan sana sürpriz yapacağım dediği kardeşini istediği atölyeye götürmesi
D) Ağır bir hastalığa yakalanan kişinin tedavi için gerekenleri yapıp tevekkül ederek iyileşmeyi beklemesi
E) Bilal'in vahyedilmiş emir ve yasakları öğrenmek ve not almak için her gün düzenli bir şekilde Kur'an-ı Kerim meali okuması

D) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

5. İnsanın inanma ihtiyacının fıtri oluşunun dayanakları nelerdir? Çıkarımlarınızı yazınız.

6. İman ve amel arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

7. İslam'da iman esaslarına bir bütün olarak inanmak neden gereklidir? Yorumlayınız.

8. Ahirete iman kişinin davranışlarını nasıl etkilemelidir? Yorumlayınız.

9. İmanlı bireylerden oluşan bir toplumun özellikleri nelerdir? Kısaca betimleyiniz.

.....

.....

.....

.....

10. Aşağıdaki sınıflandırma tablosunda bazı davranışlar verilmiştir. Bu davranışların ilişkili olduğu iman esaslarını işaretleyiniz.

DAVRANIŞ	a) Allah'a (cc) iman	b) Meleklere iman	c) Kitaplara iman	ç) Peygamberlere iman	d) Ahirete iman	e) Kadere iman
1) Rükû ve secde ederek Allah'tan (cc) yardım istemek						
2) Doğru sözlü olmak						
3) İyiliği yaymak ve kötülüğü engellemek						
4) Bilerek veya bilmeyerek yapılmış olan hatalardan pişman olup tövbe etmek						
5) Bir amaca ulaşmak için gerekli gayreti gösterip Allah'a (cc) tevekkül etmek						
6) Yalnızken de haram kılınan kötü davranışlardan sakınmak						
7) İhtiyaç sahiplerini incitmeden yardımda bulunmak						

E) Aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önermeler doğru ise doğru ( ) yanlış ise yanlış ( ) kutucuğunu işaretleyiniz ve cevabınızın gerekçesini yazınız.

a) İnanmak insanın en temel ihtiyaçlarından biridir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

b) Ahiretin varlığına inanmak insanın davranışlarına katkı sağlar.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

c) Bir kimsenin mümin olabilmesi için iman esaslarının bir kısmını kabul etmesi yeterlidir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

ç) İnsan inancıyla davranışları arasında güçlü bir ilişki vardır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

d) İslam'ın inanç esasları şartlara, duruma ve zamana göre değişir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

e) İman eden kişilerden oluşan bir toplumda barış ve huzur sağlanır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü

.....

.....

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Sonnotlar

1 Rum 30/30.
2 Enbiya 21/25.
3 bk. Sürmeli vd., "iman", 167.
4 Enfal 8/2.
5 bk. Tevbe 9/71; Furkan 25/63-68.
6 Bakara 2/285.
7 Buruc 85/11.
8 bk. Bakara 2/25; Nisa 4/57; Yunus 10/4; Rad 13/29; İbrahim 14/23.
9 Mustafa Çağrıcı, "Sâlih", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/31-32.
10 bk. İhlas 112/1-4.
11 bk. Rum 30/30.
12 bk. Mülk 67/10.
13 bk. Bakara 2/256.
14 bk. Kehf 18/29.
15 bk. Bakara 2/177; Müslim, "İman", 1.
16 bk. Nisa 4/150-151.
17 bk. Sürmeli vd., "tevhit", 365.
18 bk. Nisa 4/48.
19 bk. Lokman 31/13; Maide 5/72.
20 İhlas 112/1-4.
21 Haşr 59/22-24.
22 Rum 30/27.
23 M. Sait Özervarlı, "Melek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/40-42.
24 bk. Müslim, "Zühd", 60.
25 bk. Hicr 15/28-29.
26 bk. Nahl 16/49-50; Enbiya 21/19-20; Zümer 39/75.
27 bk. Bakara 2/32.
28 bk. Saffat 37/150; Fatır 35/1; Zuhruf 43/19.
29 bk. Hud 11/69-70; Meryem 19/16-17; Buhari, "İman", 37.
30 bk. Saffat 37/150; Fatır 35/1; Zuhruf 43/19.
31 Enbiya 21/19-20.
32 bk. Şuara 26/193.
33 Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrahim İbn Ebu Şeybe, *el-Musannef*, ed. Habiburrahman el-A'zam (Beyrut: el-Mektebü'l-İslami, 1983), "Zühd", 47.
34 bk. Secde 32/11.
35 bk. Kamer 54/6-8.
36 bk. Mümin 40/7.
37 bk. Kaf 50/17-18.
38 bk. Tirmizi, "Cenâiz", 7.
39 bk. Rad 13/11.
40 Nisa 4/172.
41 bk. Rad 13/23; Zümer 39/73; Tahrim 66/6.
42 Tirmizi, "Tefsir", 3.
43 Buhari, "Ezan", 111-112.
44 Müslim, "Mesacid", 37.
45 Buhari, "Fezailu'l Kur'an", 15.
46 Müslim, "Zikr", 8.
47 Ahzab 33/43.
48 Tirmizi, "İlim", 19.
49 Araf 7/206.
50 bk. Sürmeli vd., "ilahî kitaplar", 165.
51 Bakara 2/213.
52 bk. Bakara 2/4.
53 bk. Âlâ 87/18-19.
54 Enam 6/91.
55 Maide 5/44.
56 Nisa 4/163.
57 Maide 5/46.
58 Hicr 15/ 9.
59 bk. Yusuf Şevki Yavuz, "Peygamber", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 34/257-262.
60 Bakara 2/285.
61 Fussilet 41/6.
62 Fatır 35/24.
63 bk. Ahzab 33/45-46; Nisa 4/165.
64 bk. Bakara 2/23-24.
65 bk. Araf 7/107-108; Al-i İmran 3/49.
66 Ahzab 33/40.
67 bk. Bekir Topaloğlu, "Âhiret", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 1/543-548.
68 bk. Bakara 2/3-4; Lokman 31/4; Buhari, "İman", 37.
69 bk. Bakara 2/8 ve 94; Meryem 19/39; Secde 32/10; Mümin 40/15 ve 39; Şura 42/7; Fatiha 1/4.
70 Mümin 40/39.
71 Âlâ 87/16-17.
72 Ankebut 29/64.
73 Yusuf Şevki Yavuz, "Kader", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/58-63.
74 bk. Sürmeli vd., "kaza", 197.
75 Kamer 54/49.
76 Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi Ebu Davud es-Sicistani, *Sünen-i Ebu Davud*, ed. Salih b. Abdulaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Sünnet", 15.
77 Al-i İmran 3/173.
78 Rad 13/28.
79 Bakara 2/186.
80 Nisa 4/36.
81 Tirmizi, "Birr", 16.
82 bk. Emin Işık, "Bakara Sûresi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4/526-529.
83 bk. Bakara 2/44; Al-i İmran 3/92; Maide 5/2; Mücadele 58/9.
84 Müslim, "Birr", 14-15.
85 Buhari, "Edeb", 69.

3. ÜNİTE

İslam'da İbadetler

3.1. İslam'da İbadetin Kapsamı
3.2. İslam'da Temel İbadetler
3.3. İnsan ve İbadet
3.4. Kur'an'dan Mesajlar

▶ Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- **ibadet**
- **ihlas**
- **ihsan**
- **itidal**
- **tefekkür**
- **tesettür**
- **tevazu**
- **yardımlaşma**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplayabilmeniz,
- İslam'da temel ibadetleri sınıflandırabilmeniz,
- insan ve ibadet ilişkisini yorumlayabilmeniz,
- Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin mesajlarını özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite PDF Dosyası

Ünite Özet Sunusu

Görsel 3.1: Sultanahmet Camii

Üniteye Başlarken

- İbadetle ilgili herhangi bir deneyim veya gözleminizden aklınızda kalanları arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Paylaştığınız deneyim veya gözlemlerden yola çıkarak insanın hayatında ibadetin yeriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

3.1. İslam'da İbadetin Kapsamı

Konuya Başlarken

İslam'da ibadetlerle ilgili bildiklerim	İslam'da ibadetlerle ilgili merak ettiklerim
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Etkinlik-1

20 dk.

Adı	Kaynak Bulalım
Amaç	İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgiye ulaşmak için kullanacağı kaynakları araştırabilme
Beceri	Bilgi toplama

1. İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplamak isteyen biri güvenilir bilgiye hangi kaynaklardan ulaşabilir? Araştırınız.
2. Elde ettiğiniz bilgileri kaynaklarını da belirterek not ediniz.

Yönerge

1. Araştırma notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Paylaştığınız kaynakları tahtaya not ediniz.
3. Tahtaya yazılan kaynakların İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplamak için uygun olup olmadığını öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.
4. Değerlendirme sonucu İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplamak için uygun olan kaynakları tanımlayınız.

Değerlendirme

İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplayacağınız kaynakların hangi özellikleri taşıması gerekir? Yazınız.

.....

.....

.....

Kelime olarak *ibadet*; boyun eğme, alçak gönüllülük, itaat, kulluk, tapma ve tapınma anlamlarına gelir. Terim olarak ise insanın Allah'a (cc) saygısını, sevgisini ve itaatini göstermek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve davranışlardır.[1]

İslam'da ibadetin biri genel, diğeri özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel anlamda ibadet, Müslümanın Allah'a (cc) duyduğu saygının ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabasını ve bu şekilde yapılan iradi davranışları ifade eder. Böylece insanın Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için ortaya koyduğu her güzel fiil, duygu ve düşünce ibadet olarak nitelendirilir. Dürüstlük, yardımseverlik, adalet, merhamet gibi ahlaki davranışlar da genel anlamda ibadet kapsamı içerisinde yer alır. Bu bakımdan İslam'da ibadetin

kapsamı geniştir ve yaşamın her alanında Allah'a (cc) saygı ve itaatle dolu bir hayat sürmek teşvik edilir.

Özel anlamda ibadet ise mükellefin Allah'a (cc) saygı duymasını ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah (cc) tarafından emredilmiş ve Resulü tarafından muhtevası açıklanmış görevlerdir. Namaz, oruç, zekât, hac ve kurban gibi İslam'ın temel ibadetlerinin yanı sıra itikaf, dua, Kur'an-ı Kerim okuma, başkalarına iyilik yapma, hayırda ve infakta bulunma gibi davranışlar da en çok bilinen ibadet örnekleridir."

Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılış gayesinin ibadet olduğu bildirilir.[2] İnsan, kulluğuyla Yüce Allah'ın huzurunda değer kazanır. Bu anlamda ibadetin temel amacı, kişinin yaratılış gayesini yerine getirmesini sağlamaktır. İbadetler vesilesiyle Allah'a (cc) olan itaat ve bağlılık ifade edilirken dünya ve ahiret mutluluğunun kazanılması, manevi gelişimin sağlanması, ahlaki değerlere uygun bir yaşam sürerek erdemli bir toplumun oluşturulması amaçlanır.

İslam'da mükellef kabul edilen kişiler ibadetle sorumlu kabul edilir. Mükellef; akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan kişilere denir.[3] Bu kişiler hem bedenen hem de ruhen yeterli bir olgunluğa erişmiş olur. Bu sayede kişi, dinî yükümlülükleri yerine getirmekle sorumlu olur. Bununla birlikte insan özgür bir iradeye sahiptir ve davranışlarını kendisi seçebilir. Böylece yaptıklarının doğuracağı sonuçlardan da sorumlu olur.

teklif

İnsana Allah (cc) tarafından yükümlülükler verilmesi, teklif terimi ile ifade edilir. Teklif, Allah'ın (cc), çaba gerektiren bir fiili yapmak ya da terk etmekle kulunu yükümlü tutması demektir.

Allah (cc), diğer canlılardan farklı olarak kullarını sorumluluk sahibi kılıp kendisine muhatap alarak onlara değer verdiğini göstermiş, teklife konu olan emirler ve yasaklarla onları doğru yola iletmiş, dünyada insana yakışır saygın ve erdemli bir hayatın nasıl yaşanabileceğini bildirmiştir.

("Teklif", 2019, 8/77-80)

Allah (cc) insanı en güzel şekilde yaratmış, kâinattaki her şeyi onun hizmetine sunmuştur. Ona aklını ve iradesini kullanma gibi kabiliyetler bahşetmiştir. Yüce Allah, bütün bu özellikleri verdiği insandan sadece kendisine kulluk etmesini istemiştir. Allah'a (cc) kul olmak, O'nun istediği doğrultuda yaşamaktır. Kul olma bilinci bireysel ve toplumsal hayatın doğru bir şekilde devam etmesi için üzerine düşeni yapmayı gerektirir. Hz. Peygamber ibadetin, Allah'ın (cc) kulları üzerindeki hakkı olduğunu bildirir.[4] Bu hak, insanın sahip olduğu her şeyi kendisine bahşeden Allah'a (cc) şükür ve sorumluluk bilinciyle yaşamasını gerektirir (Görsel 3.2).

Görsel 3.2: İnsanın yaşama amacı Allah'a (cc) kulluk etmektir.

Etkinlik-2

15 dk.

Adı	İlgili Kavramlar
Amaç	Belirlediği araçları kullanarak İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkelerine dair bilgi toplayabilme
Beceri	Bilgi toplama, bilgi okuryazarlığı
Malzemeler	Genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

İbadetle ilgili aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karekodla verilen sözlükten bularak kendi ifadelerinizle yazınız.

Abd: .....

.....

Abit: .....

.....

Huşu: .....

.....

Mabut: .....

.....

Ubudiyet: .....

.....

Değerlendirme

Anlamlarından yola çıkarak yukarıdaki kavramların ibadetle ilişkisi nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

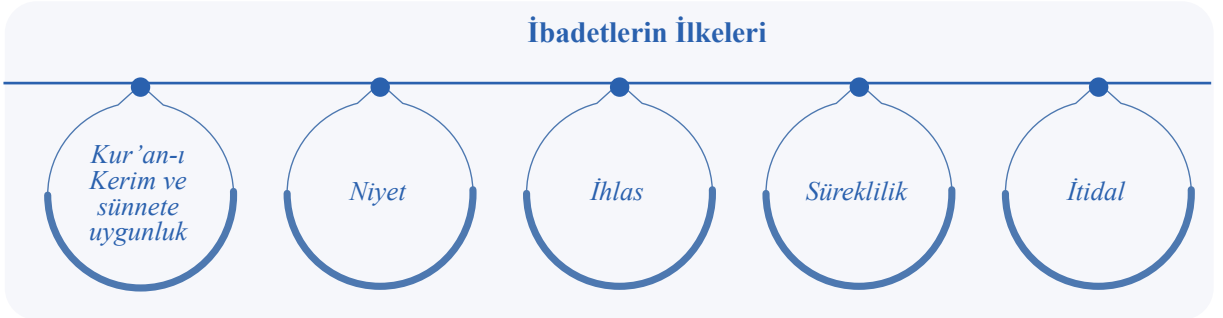

Kur'an-ı Kerim ve Sünnete Uygunluk

İbadetlerin Allah'ın (cc) bildirdiği ve Resulü'nün öğrettiği şekilde yapılması gerekir. Kur'an, İslam'ın temel kaynağıdır ve Yüce Allah'ın kelamıdır. Sünnet ise Hz. Peygamber'in yaşamı, sözleri ve davranışlarını ifade eder. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'i insanlara rehber olarak göndermiş ve ona itaat edilmesini istemiştir. Hz. Peygamber, Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını insanlara iletmiş ve bunlara uygun yaşayarak örnek olmuştur. Dolayısıyla ibadetlerin doğru bir şekilde yapılması için Hz. Peygamberin sünnetine ihtiyaç duyulur. İbadetlerin Kur'an-ı Kerim ve sünnete uygun olması, doğru şekilde ibadet etmek ve dinin özüne sadık kalmak açısından önemlidir. Hz. Peygamber tarafından açıklanıp gösterilen şeklin dışındaki ibadet tarzları dinde hoş karşılanmaz.[5]

Niyet

İbadetler yapılırken gözetilmesi gereken temel ilkelerden biri niyettir. İbadette niyet yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmek ve O'nun emrini yerine getirmek olmalıdır. Bu, İslam'ın özünü oluşturan tevhit inancının temelidir. Allah'a (cc) inanan bir insan O'na hiçbir şeyi ortak koşmaz, ibadetlerini yalnızca O'nun için yapar, her türlü riyadan ve gösterişten uzak durur.

Hz. Peygamber (sav) *"Ameller niyetlere göredir…"*[6] hadisiyle bir davranışın değerini onu yapanın niyetinin belirleyeceğini bildirmiş ve ibadette niyetin önemini vurgulamıştır. Kur'an-ı Kerim'de "**Doğrusu münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Oysa Allah, onlara aldatmanın ne olduğunu gösterecektir. Onlar namaza tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı pek az anarlar.**"[7] ayetiyle Allah'ın (cc) rızasını kazanmak dışında başka niyetlerle ibadet etmenin münafıklık alameti olduğu bildirilir.

Bir davranışın ibadet sayılmasında niyetin önemine örnek veriniz. Arkadaşlarınızla paylaşınız.

İhlas

Samimiyet, içtenlik ve sadakat anlamlarına gelen *ihlas*; kişinin yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmesi ve ibadetlerini sadece O'nun rızasını kazanmak için yapmasıdır.[8] İhlas, İslam'da ibadetlerin kabul edilmesi için önemli bir ilkedir. Yüce Allah "**Halbuki onlara, dini sadece Allah'a has kılıp hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.**"[9] buyurarak ihlasın, kulluğun temeli olduğunu bildirir.

Hz. Peygamber "*Allah ancak samimiyetle sadece kendisi için ve rızası gözetilerek yapılan ameli kabul eder.*"[10] buyurmuştur. O, namazlarının ardından "*Allah'ım! Ey Rabbimiz ve her şeyin Rabbi! Beni ve ailemi dünyada ve ahirette her an sana ihlasla bağlı kıl. Ey yücelik ve ikram sahibi!..*"[11] diye dua ederdi. Ashabına da ancak ihlasla ibadet edenin kurtuluşa ereceğini bildirmiştir.[12]

İhlasın zıttı riyadır. Riya kavramının anlamını araştırarak aşağıya not ediniz.

.....

.....

.....

Süreklilik

İbadetlerde süreklilik, kişinin dinî sorumluluklarını düzenli ve istikrarlı bir şekilde yerine getirmesidir. İbadetlere istikrarlı bir şekilde devam etmek, Allah'a (cc) olan bağlılığın güçlenmesini ve ahlaki değerlerin pekişmesini sağlar. Kişinin yaşamında disiplin, düzen ve sorumluluk duygusunun gelişmesine katkıda bulunur. Bu, insanın İslam'da önemli bir ibadet olan ilim öğrenme konusunda da başarılı sonuçlar elde etmesine katkı sağlar (Görsel 3.3). Hz. Peygamber'e, "Allah'ın en çok sevdiği amel hangisidir?" diye sorulduğunda "*Az da olsa devamlı olanıdır.*"[13] buyurmuştur.

Görsel 3.3: Azim ve kararlılıkla çalışan ve çalışmalarıyla insanlara örnek olan bilim insanı Prof. Dr. Fuat Sezgin.

Etkinlik-3

20 dk.

Adı	Başarı ve Süreklilik
Amaç	Disiplinli ve istikrarlı çalışma alışkanlıkları geliştirebilme
Değer	Çalışkanlık

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek başarı için düzenli çalışmanın gerekliliği ile ibadetlerdeki süreklilik ilişkisini öğretmen rehberliğinde tartışınız.

1. Geniş bir çember oluşturunuz.

2. Öğretmeninizin yönelttiği soruları cevaplayınız.

- İbadetlerde süreklilik ne anlama gelir?
- İbadetlerde süreklilik neden önemlidir?
- Süreklilik ve düzenli çalışma arasındaki ilişki nedir?
- Düzenli çalışma başarı üzerinde etkili midir?

3. Her bir konuşmacıya 1-2 dakikalık konuşma süresi veriniz.

4. Öğretmenle birlikte cevapları değerlendiriniz ve doğruladığınız cevapları tahtaya yazması için bir yazıcı seçiniz.

Değerlendirme

Bir konuda başarılı bir sonuca ulaşabilmek için neler yapmak gerekir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 3.4: İnsan hayatın her alanında ölçülü ve dengeli davranmalıdır.

İtidal

İtidal, aşırılıklardan kaçınarak adaletli, ölçülü ve dengeli olmaktır.[14] İslam'da, hayatın her alanında ölçülü ve dengeli olmak tavsiye edilir. Aşırılıklardan uzak, orta bir yol tutturmanın önemi vurgulanır. Ölçülü ve dengeli olmak ibadetler için de önemlidir. Bu konuda da Hz. Peygamber örnek alınmalıdır. O, ibadet, yeme içme, giyim kuşam gibi her alanda dengeli, ölçülü olmaya önem vermiş; duyguların, tutum ve davranışların da dengeli olmasını ümmetinden istemiştir (Görsel 3.4). Dünya işlerine aşırı bağlanmayı reddettiği gibi din ve ibadet adına aşırılıklara sapmayı da yasaklamıştır.[15]

Hz. Peygamber "*Her şeyin bir coşkunluğu olduğu gibi her coşkunluğun da bir durgunluğu vardır. Şayet bu iki hâli yaşayan kimse itidalli olup orta yolu takip edebilirse onun (kurtuluşa ereceğini) umarım. Fakat (bunları samimiyetten uzak yapıp da) parmakla gösterilecek hâle gelirse onu (salih kimselerden) saymayın!*"[16] buyurarak yapılan işlerin itidalli bir şekilde ve gösterişten uzak yapılmasının önemini vurgulamıştır.

Ölçülü olmak, kişinin ruhsal ve fiziksel sağlığını korumasına, dinî sorumluluklarını sağlıklı bir şekilde yerine getirmesine yardımcı olur. İtidal hem bireysel hem de toplumsal düzeyde istikrar ve uyumun sürdürülmesi için önemlidir.

Aşağıda Hz. Peygamber'in hayatından aktarılan bir konuşma yer almaktadır. Bu konuşmada verilen mesaj nedir?

Hz. Peygamber'in ibadetleri hakkında bilgi almak isteyen üç kişi, kendi ibadetlerini azımsayarak "Biz kim, Peygamber kim! Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır." demişlerdi. Sonra kendi aralarında sözleşerek biri her gece sürekli namaz kılmaya, diğeri sürekli oruç tutmaya, üçüncüsü de evlenmemeye karar vermişti. Onların söylediklerinden haberdar olan Allah Resulü, "Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Şunu iyi bilin ki vallahi, aranızda Allah'tan en çok korkanınız ve O'na karşı en çok takva sahibi olanınız benim. Bununla birlikte ben (ramazan dışında) bazen oruç tutar, bazen tutmam. Namaz kılarım, uyurum, evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir!" buyurmuştur.

(bk. Buhari, "Nikâh", 1)

.....

.....

.....

Etkinlik-4

30 dk.

Adı	Bilgi Toplama
Amaç	İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplayabilme
Beceri	Bilgi toplama, bilgi okuryazarlığı, kendine uyarlama (öz yansıtma), iş birliği
Malzemeler	4 adet Kur'an-ı Kerim meali, 4 adet İslam ilmihali

Yönerge

Öğretmen rehberliğinde aşağıda verilen adımları takip ederek grup çalışmasını tamamlayınız.

1. Dört gruba ayrılınız.
2. Kur'an-ı Kerim ve ilmihalleri gruplara dağıtınız.
3. Kur'an mealinden Enam suresi 102 ve 162, Bakara suresi 3, Hud suresi 2 ve Zümer suresi 2. ayetlerini bularak İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleriyle ilgili bilgiler toplamak amacıyla ayetleri inceleyiniz.
4. İlmihaldeki ibadet bölümlerini İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleriyle ilgili bilgiler toplamak amacıyla inceleyiniz.
5. İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleriyle ilgili topladığınız bilgilerden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a. İbadet nedir?

.....

.....

.....

b. İnsan neden ibadet etmelidir?

.....

.....

.....

c. İbadet ederken dikkat edilmesi gereken ilkeler nelerdir? Listeleyiniz.

.....

.....

.....

6. Cevapları düzenleyerek rapor hâline getiriniz ve sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

1. İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında grup arkadaşlarınızla topladığınız bilgilerin doğruluğunu öğretmeniniz rehberliğinde değerlendiriniz ve bu bilgileri defterinize not ediniz.

2. Grup çalışmanızı değerlendirmek için karekoddaki formu doldurunuz.

Kontrol Noktası

İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleriyle ilgili

Öğrendiğim 3 şey 3

.....

.....

.....

Çalışmam gereken 2 kavram 2

.....

.....

Öğretmenime iletmek istediğim 1 soru veya konuyla ilgili 1 yorum 1

.....

3.2. İslam'da Temel İbadetler

Konuya Başlarken

İslam'ın temel ibadetleri denilince aklınıza neler geliyor? Yazınız.

.....

.....

.....

İbadet denilince akla ilk olarak namaz, oruç, hac, zekât ve kurban gibi İslam'ın temel ibadetleri gelir. Bu ibadetlerin yerine getirilmesi Kur'an'da emredilmiştir. Nasıl yapıldıklarıyla ilgili ayrıntılar ise Hz. Muhammed (sav) tarafından öğretilmiştir. Şekli, miktarı, zamanı belli ve yapılması zorunlu olan bu ibadetler, hükümleri bakımından farz ve vacip olarak nitelendirilir.

Namaz, tekbir ile başlayıp selam ile son bulan, Hz. Peygamber'in yapıp öğrettiği belirli fiil, söz ve dualarla yerine getirilen ibadettir.[17]

İslam'ın beş temel şartından biri olarak sorumluluk çağına gelmiş olan Müslümanların ibadet niyetiyle imsak vaktinden itibaren, güneşin batışına kadar yemeden, içmeden ve cinsel ilişkiden uzak durmalarıdır.[18]

Zekât, dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl mallarının ve paralarının belli bir miktarını ibadet niyetiyle Kur'an-ı Kerim'de belirtilen kişilere vermeleridir.[19]

Hac, imkânı olan Müslümanların zilhicce ayında ihram giyerek, Arafat'ta vakfe yaparak ve Kâbe'yi tavaf ederek yaptıkları ibadettir.[20]

Kurban, dinen belirlenmiş niteliklere sahip bir hayvanı Kurban bayramı günlerinde ibadet niyetiyle usulüne uygun bir biçimde kesme ibadetidir.[21]

Temel ibadetlerle ilgili bazı ayet ve hadisler;

- "Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin."[22]
- "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı."[23]
- "O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes."[24]
- "İnsanları hacca çağır; yürüyerek veya binekler üstünde uzak yollardan sana gelsinler."[25]

- Hz. Peygamber'e, "Amellerin en faziletlisi hangisidir?" diye sorulunca o, "Vaktinde kılınan namazdır." cevabını vermiştir.[26]
- Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "İslam beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, hacc etmek ve ramazan orucunu tutmak."[27]

Farz ve vacibin dışında Hz. Peygamber'in yapmış olduğu ibadetlere sünnet ibadetler denir. Beş vakit namazların farzları ile birlikte kılınan namazlar, teravih namazı sünnet ibadetlere örnektir. Bununla birlikte sevap kazanmak amacıyla yapılan farz ve vacip dışındaki bütün ibadetler nafile ibadet olarak nitelendirilir. Nafile ibadetler kişiyi Yüce Allah'a yakınlaştırır, onun yaratıcıya olan bağlılığını güçlendirir.

Gusül, Abdest ve Namaz

İbadetlerin geçerliliği belirli kurallara bağlıdır. Namaz, tavaf gibi ibadetler için dinin emrettiği şekilde yapılan temizlik bunlardan biridir. Yüce Allah **"Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı mesh edin, ayaklarınızı da topuk kemiklerine kadar yıkayın..."**[28] ayetiyle namaz kılmak için abdest almayı gerekli kılar. Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş her Müslümanın bazı özel durumlarda gusül alması gerekir. **"... Eğer cünüp iseniz iyice yıkanarak temizlenin..."**[29] ayetiyle de Yüce Allah Müslümanlara gusletmeyi emreder.

Gusül ve Abdestin Alınışı

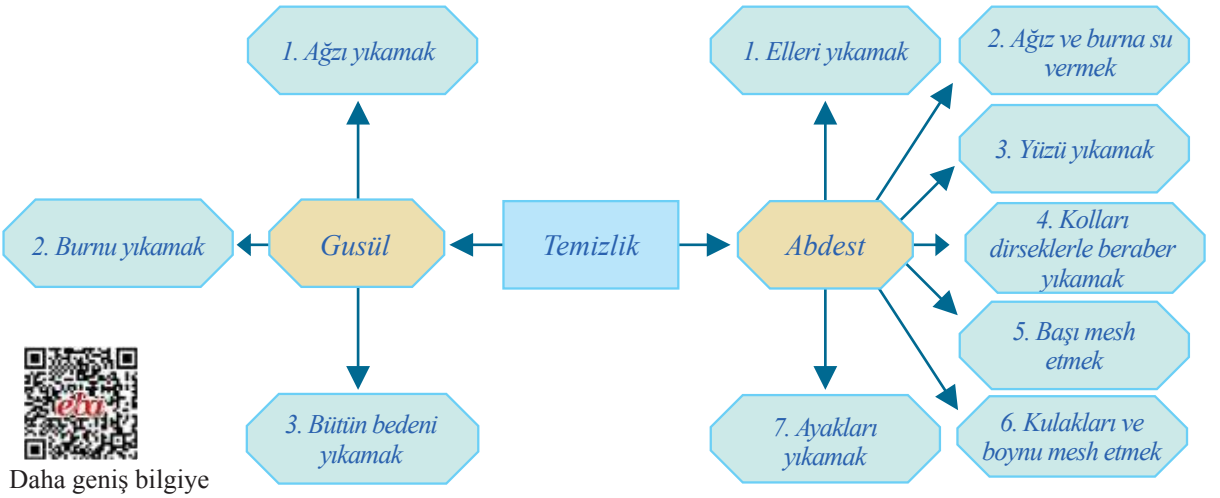

Daha geniş bilgiye karekoddan ulaşabilirsiniz.

Abdest veya gusül için su bulunamadığı durumlarda teyemmüm abdesti alınır. Teyemmüm abdesti; temiz toprak ya da toprak cinsinden bir şeye ellerin sürülmesi, yüz, sağ ve sol kolun sırayla mesh edilmesi şeklinde yapılır.

Namazın Hazırlık Şartları

Namaz için bazı hazırlık şartlarının yerine getirilmesi gerekir. Bu şartlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

1. Hadesten taharet	Namaz için abdest veya gerekli durumlarda gusül abdesti almaktır.
2. Necasetten taharet	Namaz kılan kişinin bedeni, elbisesi ve namaz kıldığı yerin temiz olmasıdır.
3. Setriavret	Örtülmesi gereken yerlerin dinin belirlediği ölçülerde örtülmesidir.
4. İstikbalikıble	Namaz kılarken kıbleye (Kâbe) yönelmektir.
5. Vakit	Her namazı kendi vakti içinde kılmaktır.
6. Niyet	Kılınacak namaza niyet etmektir.

Namazın Kılınışı

Daha geniş bilgiye karekoddan ulaşabilirsiniz.

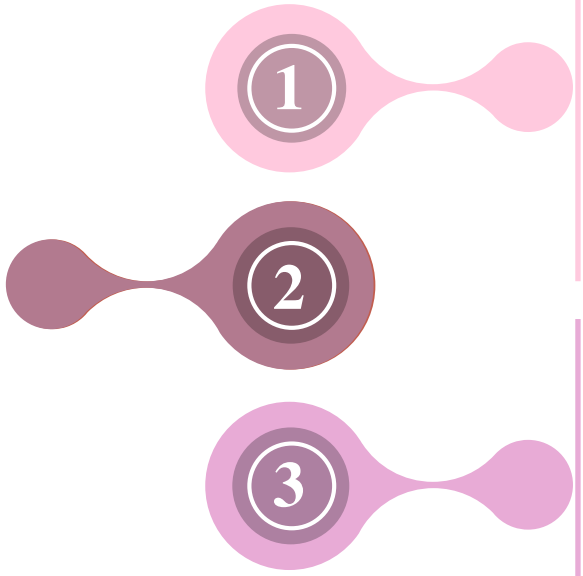

İftitah Tekbiri

Kıbleye dönülür. Namaza niyet edilir. Erkekler; ellerini kulak hizasına, kadınlar ise omuz hizasına kaldırır. "Allahüekber" diyerek namaza başlanır. Bu tekbire başlama tekbiri anlamında iftitah tekbiri adı verilir. (Allahuekber: Allah en büyüktür.)

Kıyam- Kıraat

Erkekler, sağ elleriyle sol bileklerini kavrayarak göbek hizasında tutar. Kadınlar ise sağ ellerini sol ellerinin üzerine koyarak göğüs üstünde tutar. Buna kıyam adı verilir. Namazın birinci rekatında kıyamda Sübhaneke duası ardından euzübesmele, Fatiha suresi ve kısa bir sure veya Kur'an'dan birkaç ayet okunur. Kıyamda Kur'an-ı Kerim'den yeterli miktarda sure veya ayetler okunmasına kıraat denir. (bk. Sürmeli vd., "kıraat", 203.)

Rükû

"Allahuekber" diyerek rükû yapılır. Rükûda göğüs yere paralel olacak şekilde eğilinir ve eller diz kapaklarına dayanır (kadınlar erkeklerden daha az eğilir). Bu hâlde üç defa "sübhâne rabbiye'l-azîm" denir. (Sübhâne rabbiye'l-azîm: Büyük Rabbim her türlü eksiklikten uzaktır.)

Rükûdan sonra, "semiallahü li-men hamideh" denilerek ayağa kalkılır ve ayakta "rabbenâ leke'l-ḥamd" denir. (Semiallahü li-men hamideh: Allah kendisine hamdedenleri duyar.) (Rabbenâ leke'l-ḥamd: Rabbimiz hamt senin içindir.)

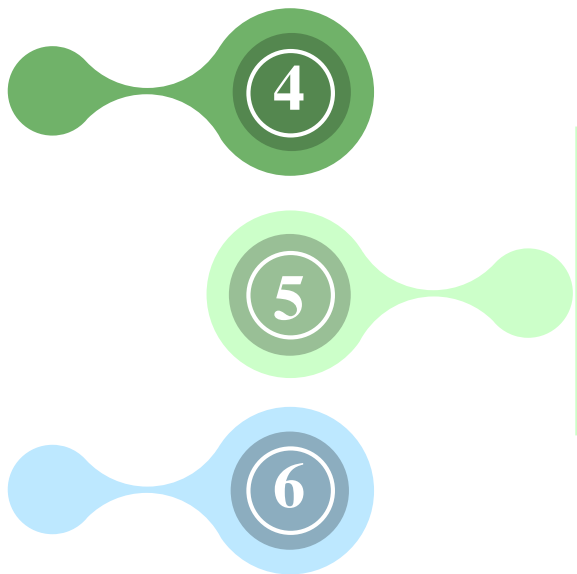

Secde

"Allahüekber" denilerek secde edilir. Secdede üç kez "Sübhânerabbiye'l a'lâ" denir. "Allahüekber" denilerek oturulur ve tekrar "Allahüekber" denilerek ikinci secde yapılır. Secdelerden sonra ikinci rekât için ayağa kalkılır. İkinci rekâtta Sübhaneke duası hariç birinci rekat, oturuşa kadar aynı şekilde tekrarlanır. (Sübhâne rabbiye'l-a'lâ: Yüce Rabbim her türlü eksiklikten uzaktır.)

Oturuş

Son oturuşa Kâde-i ahîre adı verilir. Erkekler sol ayaklarını yan yatırır, sağ ayaklarını dikip parmaklarını kıbleye doğru yönelterek otururlar. Kadınlar ise her iki ayaklarını sağa doğru yatırarak otururlar. Bu oturuşta, Tahiyyat, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena duaları sırasıyla okunur.

Selam

Son oturuşta yüz; önce sağa, sonra sola çevrilirken her iki tarafa da "Esselâmü aleyküm ve rahmetullah" denir. Böylece iki rekâtlık namaz tamamlanmış olur. (Esselâmu aleyküm ve rahmetullah: Allah'ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun.)

Namaz, dört rekât ise birinci oturuşta Tahiyyat duasından sonra Allahuekber denilerek ayağa kalkılır. Besmele ve Fatiha suresi okunur. Farz namaz kılınıyorsa üçüncü ve dördüncü rekâtlarda sadece Fatiha okunur. Eğer dört rekâtlık sünnet bir namaz kılınıyorsa birinci oturuşta Tahiyyat duasından sonra Salli-Barik duaları okunarak ayağa kalkılır ve Sübhaneke duasından sonra euzübesmele ile birlikte Fatiha ve ardından zammı sure (kısa bir sure veya birkaç ayet) okunur. (Farz namazlarda ve öğle namazının sünnetinde sadece Tahiyyat duası okunur, ayağa kalkınca Sübhaneke duası okunmaz.). Rükû ve secdeler yapıldıktan sonra ayağa kalkılır. Besmele ile Fatiha suresi ve zammı sure okunur. Rükû ve secdelerden sonra son oturuş yapılır ve selam verilerek namaz tamamlanır.

İbadeti sadece belli uygulamaların yerine getirilmesiyle sınırlandırmamak gerekir. Allah'a (cc) yönelen kişi için ibadet bütün hayatı kapsayan insani bir tutumdur. Allah'a (cc) kulluk ve bağlılık, O'nu anma ve yüceltme, O'na yakınlaşmaya çalışma, O'nun rızasına kavuşma arzusu içerisinde gerçekleştirilen her olumlu davranış ibadet kapsamına girer. Bu davranışlara salih amel adı verilir[30] (Görsel 3.5,6). Kişinin niyetinde Allah'ın (cc) rızasını kazanmak olduğu müddetçe hayatını ibadet bilinciyle sürdürür. Bu ibadet bilinciyle yaşayan insanlar, Yüce Allah tarafından müjdelenmiş ödüle de ulaşmış olurlar.[31]

Görsel 3.5, 6: Çevremizin temizliği için gayret etmek ve canlıları gözetmek salih ameldir.

Siz de salih amel örnekleri düşününüz ve aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Salih Amel Örnekleri
• İnsanlar arasında adaletle hüküm vermek
• Geçenlere eziyet veren bir engeli yoldan kaldırmak
• Geçimini helal yoldan sağlamak
• Anne babaya iyilik etmek
• Arkadaşına helal yiyeceklerden ikram etmek
• İnsanlara yardım etmek
• Yaşlıya saygı göstermek
• Hamile, engelli ve yaşlılara otobüste yer vermek
• Faydalı bilgilerini başkalarıyla paylaşmak
• Yapılan işi en güzel şekilde icra etmeye çalışmak
• Zararlı alışkanlıkları olan birini bağımlılıktan kurtarmak için çaba sarfetmek
• Zulmü ve terörü önlemek için çalışmak
• Zorlaştırıcı değil kolaylaştırıcı bir insan olmaya özen göstermek

İbadetleri yerine getirirken uyulması gereken şartlar vardır. Örneğin namaz, hac gibi ibadetlerin şartlarından biri de tesettürdür. Kadın ve erkeklerin dinen örtülmesi gereken yerlerini örtmeleri anlamına gelen *tesettür*;[32] bedenle birlikte kalbi de aklı da her türlü kötülüğe ve harama karşı korumaktır. Temiz, sade ve bedenin mahrem yerlerini örten kıyafetlerin giyilmesi İslam'ın giyim ve kuşamla ilgili ilkelerindendir. Bu sebeple tesettüre uygun davranmak da ibadettir.

Beden, Yüce Allah'ın insanlara verdiği bir emanettir. İnanan her erkek ve kadın, bu emanete sahip çıkmakla yükümlüdür. Allah'ın (cc) belirlediği ölçüler çerçevesinde örtünmek dinî bir vecibedir.[33]

"**Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphe yok ki Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır. Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine kadar örtsünler…**"[34] ayetlerde bildirildiği üzere Yüce Allah erkek ve kadın bütün müminlerin edep ve mahremiyet konusunda hassas olmalarını ister. Gözleri haramdan çevirmenin ve tesettüre uymanın herkes için bir sorumluluk olduğunu bildirir.

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	İbadetleri Sınıflandırma Ölçütleri
Amaç	Dinin temel kaynaklarından ibadetlerin sınıflandırılmasında kullanılan ölçütleri açıklayabilme
Beceri	Sınıflandırma

Yönerge

Öğretmen rehberliğinde beyin fırtınası tekniği uygulayarak aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Aşağıda verilen ayet ve hadislere göre İslam'da ibadetler hangi ölçütlere göre sınıflandırılabilir?

- "... Şüphe yok ki namaz, müminler üzerine vakitleri belli olarak yazılmış bir ödevdir." (Nisa 4/103)
- "Allah, zekâtı ancak mallarınızın kalan kısmını temizlemek için farz kıldı..." (Ebu Davud, "Zekat", 32)
- "Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakınasınız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı." (Bakara 2/183)
- "Peygamberimiz, 'Aşure Günü orucunun, bir önceki yılın günahlarına kefaret olmasını Allah'tan ümit ediyorum." diyerek Aşure orucu tutmaya teşvik etmiştir.' (Tirmizi, "Savm", 48)
- "… Gitmeye gücü yetenin o evi (Kâbe'yi) ziyaret etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır…" (Al-i İmran 3/97)
- "Yüce Allah Ramazan ayında oruç tutmayı size farz kıldı. Ramazan gecelerini namazla geçirmek de benim sünnetimdir. Kim inanarak ve (sevabını yalnızca Allah'tan) umarak Ramazan ayında oruç tutup, geceleri de namaz (teravih) kılarsa annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından arınmış olur." (Nesai, "Sıyam", 40)
- "Bir keresinde saçı başı dağınık bir bedevi Hz. Peygamber'in yanına gelip, 'Ey Allah'ın Resulü! Allah'ın bana farz kıldığı namazların neler olduğunu söyle.' dedi. Allah Resulü, 'Beş vakit namaz, ama nafile de kılabilirsin.' diyerek karşılık verdi. Bedevi, 'Allah'ın bana farz kıldığı orucun ne olduğunu söyle.' deyince, Hz. Peygamber, 'Ramazan ayında tutulan oruç, ama nafile oruç da tutabilirsin.' dedi. Bedevi bu sefer, 'Allah'ın farz kıldığı zekâtın ne olduğunu söyle.' dedi. Allah'ın Resulü ona, (zekâtı da içine alan) İslam'ın temel ilkelerinden bahsetti.

O zaman bedevi, 'Sana ikram eden Allah'a yemin ederim ki, nafile ibadet yapmayacağım! Fakat Allah'ın bana farz kıldığı ibadetleri eksiksiz ve harfiyen yerine getireceğim.' dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resulü onun hakkında, 'Sözüne sadık kalırsa kurtuluşa ermiştir.' veya 'cennete girmiştir.'" buyurdu. (Buhari, "Hiyel", 3)

1. Beyin fırtınasında verilen cevapları tahtaya yazınız.
2. Yazılan ölçütlerin İslam'da ibadetleri sınıflandırmak için uygun olup olmadığını öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.
3. Değerlendirme sonucunda belirlenen ölçütleri açıklayınız.

.....
.....
.....

Değerlendirme

Belirlediğiniz ölçütlere göre İslam'da ibadetlere örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....

Bu hükümleri içeren kavrama efalimükellefin denir. Efalimükellefin, mükellefin fiilleri anlamına gelir.

İslam'ın temel ibadetleriyle ilgili bazı sınıflandırma ölçütleri mevcuttur. Bunlardan biri ibadetlerin hükmüdür. İbadetlerin hükümleri Allah'ın (cc) emirlerine ve Hz. Muhammed'in (sav) uygulamalarına göre belirlenmiştir.

Bu hükümlerden bazıları şunlardır:

- **Farz**: Yüce Allah'ın mükelleflerden yapılmasını kesinlikle istediği ve terk edilmesi günah olan ibadetlerdir. Farzların yapılmasında büyük sevaplar vardır. Özürsüz olarak terk edilmesi cezayı gerektirir. Ör: Beş vakit namaz kılmak, ramazanda oruç tutmak...
- **Vacip**: Yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli bir şekilde gerekli olan ibadetlerdir. Vacip ibadetlerin yapılması emredilir, yapmayanlar ise günah işlemiş olur. Ör: Kurban kesmek, Bayram ve Vitir namazı kılmak...
- **Sünnet**: Hz. Peygamber'in farz ve vacibin dışında yaptığı ibadetlerdir. Sünnet ibadetlerin yerine getirilmesi kişiye sevap kazandırır. Ör: Teravih namazı kılmak, suyu üç yudumda içmek...
- **Mendup**: Yapılması dinen zorunlu olmayan fakat övülen güzel tutum ve davranışlardır. Mendup ibadetleri yerine getirenler sevap kazanır. Ör: Misafire ikramda bulunmak, abdesti bozulmamış olsa bile her namaz vakti yeniden abdest almak...

İslam'da ibadetlerin sınıflandırılmasındaki diğer bir ölçüt ise ibadetlerin yapılış şekilleridir. Bundan kasıt, ibadetin maddi bir güçle mi yoksa bedensel bir güçle mi yapıldığıdır. Yapılış şekline göre ibadetler şu şekilde tasnif edilir:

- **Mal ile yapılan ibadetler:** zekât, kurban, sadaka, infak…
- **Beden ile yapılan ibadetler:** namaz, oruç, sadaka, itikâf…
- **Hem mal hem beden ile yapılan ibadetler:** hac, sadaka, kurban…

Etkinlik-6

30 dk.

Adı	İbadetleri Sınıflandırma
Amaç	İslam'da temel ibadetleri sınıflandırabilme
Beceri	Sınıflandırma

Yönerge
Öğretmen rehberliğinde aşağıdaki adımları uygulayarak etkinliği tamamlayınız.

1. Dört kişilik gruplara ayrılınız.
2. Grup arkadaşlarınızla fikir alışverişinde bulunarak İslam'da ibadet örnekleri yazınız.
3. Yazdığınız ibadet örneklerini hükmü ve yapılış şekline göre ayırt ediniz.
4. Hüküm ve yapılış şekli ölçütlerine göre ayırt ettiğiniz ibadetleri aşağıdaki tablolara yazarak tasnif ediniz.

Hükümlerine Göre İbadetler

FARZ	.....
VACİP	.....
SÜNNET	.....
MENDUP	.....

Yapılış Şekillerine Göre İbadetler

Mal ile yapılan	.....
Bedenle yapılan	.....
Hem mal hem bedenle yapılan	.....

5. Aşağıda verilen ibadetleri örnekteki gibi hükmüne ve yapılış şekline göre eşleştirerek etiketleyiniz.

Ağız ve diş temizliği: Sünnet / Beden ile yapılan

Beş vakit namaz: ..... / .....

Ramazan orucu: ..... / .....

Teheccüt namazı: ..... / .....

Zekât: ..... / .....

Sadaka: ..... / .....

Vitir namazı: ..... / .....

Selamlaşmak: ..... / .....

Hac: ..... / .....

Bayram namazı: ..... / .....

Umre: ..... / .....

Teravih namazı: ..... / .....

Kurban: ..... / .....

Değerlendirme

İslam'da ibadetleri sınıflandırmada esas alınan hususlar nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki aşamaları takip ederek İslam'da temel ibadetleri sınıflandırmayla ilgili bilgi kartları hazırlayınız.

1. Ayet ve hadislere göre İslam'da temel ibadetlerin neler olduğunu belirleyiniz.
2. Hükmüne ve yapılış şekline göre İslam'da temel ibadetleri gruplandırınız.
3. İslam'da temel ibadetlerle ilgili bilgileri kartlara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3. İnsan ve İbadet

Konuya Başlarken

İbadet etmek insanı nasıl etkiler? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam'da ibadetler, insanın varoluş amacına uygun şekilde yaşamasına imkân sağlar. İbadetlerin her biri insanı farklı açılardan eğitir ve olgunlaştırır. Bu bakımdan insanların Allah'a (cc) ibadet etmeye ihtiyacı vardır.

İbadet, insanın kendisini Allah'a (cc) çok yakın hissettiği özel bir tecrübedir. Kişinin inancı, bu inanca bağlı değerleri ve ibadetleri hayatına bir amaç ve anlam kazandırır. İbadet insanın yaratıcıyla ve insanlarla ilişkisini düzene koyar, zihinsel ve ruhsal sağlığını korur, iç dünyası ve çevresiyle denge ve uyum sağlamasına yardımcı olur.

Sınırlı ve eksik bir varlık olan insan; içinde daima bir huzursuzluk hisseder ve tamamlanma, daha güçlü bir varlıkla iletişim kurma arzusu taşır. Kur'an-ı Kerim'de bu arzunun ancak Allah'a (cc) bağlanıp O'na kulluk ederek gerçekleşeceği "**... Şunu iyi bilin ki kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.**"[35] mealindeki ayetle ifade edilir. Allah'a (cc) kulluk, insanın fıtratından gelen asli bir ihtiyaçtır. Varoluşundaki bu gerçeği unutan veya buna ilgisiz kalan pek çok insan, çaresizliğe ve ruhsal bunalımlara düşebilir.

Etkinlik-7

10 dk.

Adı	İnsan ve İbadet
Amaç	İnsan ve ibadet ilişkisini inceleyebilme
Beceri	Yorumlama

Yönerge

Aşağıdaki ayet meallerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

- "Ey iman edenler, rükû edin, secde edin, Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz." (Hac 22/77)
- "(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir." (Ankebut 29/45)
- "İnsanın başına bir sıkıntı geldi mi Rabbine yönelip O'na yalvarır; sonra Rabbi ona katından bir nimet verince, daha önce yalvardığını unutarak yolundan saptırmak için Allah'a eşler koşmaya kalkar…" (Zümer 39/8)
- "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir." (Al-i İmran 3/92)
- "(Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz." (Fatiha 1/5)

1. Ayetlerde bahsi geçen ortak konular nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Ayetlerden insan ve ibadet ilişkisiyle ilgili çıkardığınız mesajlar nelerdir? Listeleyiniz.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Bu etkinlikten hareketle insan ve ibadet ilişkisinin nasıl olması gerektiğiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

"Ağaç, meyvesi olunca başını aşağı salar." atasözüyle anlatılmak istenen sizce nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İbadetleri samimiyet ve süreklilikle yerine getiren kişide takva ve tevazu oluşur. Takva, Allah'a (cc) duyulan derin bir saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun razı olmayacağı her hâl ve durumdan sakınmaktır.[36] İnanan insanın bu güzel hasletler üzere yaşaması gerekir. Kişi, bilmeden zaman zaman günaha götüren hatalar işleyebilir ancak bu hataların farkına vardığı an onları terk etmeli işlediği günahlardan ötürü tevbe etmelidir. Bir daha aynı hataları yapmamak için de dikkatli olmalıdır. Bu anlamda takva sahibi kişi (müttaki), Allah'a (cc) saygılı olup O'ndan uzak düşmekten sakınacağı için hayatının her alanında niyeti ve işiyle, özü ve sözüyle doğru olmaya gayret gösterir. Allah'ın (cc) rızasını kazanmaya çalışır, O'na yaklaştıracak iyilikler yapar. Böylelikle ibadet, kişinin ahlakını geliştirir ve olgunlaştırır. Kişi; sabır, disiplin, merhamet, empati ve sorumluluk gibi güzel özelliklerle donanır. Bu bilinçle kötülüklerden de uzak durmaya özen gösterir. *Tevazu* ise alçakgönüllü ve kibirden uzak olmaktır.[37] İbadet eden kişi her şeyi yaratanın ve yaşatanın Yüce Allah olduğunu bildiği ve O'na kulluk yaptığı için kibir duygusundan uzak olur. Allah'ın (cc) verdiği nimetlerin farkında olarak O'na daima şükreder.

İbadetlerine ihlasla devam eden insan ihsana ulaşır. Hz. Peygamber'in tarifiyle *ihsan*; Allah'ı (cc) görüyormuş gibi O'na ibadet etmektir. Çünkü insan, Allah'ı (cc) göremese de Allah (cc) herkesi, her şeyi en güzel şekilde görmektedir.[38] İhsana ulaşan insan attığı her adımı, yaptığı her işi, niyet ettiği her ibadeti Allah'ın (cc) kendisini gördüğü bilinciyle yerine getirir. Bundan dolayı ihsan, insanın kullukta ulaşabileceği en güzel vasıflardan biridir.

Etkinlik-8

10 dk.

Adı	İhlas ve Dürüstlük
Amaç	Söz, inanç ve davranışlarında tutarlı olabilme
Değer	Dürüstlük

Yönerge

Aşağıdaki soruları dürüstlük bağlamında cevaplayınız.

1. İhlas ve riyanın bireye ve topluma etkileri nelerdir? Karşılaştırınız.

2. İhlasla yapılan ibadetler insanın davranışlarını nasıl etkilemelidir? Açıklayınız.

Değerlendirme

İhlas ile dürüstlük arasındaki ilişki nedir? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

İbadetler, insanı bireysel bir tefekkür sürecine yönlendirir. Başlı başına önemli bir ibadet olan *tefekkür;* Allah'ın (cc) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerinde düşünmek; onlardan ders çıkarmak, yaratan ile yaratılanlar arasında ilgi kurmak, Allah'ın (cc) yüceliğini ve varlığın anlamını kavramaya gayret etmektir.[39] Kişi tefekkür ederek kul olmanın bilincine varır, inancının kuvvetlenmesini sağlar ve anlamlı bir hayat yaşamak için çaba gösterir.

Doğada, insanda, diğer canlılarda, evrendeki sistemin işleyişinde sizi etkileyen, şaşkınlığa düşüren ve düşünmeye sevk eden bir deneyimi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.7: Namaz, Allah'a (cc) bağlılığın göstergesidir.

Namaz dinin en temel ibadetidir ve günlük hayat içindeki sürekliliğiyle öne çıkar. Namazın gündüz ve gece belli zamanlarda tekrar edilmesi, insanı dünya işlerinden bir süre uzaklaştırarak onu varlığının anlamı üzerinde düşünmeye yöneltir (Görsel 3.7). Namaz, kişinin manevi gelişimine katkıda bulunur, kişisel disiplin kazanmasını ve ahlaki değerlerinin pekişmesini sağlar. Bununla birlikte cemaatle kılınan namaz toplum dayanışmasına katkı sağlar. Hz. Peygamber namazın önemiyle ilgili şöyle buyurmuştur: "*Kıyamet günü kulun ilk hesaba çekileceği amel farz namazıdır…*"[40]

Görsel 3.8: Oruç, Yüce Allah'ın müjdelediği mükâfatlara kavuşmaya vesiledir.

(bk. Müslim, "Sıyam", 163)

Oruç, şeytana ve nefse direnme yoluyla insana özgürleşme tecrübesi yaşatır. Sabır ve öz kontrolü geliştirerek kişide disiplin oluşturur. Şükrü ve tefekkürü artıran oruç ibadeti, kişiye kendini tanıma ve yoksullarla empati yapma fırsatı sunar. Ramazan orucu, toplumsal birlik ve desteğin önemini ortaya koyması bakımından da önemlidir. Çünkü ramazanda insanlar birbirine daha çok ikramda bulunur, ihtiyaç sahiplerini gözetir. Yoksulun hâlini anlar. Elinde olanı paylaşmaya daha fazla istekli olur. Oruç yalnız yiyip içmekten değil, bütün kötü davranış ve düşüncelerden, nefsin arzularından insanı alıkoyan manevi bir arınma aracıdır (Görsel 3.8).

Zekât; toplumsal adaleti sağlayan, zengin ile fakir arasında köprü kuran, yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik eden önemli bir ibadettir. ***Yardımlaşmak***, insanların kendi güç ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmasıdır. Yardımlaşmaya vesile olan zekât, sosyal bir sorumluluk, maddi ve manevi bir arınma yoludur. Kişinin sahip olduğu dünya mallarını ahirete taşıyamayacağını ancak dünyada muhtaçları gözettiği ölçüde bu mallarını ahirete götürmüş sayılacağını anlama fırsatı sunar. Bencillik ve cimrilik gibi kalbi karartan eğilimleri diğerkâmlık, cömertlik ve iyilik gibi yüce hasletlere çevirir. Zekât gibi kurban da kişiyi Allah'a (cc) yakınlaştıran, cimrilik gibi kötü duygulardan arındıran, paylaşma ve yardımlaşmaya yönelten bireysel ve toplumsal ilişkileri bakımından olgunlaştıran bir ibadettir.

Etkinlik-9

35 dk.

Adı	Yardım Projesi
Amaç	İnsan ve ibadet ilişkisini yorumlayabilme
Beceri	Yorumlama, sosyal farkındalık
Değer	Yardımseverlik

Yönerge

1. Öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılınız.
2. Grup arkadaşlarınızla yardımlaşma temalı bir proje hazırlayınız.
3. Hazırladığınız projeyi sınıf arkadaşlarınıza tanıtınız.
4. Hazırladığınız projenin insanlara sağlamasını hedeflediğiniz faydaları nelerdir? Açıklayınız.
5. Projelerden birini sınıfça seçerek uygulayabilirsiniz.

Karekodla verilen videoyu izleyebilirsiniz.

Değerlendirme

1. Yardımlaşma ve paylaşma ibadet midir? Cevabınızın gerekçesini açıklayınız.
2. Yaptığınız çeşitli ibadetlere örnekler vererek bu ibadetlerin hayatınıza kattığı anlamı açıklayınız.
3. İnsan ve ibadet ilişkisine dair görüşlerinizi açıklayan kısa bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

Hac vesilesiyle Müslümanlar, Kâbe'yi ve kutsal mekânları ziyaret eder ve bu mekanlarda yaptıkları ibadetlerle Allah'ın (cc) emrini yerine getirirler (Görsel 3.9). Hac, birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirir. Tüm Müslümanların eşitliğini ve kardeşliğini vurgular. Hac aynı zamanda dünya malının ve dünya hayatının geçiciliğini hatırlatır. Bu ibadet, ortak bir amaç için farklı milletlerden bir araya gelen Müslümanların birbirleriyle tanışıp kaynaşmasına vesile olur. Hac tarih boyunca siyasi, ekonomik, sosyal, ilmî ve kültürel bakımdan da Müslüman toplumları etkileyen önemli bir ibadettir.

Görsel 3.9: Gerçek şu ki insanlar için yapılan ilk ev (Kâbe), âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke'deki evdir.
(bk. Al-i İmran 3/96)

İslam, toplumda birlik ve beraberliğe önem verir. Hz. Peygamber, henüz bir mescidin inşa edilmediği İslam'ın ilk yıllarında müşriklerin bütün engellemelerine rağmen Dârülerkam diye bilinen Erkam bin Ebülerkam'ın evinde Müslümanlarla toplanır, onlarla sohbet eder, onlarla birlikte namaz kılardı. Medine'ye hicret ettiğinde yaptığı ilk iş Müslümanların bir araya geleceği bir mescit inşa etmek olmuştur.

İslam'ın temel ibadetlerinin hepsinin toplumsal bir yönü bulunur. Bunun amacı toplumu İslam terbiyesiyle eğitmek ve bu topluma aynı inancı paylaşan bir ümmet olma bilinci kazandırmaktır. Bu sebeple, namaz ibadetinin cemaatle yerine getirilmesi önemsenmiş ve bireysel olarak kılınan namazdan daha sevap olduğu bildirilmiştir.[41] (Görsel 3.10).

Görsel 3.10: Bursa Ulu Cami'de cemaatle kılınan bir namaz.

Namaz için cami ve mescitlerde bir araya gelen Müslümanlar, ortak ve yüce bir gayeyi paylaşır. Amacı sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmak olan bu cemaat, bireyleri manevi yönden eğitir ve olgunlaştırır.

Cemaatle kılınan namaz gibi diğer ibadetlerin de topluma pek çok yararı bulunur. Ramazan ayında Müslümanların birlik ve beraberliğinin arttığı, ortak duyguları yaşadıkları görülür. Hac ibadetinin dünyanın her yerinden gelen insanları bir araya getirmesi; zekât, sadaka ve kurbanın insanlar arasında paylaşma, yardımlaşma ve dayanışma duygusunu pekiştirmesi yine ibadetlerin toplumsal yönüne örnektir. Bütün bu değerlerin yanında toplu ibadetlerle kişilerin arasında dostluk ve kardeşlik duyguları da gelişmiş olur (Görsel 3. 11,12,13).

Görsel 3.11,12,13: İbadetler birlik ve beraberliğe katkı sağlar, insanlar arasındaki dostluk ve kardeşliği artırır.

Etkinlik-10

15 dk.

Adı	İbadet ve Toplum
Amaç	İbadetlerin bireysel ve toplumsal yansımalarını kendi hayatı için anlamlı hâle getirebilme.
Beceri	Yorumlama
Değer	Dostluk

İbadetlerin bireysel ve toplumsal etkileriyle ilgili fotoğraf, görsel, karikatür, atasözü, özlü söz, kitap alıntısı, haber metni, köşe yazısı vb. içerikler araştırınız. Bulduğunuz içerikleri çıktı alarak sınıfa getiriniz.

Karekodla verilen haberi inceleyiniz.

Yönerge

İbadetlerin toplumdaki arkadaşlık ve dostluk bağlarına etkisini anlatacağınız bir broşür çalışmasını aşağıdaki adımları takip ederek tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılınız.

2. Karekodla verilen dereceleme ölçeğindeki ölçütlere göre broşürünüzü hazırlayınız.
3. Hazırladığınız broşürde birlikte yapılan ibadetlere dair fotoğraflara, görsellere, çizimlere vb. yer veriniz.
4. Hazırladığınız broşürde toplu hâlde yapılan ibadetlerin toplumsal ilişkilere katkılarına ilişkin atasözü, özlü söz, köşe yazısı, kitaptan alıntı vb. kullanabilirsiniz.
5. Hazırladığınız broşürde ibadetlerin bireysel ve toplumsal etkileriyle ilgili kendi görüşlerinize de yer veriniz.
6. Hazırladığınız broşürü sınıfta sununuz.

Değerlendirme

Çalışmayı değerlendirmek için karekodla verilen formu doldurunuz.

Etkinlik-11

2 hafta

Adı	Röportaj
Amaç	İnsan ve ibadet ilişkisini yorumlayabilme
Beceri	Yorumlama, sosyal farkındalık

Yönerge

İnsan ve ibadet ilişkisini hayatınızda anlamlı hâle getirmek için aşağıdaki yönergelere uyarak bir röportaj yapınız.
1. Çevrenizde hacca veya umreye gitmiş bir kişiyi ziyaret ediniz. Çevrenizde hacca ve umreye gitmiş biri yoksa bu konuda öğretmeninizden ve arkadaşlarınızdan yardım alabilirsiniz.
2. Bu kişiye ibadetlerin hayatındaki yeriyle ilgili soracağınız soruları aşağıdaki gibi belirleyiniz.
- Neden hacca/umreye gittiniz?
- Bu ibadeti yapmak size ne hissettirdi?
- Bu ibadeti birlikte yaptığınız insanlarla ne gibi paylaşımlarınız oldu?
…

3. Yaptığınız röportajınızı kaydediniz.
4. Aldığınız cevaplardan çıkardığınız sonucu raporlaştırınız.

Değerlendirme

İnsan ve ibadet ilişkisi bağlamında ibadetlerin bireysel ve toplumsal hayata yansımalarıyla ilgili çıkarımlarınızı özetleyiniz.

Etkinlik-12

15 dk.

Adı	Düşün Listele
Amaç	İnsan ve ibadet ilişkisini nesnel ve doğru bir şekilde yeniden ifade edebilme
Beceri	Yorumlama

Yönerge

Aşağıdaki ayet ve hadislerden ibadetin bireysel ve toplumsal faydalarıyla ilgili çıkarımlarınızı listeleyiniz.

- "Onlar, korkarak ve ümit ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar. Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez." (Secde 32/16-17)
- "...Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." (Haşr 59/9)
- "Şüphesiz insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır. Kendisine kötülük dokunduğu zaman sızlanır. Ona bir hayır dokunduğunda da eli sıkıdır. Ancak namaz kılanlar başka; Onlar, namazlarına devam eden kimselerdir." (Mearic 70/19-23)
- "Gündüzün iki ucunda ve gecenin gündüze yakın zamanlarında namaz kıl. Doğrusu iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt kabul edenlere bir öğüttür." (Hud 11/114)
- "Birinizin kapısının önünden bir nehir geçse ve onda her gün beş defa yıkansa, bu o kimsenin kirinden bir şey

bırakır mı, ne dersiniz?" Sahabiler, "Onun kirinden hiçbir şey bırakmaz." demişler, bunun üzerine Resulullah, "İşte beş vakit namaz da böyledir! Allah onlarla günahları yok eder." buyurmuştur. (Buhari, "Mevakitü's-salat", 6)

- "İnanarak ve sevabını Allah'tan umarak Ramazan orucunu tutan kimsenin geçmiş günahları bağışlanır. İnanarak ve sevabını Allah'tan umarak Kadir gecesini ihya eden kimsenin de geçmiş günahları bağışlanır." (Buhari, "Fadlü leyleti'l-kadr", 1)
- "Sana hayır kapılarını bildireyim mi? Oruç bir kalkandır. Sadaka suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları söndürür. Ve (hayır kapılarından) biri de kişinin gece kalkıp namaz kılmasıdır…" (Tirmizi, "İman", 8)
- "Oruç bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisiyle dövüşmeye veya sataşmaya kalkarsa iki defa, "Ben oruçluyum." desin…" (Buhari, "Savm", 2)
- "Sadaka/zekât vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları yok eder…" (Tirmizi, "Cuma", 79)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Değerlendirme

Yüce Allah ibadetlerle insanda ve toplumda ne gibi değişimlerin olmasını istemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

.....
.....
.....

Kontrol Noktası

İbadetin bireye ve topluma kazandırdıklarını şemaya yazınız.

İbadetlerin Faydaları

Bireysel Faydalar	*Toplumsal Faydalar*
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3.4. Kur'an'dan Mesajlar

Konuya Başlarken

İnsanın Allah'a (cc) karşı sorumlulukları nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-13

20 dk.

Adı	Ayetleri Bulalım
Amaç	Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin mesajlarını özetleyebilme
Beceri	Özetleme, iletişim, dijital okuryazarlık
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıda adımları verilen grup çalışmasını öğretmen rehberliğinde tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılınız.

2. Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin meallerini Kur'an-ı Kerim'den veya karekodla verilen bağlantıdan bulunuz ve yazınız.

.....

.....

.....

3. Ayetleri grubunuzla inceleyerek ayetlerde bahsedilen konuları belirleyiniz ve sınıflandırınız.

.....

.....

.....

4. Ayetlerden çıkardığınız mesajlar nelerdir? Yorumlayınız ve grup sözcüsü aracılığıyla arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Çalışmanızı karekodla verilen kontrol listesini doldurarak değerlendiriniz.

Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ

مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara 2/21)

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat 51/56)

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَاْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

"Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr 15/99)

Kâinattaki canlı cansız bütün varlıklar Yüce Allah'ın eseridir. Her şey varlığını O'na borçludur. Bu varoluş amaçsız ve anlamsız değildir. İnsan, dünyaya onu var eden Yüce Allah'ı tanımak ve O'na kulluk etmek için gönderilmiştir. Bu, varoluşun gerçek anlamıdır. Zariyat suresi 56. ayette Yüce Allah, insanın yaratılış amacını şöyle bildirir: "**Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.**" İnsan dünya ve ahirette gerçek mutluluğa ancak bu amaca uygun yaşayarak ulaşabilir. Allah'ı (cc) tanımak ve O'na kulluk etmek; varlığın tek sahibinin O olduğunu bilerek, her şeyi O'ndan isteyerek, O'na güvenerek, şükür ve minnet duyarak ve O'nun emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınarak mümkündür. Bu bilinç ölene kadar devam etmeli ve kişi ibadet eden bir kul olarak yaşamalıdır. Yüce Allah'ın "**Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.**"[42] ayetinde belirttiği gibi kullarından istediği de budur.

Bizi ve bizden evvelkileri yaratan Allah'a ibadet etmek, sevgi ve saygı ile O'na boyun eğmek insanın hayat tarzı olmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de "**Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız.**"[43] buyrularak insanın ibadet ederek takvaya ulaşması istenir. Takva sahibi insan, Allah'ın (cc) her yerde ve her an onu gördüğünü ve duyduğunu bilir, çevresine zarar vermez ve kötülükten kaçınır. Çünkü Rabbinin rızasını kaybetmekten korkar. Bu bakımdan ibadet, insanı kötülüğü düşünmekten ve yapmaktan koruyan bir kalkandır. İbadet eden kişi kendisine ve topluma faydalı olmaya, ihlas ve tevazuyla O'nun rızasını kazanacak iyilikler yapmaya gayret eder. Bunun için çaba göstermek ve Hz. Peygamber'in örnekliğiyle şöyle dua etmek gerekir: "*Allah'ım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzelce ibadet etmekte bize yardım et.*"[44] (Görsel 3.14).

Görsel 3.14: İslam'da Kur'an okumak ve Allah'ı (cc) zikretmek ibadettir.

Kontrol Noktası

Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin mesajlarıyla ilgili aşağıdaki çalışma kâğıdını doldurunuz.

A) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. ( ) Yüce Allah insanları kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır.
2. ( ) Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılış amacını bildirmiştir.
3. ( ) İnsanın hayatının bir kısmında ibadet etmesi yeterlidir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

"ölüm, takva, ibadet, peygamber"

1. İnsan yalnızca Allah'a (cc) ..... etmelidir.
2. Yüce Allah, insana ..... gelinceye kadar ibadet etmesini emretmiştir.
3. Allah'ın (cc) rızasını kaybetmekten sakınmak kişiyi ..... sahibi yapar.

C) Aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

1. Allah'a (cc) iman eden insan nasıl bir hayat yaşamalıdır? Açıklayınız.

.....

.....

Performans Görevi

Amaç İnsan ve ibadet ilişkisini yorumlayabilme	**Görev** Bu çalışmadaki göreviniz ibadetin insana ve toplu-ma yansımalarını inceleyerek örnekler bulmanız ve bu örnekler üzerinden insan ve ibadet ilişkisine dair çıkarımlarda bulunmanızdır.
Beceriler Yorumlama	**Süre** Hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: 40 dakika
Ürün İbadetin bireye ve topluma kazandırdıklarıyla ilgili sunu	
Puanlama Yöntemi Dereceli puanlama anahtarı	

Yönerge

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Bir çalışma planı hazırlayınız.
- Sunu örneklerini inceleyerek bir tasarım şablonu belirleyiniz.
- Konu ile ilgili bilgileri toplayacağınız kaynakları belirleyiniz.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırma konusunun sınırlarını belirleyerek konu dışına çıkmayınız.
- Topladığınız bilgilerin ve örneklerin doğru olmasına özen gösteriniz.
- Topladığınız bilgilerin ve örneklerin birbiriyle bağlantısının doğru kurulmasına özen gösteriniz.
- Dilbilgisi kurallarına uymaya dikkat ediniz.
- Sununun düzeninin ilgi çekici, açık ve anlaşılır olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

- Konu hakkında bilgi toplama: Ayet, hadis, Diyanet İşleri Başkanlığı basılı ve dijital kaynakları, kişisel gözlem ve deneyim, basılı ve dijital medyadan konu ile ilgili bilgiler toplanmalı.
- İlişkilendirme: Toplanan bilgiler ve örnekler arasında bağlantı kurulmalı.
- Çözümleme: Bilgiler bireysel ve toplumsal başlıklarına göre çözümlenip sınıflandırılmalı.
- Çıkarım yapma: Ulaşılan bilgilerden yola çıkarak çıkarımlarda bulunulmalı ve yorumlanmalı.
- Sunma: Hazırlanan sunu açık ve anlaşılır bir dille sunulmalı.

Puanlama anahtarları

Dereceli puanlama anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri aşağıdaki boşluğa not edebilirsiniz.

Zenginleştirme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Destekleme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

A) Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

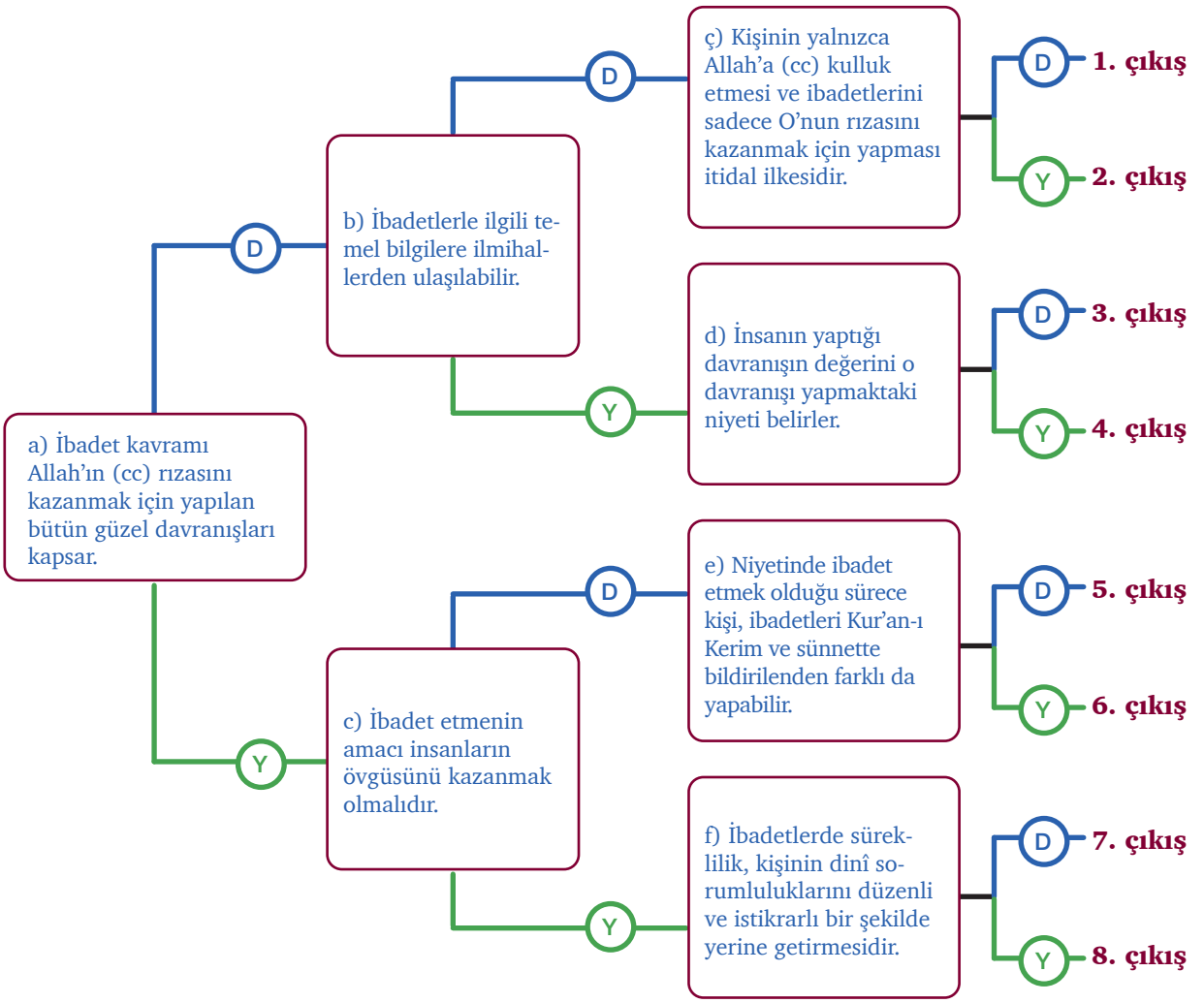

B) Aşağıdaki soruları kutucuklarda verilen kavramların numaralarını soruların sonunda verilen noktalı boşluğa yazarak cevaplayınız. Bir kavram numarasını birden fazla sorunun cevabı için kullanabilirsiniz.

1. Kur'an-ı Kerim	*2. İhlas*	*3. Zekât*	*4. İtikaf*
5. İtidal	*6. Niyet*	*7. Takva*	*8. Öğle namazı*
9. Tevazu	*10. Süreklilik*	*11. İhsan*	*12. Sünnet*
13. Ramazan orucu	*14. Tefekkür*	*15. Farz*	*16. Hac*
17. Salih amel	*18. Kurban*	*19. Yardımlaşma*	*20. Mükellef*

a. Hangileri İslam'da ibadetlerle ilgili bilgilere ulaşmak için başvurulacak temel kaynaklardır? …….

b. Hangileri ibadetlerin, Kur'an ve sünnete uygunluk dışındaki diğer ilkeleridir? …….

c. Hangileri İslam'da ibadetlerde dengeli ve ölçülü olmayı ifade eden ilkedir? …….

ç. Hangileri İslam'da ibadetlerle yükümlü olmayı ifade eder? …….

d. Hangileri bedenle yapılan ibadetlerdendir? …….

e. Hangileri farz ibadetlerdendir? …….

f. Hangileri vacip ibadetlerdendir? …….

g. Hangileri maddi imkânlar gerektiren ibadetlerdendir? …….

ğ. Hangileri Yüce Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için yapılan bütün güzel davranışları ifade eder? …….

h. Hangileri Allah'ın (cc) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerine düşünmek anlamına gelir? …….

ı. Hangileri Allah'ı (cc) görüyormuş gibi ibadet etme bilincini ifade eder? …….

i. Hangileri Allah'a (cc) duyulan derin bir saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun razı olmayacağı her hâl ve durumdan sakınmayı ifade eder? …….

j. Hangileri ibadetlerin insanda geliştirdiği erdemlerdendir? …….

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. İslam'da ibadetin, genel ve özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel anlamda ibadet, mükellefin Allah'a (cc) karşı duyduğu saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabası ve iradeli davranışlarını ifade eder. Böylece dinî görevlerden farklı olarak kişilerin Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için yaptığı her fiil de ibadet olarak nitelendirilir. Bu amaçla fert ve toplum yararına gerçekleştirilen her olumlu davranış ibadet değeri kazanır. Özel anlamda ibadet ise mükellefin Allah'a (cc) karşı saygı göstermesini ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah (cc) ve resulü tarafından yapılması istenen belirli davranış biçimlerdir. Fıkıh literatüründe ibadetin yaygın kullanımı da bu ikinci anlamdadır. İslam'ın temel şartlarını teşkil eden namaz, oruç, zekât ve haccın yanında kurban kesme, itikaf, dua, Kur'an okuma, hayır ve infakta bulunma gibi davranışlar terim anlamıyla ibadetin en meşhur örneklerini oluşturur.

Verilen metin aşağıdaki sorulardan hangisine cevap niteliğindedir?

A) İslam'da ibadetin amacı nedir?

B) İslam'da ibadetin kapsamı nedir?

C) İslam'da ibadetin ilkeleri nelerdir?

D) İslam'da ibadetin şartları nelerdir?

E) İslam'da ibadetlerin faydaları nelerdir?

2.

Cuma namazı	a. Farz	b. Mal ile yapılan
İtikaf	c. Sünnet	ç. Bedenle yapılan
Hac	d. Sünnet	e. Hem mal hem bedenle yapılan
Umre	f. Farz	g. Hem mal hem bedenle yapılan
Kurban	ğ. Vacip	h. Bedenle yapılan

Yukarıdaki tabloda verilen bilgilerden hangileri yer değiştirirse sınıflandırma doğru olur?

A) c ile f, ç ile e

B) a ile c, b ile ç

C) d ile ğ, ç ile e

D) d ile f, b ile h

E) a ile ğ, g ile h

3.

Ali
Bütün ibadetlerin özünü Allah'ı (cc) hatırlamak ve anmak oluşturur. Allah'ı (cc) her an hatırlayan ve anan kimse, günlük hayatın sıradanlığından çıkarak var oluşun üstün boyutuna ulaşır. Böylece ibadet; kişiyi, zaman ve mekânın ötesinde ilahî hakikate taşır. Bu da insanın duygu ve düşüncelerinin derinleşmesini, manevi yönden olgunlaşmasını sağlar. İslam'da ibadetler, insanın hayatının her yönünü kuşatır, kişide iç disiplin ve otokontrol sistemi geliştirir, böylelikle insanın kişiliğinin güçlenmesine katkıda bulunur.

358 beğenme

Esma
İnsanın ahirete hazırlanması gerektiğini güzel anlatmış.

Emre
Toplumsal düzene vurgu yapmanız iyi olmuş.

Sude
İnsan ve ibadet ilişkisiyle ilgili harika bir yazı!

Vedat
Dünya ve ahiret mutluluğunun nasıl kazanılacağını anlatması bakımından faydalı buldum.

Kübra
İbadeti tanımlayıp örnekler verdiğiniz için teşekkür ederim.

Bu paylaşımda metin ile ilgili en uygun yorumu kim yapmıştır?

A) Esma

B) Emre

C) Sude

D) Vedat

E) Kübra

4.

Bu ayette iki tür varlığın yaratılış amacına vurgu yapılmıştır. Bu amacın ise Allah'ı (cc) tanımak ve O'na kulluk olduğu belirtilmiştir. Yüce Allah bu varlıkları kulluğa yatkın olarak yaratmış ve onlardan kul olmanın bilinciyle yaşamalarını istemiştir. Allah (cc) insanların veya cinlerin kulluğuna muhtaç değildir, aksine şuurlu varlıklar O'na kulluk etme ihtiyacı duyarlar. Bu sebeple insanın anlamlı ve doğru bir hayat için kul olarak yaratıldığının bilincinde olması gerekir.

Bu ayette Allah'a (cc) hakkıyla kulluk etmenin sonucu kişide takvanın oluştuğu ifade edilir Takva, sakınma iradesini gerektirir; bu da İslam'ın tasarladığı insanın resmini çizer: Müslüman insan her istediğini yapmayan, önce durup düşünen, belli değerlere ve sınırlara göre davranışlarını ölçüp biçen, bu ölçülere uygun düşmediği takdirde nefsinin isteklerini ve arzularını frenleyen; akıllı, imanlı, iradeli varlıktır. Allah'a (cc) ibadet etmeden takvalı olunmaz.

Görseldeki konuşmacılar bazı ayetlerle ilgili yorum yapmaktadır. Buna göre konuşmacıların yorum yaptığı ayetler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) (I) "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat 51/56)
(II) "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara 2/21)

B) (I) "Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr 15/99)
(II) "Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Müminler yalnız Allah'a tevekkül etsinler." (Tegabün 64/13)

C) (I) "Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Hayy (diri) ve kayyumdur." (Al-i İmran 3/2)
(II) "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara 2/21)

D) (I) "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat 51/56)
(II) "Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Müminler yalnız Allah'a tevekkül etsinler." (Tegabün 64/13)

E) (I) "Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr 15/99)
(II) "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara 2/21)

Ç) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

5. İslam'da ibadetin tanımı nedir?

.....

.....

6. İslam'da ibadetin amacı nedir?

.....

.....

7. İslam'da ibadetlerin ilkeleri nelerdir?

.....

.....

D) Aşağıdaki sınıflandırma tablosunda bazı ibadetler verilmiştir. Tablodaki ibadetleri, karşılarındaki kutucuklara X işareti koyarak hükmüne ve yapılış şekline göre örnekteki gibi sınıflandırınız.

	Farz	Vacip	Sünnet	Mendup	Mal ile yapılan	Bedenle yapılan	Hem mal hem bedenle yapılan
a) Teravih namazı kılmak			X			X	
b) Yemek ikramında bulunmak							
c) Selam vermek							
ç) Bayram namazı kılmak							
d) Muharrem orucu tutmak							
e) Zekât vermek							
f) Kelimeişehadet getirmek							
g) Fıtır sadakası vermek							
ğ) Abdestliyken yeni namaz için bir kez daha abdest almak							

E) Aşağıda Esma ve Saliha'nın mesajlaşmasından bir bölüm verilmiştir. Mesajlaşmayı okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Saliha
Bugün oruç tuttum, akrabalarımızla iftar açıp teravih namazını kıldık.

Esma
Ne güzel! Nasıl geçti?

Saliha
Oruç tutarken doğru ve güzel bir şey yaptığımı bilerek kendimi çok huzurlu ve Allah'a (cc) yakın hissettim. O kadar acıkmıştım ki ezanı hasretle bekledim. Sofradaki yemeklerin ne kadar güzel gözüktüğünü belki normalde düşünmezdim ama aç aç görünce ne kadar güzel olduklarını fark ettim ve Allah'a (cc) verdiği nimetler için şükrettim. Hiçbir canlının aç kalmaması için dua ettim. Sevdiklerimizle beraber iftar çok keyifliydi. Herkesin yüzü gülüyordu. Teravih namazında beraber olmanın hissiyatı çok güzeldi. Yalnız olmadığımı bir sürü kardeşim olduğunu hissettim.

Esma
...

Bu mesajlaşmada Esma, arkadaşı Saliha'ya kendi oruç ve teravih deneyimiyle ilgili nasıl bir mesaj yazmış olabilir?

.....

.....

.....

.....

F) Aşağıdaki ayetlerde altı çizili ifadelerle anlatılmak istenenin ne olduğuna dair yorumlarınızı altlarında yer alan boşluklara yazınız.

a) "Sana <u>ölüm gelinceye kadar</u> Rabbine ibadet et." (Hicr 15/99)

.....

.....

b) "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki <u>Allah'a karşı gelmekten sakınasınız.</u>" (Bakara 2/21)

.....

.....

c) "Ben cinleri ve insanları, ancak bana <u>kulluk etsinler</u> diye yarattım." (Zariyat 51/56)

.....

.....

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Sonnotlar

1 bk. Mustafa Sinanoğlu, "İbadet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 19/233-235.
2 bk. Zariyat 51/56.
3 bk. Sürmeli vd., "mükellef", 258.
4 bk. Buhari, "Cihat", 46.
5 bk. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/310.
6 Müslim, "İmâre", 155.
7 Nisâ suresi, 142. ayet.
8 bk. "İhlas", *Temel İslam Ansiklopedisi*, ed. Tuncay Başoğlu (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019), 4/261-263.
9 Beyyine 98/5.
10 Ebu Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesai, *Sünen-i Nesai*, ed. Salih b. Abdülaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Cihat", 24.
11 Ebu Davud, "Vitir", 25.
12 bk. Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid er-RebeI el-Kazvini İbn Mace, *Sünen-i İbn Mace*, ed. Salih b. Abdülaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Mukaddime", 9.
13 Buhari, "Rikak", 18.
14 bk. Sürmeli vd., "itidal", 185.
15 bk. Buhari, "Nikah", 1.
16 Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyame", 21.
17 bk. Sürmeli vd., "namaz", 273.
18 bk. Sürmeli vd., "oruç", 290.
19 bk. Sürmeli vd., "zekât", 398.
20 bk. Sürmeli vd., "hac", 109.
21 bk. Sürmeli vd., "kurban", 210.
22 Bakara 2/43.
23 Bakara 2/183.
24 Kevser 108/2.
25 Hac 22/27.
26 Buhari, "Tevhit", 48.
27 Müslim, "İman", 21.
28 Maide 5/6
29 Maide 5/6
30 bk. Sürmeli vd., "salih amel", 321.
31 bk. Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyame", 30.
32 bk. Sürmeli vd., "tesettür", s.363.
33 bk. Nur 24/31.
34 Nur 24/30-31.
35 Rad 13/28.
36 bk. "Takva", *Temel İslam Ansiklopedisi*, ed. Tuncay Başoğlu (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019), 7/516-520.
37 bk. Sürmeli vd., "tevazu", 364.
38 bk. Buhari, "Tefsir" (Lokman), 2.
39 bk. Sürmeli vd., "tefekkür", 356.
40 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/65.
41 bk. Buhari, "Ezan", 30.
42 Hicr 15/99.
43 Bakara 2/21.
44 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/299.

4. ÜNİTE

İslam'da Ahlak İlkeleri

4.1. İslam'da Ahlakın Mahiyeti
4.2. Ahlakın Temel Unsurları
4.3. Ahlaki Tutum ve Davranışlar
4.4. Kur'an'dan Mesajlar

▶ Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- **adalet**
- **ahilik**
- **ahlak**
- **şecaat**
- **hikmet**
- **iffet**
- **vicdan**
- **terbiye**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- İslam'da ahlakın mahiyetini sorgulayabilmeniz,
- İslam ahlakının temel unsurlarını sentezleyebilmeniz,
- İslam'ın emrettiği bazı ahlaki davranışları örneklendirebilmeniz, ahlaki tutum ve davranışlara olan ihtiyaçla ilgili eleştirel düşünebilmeniz,
- İsra suresinin 23-29. ayetlerinde verilen mesajları özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite PDF Dosyası

Ünite Özet Sunusu

Görsel 4.1: "Edep ya hu"
Hüsnühat: Mehmet Arif Vural

Üniteye Başlarken

- Ahlaki değerlere uygun bir ticaret için gereken ilkeler sizce neler olabilir?
- Toplumsal hayatta ahlaklı olmanın önemi sizce nedir?
- Küresel ısınma ve iklim krizi gibi tüm dünyayı ilgilendiren sorunların çözümünde ahlaklı olmanın rolünü sınıfta tartışınız.
- Güzel ahlakın topluma ve tüm dünyaya nasıl etki edebileceğini ahlakın evrenselliği açısından değerlendiriniz.

4.1. İslam'da Ahlakın Mahiyeti

Konuya Başlarken

1. Ahlak denince ne anlıyorsunuz?
2. Sizce ahlakın kaynağı neler olabilir?
3. Sizce bir davranışın iyi ya da kötü olduğuna hangi ölçütlere göre karar verilir?
4. İslam ahlakı denince aklınıza neler geliyor?

Etkinlik-1

20 dk.

Adı	Merak Ediyorum
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyetini sorgulayabilme
Beceri	Sorgulama, iletişim

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde bir soru kutusu hazırlayınız.

2. İslam'da ahlakın mahiyetine yönelik merak ettiklerinizle ilgili soruları uygun kağıtlara yazınız ve soru kağıtlarını kutuya atınız.

3. Süreç esnasında merak ettiğiniz başka sorular olursa onları da kutuya atmaya devam ediniz.

4. Kutudaki sorular sınıfça değerlendirileceği için soru kutusunu muhafaza ediniz.

Değerlendirme

İslam ahlakının mahiyetine yönelik soru kutusuna attığınız soruları yazınız.

.....

.....

.....

Etkinlik-2

20 dk.

Adı	Not Tutuyorum
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyeti hakkında topladığı bilgilerden çıkarım yapabilme
Beceri	Sorgulama, bilgi okuryazarlığı

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz. Metni okurken İslam ahlakının özellikleriyle ilgili tespitlerinizi verilen şablona not alınız. Notlarınızdan hareketle İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili çıkarımlarınızı öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz. (Metnin yer aldığı genel ağ kaynağına verilen karekoddan ulaşabilirsiniz.)

"Şüphesiz Cahiliye Dönemi'nde de çeşitli ahlaki erdemler ve bir ahlak anlayışı mevcuttu. Cömertlik, güvenilirlik, doğru sözlülük, misafirperverlik, dayanışma ve yardımlaşma gibi erdemler, o dönemde ahlak anlamına gelen 'mürüvvet' kapsamında değerlendiriliyordu. Fakat Kur'an'ın öngördüğü ahlak çok daha farklıydı. Ataların gelenekleri ve kabileciliğe dayalı cahiliye ahlakına karşılık Kur'an bir ve tek olan Allah'ın rızasını gözeten tevhide dayalı bir ahlak anlayışı getirmişti. Kur'an ahlakını diğer ahlak sistemlerinden ayıran yönler ise ahiret inancına dayalı olması ve evrensel ilkeler getirmesiydi. Buna göre ahlak, kişinin yalnızca insanlarla ilişkilerinde değil; Rabbiyle, diğer canlılarla ve çevresi ile ilişkilerinde de var olan ve dikkat edilmesi gereken bir niteliktir. Nitekim İslam'ın nihai gayesi ahlaklı insanlardan oluşan ahlaklı bir birey ve toplum, onlardan da ahlaklı bir dünya meydana getirmektir. İslam ahlakı, zikredilen bütün bu özellikleri ile insanı hep daha iyiye ve daha güzele yönlendiren canlı bir yapı sergilemektedir" (Özafşar vd., 2015, 3/17).

Başlık	Tarih / /

Anahtar Kelimeler/ Kavramlar	Detaylı Açıklamalar

Özet

Değerlendirme

1. Aşağıdaki kontrol listesini kullanarak okuduğunuz metne yönelik Cornell tekniğiyle not alma sürecinizi değerlendiriniz.

	Evet	*Hayır*
Ahlakın mahiyetiyle ilgili en az 3 anahtar kelime yazdım.		
Ahlakın mahiyetiyle ilgili açıklamalar yazdım.		
Ahlakın mahiyetiyle ilgili yazdığım açıklamaları özetledim.		

2. Aldığınız notlardan hareketle İslam ahlakının mahiyetiyle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

Ahlak; insanın, iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle irade göstererek ortaya koyduğu davranışlarının bütünü olarak tanımlanır.[1] İyi huylar ve erdemli davranışlar güzel ahlak; kötü huylar ve çirkin davranışlar ise kötü ahlak olarak nitelendirilir.

Ahlak her insanda bulunan bir karakter yapısını ifade eder. Ahlak doğuştan gelen bir özellik olsa da dinî inanışlar, toplum, aile, örfler, âdetler, gelenek ve görenekler, hukuk, sosyal ve ekonomik şartlar insanın ahlaki yapısını belirleyen ve davranışlarını şekillendiren etkenlerdir. İnsan ahlakı eğitimle, yaşam tecrübeleriyle ve çevreden gelen etkilerle değişebilen bir özelliktedir. Ahlakın mahiyeti denilince ahlakın ne olduğu, kaynağı, konusu, unsurları, ahlaki tutum, davranış ve değerlerin neler olduğu gibi hususlar anlaşılır.

İnsanın akıllı ve irade sahibi bir varlık olması onu yapıp ettiklerinden sorumlu kılar. Bu sebeple akıl, irade ve vicdan, kişinin ahlakına kaynaklık eden unsurlardır. Bunun yanında insanın sosyal bir varlık olması, içinde yaşadığı toplumla ilişkilerini düzenleyen çeşitli hak, sınır ve görevlerin belirlenmesini gerektirir. Toplumlarca benimsenen ahlak kuralları sosyal düzenin sağlanması açısından önemlidir.

Etkinlik-3

20 dk.

Adı	Sözlük Hazırlıyorum
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili topladığı bilgiler üzerinden çıkarım yapabilme
Beceri	Sorgulama
Araç/Gereç	Genel ağ bağlantısı olan bir cihaz

Yönerge
Aşağıda verilen kelimelerin anlamlarını çeşitli sözlük ve ansiklopedilerden bularak kendi ifadelerinizle yazınız.

edep:.....
.....
erdem:.....
.....
fazilet:.....
.....
fıtrat:.....
.....
huy:.....
.....
karakter:.....
.....
mizaç:.....
.....
şahsiyet:.....
.....

Değerlendirme
Yukarıdaki kelimelerin ahlak kavramıyla ilişkisini yorumlayınız.

.....
.....
.....

Etkinlik-4

30 dk.

Adı	Ahlakın Kaynağı
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyetini sorgulayabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge:
Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde beş gruba ayrılınız.
2. Toplumda iyi ya da kötü olarak değerlendirilen çeşitli davranışlar belirleyiniz.
3. Belirlediğiniz davranışların toplumda iyi veya kötü olarak değerlendirilmesinin dayanaklarını tespit ediniz.
4. Akıl ve vicdanınızla hareket ederek bu davranışların iyi mi kötü mü olduğuna grup arkadaşlarınızla fikir alışverişi yaparak karar veriniz.
5. Vardığınız yargılar ile toplumca kabul edilen yargıları karşılaştırınız.
6. Karşılaştırmanız sonucu elde ettiğiniz benzerlik ve farklılıkları seçtiğiniz bir grup sözcüsü aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Davranış	İyi / Kötü	Dayanaklar	Grup Değerlendirmesi
Gıybet	*Kötü*	*Din, toplum, vicdan*	*Kötü olduğuna karar verdik.*
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Değerlendirme
Çalışmanızı karekodda verilen grup değerlendirme formunu doldurarak değerlendiriniz.

İslam Ahlakı

İslam ahlakı, İslam'ın temel ilkelerini belirleyip açıkladığı ve ideal olarak sunduğu ahlak anlayışıdır. Ahlakın kaynağını, mahiyetini ve temel unsurlarını açıklar. Ahlaki tutum ve davranışların neler olduğunu, ideal ahlakın nasıl olması gerektiğini hem ayetlerle hem de Hz. Muhammed'in (sav) hayatından örneklerle ortaya koyar. İslam ahlakının temelinde insanın Allah'a (cc), kendisine, topluma, diğer canlılara, maddi ve manevi değerlere karşı sorumluluklarına uygun davranışlar sergilemesi vardır. İnsanın kendisiyle, çevresiyle ve Rabbiyle doğru ilişkiler kurması için İslam'da ahlak çok önemli bir unsurdur.

İslam'da Ahlakın Kaynağı

İslam'da ahlakın kaynağı Yüce Allah'tır. O, mutlak iyi ve güzel olduğu için iyilik ve güzelliğe dair her şey O'ndandır. Allah (cc) iyilik ve güzellikten razı olmuş, kullarına da iyi ve güzel şeyleri emretmiştir. O, kötü ve çirkin şeylerden razı olmamış, onları da yasaklamıştır. Bu sebeple İslam'da, Yüce Allah'ın razı olduğu ve yapılmasını emrettiği şeyler iyi; razı olmadığı ve yasakladığı şeyler ise kötü olarak kabul edilir. Kur'an-ı Kerim ve sünnet, Allah'ın (cc) razı olduğu ahlaki tutum, davranışları ve değerleri belirleyip açıklayan temel kaynaklardır.

Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde insanlar düşünmeye ve akletmeye çağrılır. Konuyla ilgili üç ayet bularak Yüce Allah'ın neleri tefekkür etmeye ve neyi akletmeye çağırdığını yorumlayınız.

Yüce Allah insana akıl, irade, hürriyet vermiş ve onu ahlaki bir fıtrat üzere yaratmıştır. Bunun neticesinde O, insandan iyiliği, güzelliği ve doğruluğu gerçekleştirmesini ister. Allah'ın (cc) bahşettiği akıl sayesinde iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan ayırt eden, ilahi emir ve yasakların hikmetlerini anlayan insan, iradesiyle de Yüce Allah'ın hoşnut olduğu şeylere yönelir ve erdemli davranışlar sergiler.

Görsel 4.2: Duygular ahlaka kaynaklık eden unsurlardandır.

Akıl ve iradenin yanında Yüce Allah, insana çeşitli duygular da vermiştir. Sevgi, sevinç, mutluluk, üzüntü, pişmanlık, öfke gibi duygularla insan, olay ve durumları ahlaki açıdan değerlendirir ve kendine özgü bir değerler dünyası kurar (Görsel 4.2). Özellikle iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan, iyilik yapmaktan hoşlanan, kötülükten sakınan *vicdan*, Yüce Allah'ın insana öz denetim yapması için ihsan ettiği duygudur.[2] Vicdan vesilesiyle insan kötü bir şey yaptığında üzüntü ve pişmanlık hisseder ve yaptığı hatayı telafi etmeye yönelir. Allah Resulü "*İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise içini huzursuz eden ve başkalarının bilmesini istemediğin şeydir.*"[3] buyurarak insandaki vicdan ve utanma duygusunun önemine değinmiştir.

Hz. Peygamber'in (sav) bir duası:
"...(Allah'ım!) Beni güzel ahlaka eriştir. Senden başka güzel ahlaka eriştirecek yoktur. Kötü ahlakı benden uzaklaştır. Senden başka kötü ahlâkı benden uzaklaştıracak yoktur!.."
(Müslim, "Müsafirin", 201)

Tüm bu özelliklerin yanında insanlar nefis sahibidirler. Nefis ise bencillik, kibir, heva ve hevese uyma gibi özellikleri nedeniyle isyana, inkâra, kötü ahlaka ve günaha meyillidir.[4] Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Nefse ve **onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene ant olsun ki nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir. Onu kötülüklere gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır.**"[5] Ayetlerden anlaşılacağı üzere insanlar yaratılışları icabı hem iyiliği hem de kötülüğü tercih edebilen varlıklardır. İnsanların bu şekilde yaratılması dünya hayatında tabi tutuldukları imtihanın bir gereğidir. Bir insan Yüce Allah'ın ona bahşettiği ilahi lütuflarla nefsini kötülüklerden arındırırsa kurtuluşa erer.

İslam Ahlakının Amacı

İslam ahlakının amacı insanı güzel ahlaki vasıflarla donatmak ve böylece onu manevi bakımdan olgunlaştırmaktır. Ahlakın bireysel amaçları yanında toplumsal bir yönü de bulunur. Bu açıdan İslam'ın amacı ahlaklı bireylerden oluşan erdemli bir toplum meydana getirmektir.

Güzel ahlakın tüm topluma yayılması ve erdemli davranışların sosyal, siyasi ve ekonomik hayata hâkim olması o toplumu güçlü, mutlu ve huzurlu kılar. Bilimden felsefeye, sanattan spora, iş hayatından alışverişe her alanda kendini hissettiren güzel ahlak, toplumda ilahi rahmet ve bereketin yayılmasına vesile olur. Hz. Peygamber'in, genç sahabi Muaz bin Cebel'i (ra) Yemen'e vali olarak gönderirken ona verdiği tavsiyelerden biri de insanlara güzel ahlak ile muamele etmesidir.[6] Bu tavsiye, güzel ahlakın insanlar üzerindeki olumlu etkisinden kaynaklanır. Müslümanların bu güzel ahlakı, İslam'ın kısa bir sürede farklı coğrafyalarda yayılmasını sağlamıştır.

İslam ahlakı, İslam inancıyla bütünlük arz eder. Yüce Allah'a ve Resulü'ne duyulan iman ve sevgi, beraberinde güzel ahlaklı olmayı ve salih ameller işlemeyi getirir. İnancın ahlaka, fiillere ve davranışlara yansıması Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için gerekli şartlardandır. Hz. Peygamber, iman ve ahlak birlikteliğini şu hadisiyle açıklamıştır: "*Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır.*"[7]

İslam Ahlakında Örneklik

İslam ahlakı soyut ve teorik bir ahlak anlayışı olmayıp bizzat Hz. Muhammed'in (sav) şahsiyetinde somutlaşan ve yaşanabilen bir ahlaktır. İslam ahlakında en güzel ve ideal örnek Allah'ın (cc) Resulü Hz. Muhammed'dir (sav). Onun ahlakı tüm Müslümanların ulaşmayı hedeflediği ideal ahlakı temsil eder.

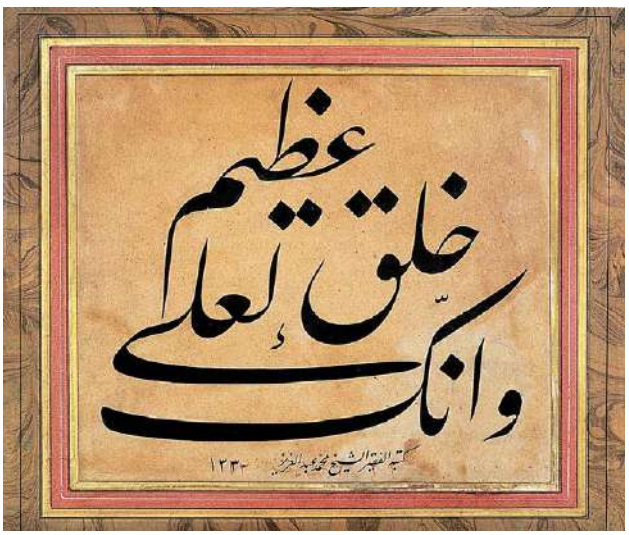

Görsel 4.3: "Kalem suresi 4. ayeti" Hüsnühat: Aziz Efendi Ve inneke lealâ hulukin azim. Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.

Yüce Allah bir ayette Hz. Peygamber hakkında **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."**[8] buyurur (Görsel 4.3) ve Resulü'nün örnekliğini, "Ant **olsun, Allah'ın Resulü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."**[9] ayetiyle açıklar. Hz. Peygamber de bir hadisinde *"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."*[10] buyurmaktadır. Hadisten anlaşılacağı üzere ahlakın güzelleştirilmesi Hz. Muhammed'in (sav) peygamber olarak gönderilişinin temel sebeplerinden biridir. O, Kur'an-ı Kerim'de açıklanan ahlaki güzelliği yaşamış ve Müslümanlara bu konuda örnek olmuştur.

"Bir defasında Sad bin Hişam (ra) Medine'ye geldiğinde, Hz. Aişe'den kendisine Hz. Peygamber'in ahlakını anlatmasını istedi. Hz. Aişe 'Sen Kur'an okuyorsun değil mi?' diye sorunca Sad (ra) 'Evet.' cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Aişe 'İşte Hz. Peygamber'in ahlakı Kuran'dı.' buyurdu."[11] Bu nedenle Hz. Peygamber'in sünnetine tabi olmak, onun ahlaki vasıflarıyla vasıflanmak Müslümanlar için son derece önemlidir.

İslam Ahlakında İhlas

İslam ahlakında ihlas önemli bir ilkedir. İslam'da bütün güzel davranışlar Yüce Allah'ın iyilik ve doğruluktan razı olduğu bilinciyle yapılır. Kişi, doğru olanı yaparken başkalarının övgü ve yergilerini önemsememeli; sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanma niyeti taşımalıdır. Kişi ahlaki tutum ve davranışlarında samimi ve istikrarlı olmalıdır. Çünkü ahlaki nitelikler ancak samimiyet ve süreklilik arz ettiğinde kişide yer etmiş ve onun ahlakı hâline gelmiş kabul edilir.

İslam Ahlakında Terbiye

İslam'da ahlak, terbiye edilebilen ve bunun neticesinde güzelleşebilen bir özelliktedir. *Terbiye*; eğitim yoluyla insana iyi ve güzel huyların kazandırılmasıdır.[12] Böylece insan güzel ahlak, edep ve nezaket sahibi olur.

Terbiye ailede başlar ve yaşam boyu devam eder. Hz. Muhammed (sav) bir hadisinde *"Hiçbir baba, evladına güzel terbiyeden daha üstün bir hediye vermemiştir."*[13] buyurarak hem terbiyenin hem de ailede verilen ahlaki eğitimin değerini açıklamıştır.

Terbiye kelimesi Yüce Allah'ın Rab ismiyle yakından ilgilidir. Rab isminin anlamlarından biri de terbiye edendir. Allah (cc) çeşitli imtihanlarla insanı terbiye eder ve onu ahlaken olgunlaştırır.
(bk. Sürmeli vd., 2009, "Terbiye", 361)

Yazalım

Aşağıda verilen bilgi haritasına istenen açıklamaları yazınız.

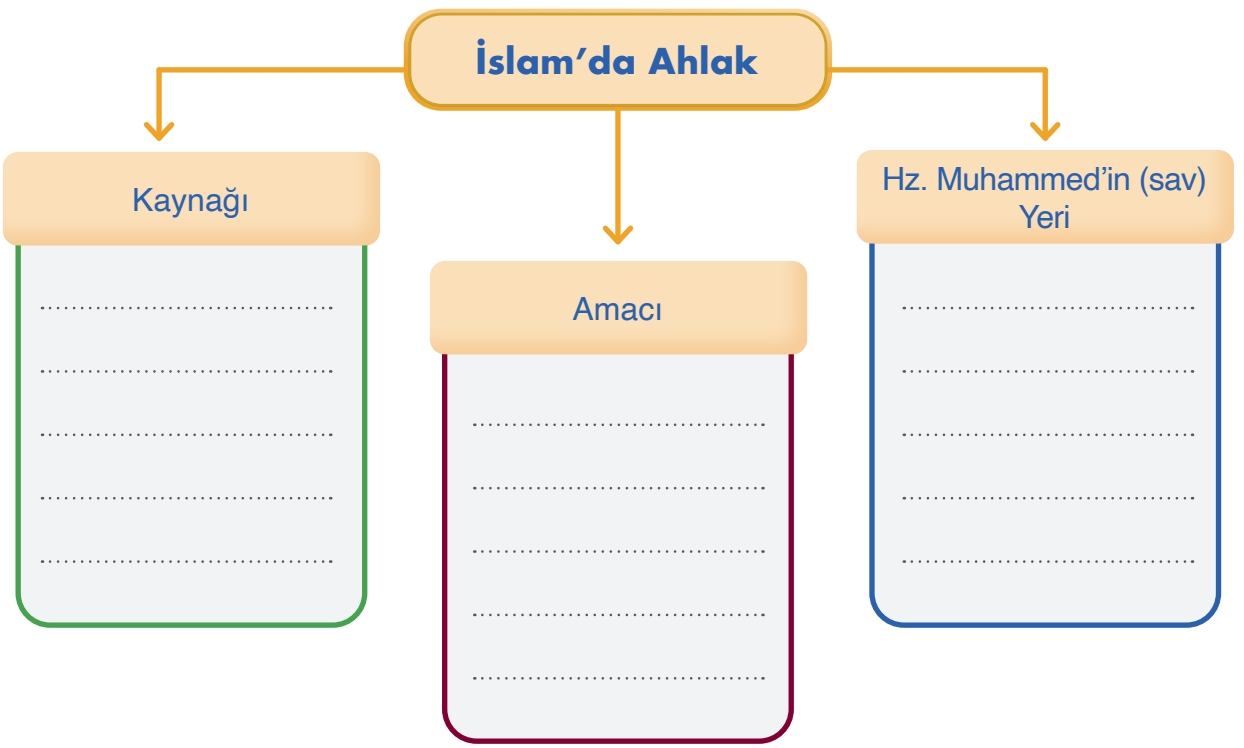

Etkinlik-5

20 dk.

Adı	Güzel Ahlak Güzel İletişim
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili topladığı bilgiler üzerinden çıkarım yapabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge

İnsanın Rabbi, kendisi ve çevresiyle doğru ilişkiler kurması açısından ahlakın yerini sınıfça tartışınız. Ulaştığınız sonuçları aşağıdaki tabloda ilgili alanlara yazınız. Ulaştığınız sonuçları öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

İNSANIN

Rabbi ile ilişkisinde ahlakın yeri

.....
.....
.....

Kendisi ile ilişkisinde ahlakın yeri

.....
.....
.....

Çevresi ile ilişkisinde ahlakın yeri

.....
.....
.....

Değerlendirme

İnsanın kendisi, çevresi ve Rabbiyle doğru ilişkiler kurmasında ahlakın yerine ilişkin çıkarımlarınızı özetleyen bir metin yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Etkinlik-6

30 dk.

Adı	Sorularım Cevap Buluyor
Amaç	İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili topladığı bilgiler üzerinden çıkarım yapabilme
Beceri	Sorgulama

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Etkinlik-1'de (Merak Ediyorum) hazırladığınız soruların bulunduğu kutuyu açınız.

2. Soru kutusundan bir kâğıt seçiniz ve kâğıtta yazılan soruyu cevaplayınız.

3. Cevaplardan hareketle İslam'da ahlakın mahiyeti hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız.

Değerlendirme

Sorulara verilen cevaplardan hareketle İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili çıkarımlarınızı özetleyiniz.

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

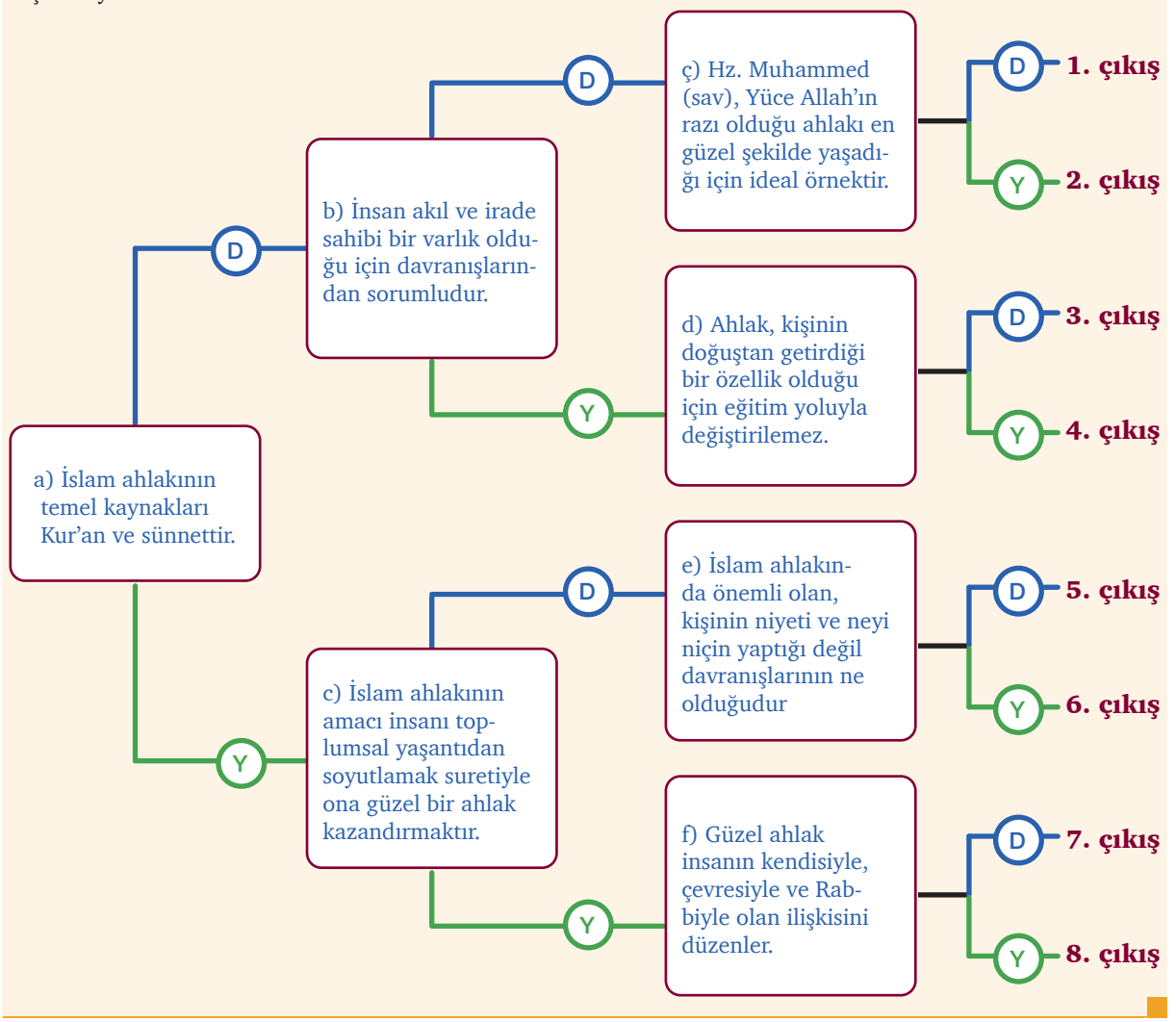

4.2. Ahlakın Temel Unsurları

Konuya Başlarken

İslam'ı benimsemiş bir kimsede sizce bulunması gereken temel ahlaki nitelikler nelerdir?

Etkinlik-7

20 dk.

Adı	İslam Ahlakının Temel Unsurları
Amaç	Ahlakın temel unsurlarının neler olduğunu belirleyebilme
Beceri	Sentezleme

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle İslam ahlakının temel unsurlarının neler olabileceğini tartışınız. Tartışmanın sonunda belirlediğiniz unsurları aşağıdaki şemaya yazınız.

İslam ahlakının yapısını oluşturan çeşitli unsurlar vardır. Bu unsurlar İslam'ın itikatta, ibadetlerde ve sosyal ilişkilerde belirlediği temel ilkelerle bir bütünlük arz eder. Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmek kişinin hayatını bu inanç çerçevesinde düzenlemesini sağlar. Bu durum beraberinde O'nun emir ve yasaklarına uymayı, kulluk vazifelerini yerine getirmeyi ve sorumluluk bilinciyle güzel ahlaka uygun davranmayı gerektirir. İslam'daki adalet, ilim, olumsuzluklara karşı mücadele, iyiliği yayma, kötülüğü engelleme ve takva anlayışı İslam'ın ahlak anlayışına da yansımıştır. Tüm bunlar İslam ahlakının temel erdemlerini belirlemiş ve İslam ahlakını oluşturan unsurlar olmuştur.

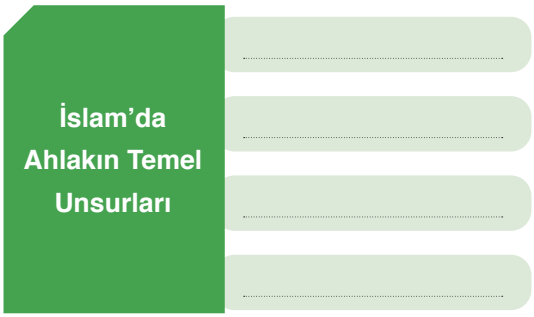

2. Tartışmanın sonucunda belirlediğiniz unsurlara uygun ahlaki tutum ve davranış örnekleri yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Sorulara verilen cevaplardan hareketle İslam'da ahlakın mahiyetiyle ilgili çıkarımlarınızı özetleyiniz.

.....

.....

.....

İslam ahlakının temelini oluşturan unsurlar; adalet, şecaat, iffet ve hikmettir. Bütün güzel huy ve erdemli davranışların temelinde bu ilkeler bulunur. Kendileri de birer erdem olan bu ilkeler diğer erdemleri hem etkiler hem de onlara belirli bir ölçü ve düzen verir.

Adalet

Adalet; doğruluk, denge, gerçeğe uygun hükmetmek, doğru yolu izlemek, dürüstlük, tarafsızlık, her şeyi yerli yerine koymak gibi anlamlara gelir.[14] Adalet toplumsal hayatta dirlik ve düzeni, haklara riayet etmeyi, hukuka uygun yaşamayı sağlayan temel bir erdemdir. Bir karakter özelliği olarak ise adalet; aşırılıklardan uzak, dengeli ve ölçülü bir kişilik yapısını ifade eder. Adalet ile aynı kökten gelen itidal; duygu, düşünce ve davranışlarda dengeli, ölçülü ve tutarlı olmaktır. İnsandaki öfke, arzu ve akıl gibi kuvvetlerin dengelenmesiyle adalet erdemi elde edilir.

Her alanda itidali tavsiye eden İslam, ahlak alanında da adalet ve itidali temel bir unsur olarak belirlemiştir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "**Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma.**"[15] buyurarak insanlara haklarının verilmesini emreder. Bununla birlikte itidal üzere olmayı, savurgan olmamayı, aşırıya kaçmamayı ilke olarak ortaya koyar. Örneğin harcamalarda cimrilik de savurganlık da doğru görülmez. Erdemli davranışlar iki aşırı ucun ortasında yer alan davranışlardır. Kişinin ahlaki olarak itidal noktasını bulması ve buna göre davranması İslam ahlakının amaçlarındandır (Görsel 4.4).

Adil bir kişide dürüstlük, güvenirlilik, hakkı üstün tutma, kendi aleyhine bile olsa adaletin tecelli etmesini sağlama gibi faziletler ortaya çıkar. Adil kişi bedeni ihtiyaçlarını karşılarken aşırıya kaçmadığı gibi duygu, düşünce ve davranışlarında da aşırıya kaçmaz. Ne kendi nefsine ne de başkasına zulmeder. Bu açıdan adalet; insanda var olan güdü ve dürtülerin sağlıklı ve dengeli bir biçimde tatmin edilmesini de sağlar. Aksi durumda kişinin arzularını, bedeni ve maddi hazlarını sınırsızca tatmine yönelmesi ölçüyü kaçırıp haddi aşmasına, manevi dengesinin bozulmasına ve ahlaki zafiyetler göstermesine neden olur. Bu durum hem bireysel hem de toplumsal hayat için pek çok olumsuzluğu beraberinde getirir.

Görsel 4.4: İslam ahlakında duygu düşünce ve davranışlarda dengeli olmak esastır.

Şecaat

Cesaret, yiğitlik, kahramanlık gibi anlamlara gelen ***şecaat*** İslam ahlakının temel unsurlarındandır.[16] Şecaat korkaklık ve saldırganlık arasındaki orta yolu ifade eder. Her insanda var olan gazap, öfke, hiddet, sahip olduğu şeyleri savunma, bir şeyleri elde etme arzusu gibi güdü ve dürtülerin terbiye edilip iyiliğe yönlendirilmesiyle şecaat erdemi elde edilir.

Şecaati ortaya çıkaran dürtülerin aşırı uçları korkaklık ve saldırganlıktır. İslam, korkaklığı da saldırganlığı da tasvip etmez. Bunların yerine ölçülü bir cesareti, haddi aşmayan bir mücadele anlayışını koyar. Cesaret, iyiliğin yaygınlaşmasında ve adaletin sağlanmasında gerekli bir erdemdir. Ayrıca insanın din, vatan, namus gibi değerleri savunmasında, kötülüğe engel olmasında, başına gelen zorluklara sabretmesinde cesaret erdemi büyük rol oynar (Görsel 4.5). Cömertlik, fedakârlık, hakları savunma, her hâl ve şartta dürüst davranma, doğru olanı yapmaktan çekinmeme gibi faziletler şecaat erdeminden doğar.

"Size karşı savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın, fakat aşırılığa sapmayın; Allah aşırılığa sapanları sevmez."
(Bakara 2/190.)

Ayetten hareketle düşmanla savaşırken bile haddi aşmamak sizce ne anlama gelmektedir? Yorumlayınız. Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Parçası

"Yiğit, cesur ve hikmet sahibi olmakla tanınan Hz. Ali bir savaşta düşman askerini tam öldürecekken o kişi Hz. Ali'nin mübarek yüzüne tükürür. Bu hareketten sonra Hz. Ali o kimseyi öldürmekten vazgeçer ve onu serbest bırakır. Bu duruma şaşıran düşmanı bunun sebebini sorunca Hz. Ali ona 'Seni Allah (cc) yolunda savaşırken Allah (cc) için öldürecektim ama sen benim yüzüme tükürünce nefsim öfke duydu ve seni o hâl ile öldürseydim Allah (cc) için değil nefsim için öldürmüş olacaktım. Bu sebeple seni öldürmedim' şeklinde cevap verir. Onun bu davranışından çok etkilenen düşmanı hemen Müslüman olur." (Mevlana, 2020, 1/244-249)

Yukarıdaki rivayetten hareketle Hz. Ali'nin tutumunu yorumlayınız. Hz. Ali'nin bu davranışını İslam ahlakının şecaat anlayışı açısından değerlendiriniz. Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.5: Vatan savunmasında cesur olmak İslam'ın bir emridir.

İffet

İnsanın; yeme, içme ve cinsellik gibi bedenî ve maddi ihtiyaçları karşılarken ölçülü olması, aşırıya kaçmaması, namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması *iffet"* kavramıyla açıklanır.[17] İffet erdemi insanda var olan çeşitli arzuların dinin ve aklın rehberliğinde kontrol altına alınmasıyla elde edilir. Bedenî ve maddi hazlar konusunda aşırı uçlara savrulmak İslam'da tasvip edilmez. Kişinin tüm dünyevi nimetlerden el çekerek yaşamaya çalışması aşırı bir uç iken bütün gücünü ve imkânlarını sadece bedenî ve maddi hazlar peşinde tüketmesi de diğer aşırı uçtur. Bu iki ucun ortasında iffet vardır. Kişinin ihtiyaçlarını helal yollardan karşılaması, dünyanın geçici hazları için şeref ve değerinden ödün vermemesi, her hâl ve şartta onurunu koruması iffetle ilgilidir.

Hz. Muhammed'in (sav) bir duası:
"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim."
(Müslim, "Zikir", 72.)

"Her dinin bir ahlakı vardır; İslam ahlakının özü hayâdır."

(İbni Mace, "Zühd", 17.)

Utanma ve ar gibi anlamlara gelen hayânın iffetli olmakla alakasını tartışınız.

İnsanın canını, malını, namusunu akıl ve vicdanını aziz kılan İslam, tüm bu hakları koruma altına da alır. İnsanın Allah (cc) katındaki değerine ters düşen fiil ve davranışları yasaklar. Yüce Allah'ın yeme, içme, geçimini kazanma ve cinsellik gibi alanlarda getirdiği sınırları koruması kişiyi Allah (cc) katında değerli kıldığı gibi ona toplum nezdinde de şeref, itibar ve saygınlık kazandırır.

İffetli kişi, Yüce Allah'ın koyduğu yasaklardan kaçınır, helal kıldıklarıyla yetinir, insan olmanın onuruna ve şahsiyetine leke ve utanç getirecek davranışlardan uzak durur.

Hikmet

Bilgelik olarak da ifade edilen hikmet, İslam ahlakının temel unsurlarındandır.[18] Hikmet erdemi aklın iman nuruyla aydınlanarak Rabbini bilmesi, O'nun yarattığı varlıkların, olay ve olguların hakikatini idrak etmesidir.

Hikmet, insanı cahilce davranışlardan, bağnazlıktan ve düşüncelerinde aşırı uçlara savrulmaktan korur. İnsanın aklen olgunlaşıp düşüncelerinde dengeli ve tutarlı olması onu ahlaken de olgunlaştırır. Dinin emir ve yasaklarındaki ilahi maksadı anlayan kişinin Yüce Allah'a olan kulluğu da güzelleşir.

Hikmetli kişi söz ve davranışlarında doğru olur, hüküm verirken adil davranır. Her zaman Allah'ı (cc) ve O'nun yaratmasındaki anlamları tefekkür eder, hakikati araştırır ve Allah'ın (cc) hoşnut olduğu şekilde yaşamaya çalışır.Hikmetli kişi hüküm verirken sadece hakkı üstün tutar, cesur davranırken nefsi için değil hakikat namına cesur davranır. İffetini, şeref ve haysiyetini insan olarak var edilmenin hikmetine uygun olarak korur.

Yeme, içme, cinsellik, kazanma hırsı ve öfke gibi dürtülerin kontrolünü İslam'ın koyduğu helal ve haramlar çerçevesinde değerlendiriniz. Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam ahlakının unsurları arasında yakın bir ilişki vardır. Adalet kişisel olarak duygu, düşünce ve davranışlarda itidal üzere olmayı sağlar. Kendi iç dünyasında dengeyi bulan kişi sosyal hayatta da adaletli olmaya özen gösterir. Şecaat kişinin adaleti sağlamasında, iyiliği yayıp kötülüğe engel olmasında cesur olmasıdır. İffet, bedeni ihtiyaçların ve maddi hazların dengeli, ölçülü ve meşru bir şekilde karşılanmasıdır. Hikmet ise aklın güdü ve dürtüleri kontrol ederek kişinin nefsine hâkim olmasıdır.

Etkinlik-8

30 dk.

Adı	Ahlakın Temel Unsurları
Amaç	Ahlakın temel unsurlarını sentezleyebilme
Beceri	Sentezleme, bilgi okuryazarlığı

Yönerge

Aşağıda adımları verilen köşeleme tekniğini uygulayarak etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde, gözlemlediğiniz bireysel ya da toplumsal sorunları belirleyiniz.
2. Belirlenen sorunlardan birini seçerek tahtaya yazınız.
3. Adalet, şecaat, iffet ve hikmet kavramlarını ayrı kartonlara yazınız.
4. Bu kartonları sınıfın farklı köşelerine koyunuz.
5. Tahtaya yazılan sorunun çözümünde en önemli olduğunu düşündüğünüz kartonun yanına giderek grup oluşturunuz.
6. Seçtiğiniz kavramdan yola çıkarak sorunun nasıl çözüleceğini grup içinde tartışınız.
7. Grupça belirlediğiniz çözüm önerilerini sınıfla paylaşınız. Grupların paylaştığı önerileri sınıfça tartışınız.

Değerlendirme

1. Toplumsal sorunların çözümünde ve önlenmesinde İslam'daki ahlaki unsurların yerini yorumlayınız.
2. Paylaşılan çözüm önerilerinden hareketle ahlaki unsurlar arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

Etkinlik-9

20 dk.

Adı	Adil Olmak
Amaç	Adaletli olmaya özen gösterme
Değer	Adalet

Yönerge

Aşağıdaki örnek olayı okuyunuz. Örnek olaydan hareketle terzinin davranışını adalet açısından değerlendiriniz. Değerlendirmenize göre aşağıdaki şemada evet ya da hayır kısmını işaretleyerek ilgili soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı sınıfla paylaşarak öğretmen rehberliğinde tartışınız.

Bir terzi farklı kilo ve boylardaki üç çırağına eşit miktarda kumaş verir ve her birinden kendileri için birer elbise dikmelerini ister. Ne var ki verilen kumaşlar iki çırağa elbise için yeterli gelmemekte biri için ise artmaktadır. Çıraklar ustalarına durumu bildirirler. Ustaları, herbirine eşit miktarda kumaş vererek adil davrandığını iddia eder.

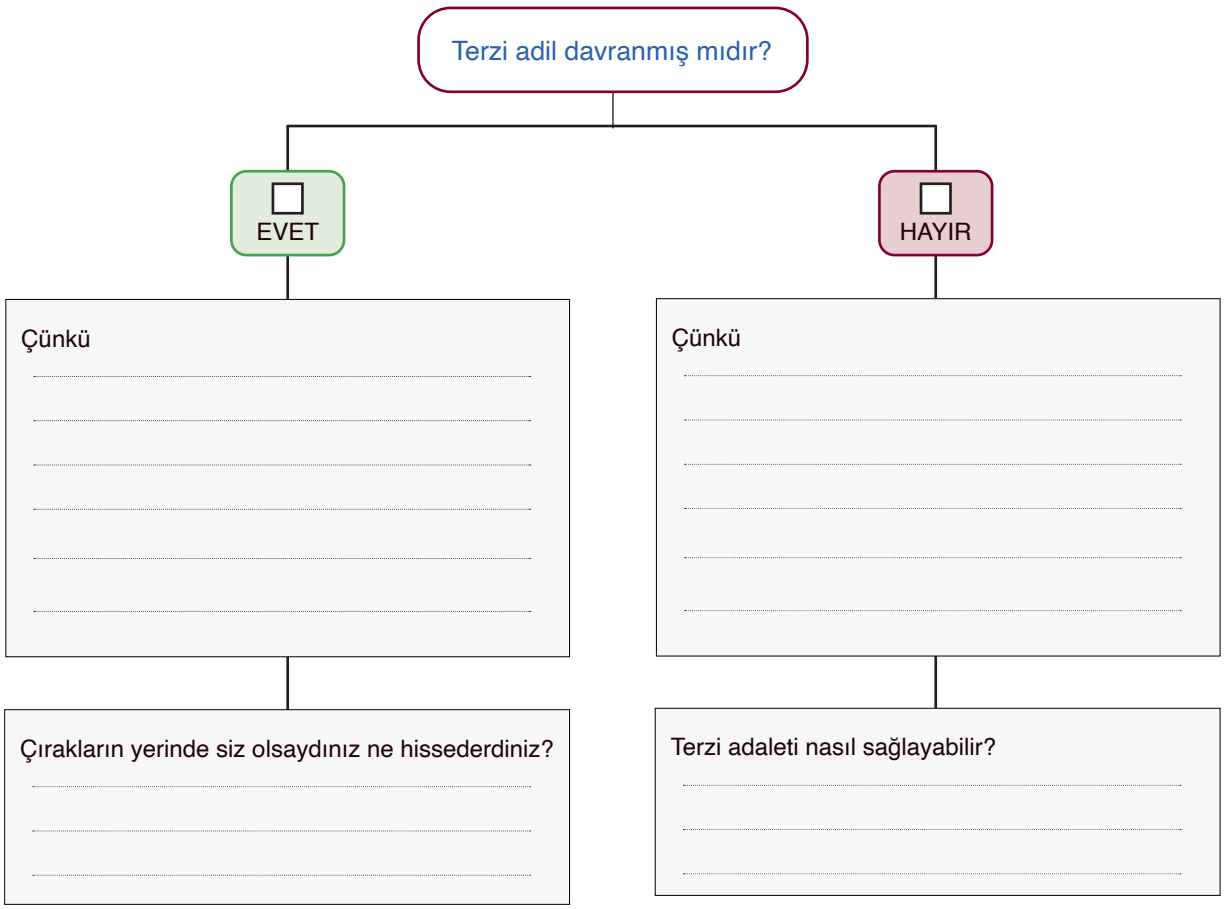

Değerlendirme

Adalet ile eşitlik arasında sizce nasıl bir ilişki vardır? Düşüncelerinizi paylaşınız.

Kontrol Noktası

Adalet, şecaat, iffet ve hikmet erdemlerinin bireysel ve toplumsal hayat açısından önemini açıklayan bir metin yazınız. Yazdığınız metnin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği karekoddaki dereceli puanlama anahtarında verilmiştir.

4.3. Ahlaki Tutum ve Davranışlar

Konuya Başlarken

1. Sizce ahlaki tutum ve davranışlar neler olabilir?
2. Ahlaki tutum ve davranışların önemsenmediği bir toplumda yaşamak ister miydiniz?

Düşüncelerinizi gerekçesiyle birlikte sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam, insanın hem kendi iç dünyasına hem de toplumsal hayatın her alanına hâkim kılması için pek çok ahlaki tutum ve davranış belirlemiştir. Bu ahlaki tutum ve davranışlar temel erdemler olarak insanların hayatına yön verir. Dürüstlük, yardımseverlik ve sabır İslam'ın bireysel ve toplumsal hayatta gerçekleşmesini istediği temel ahlaki niteliklerden bazılarıdır.

Dürüstlük

Dürüstlük; insanın özünde, sözünde ve davranışlarında dosdoğru olmasıdır. Sıdk, sadakat gibi kavramlarla da ifade edilen dürüstlük; yalan söylememek, aldatmamak, verilen sözde durmak, yapılan anlaşmalara uymak, güvenilir olmak ve emanetleri korumak gibi pek çok yüksek ahlaki niteliği içerir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de müminlerin özelliklerini sıralarken **"Yine onlar (müminler) ki, emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler."**[19] buyurarak dürüstlüğün müminlerin temel bir vasfı olduğunu bildirir. Hz. Muhammed de (sav) bir hadisinde dürüstlüğün önemini şöyle açıklar: *"Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk insanı iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında doğru/sıddık olarak tescillenir. Yalandan sakının! Çünkü yalan, insanı kötülüğe; kötülük de cehenneme götürür. Kişi devamlı yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında yalancı/kezzab olarak tescillenir."*[20]

"Müslüman, dilinden ve elinden insanların selamette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda kendilerine zarar vermeyeceğinden emin oldukları kişidir."
(Nesai, "İman", 8)

Verilen hadisten hareketle dürüstlük ile güven arasındaki ilişkiyi yorumlayınız. Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

İnsanın; Rabbine, kendisine, ailesine, yaşadığı topluma karşı dürüst olması bireysel ve toplumsal hayatını huzurlu kılar. Yüce Allah'ın emir ve yasaklarına uyması insanın O'na olan sadakatini gösterir. İnsanın kendisine karşı dürüst olması; duygu, düşünce ve davranışlarında art niyete, yalana ve aldatmaya yer vermemesiyle mümkündür. Dürüstlük aynı zamanda kişinin söz ve davranışlarında tutarlı, tarafsız, doğru ve güvenilir olmasını gerekli kılar. Aile fertleri arasındaki dürüstlük sevgi, saygı ve sadakatin korunması, görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesidir. Topluma karşı dürüstlük ise ortak değerlerin korunmasıyla, sosyal ve ekonomik ilişkilerde güvenin tesisiyle gerçekleşir (Görsel 4.6).

Görsel 4.6: Alışverişte dürüstlük güzel ahlakın bir göstergesidir

Çalışma hayatı ve ticaret dürüstlüğün önemli olduğu alanlardandır. Alışverişte kimsenin birbirini aldatmaması, ölçü ve tartının doğru yapılması, malın kusurunun gizlenmemesi dürüstlüğün gereğidir. İşveren ve çalışanın yaptıkları sözleşmeye uyması, çalışanın üstlendiği işi en iyi şekilde yapması, işverenin de çalışanın hakkını gecikmeden tam olarak ödemesi gerekir.

Ahilik hakkında bir araştırma yapınız. Araştırmanızı sunu olarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam'ın dürüstlük, güven ve yardımlaşma anlayışı kültürümüzde de çeşitli şekillerde temsil edilmiştir. Bunlardan biri olan *ahilik*, toplumsal hayatın her alanında etkisini yüzyıllar boyunca sürdüren güçlü bir esnaf teşkilatıdır. Ahiliğin temel yapısını dürüstlük, yiğitlik ve cömertlik başta olmak üzere yüksek değerleri kendisinde toplamayı amaç edinen ve bu değerlerden taviz vermeyen zanaatkârlar oluşturmuştur.[21] Ahiliğin kuralları fütüvvetname adı verilen kitaplarda yer almaktadır. Buna göre bir ahinin dinî ve ahlaki emirlere uyma zorunluluğu vardır. Ahilerde bulunması gereken vasıflar; vefa, doğruluk, emniyet, cömertlik, tevazu, affedici olma, tövbe, ahilere nasihat ile onları doğru yola sevk etmedir. İçki, zina, yalan, gıybet, hile gibi davranışlar ise meslekten atılmayı gerektiren sebeplerdir.[22] Günümüzde ahilik haftasında çeşitli etkinlikler düzenlenir. Bu hafta da ahilik değerleri hatırlanır ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılması amaçlanır.

Ahilik haftasında ne tür etkinlikler yapılmaktadır? Araştırınız ve bir sunu hazırlayarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-10

20 dk.

Adı	Dürüst Olmak
Amaç	Söz ve davranışlarda tutarlı, tarafsız, doğru ve güvenilir olmanın önemini fark edebilme
Değer	Dürüstlük

Yönerge

Aşağıda verilen olay ve durumlarda dürüstlüğün şartları olan tutarlılık, tarafsızlık, doğruluk ve güvenirlik nasıl gerçekleşir? Tartışınız.

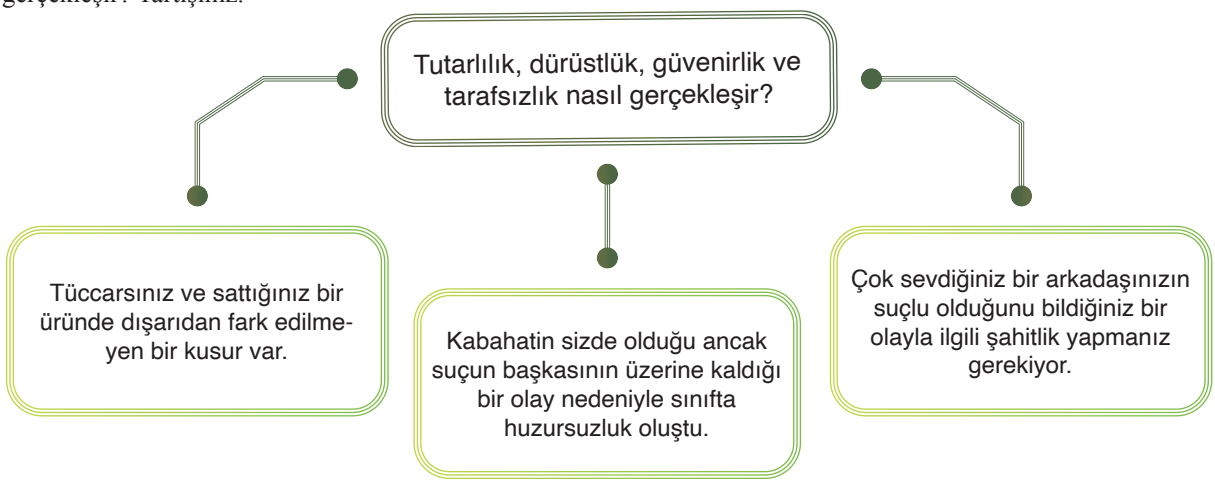

Değerlendirme

Dürüstlük erdemini davranışlarınıza yansıtmaya çalışırken hangi faktörlerin sizi en çok zorladığını belirtiniz. Bu zorlukların aşılmasında başka hangi ahlaki unsurların gerektiğini tespit ediniz. Düşüncelerinizi özetleyiniz.

.....

.....

.....

Yardımseverlik

Yardımseverlik, başkalarına yardım etme isteği ve eylemidir. Birine yardım etmek, destek olmak veya onun ihtiyaçlarını karşılamak için çaba göstermek anlamına gelir. Yardımseverlik İslam ahlakının emrettiği tutumlardan biridir. İslam'da yardımseverlik; infak, zekât, sadaka, hibe, karzıhasen, hayır ve hasenatta bulunmak gibi salih amellerle teşvik edilir (Görsel 4.7).

Görsel 4.7: Toplumumuzda yardımseverlik duygusu pek çok yardım kurumunun oluşmasını sağlamıştır.

Allah'ın (cc) kişiye verdiği rızıklardan infak etmesi ve cömertlik müminlerin temel özelliklerindedir. İnfak; zekât ve sadaka başta olmak üzere Allah (cc) yolunda yapılan her türlü harcamayı ve bağışı kapsayan bir kavramdır.[23] Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"Onlar (müminler) gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar."**[24] buyurarak infak etmeyi müminlerin vasıflarından sayar. Ayrıca infak etmek İslam'da gerçek iyiliğe erişmenin bir şartı olarak belirlenmiş ve bu konuda şöyle buyrulmuştur: **"Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir."**[25]

Görsel 4.8: Maddi ve manevi her türlü güzel davranış sadakadır. (Hasan Aycın çalışması)

İslam'ın şartlarından biri olan zekât, dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl mallarının belirli bir miktarını ihtiyaç sahiplerine vermesidir.[26] Farz bir ibadet olan zekât sayesinde Müslümanlar, mülkün tek sahibinin Yüce Allah olduğu bilinciyle mal hırsından arınıp cömertliği bir ahlak olarak benimserler. Ayrıca zekât vesilesiyle toplumdaki gelir dengesizliğinin önüne geçilerek adaletin gerçekleşmesi sağlanır.

Kişinin yaptığı her türlü maddi manevi yardım ve iyilik sadaka kapsamında değerlendirilir (Görsel 4.8). Müslümanlar her zaman sadaka vermeye teşvik edilirler. Hz. Peygamber sadakanın ne kadar önemli olduğunu ve nelerin sadaka kapsamında değerlendirileceğini şu hadisiyle açıklar: *"Güneşin doğduğu her gün, insanın bütün eklemleri için sadaka vermesi gerekir. İki kişinin arasını düzeltmen sadakadır. Bir kimsenin hayvanına binmesine yardımcı olman veya eşyasını ona yüklemen sadakadır. Güzel söz de sadakadır. Namaza giderken attığın her adım sadakadır. Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır."*[27]

İslam, iyilik yaparken ve yardımda bulunurken nasıl davranmak gerektiğini bildirmiştir. Buna göre yardımlar her türlü gösterişten uzak, karşılıksız, sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla yapılır. Yardım edilen kişinin onurunu zedelememek, iyiliği başa kakmamak da belirlenen ilkelerdendir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın..."**[28]

İslam'daki infak emri Müslümanlar arasında vakıf adı verilen kurumların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Her türlü hayır ve hasenat için kurulan vakıflarla toplumsal yardımlaşma sağlanmıştır. Vakıflar hayır kurumları olarak yardımlaşma kültürümüzün güzide bir örneğini sunmuşlardır.

Tarihimizde kurulan vakıfları araştırarak, ne zaman, hangi amaçla kurulduklarını, topluma ne şekillerde hizmet ettiklerini belirleyiniz. Ulaştığınız bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-11

20 dk.

Adı	Karşılıksız İyilik
Amaç	Gösterişten uzak bir şekilde karşılıksız iyilik yapabilme
Değer	Yardımseverlik

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde üç gruba ayrılınız.

2. Grup olarak aşağıdaki konulardan birini seçiniz.

"zimem defteri, sadaka taşı, darülaceze, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı"

3. Seçtiğiniz konuyu grupça araştırarak aşağıdaki araştırma notlarını tamamlayınız. Çalışmanızı tamamladıktan sonra notlarınızı seçtiğiniz bir grup sözcüsü aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

ARAŞTIRMA NOTLARI	
Araştırma konusu	……
Seçtiğiniz konuyla ilgili araştırmanızdan yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.	
Yardımlaşma faaliyetlerinin gerçekleştirilme sürecini özetleyiniz.	…… …… ……
Yardımlaşma faaliyetlerinde özen gösterilen hususları belirtiniz.	…… …… ……
Seçtiğiniz konuda gerçekleştirilen yardımlaşma faaliyetlerini açıklayan anahtar sözcükler yazınız.	…… …… ……

Değerlendirme

Toplumda gerçekleştirilen yardımlaşma faaliyetlerinde hangi durumlara özen gösterilmesi gerekir? Gerekçeleriyle birlikte düşüncelerinizi özetleyiniz.

……

……

……

Sabır

"Sabır, ancak musibetin ilk başa geldiği anda olmalıdır."
(Müslim, "Cenâiz", 15)

Verilen hadisten hareketle sabır gerektiren durumlar ortaya çıktığında nasıl davranılması gerektiğini değerlendiriniz. Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Sabır; hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve zor durumlar karşısında insanın gösterdiği dayanma gücüdür.[29] İnsan sabrederek zorluk ve sıkıntılara direnç gösterir ve durumunun düzelmesi için çaba harcayacak gücü kendisinde bulur.

Müslüman, dünya hayatının bir imtihan alanı olduğu bilinciyle yaşar. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır… Ant olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele!"**[30] buyurarak zorluklar karşısında müminlerin nasıl davranması gerektiğini bildirir.

"Güçlü kimse, insanları güreşte yenen değil, bilakis öfke anında kendisine hâkim olandır."
(Müslim, "Birr", 107)

Verilen hadisten hareketle duygu ve dürtülerin kontol edilmesinde sabrın önemini değerlendiriniz. Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Çeşitli zorluklar, sıkıntılar, bela ve musibetler insanın ahlaki yapısını da ortaya çıkaran durumlardır. Böyle durumlarda insanın metin olması, ümitsizliğe kapılmaması, cesur davranması İslam ahlakında kişiden beklenen tutum ve davranışlardır (Görsel 4.9).

Sabır her zaman dıştan gelen zorluklara karşı değil aynı zamanda kişinin içinden gelen olumsuzluklara karşı da gösterilir. İnsanın aşırı arzu ve isteklerini kontrol altına alması, öfkesini kontrol edebilmesi, her hâl ve şartta dürüst olmaya çalışması da sabrı gerektiren durumlardır. Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirirken devamlılık ve kararlılık göstermek, yasaklarından uzak durmaya çalışmak da sabırdır. Böyle durumlarda kişinin duygu, düşünce ve iradesini sabırla doğru bir şekilde yönetmesi büyük önem arz eder. Bu açıdan sabır insanda kendini kontrol edebilme özelliği sağlayan temel bir ahlaki niteliktir.

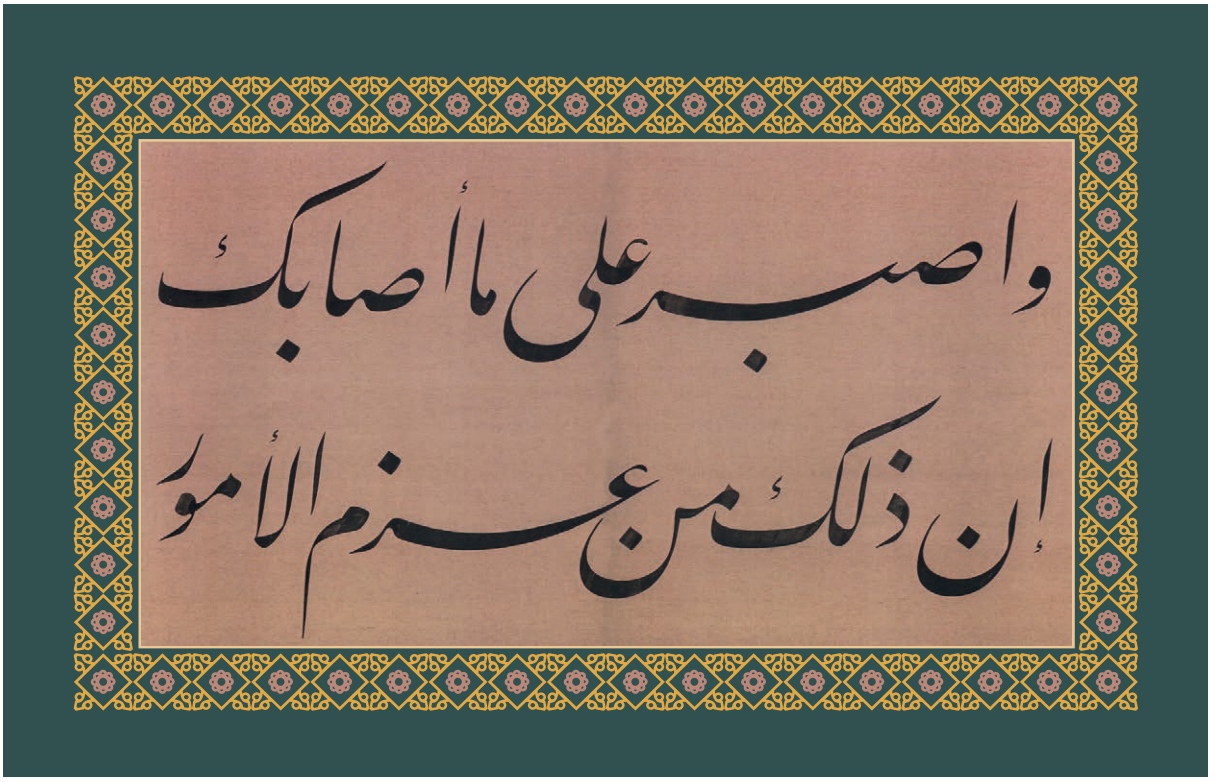

Görsel 4.9: "Lokman Suresi, 17. ayeti" Hüsnühat: Ali Rıza Özcan "... Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. İşte bunlar kararlılık gerektiren işlerdendir."

Etkinlik-12

20 dk.

Adı	Sabrediyorum
Amaç	Etkilendiği içsel ve dışsal faktörleri fark edip süreci sabırla doğru yönetebilme
Değer	Sabır

Yönerge

Aşağıda verilen olay ve durumlarda ortaya çıkan süreçleri sabırla nasıl doğru bir şekilde yönetirsiniz. Düşüncelerinizi yazınız.

Sevdiğiniz birinin hasta olduğu haberini aldınız.

.....

Oruçluyken iftara birkaç saat kala epey acıktınız.

.....

Haram yoldan çok kazanç ile helal yoldan az kazanç arasında seçim yapmak zorunda kaldınız.

.....

Hiç suçunuz olmadığı hâlde bir olayda haksız yere suçlanıyorsunuz.

.....

Sizi çok öfkelendiren bir duruma bir süre maruz kaldınız.

.....

Çok istediğiniz bir şey bir türlü gerçekleşmiyor.

.....

Değerlendirme

1. Sabır konusunda sizi en çok zorlayan içsel ve dışsal faktörler nelerdir? Düşününüz.
2. Kişiyi etkileyen olumsuz durumların doğru bir şekilde yönetilmesinde sabrın rolü nedir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Adabımuaşeret

Adabımuaşeret, bir toplumda benimsenerek gelenek hâline gelmiş nezaket, terbiye, ahlak ve görgü kuralları gibi anlamlara gelir.[31] İslam insanlardan nezaket sahibi olmalarını ister, bu nedenle özellikle toplumsal hayatta uyulması gereken pek çok görgü kuralı belirlemiştir. Görgü kuralları toplumsal düzen, huzur ve mutluluk için gereklidir. Bu kurallar hem kul hakkı ihlallerini önler hem de bireylerin zarif ve kibar olmasını sağlar. Adabımuaşeretin olmadığı toplumlarda kabalık ve kendini bilmezlik yaygınlaşır. Bu durum ise birlikte yaşama kültürüne zarar verir.

Etkinlik-13

20 dk.

Adı	Adabımuaşeretin Önemi
Amaç	Adabımuaşerete uygun davranmanın önemini kavrayabilme
Beceri	Sorumlu karar verme, vatandaşlık okuryazarlığı

Yönerge

Aşağıda verilen olay ve durumlarda sergilenebilecek, adabımuaşerete uygun davranışlara örnekler veriniz.

Sınıfta herkesin düşüncelerini bildirdiği bir etkinlikte bir arkadaşınız, konuşanı dinlemeyip sürekli sözünü kesiyor.

.....

Sevdiğiniz bir arkadaşınız sizi iftara davet etti ancak daha önceden ailece komşuya iftara gitme sözünüz var.

.....

Arkadaşınız yanınızda hapşırdı.

.....

Bir arkadaşınız hafif bir kaza geçirdi ve evinde dinleniyor.

.....

Uzun süredir görüşmediğiniz bir arkadaşınızla sokakta karşılaştınız.

.....

Bir davette yemek için sofraya oturdunuz.

.....

Değerlendirme

1. Adabımuaşeretin toplumsal ilişkilere etkilerini yorumlayınız.

2. Adabımuaşeret kurallarını vatandaşlık hakları açısından değerlendiriniz.

Etkinlik-14

20 dk.

Adı	Güzel Ahlaka Olan İhtiyaç
Amaç	Ahlaki tutum ve davranışlarla ilgili eleştirel düşünebilme
Beceri	Kendini düzenleme/öz düzenleme, iletişim, eleştirel düşünme

Yönerge

Aşağıda verilen adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız

1. Öğretmen rehberliğinde dört gruba ayrılınız.

2. Dürüstlük, yardımseverlik, sabır ve adabımuaşeret konularını gruplara paylaştırınız.

3. Grupça belirlediğiniz ahlaki tutum ve davranışa niçin ihtiyaç duyulduğunu sorgulayınız.

4. Ahlaki tutum ve davranışların sergilenmediği bir toplum hayal ediniz. Hayal ettiğiniz toplumun en temel sorunlarının neler olacağını tartışınız.

Değerlendirme

Ulaştığınız çıkarımlardan hareketle bir duvar gazetesi oluşturunuz ve sınıfta sergileyiniz.

Kontrol Noktası

Ahlaki tutum ve davranışlarla ilgili

3

Öğrendiğim 3 şey:

.....

.....

.....

2

Bana ilginç gelen 2 şey:

.....

.....

1

Bundan sonra yapmaya karar verdiğim 1 şey:

.....

4.4. Kur'an'dan Mesajlar

Konuya Başlarken

Kişinin Rabbine, kendisine, ebeveynlerine, akrabalarına ve arkadaşlarına karşı ahlaki vazifeleri neler olabilir?

Etkinlik-15

20 dk.

Adı	Ayetlerden Anladıklarım
Amaç	İsra suresi 23-29. ayetlerin mesajlarını özetleyebilme
Beceri	Özetleme, dijital okuryazarlık
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıda adımları verilen grup çalışmasını tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılınız.

2. İsra suresi 23-29. ayetlerin meallerini Kur'an-ı Kerim mealinden veya karekodla verilen bağlantıdan bulunuz ve yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ayetleri grubunuzla inceleyerek ayetlerde bahsedilen konuları belirleyiniz ve sınıflandırınız.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ayetlerden hangi mesajların çıkarılabileceğini grubunuzla tartışınız ve bu mesajlara uygun bir aile ortamında sergilenmesi beklenen davranışlara örnekler veriniz. Çıkardığınız mesajları ve örneklerinizi grup sözcüsü aracılığıyla tüm sınıfla paylaşınız..

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Çalışmanızı karekodda verilen öz değerlendirme formunu doldurarak değerlendiriniz.

İsra suresi 23-29. Ayetleri

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوٓا اِلَّآ اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ
اَحَدُهُمَآ اَوْ كِلٰهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَآ اُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾
رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ ۭ اِنْ تَكُونُوا صٰلِحِيْنَ فَاِنَّهٗ كَانَ لِلْاَوَّابِيْنَ
غَفُورًا ﴿٢٥﴾ وَاٰتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهٗ وَالْمِسْكِيْنَ وَابْنَ السَّبِيْلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا
اِنَّ الْمُبَذِّرِيْنَ كَانُوٓا اِخْوَانَ الشَّيٰطِيْنِ ۭ وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِرَبِّهٖ كَفُورًا ﴿٢٧﴾
وَاِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاۗءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَّبِّكَ تَرْجُوْهَا فَقُلْ لَّهُمْ قَوْلًا
مَّيْسُوْرًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُوْلَةً اِلٰى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوْمًا مَّحْسُوْرًا ﴿٢٩﴾

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

23. Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı güzel sözler söyle.

24. Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. "Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster" diyerek dua et.

25. Kalplerinizdekini en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi olursanız bilesiniz ki Allah kendisine yönelenleri bağışlayıcıdır.

26. Akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma!

27. Çünkü savurganlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan da Rabbine karşı çok nankördür.

28. Eğer sen kendin dahi Rabbinden umduğun bir lütfu beklemek durumunda (ihtiyaç içinde) olduğun için onlara ilgi gösteremiyorsan, hiç değilse kendilerine rahatlatıcı bir söz söyle!

29. Eli sıkı olma, ölçüsüzce eli açık da olma; sonra kınanacak, kendi kendine hayıflanacak duruma düşersin!

Kur'an-ı Kerim'in on yedinci suresi olan İsra suresi, Hicret'ten önce Mekke'de indirilmiştir. Surenin 23-29. ayetleri arasında İslam'ın hayata hâkim kılmak istediği bazı temel ahlaki vazifeler yer alır.

Kulun ilk vazifesi Rabbini tanıması ve sadece O'na kulluk etmesidir. İslam, insana Yüce Allah'a nasıl iman ve ibadet edeceğini öğretir.

Allah'a (cc) iman etmek ve O'na kul olmak çeşitli sorumlulukları beraberinde getirir. Bu sorumluluklardan biri anneye ve babaya iyi davranmaktır. Özellikle yaşlandıklarında onlara karşı merhametli olmak, kol kanat germek, gönül alıcı söz söylemek, onlar için dua etmek kişinin annesine ve babasına karşı sorumluluklarındandır.

Siz de Kur'an-ı Kerim'den anne baba için yapılan dua örnekleri bulup yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Surenin yirmi beşinci ayetinde, insanı en iyi bilenin Yüce Allah olduğu bildirilir. Bu sebeple insan öncelikle kalbindeki niyetleri, duygu ve düşünceleri güzelleştirmeli, ahlaken olgunlaşmaya çalışmalıdır. Ayetin devamında kim böyle yapmak suretiyle salih bir kul olup Allah'a yönelirse Allah'ın (cc) onu bağışlayacağı müjdesi verilir.

Surenin 26-29. ayetlerinde akrabaya, muhtaçlara ve yolculara yardım emredilir. Çünkü kişi üzerinde onların da hakkı vardır. İslam dinen zengin sayılan Müslümanların mallarından zekât vermelerini farz kılarak bu hakkın ödenmesini ister. Böylece toplumsal gelir dengesizliğinin giderilmesi, adaletin sağlanması amaçlanır.

Cimrilik ve müsriflik İslam'da yasaklanan tutumlardandır. İslam, harcamalar konusunda itidal noktası olarak cömertliği tavsiye eder. Kişinin; kendisi ve ailesinin asli ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra elinden geldiğince muhtaçlara yardımda bulunması, Allah (cc) yolunda harcaması cömertliktir. İsraf ise gereksiz harcamak, kaynakları boş yere tüketmektir. Harcamalarında israf eden kişinin, sonunda kendisinin muhtaç duruma düşmesi kaçınılmazdır.

"Anne ve baba, kişinin cennete girmesine vesile olacak en yüce kapılardandır. Bu kapıdan girme fırsatını kaybetmek ya da değerlendirmek artık sana kalmış!"

(Tirmizi, "Birr", 3)

Verilen hadisten hareketle anne ve babanın önemini yorumlayınız. Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-16

20 dk.

Adı	Bilgi Kartı Hazırlıyorum
Amaç	İsra suresi 23-29. ayetlerdeki mesajları özetleyebilme
Beceri	Özetleme, iletişim

Yönerge

Aşağıda verilen adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız

1. İsra suresi 23-29. ayetleriyle ilgili bilgi kartları hazırlayınız.
2. Kartın bir yüzüne ayetin mealini diğer yüzüne ise ayette geçen kavramları, konuları, mesajları yazınız.
3. Hazırladığınız kartları mesajlarına göre gruplandırınız.
4. Ayetlerde verilen mesajlardan bir tanesini seçiniz ve seçtiğiniz mesaja uygun yaşamanın kişinin hayatına etkilerini yorumlayınız.

Değerlendirme

Çalışmanızı karekodda verilen öz değerlendirme formunu doldurarak değerlendiriniz.

Kontrol Noktası

İsra suresinin 23-29. ayetlerinin mesajlarıyla ilgili aşağıdaki çalışma kâğıdını tamamlayınız.

A) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) yazınız.

1. ( ) Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak ve sadece O'na kulluk etmek insanın Allah'a (cc) karşı vazifelerindendir.
2. ( ) İslam'da anneye ve babaya iyilik etmek, yaşlılıklarında onlara kol kanat germek kişinin ahlaki vazifelerindendir.
3. ( ) İsra suresi Medine'de indirilmiştir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

"kulluk, cimrilik, cömertlik, israf, hak"

1. Maddi imkânları kimseyle paylaşmamaya .....; kaynakları boş yere tüketmeye ise ---- denir.
2. İslam harcamalar konusunda denge noktasını ..... olarak belirlemiştir.
3. Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmek ve sadece O'na ibadet etmek ..... vazifesidir.

C) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

1. İnsanın Yüce Allah'a karşı vazifeleri nelerdir? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. İnsanın annesine ve babasına karşı sorumlulukları nelerdir? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. İslam'ın harcamalar konusunda belirlediği ölçüler nelerdir? Kısaca açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Performans Görevi

Amaç	**Görev**
• Ahlaki tutum ve davranışlara olan ihtiyacı sorgulayabilme • Ahlaki tutum ve davranışların toplumsal düzene etkisiyle ilgili akıl yürütebilme • Ahlaki tutum ve davranışla ilgili ulaştığı çıkarımları yansıtabilme	Bu çalışmadaki göreviniz; ahlaki değerlere olan ihtiyacı sorgulamak, ahlaki değerlerin toplumsal düzene etkisiyle ilgili akıl yürütmek, bu konularda ulaştığınız çıkarımları sunmaktır.
Beceriler	**Süre**
• Eleştirel düşünme • Sorgulama • Akıl yürütme • İletişim	Hazırlık: Bir ay Sınıf içi performans: 40 dakika

Ürün

Belirlenen bir ahlaki değerle ilgili kısa film hazırlama

Puanlama Yöntemi

Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu

Yönerge

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Bir çalışma planı hazırlayınız.
- Konu ile ilgili bilgileri toplayacağınız kaynakları belirleyiniz.
- Kısa film örneklerini inceleyerek bir senaryo ve çekim tekniği belirleyiniz.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırma konusunun sınırlarını belirleyerek konu dışına çıkmayınız.
- Topladığınız bilgilerin doğru olmasına özen gösteriniz.
- Topladığınız bilgileri senaryo yazma kurallarına ve performans görevinin amaçlarına uygun olarak senaryolaştırınız.
- Hazırlanan senaryonun görüntü ve ses tekniklerine uygun olarak çekimini yapınız.
- Çektiğiniz filmi sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme Ölçütleri

Belirlenen ahlaki değere ilişkin bilgi toplama: Belirlenen ahlaki değerle ilgili ayet, hadis ve ilmihallerden bilgiler toplanır.

- **Senaryo yazma:** Toplanan bilgiler senaryo yazma kurallarına uyularak senaryolaştırılır. Senaryonun performans görevi amaçlarını yansıtması istenir.
- **Görüntü ve ses tekniklerine uygun çekim yapma:** Hazırlanan senaryonun görüntü ve ses tekniklerine uygun olarak çekimi yapılır.
- **Sunma:** Çekilen film sınıfta sunulur.

Puanlama anahtarları

Dereceli puanlama anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Zenginleştirme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Destekleme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

A) Aşağıdaki ifadeler doğru ise doğru ( ), yanlış ise yanlış ( ) kutucuğunu işaretleyiniz ve cevabınızın gerekçesini yazınız.

1. İslam ahlakının temel kaynakları Kur'an ve sünnettir.

Doğru ( ) Çünkü: .....

Yanlış ( ) .....

2. İslam ahlakının amacı erdemli bireylerden oluşan bir toplum meydana getirmektir.

Doğru ( ) Çünkü: .....

Yanlış ( ) .....

3. İslam ahlakının temel unsurlarından olan itidal, kişinin duygu ve düşüncelerindeki aşırılıktır.

Doğru ( ) Çünkü: .....

Yanlış ( ) .....

4. Sabır, kişinin zorluklar karşısında pasif kalarak sıkıntılarının geçmesini beklemesidir.

Doğru ( ) Çünkü: .....

Yanlış ( ) .....

5. Anneye ve babaya iyilikte bulunmak, onlara saygılı davranmak İslam'ın emirlerindendir.

Doğru ( ) Çünkü: .....

Yanlış ( ) .....

B) Verilen kavram haritasındaki boşlukları doldurunuz.

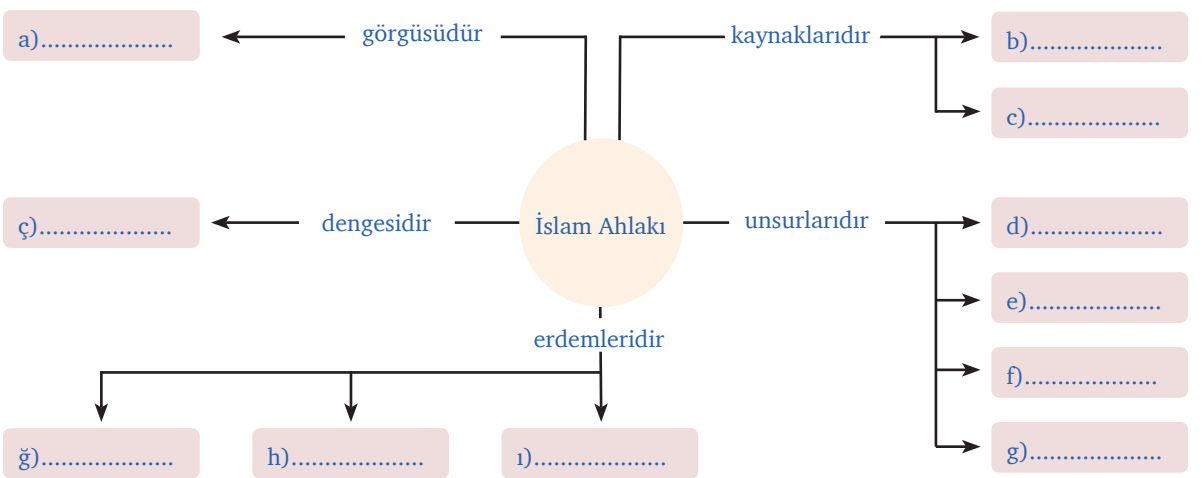

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

6. İslam'da iman ve ahlak bir bütündür. Allah'a (cc) ve gönderdiği dine inanan bir kimse ilahi kurallara uygun bir hayat sürmeye çalışır. Ahiretin varlığına inanan bir insan dünyadayken yaptıklarının hesabını ahirette vereceği bilinciyle davranır. Bu bilinç kişiyi hem bireysel hem de toplumsal yaşantısında sorumluluk sahibi kılar. Hz. Muhammed'in (sav)'in peygamberliğine iman etmiş bir kişi onun güzel ahlakını kendisine örnek alır. Bu açıdan güzel ahlak Yüce Allah'ın kullarında görmekten hoşnut olduğu üstün insani değerlerdir.

Buna göre İslam ahlakıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisine ulaşılamaz?

A) Güzel ahlak Yüce Allah'ın rızasını kazanmaya vesiledir.
B) İslam'da ahlakın hem bireysel hem de sosyal bir yönü vardır.
C) İslam ahlakının kaynağı Kur'an ve Hz. Muhammed'in (sav) sünnetidir.
D) İslam ahlakında duygu, düşünce ve davranışlarda itidal üzere olmak esastır.
E) İslam'da ahlak insanın duygu, düşünce ve inançlarından bağımsız olarak ortaya çıkar.

7. Ayşe: Duygu, düşünce ve davranışlarımda itidalli olur, aşırı uçlara savrulmam.
Ali: İnsan olarak yaratılmanın değerini bilirim. Şeref ve haysiyetimi lekeleyecek davranışlardan uzak dururum.
Ömer: Adaletin gerçekleşmesi ve iyiliğin kazanması için çalışırken korkuya ve ümitsizliğe kapılmam.
Fatma: Aklın insana verilmiş önemli bir nimet olduğunu bilirim. Doğruyu araştırır gerçeğe ulaşmaya çalışırım.

Yukarıda verilen ifadelerde öğrenciler sırasıyla İslam ahlakının hangi unsurlarına değinmektedir?

A) Adalet, İffet, Hikmet, Şecaat
B) Adalet, İffet, Şecaat, Hikmet
C) Hikmet, Adalet, Şecaat, İffet
D) Hikmet, İffet, Şecaat, Adalet
E) İffet, Adalet, Hikmet, Şecaat

8. Ahlaki tutum ve davranışlar insanın hem bireysel hem de toplumsal hayatı için gereklidir. Güzel davranışlar sergileyen bir kişi kendi hayatını güzelleştirirken toplumsal huzur ve mutluluğa da katkı sağlar. Dürüstlüğün hâkim olduğu bir toplumda insanlar kendilerini güven içinde hisseder. Yardımseverlik kişiyi bencillikten arındırır, aynı zamanda toplumdaki gelir dengesizliğinin çözümüne katkı sunar. Sabır, kişilerin zorluklara karşı dayanıklı olmasını sağlarken topluma da sıkıntıları birlikte aşma bilinci kazandırır.

Verilen metinden hareketle

I. Ahlak hem bireysel hem toplumsal hayatın huzuru için önemli bir unsurdur.
II. Ahlaki erdemler kişiyi geliştirdiği gibi toplumu da geliştirir.
III. Dürüst kişilerden oluşan toplumda güven duygusu hâkim olur.
IV. Yardımseverlik toplumsal adaleti sağlayan bir erdemdir.
V. Zorluklara sabretmek toplumda gelir dengesizliğini ortadan kaldırır.

yargılarından hangilerine **ulaşılamaz**?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) Yalnız V D) II ve III E) I, II ve III

9. "Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı güzel sözler söyle.
Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. 'Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster' diyerek dua et.
Kalplerinizdekini en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi olursanız bilesiniz ki Allah kendisine yönelenleri bağışlayıcıdır.
Akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma!
Eli sıkı olma, ölçüsüzce eli açık da olma; sonra kınanacak, kendi kendine hayıflanacak duruma düşersin!" (İsra 17/23-26, 29)

Verilen ayetlerden hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?

A) Kulluk sadece Yüce Allah'a yapılır.
B) Cimrilik ve savurganlık İslam'da yerilmiştir.
C) Anneye ve babaya iyi davranmak İslam'ın emirlerindendir.
D) İnsan sadece davranışlarından değil kalbindeki niyetlerden de sorumludur.
E) Yardımda bulunurken savurganlık derecesinde aşırıya kaçmak iyiliğin ölçütüdür.

Ç) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

10. İslam'da ahlakın kaynağı ve amacı nedir? Açıklayınız.

11. Hz. Muhammed'in (sav) sünnetinin İslam ahlakı açısından önemi nedir? Açıklayınız.

12. İslam ahlakının temel unsurları olan adalet, iffet, şecaat ve hikmet ne anlama gelmektedir? Açıklayınız

13. İslam ahlakının temel değerleri olan dürüstlük, yardımseverlik ve sabır ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

14. İsra suresinin 23-29. ayetlerinde verilen mesajlar nelerdir? Özetleyiniz.

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Sonnotlar

1 bk. Sürmeli vd., "ahlak", 9.
2 bk. Sürmeli vd., "vicdan", 385.
3 Müslim, "Birr", 14.
4 bk. Sürmeli vd., "nefis", 279.
5 Şems 91/7-10.
6 Tirmizi, "Birr", 55.
7 Tirmizi, "Radâ", 11.
8 Kalem 68/4.
9 Ahzab 33/21.
10 Ebu Abdullah el-Asbahi el-Himyeri Malik b. Enes, *Muvatta-i Malik*, ed. Salih b. Abdülaziz (Arabistan: Daru's-Selam, 2000), "Hüsnü'l-huluk", 1.11 Müslim, "Müsafirin", 139.
11 Müslim, "Müsafirin", 139.
12 bk. Sürmeli vd., "terbiye", 361.
13 Tirmizi, "Birr", 33.
14 bk. Sürmeli vd., "adalet", 4.
15 İsra 17/26.
16 bk. Sürmeli vd., "şecaat", 338.
17 bk. Sürmeli vd., "iffet", 157, 158.
18 bk. Sürmeli vd., "hikmet", 138.
19 Müminun 23/8.
20 Müslim, "Birr", 105.
21 bk. Sürmeli vd., "ahilik", 8.
22 bk. Ziya Kazıcı, "Ahîlik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 1/540-542.
23 bk. Sürmeli vd., "infak", 169-170.
24 Bakara 2/3.
25 Al-i İmran 3/92.
26 bk. Sürmeli vd., "zekât", 398.
27 Müslim, "Zekât", 56.
28 Bakara 2/264.
29 bk. Sürmeli vd., "sabır", 314.
30 Bakara 2/153, 155.
31 bk. Sürmeli vd., "adabımuaşeret", 4.

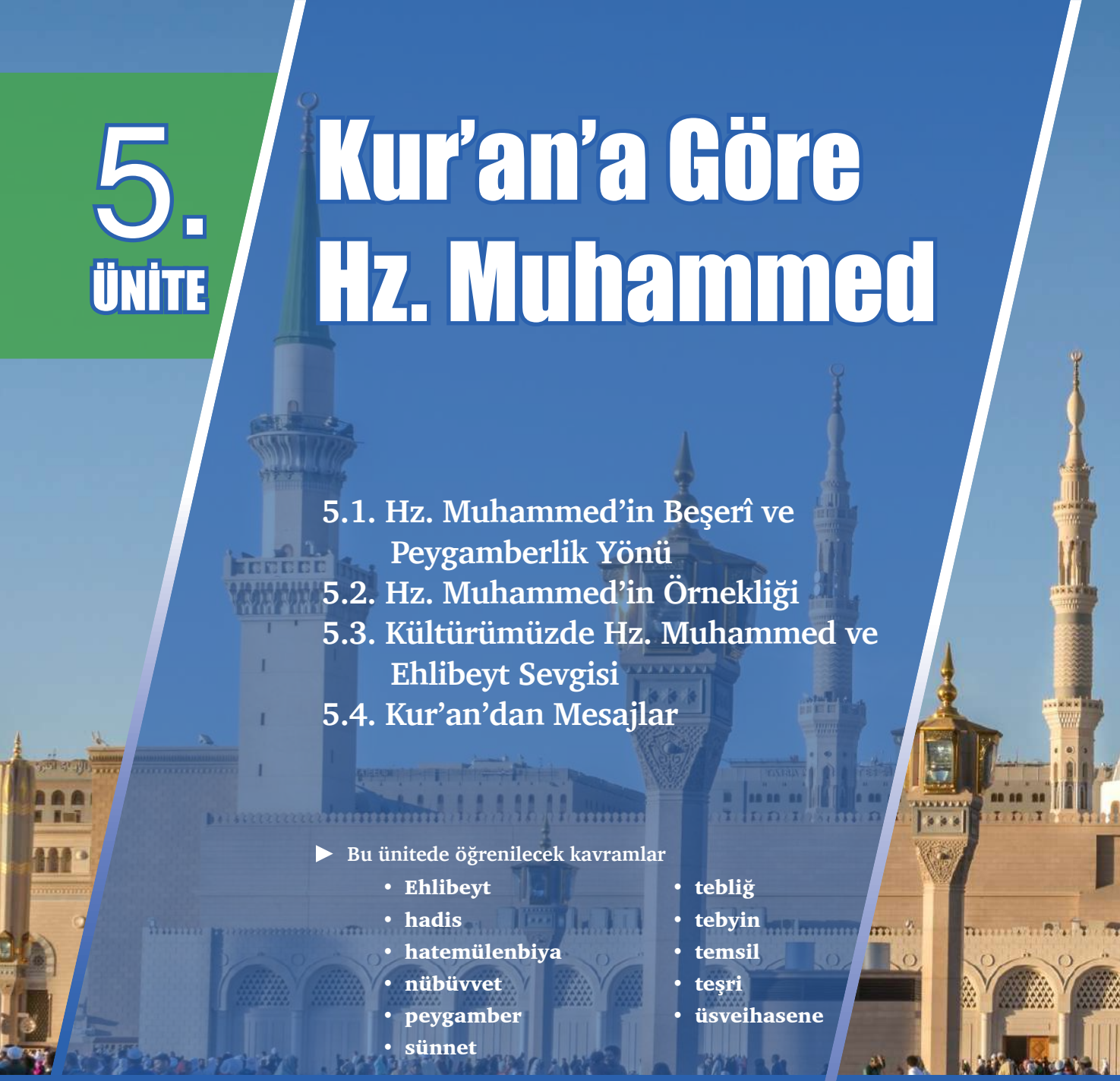

5. ÜNİTE

Kur'an'a Göre Hz. Muhammed

5.1. Hz. Muhammed'in Beşerî ve Peygamberlik Yönü
5.2. Hz. Muhammed'in Örnekliği
5.3. Kültürümüzde Hz. Muhammed ve Ehlibeyt Sevgisi
5.4. Kur'an'dan Mesajlar

▶ **Bu ünitede öğrenilecek kavramlar**

- **Ehlibeyt**
- **hadis**
- **hatemülenbiya**
- **nübüvvet**
- **peygamber**
- **sünnet**
- **tebliğ**
- **tebyin**
- **temsil**
- **teşri**
- **üsveihasene**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü özetleyebilmeniz,
- Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğini esas alarak kendi bakış açınızı yapılandırabilmeniz,
- kültürümüzde Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini yorumlayabilmeniz,
- Ahzab suresinin 45-46 ve Nahl suresinin 43-44. ayetlerin mesajlarını özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite PDF Dosyası

Ünite Özet Sunusu

Görsel 5.1: Mescid-i Nebevi

Üniteye Başlarken

İnsanların örnek aldığı, davranışlarını ona bakarak şekillendirdiği kişilikler için rol model kavramı kullanılır. Rol model olan kişiler insanların kendi döneminde yaşayanlardan olabileceği gibi tarihi şahsiyetlerden de olabilir. Kur'an-ı Kerim'de inananlar için Hz. Peygamber üsveihasene olarak isimlendirilir ve onun rol modelliğine atıfta bulunulur.

- Hayatınızda kimleri rol model alıyorsunuz? Neden?
- Kendinize rol model aldığınız kişilerin hangi özelliklerinden etkilendiniz?
- İnsanlar neden başka insanları kendilerine rol model alma ihtiyacı duyarlar?
- Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed (sav) için kullanılan üsveihasene ifadesinden ne anlıyorsunuz?

5.1. Hz. Muhammed'in Beşerî ve Peygamberlik Yönü

Konuya Başlarken

Hz. Muhammed (sav) hakkında neler biliyorsunuz?

.....

.....

Hz. Muhammed'in (sav) örnek aldığınız özellikleri nelerdir?

.....

.....

beşerî

kadın ve erkek türü olarak insan, yaratılmış olan.

(bk. Ebü'l-Fazl Muhammed b Mükerrem b Ali el-Ensârî İbn Manzur, Lisanü'l-Arab 3 (Beyrut: Dâru Sadır, 2020), 2/286.)

Hz. Muhammed'i (sav) her yönüyle tanımak için onun yaşadığı dönem hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Ayrıca onun **beşerî** özelliklerini ve peygamberlikle ilgili görevlerini bilmek onu anlamak açısından önemlidir. Hz. Peygamber'in Allah'tan (cc) aldığı vahyi insanlara ulaştırması ve açıklaması onun peygamberlik görevleri arasındadır. Bu vazifeyi yerine getirirken bir yandan dinin nasıl yaşanacağını davranışlarıyla göstermiş diğer yandan sosyal hayatı düzenleyen hükümler ortaya koymuştur.

Hz. Muhammed'in Yaşadığı Çevre

Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı Arap Yarımadası, Asya ve Afrika'nın kesiştiği önemli bir konumdadır. Necid, Hicaz ve Yemen bölgelerinden oluşan Yarımada'nın doğusunda Basra ve Umman körfezleri, batısında Kızıldeniz, güneyinde Hint Okyanusu, kuzeyinde ise Suriye ve Irak bölgeleri bulunur. Yarımada'nın en önemli şehri Hz. Peygamber'in dünyaya geldiği Mekke'dir.[1] Kâbe'nin bu şehirde bulunması, hac ve umre ibadetinin burada yapılması, coğrafi konumu ve ticari bir merkez oluşu gibi özellikleri dolayısıyla Mekke diğer şehirlerden ayrı bir öneme sahipti[2] (Görsel 5.2,3).

Görsel 5.2: Risalet dönemi Kâbe (temsilî)

Görsel 5.3: İslam öncesi Arap Yarımadası'nı gösteren siyasi harita

Mekke ve çevresinde **bedevilik** ve **hadarilik** olmak üzere iki farklı yaşam tarzı vardı (Görsel 5.4). Göçebe olarak yaşayan bedeviler daha çok hayvancılık ve ticaretle, yerleşik olarak yaşayan hadariler ise ticaret ve tarımla uğraşırdı. Araplarda kabile üyeleri arasındaki bağlar çok güçlüydü, genellikle birlikte hareket eder, kabileden birine yapılan kötülük tüm üyelere yapılmış sayılırdı.[3]

bedevi
Göçebe hayatı yaşayarak geçimlerini sağlayan, çadırlarda yaşayanlar.

hadari
Yerleşik hayat yaşayan, medeni anlamlarına gelir.
(bk. Fayda, 1992, 5/311-312)

Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu dönemde Araplar arasında şiir ve hitabet yaygındı. Bu dönemde yazılan şiirler, İslam öncesi hayatın her safhasına ışık tutmaktadır. Şairler; mensubu bulunduğu kabilenin rehberi, kâhini ve bilgini kabul edilirdi. Araplar hitabete önem verir ve çocuklarını bu konuda yetiştirirlerdi. Mekke'de çok az kimse okuryazardı. Bu dönemde bilgi genellikle sözlü olarak nesilden nesile aktarılır, yazı hafızaya yardımcı olarak kabul edilirdi.[4]

Görsel 5.4: Bedevilerin yaşadığı çöl alanları ve kumullar bölgenin belirgin yüzey şekillerindendir.

Arap toplumunda insanlar hür, köle ve mevali olmak üzere üç sınıfa ayrılırdı. Hürler; temel haklara ve bunları kullanabilme özgürlüğüne sahip kimselerdi. Köleler ticari bir eşya gibi alınıp satılırdı. Azat edilen veya bir kabilenin himayesine giren köleler, mevali olarak adlandırılırdı. Bu kişiler köleler gibi alınıp satılmasalar da hürlerle aynı statüde değillerdi.[5] Toplumda belli bir statüye sahip olmayan kadınlara değer verilmez, kız çocuğuna sahip olmaktan ise utanç duyulurdu. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: **"Onlardan birine bir kız müjdelendiğinde içi öfke ile dolarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen bu müjde yüzünden utanarak halktan gizlenir. Şimdi onu, aşağılanmış olarak yanında mı tutacak yoksa toprağa mı gömecek? Bak, ne kötü hüküm veriyorlar!"**[6]

Çoğunluğunu putperestlerin oluşturduğu toplumda Hristiyanlık, Yahudilik gibi farklı dinî inanışlar da bulunurdu. Ayrıca Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhit inancını benimseyen az sayıda hanif de vardı.[7]

Batıl inanç, tutum ve davranışların hâkim olduğu İslam öncesi dönem Cahiliye Dönemi olarak isimlendirilir. Bu döneme cahiliye denmesinin bazı sebepleri; Allah'a (cc) şirk koşulması, putlara tapılması, kız çocuklarının diri diri gömülmesi, çapulculuk ve yağmacılığın geçim tarzı hâline getirilmesidir. İslam'ın gelişiyle birlikte cahiliye âdetlerinden olan ırkçılık, faizcilik, falcılık, kibir, taassup, kumar, içki, kan davası, zulüm gibi birçok olumsuz tutum ve davranışla mücadele edilmiştir. İslam, cahiliye anlayışı yerine güzel ahlakın, adaletin ve ihsanın hâkim olduğu bir toplum oluşturmayı hedeflemiştir.[8]

Etkinlik-1

20 dk.

Adı	Günümüzle Karşılaştıralım
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı dönemi özetleyebilme
Beceri	Özetleme

Yönerge
Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Arap Yarımadası'nda sıcak ve kurak bir iklim hâkimdir. Bu nedenle yıl boyunca çok az yağış alır, yaz ayları ise oldukça sıcaktır. Çöl alanları ve bu bölgelerdeki kumullar, Yarımada'nın belirgin yüzey şekillerindendir. Bölgede yaşayanlar için hurma, temel gıda maddesidir. Zorlu coğrafi koşullar, toplumların yaşam biçimlerini şekillendirir; aşılması güç çöller, kızgın kum gibi zorlu koşullar bölgedeki ulaşımı, ticareti ve tarımı etkilemiştir. Bu nedenle ulaşım genellikle develerle sağlanır, bölgeler arası ticaret ve hayvancılık daha çok develerle gerçekleşir. Yemen ve Taif tarım açısından Yarımada'nın önde gelen bölgelerindendir. Bu da Yarımada içerisinde tarım ürünleri ticaretinin yaygınlaşmasını sağlamıştır.
Hz. Muhammed (sav), yaşadığı dönemde dinî, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yaşanan olumsuzluklarla mücadele etmiş, peygamber olduktan sonra insanları tevhide davet ederek putperestlikten menetmiştir. O, zulme karşı durmuş, adaletli bir toplum düzeninin temellerini atmıştır. Kabileye, servete, cinsiyete, ırka, coğrafyaya dayalı üstünlük anlayışını ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Hz. Muhammed'in (sav) bu çabalarla inşa ettiği toplumda birlik ve beraberlik sağlanmış, daha sağlıklı bir toplum yapısı oluşmuştur.

1. Metne göre Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı dönemin koşullarını coğrafi ve kültürel bakımdan özetleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Yaşadığınız toplumun coğrafi, kültürel ve ekonomik özelliklerini Hz. Peygamber'in yaşadığı toplumun özellikleriyle karşılaştırınız.

3. Yaşanılan toplumun coğrafi, kültürel ve ekonomik özellikleri insanın hayatını nasıl etkiler? Yorumlayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Değerlendirme
Karekodla verilen öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Hz. Muhammed'in Beşerî Yönü

İnsanlığa rehber olarak gönderilen tüm peygamberler her beşer gibi doğmuş, belli bir süre yaşamış ve ardından bu dünyadan göçmüşlerdir. Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (sav) de doğmuş, büyümüş ve vefat etmiştir. O, öksüz ve yetim kalmış, geçimini sağlamak için çalışmış, evlenmiş, çocukları olmuş, zaman zaman hastalanmış, bu dünyanın çeşitli zorluklarıyla karşılaşmıştır. Yaşadığı olaylar karşısında duyduğu sevinç ve üzüntü onun da herkes gibi insani duygulara sahip olduğunu göstermektedir. Ancak dönemin müşrikleri, onun insan olmasını peygamberlikle bağdaştıramamış ve peygamberliğine itiraz etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de müşriklerin bu itirazına şu şekilde cevap verilir: **"Zaten, kendilerine hidayet rehberi geldiğinde, insanların (buna) inanmalarını sırf, 'Allah, peygamber olarak bir beşeri mi gönderdi?' demeleri engellemiştir. Şunu söyle: Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten, peygamber olarak bir melek gönderirdik."**[9] Ayette müşriklerin iman etmemek için sürekli bahaneler ileri sürmelerine dikkat çekilmiş ve peygamberlerin neden, insanlar arasından seçildiği ifade edilmiştir. Bir başka ayette ise şöyle buyrulur: **"Ne zaman Rablerinden kendilerine yeni bir ihtar gelse onlar bunu, akılları başka yerde kendileri oyun ve eğlence içinde iken dinlemişlerdir. O zalimler, 'Bu da sizin gibi sadece bir insan değil midir? Şimdi siz göz göre göre büyüye mi kapılıyorsunuz?' diye gizlice fısıldaşmaktalar."**[10] Hz. Muhammed (sav) kendisinin de bir insan olduğunu sahabilerine zaman zaman hatırlatarak şu uyarıyı yapmıştır: *"Hristiyanların Meryem oğlunu (Hz. İsa) övmekte aşırı gittikleri gibi siz de beni övmede aşırılık göstermeyin. Şüphesiz ki ben Allah'ın kuluyum. Onun için bana, 'Allah'ın kulu ve Resulü' deyin."*[11]

Hz. Muhammed'in (sav) beşer olmasının insanlar için önemi nedir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Fakat bana ilâhınızın yalnızca bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. Artık O'na yönelin ve O'ndan bağışlanma dileyin. Allah'a ortak koşanların vay haline!"

(Fussilet 41/6)

Hz. Muhammed'in Peygamberlik Yönü

Hz. Muhammed'in (sav) beşerî yönünün yanında peygamberlik yönü de bulunur. Yüce Allah, insanların hem dünya hem de ahiret hayatlarında mutlu olabilmeleri için onlara peygamberler göndermiş ve doğru yolu göstermiştir (Görsel 5.5). Hz. Muhammed (sav), Allah (cc) tarafından peygamberlik vazifesi verilmiş son elçidir. Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de **"... O, Allah'ın Resulü ve nebilerin sonuncusudur..."**[12] şeklinde ifade edilir. Hz. Muhammed (sav) için Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de hatemünnebiyyin (peygamberlerin sonuncusu) ifadesini kullanır. Hz. Âdem ile başlayan tevhit inancı, İslam'la kıyamete kadar devam edecek olan son hâlini almıştır. Hz. Peygamber için yine aynı anlama gelen *hatemülenbiya* sıfatı da kullanılır. Hz. Muhammed'den (sav) sonra peygamber gelmeyecektir. Hz. Peygamber bu konuda *"Benimle benden önceki peygamberlerin durumu, bir ev inşa eden kimseye benzer. O kimse evi güzelce yapıp mükemmel hâle getirmiş fakat bir köşede sadece bir tuğla yeri boş kalmıştır. İnsanlar bu evi dolaşırlar, ona hayran olurlar ve şöyle derler: 'Keşke şu tuğla da konulmuş olsaydı.' İşte ben o tuğlayım. Ben peygamberlerin sonuncusuyum."*[13] buyurmuştur.

Görsel 5.5: Hz. Muhammed (sav) insanları doğru yola iletmek üzere gönderilmiştir.

Allah'ın (cc) emirlerini tebliğ etmek, açıklamak, bu emirler doğrultusunda yaşamak ve diğer insanlara örnek olmak peygamberlerin sorumluluklarındandır. Hz. Muhammed (sav) de hayatının son anına kadar bu sorumluluklarını yerine getirmiş ve insanlığa rehberlik etmiştir.

Yüce Allah'ın gönderdiği vahyi, emir ve yasakları insanlara duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik vazifesine *nübüvvet* denir.[14]

"Nitekim kendi aranızdan, size ayetlerimizi okuyan, sizi her kötülükten arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten, ayrıca bilmediklerinizi de öğreten bir peygamber gönderdik."

(Bakara 2/151)

Etkinlik-2

20 dk.

Adı	Hz. Muhammed'in (sav) Hayatı
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü özetleyebilme
Beceri	Özetleme, bilgi okuryazarlığı, iletişim

Yönerge

Aşağıda adımları verilen etkinliği yapınız.

1. Öğretmen rehberliğinde altı kişilik gruplar oluşturunuz.

2. Şemada verilen olaylardan hareketle Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönüyle ilgili bulgularınızı yazmak için 6 dakikalık grup tartışması gerçekleştiriniz. Tartışma sırasında Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönüyle ilgili bulgularınızı kaynaklarla desteklemeniz, yorumlarınızda yaşadığı dönemin coğrafi ve kültürel koşullarına değinmeniz ve bu koşulları günümüz koşullarıyla karşılaştırmanız gerekmektedir. Tartışma sırasında ve sonundaki fikirlerinizi bir karta not alınız.

3. Bir grup temsilcisi seçiniz ve tartışmanızın önemli bulgularını temsilci aracılığıyla sınıfla paylaşınız.

Hz. Muhammed'in (sav) hayatı

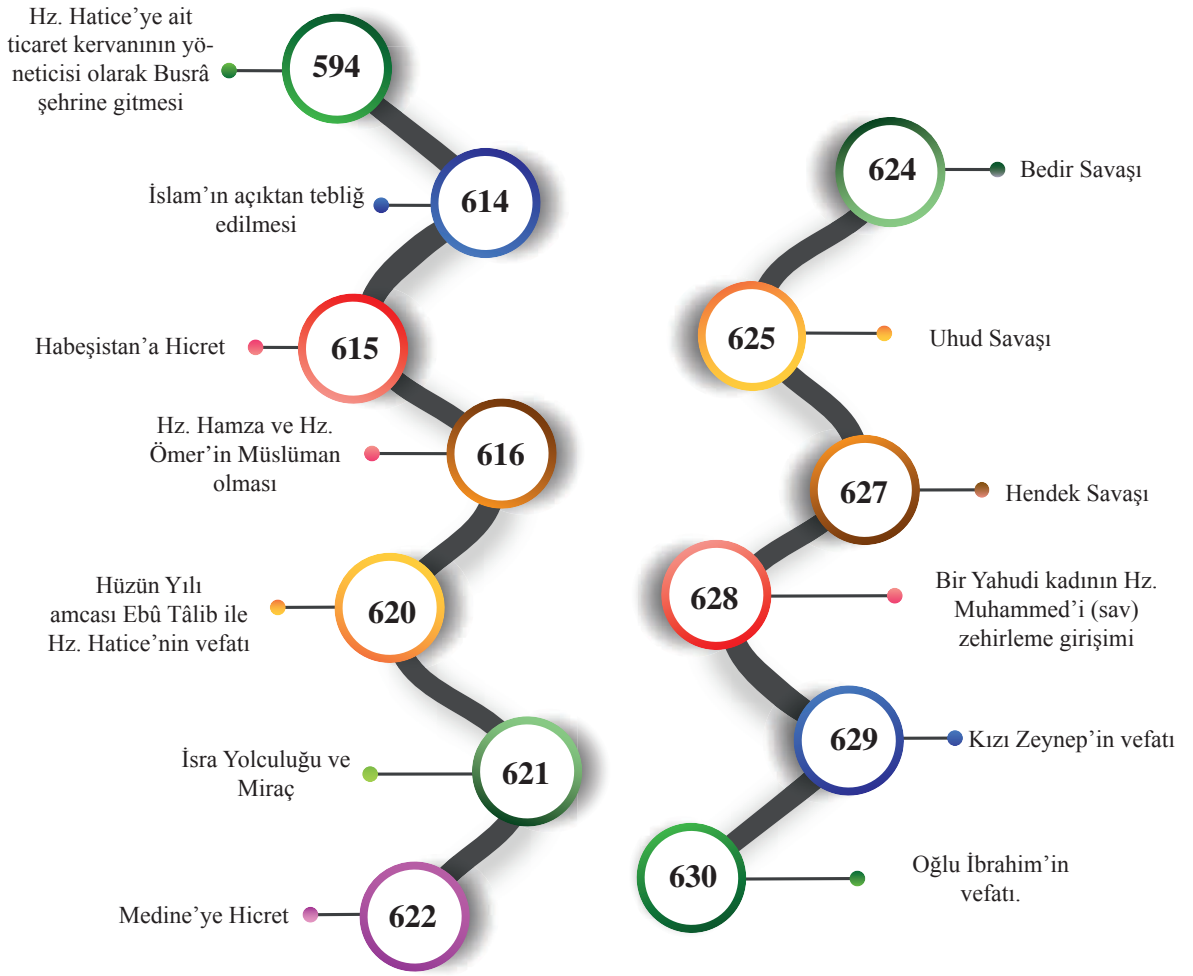

Değerlendirme

Aşağıdaki öz değerlendirme formunu doldurunuz.

	Evet	Kısmen	Hayır
1. Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönüne dair düşüncelerimi belirttim.			
2. Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönüne dair düşüncelerimi kaynaklarla destekledim.			
3. Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü yaşadığı dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak yorumladım.			
4. Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü yaşadığı dönemin coğrafi ve kültürel koşulları bakımından günümüzle karşılaştırdım.			
5. Grup tartışmasına aktif katıldım.			
6. Grup tartışması sırasında arkadaşlarımın düşünceleriyle ilgili görüşlerimi belirttim.			

Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik görevleri şunlardır:

1. Tebliğ: Hz. Muhammed'in (sav), Allah'tan (cc) gelen ilahi hükümlerin hiçbirini gizlemeden, eksiltmeden ve herhangi bir ilavede bulunmadan insanlara bildirmesidir[15] (Görsel 5.6). Kur'an-ı Kerim'de **"Peygamberin görevi, tebliğ etmekten ibarettir. Allah ise açıkladığınızı da gizlediğinizi de bilir."**[16] buyrularak Hz. Muhammed'in (sav) tebliğ görevine işaret edilir. Bir başka ayette de **"Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan O'nun mesajını iletmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."**[17] buyrularak Hz. Peygamber'e tebliğ görevini yerine getirmesi emredilir.

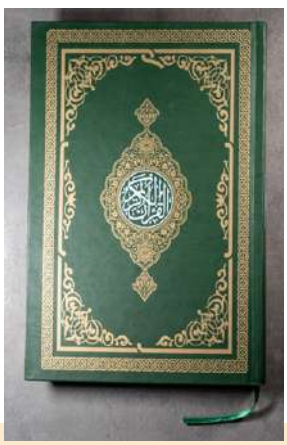

Görsel 5.6: Hz. Muhammed'in (sav) görevlerinden biri vahyi insanlara tebliğ etmektir.

"Doğrusu biz seni hak ile desteklenmiş bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki içlerinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun."
(Fatır 35/24)

2. Tebyin: Bir şeyin açıklığa kavuşturulması, anlatılması, delil getirilerek ispatlanmasıdır. İslam dininin birinci kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in açıklanması anlamına gelen tebyin, Hz. Muhammed'in (sav) vahiyle ilgili peygamberlik görevlerinden biridir.[18] Allah (cc), peygambere Kur'an'ı insanlara açıklasın diye indirmiştir.[19] Hz. Peygamber bu görevini, sözlü ve uygulamalı olarak en iyi bir şekilde yerine getirmiştir.[20]

3. Teşri: Hz. Muhammed'in (sav) çeşitli konularda hüküm koyma yetkisidir. Kur'an'da **"... Peygamber size neyi verdiyse onu alın ve size neyi yasakladıysa ondan sakının..."**[21] buyrularak Hz. Peygamber'e teşri yetkisinin verildiği belirtilir. Hz. Muhammed (sav) "*Sizden biriniz köşesine yaslanarak Allah'ın şu Kur'an'da yasakladığı şeylerden başka hiçbir şeyi yasaklamadığını mı zannediyor? Şunu iyi bilin ki: Vallahi ben öğüt verdim, emrettim, yasakladım…*"[22] buyurarak kendisinin teşri yetkisine işaret eder.

"Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur."
(Ahzab 33/36)

4. Temsil: Hz. Muhammed'in (sav), İslam'ı anlama ve yaşama konusunda insanlar için en güzel örnek olmasıdır. Hz. Muhammed (sav), vahyin ilk mu-

hatabı olarak İslam'ı en iyi şekilde anlamış ve yaşamıştır. Kur'an-ı Kerim'de Müslümanların, Hz. Muhammed'i (sav) örnek almaları gerektiği şu ayetle belirtilir: "**Ant olsun, Allah'ın Resulünde sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.**"[23] Hz. Peygamber "*Benim nasıl namaz kıldığımı gördüyseniz siz de öyle kılınız.*"[24] buyurarak kendisinin temsil görevine işaret eder.

Etkinlik-3

10 dk.

Adı	Yorumlayalım
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü özetleyebilme
Beceri	Özetleme, bilgi okuryazarlığı, iletişim

Yönerge

Aşağıdaki ayetleri ve hadisi okuyunuz. Okuduğunuz ayetler ve hadisten hareketle soruları cevaplayınız.

- "Dediler ki: 'Sen bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı; içlerinden de çağıl çağıl nehirler akıtmalısın. Yahut -iddia ettiğin gibi- göğü üzerimize parça parça düşürmelisin veya Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin veya altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın. Bize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece oraya çıktığına da asla inanmayacağız.' De ki: 'Rabbimi tenzih ederim! Ben ancak resul olarak gönderilen beşerim." (İsra 17/90-93)
- "De ki: Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin hükümranlığı kendisine ait olan Allah'ın hepinize gönderdiği peygamberiyim. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, diriltir ve öldürür. O hâlde Allah'a ve O'nun sözlerine inanan Resulüne, o ümmi peygambere iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız." (Araf 7/158)
- Hz. Âişe anlatıyor: "Bana Resulullah'ın evdeyken ne yaptığı soruldu." (Hz. Âişe bu soruya) şöyle cevap vermişti: "O, herkes gibi bir insandı. Elbisesini temizler, koyununu sağar ve kendi ihtiyaçlarını kendisi görürdü." (İbn Hanbel, 2005, 6/256)

1. Ayette geçen "Ben ancak resul olarak gönderilen beşerim." ifadesini yorumlayınız.
2. Ayetler ve hadisten yola çıkarak Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik yönünü açıklayınız.
3. Hz. Peygamber'in, insanlar arasından seçilmesinin sebebi ne olabilir? Tartışınız.

Değerlendirme

1. Hz. Muhammed'in (sav) beşerî özelliklerini bir cümleyle özetleyiniz.

.....

2. Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik özelliklerini bir cümleyle özetleyiniz.

.....

Hz. Muhammed (sav) şöyle buyurmuştur:
"İyilik, güzel ahlaktır; kötülük ise vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğindir."
(Müslim, "Birr", 15.)

Sizce bu hadiste anlatılmak istenen nedir?

.....
.....
.....
.....

Hz. Muhammed (sav), övülen bir ahlaka sahipti. "*Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.*"[25] buyuran Hz. Peygamber, çocukluğundan itibaren dürüstlük ve güvenilirlik özellikleriyle tanınırdı. O; asla yalan söylemeyen, verdiği sözleri daima yerine getiren ve ahde vefa gösteren biriydi. Bu niteliklerinden dolayı ona "güvenilir Muhammed" anlamına gelen "Muhammedülemin" ismi verilmiştir. Hz. Muhammed'in (sav) güvenilir ve dürüst kişiliği, onun getirdiği mesajın doğruluğuna olan inancı da güçlendirmiştir.

Hz. Muhammed (sav), affedici ve merhametli olma gibi özellikleriyle tanınmış örnek bir şahsiyettir. O; zayıf, yoksul ve mazlumlara karşı son derece merhametlidir. Hz. Peygamber *"Allah, muhakkak surette kötülüğü affeden kişiyi aziz kılar."*[26] buyurarak müminlere affı tavsiye etmiştir. Mekke'nin fethi sırasında, ona ve müminlere yıllarca zulmeden insanlara karşı gösterdiği affedici tutum, tarihin en çarpıcı örneklerinden biri olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de yer alan "**Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.**"[27] hitabı hem Hz. Peygamber'e hem de tüm müminlere bu konuda bir bakış açısı sunar.

Hz. Muhammed (sav), kendisine iman edip etmediğine bakmaksızın herkese adil davranmıştır. "**Ey iman edenler! Kendinizin veya anne babanızın ve akrabanızın aleyhine bile olsa adaleti ayakta tutun…**"[28] ayetinde dile getirilen emri hayatı boyunca uygulamış ve ümmetine örnek olmuştur. Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre Mahzûm kabilesinden bir kadın hırsızlık yapıp yakalanmıştı. Kureyşliler bu kadına gerekli cezanın verilmesini istemiyorlardı. Bu durumu Hz. Peygamber'e Üsame bin Zeyd aracılığıyla ilettiler. Ancak Hz. Peygamber, bu isteği kabul etmeyip adaletin herkes için geçerli olduğunu vurgulayarak şöyle buyurdu: *"Önceki toplumların yok oluşunun nedeni, güçlü ve soylulara dokunmamaları, ancak zayıf ve kimsesiz olanları cezalandırmalarıydı. Eğer Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsaydı, onu da cezalandırırdım."*[29] Hz. Muhammed'in (sav) hayatının bütün aşamalarında kimseyi kayırmadığı ve adil olduğu görülür (Görsel 5.7).

Görsel 5.7: Hz. Muhammed (sav) herkese adil davranılması gerektiğini yaşayarak göstermiştir.

Hz. Peygamber, çevresindeki insanlara merhamet ve şefkat göstermiş, onları sevmiş ve onların sıkıntılarına ortak olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de "**Ant olsun, size içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir, size çok düşkündür, müminlere karşı şefkat ve merhamet doludur.**"[30] buyrularak onun bu yönüne dikkat çekilir. Onun merhameti sadece insanları değil; tüm canlıları kapsar (Görsel 5.8). Bir defasında Hz. Peygamber "V*aktiyle bir adam yolda giderken çok susadı. Bir kuyu buldu ve içine indi; su alıp dışarı çıktı. Bir de ne görsün, bir köpek, dili bir karış dışarıda soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalayıp duruyordu. Adam kendi kendine 'Bu köpek de tıpkı benim gibi pek susamış.' deyip hemen kuyuya indi, mestini su ile doldurdu, mesti ağzına alarak yukarıya çıktı ve köpeği suladı. Onun bu hareketinden Allah (cc) hoşnut oldu ve adamı bağışladı.*' buyurunca sahabiler 'Ey Allah'ın Resulü! Bizim için hayvanlardan dolayı da sevap var mı?' dediler. Hz. Peygamber *'Her canlı sebebiyle sevap vardır.'"*[31] buyurarak bütün canlılara merhamet etmenin önemini ortaya koymuştur.

Görsel 5.8: İslam, canlılara merhametle davranmaya önem verir.

Hz. Muhammed (sav) merhameti ile tüm insanlığa örnek olmuştur.

Hz. Muhammed (sav); dini, ırkı, sosyal statüsü veya maddi durumu ne olursa olsun her bireye Allah'ın (cc) yarattığı bir kul olduğu için değer vermiştir. Bir gün aralarında çıkan bir tartışma dolayısıyla Ebu Zer (ra), Hz. Bilal'i siyah teninden dolayı küçümseyerek ona hakaret etmişti. Hz. Bilal durumu Allah Resulü'ne bildirince, Hz. Peygamber de *"… Demek ki sen kendisinde (hâlâ) cahiliye izleri olan bir kimsesin!"* buyurarak Ebu Zer'i (ra) ikaz etmişti.[32] Bu olayda yaratılış özelliklerinden dolayı insanları hakir görmenin müminlere yakışmadığı Hz. Peygamber tarafından dile getirilmiştir.

Etkinlik-4

15 dk.

Adı	Beşer ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed (sav)
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) beşerî ve peygamberlik yönünü özetleyebilme
Beceri	Özetleme, bilgi okuryazarlığı, iletişim

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek "bir beşer ve peygamber olarak Hz. Muhammed (sav)" konulu söyleşi canlandırma etkinliğini gerçekleştiriniz.

1. Mekke'de yaşayan sahabi, Medine'de yaşayan sahabi ve moderatör rollerini canlandırmak üzere gönüllü üç arkadaşınızı belirleyiniz. Sınıfın geri kalanı izleyici rolünde olacaktır. Rollerin görevleri aşağıdaki gibidir:
- Mekke'de yaşayan sahabiyi canlandıran öğrenci Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'deki yaşamından hareketle onun beşer ve peygamberlik yönüne dair bilgiler verir.
- Medine'de yaşayan sahabiyi canlandıran öğrenci Hz. Muhammed'in (sav) Medine'deki yaşamından hareketle onun beşer ve peygamberlik yönüne dair bilgiler verir.
- Moderatör öğrenci söyleşiyi yönetir. Konuşmacılara sırayla konuşma fırsatı sağlamaya çalışır.

2. Söyleşinin sohbet havasında gerçekleşmesi beklenmektedir.
3. İzleyicilerin söyleşi sırasında not almaları gerekmektedir.
4. Söyleşi tamamlandıktan sonra izleyiciler konuşmacılara soru sorabilir.

Değerlendirme

Karekodla verilen öz değerlendirme formalarını doldurunuz.

Katılımcı
Öz Değerlendirme Formu

Dinleyici
Öz Değerlendirme Formu

Kontrol Noktası

1. Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı dönemin koşullarını coğrafi ve kültürel bakımdan özetleyiniz.

.....
.....
.....
.....

2. Hz. Muhammed'in (sav) hem beşer hem peygamber olması ne demektir?

.....
.....
.....
.....

3. Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik görevleri nelerdir?

.....
.....
.....
.....

5.2. Hz. Muhammed'in Örnekliği

Konuya Başlarken

Üsveihasene ifadesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

.....
.....
.....

Sizce Hz. Muhammed'in (sav) örnek alınması neden önemlidir?

.....
.....
.....

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	Rol modelim: Hz. Muhammed (sav)
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğini esas alarak kendi bakış açısını yapılandırabilme
Beceri	Yapılandırma

Yönerge
Aşağıdaki ayeti ve hadisleri okuyunuz.

- "Ant olsun, Allah'ın Resulünde sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için, güzel bir örnek vardır." (Ahzab 33/21)
- Medine'de ensarın hurmalarını taşlayan bir çocuğa Hz. Muhammed (sav) "Çocuğum, hurmaları neden taşlıyorsun?" diye sormuş, o da "Yemek için." diye karşılık vermişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber "Hurmaları taşlama da altına düşenlerden ye!" buyurarak ona doğruyu öğretmiş, başını okşamış ve "Allah'ım, onun karnını doyur!" diyerek dua etmişti. (Ebu Davud, "Cihat", 85)
- Küçük yaşlardan itibaren Hz. Peygamber'in hizmetinde bulunan Hz. Enes'in, "Resulullah'a on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez olsun 'Öf!' bile demedi. Herhangi bir şeyden dolayı 'Niçin böyle yaptın?' demediği gibi 'Şöyle yapsaydın.' da demedi." (Müslim, "Fedail", 51)

1. Hz. Peygamber'in ayette ifade edilen örnekliğinin sebebi sizce ne olabilir?

.....
.....
.....

2. Hadislerde Hz. Peygamber'in hangi özelliklerine dikkat çekilmiştir?

.....
.....
.....

3. Sizce örnek olmak için insanın sahip olması gereken özellikler nelerdir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....
.....
.....

Değerlendirme

Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğiyle ilgili kısa bir metin yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 5.9: İnsanlar inanç ve değerleri benimsemede daha çok davranışları dikkate alır.

Sizce insanlar neden daha çok somut örneklere ilgi duyar?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İnsanlara belli inanç ve değerlerin benimsetilmesinde soyut anlatımdan çok somut örneklerin etkili olduğu bilinmektedir (Görsel 5.9). Bu sebeple ilahi kitaplardaki emir ve yasakların nasıl uygulanacağını göstermek için bir rehbere ihtiyaç vardır. Yüce Allah "**İşte o peygamberler, Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. Şu hâlde onların rehberliğine uy…**"[33] buyurarak peygamberleri doğru yolun rehberleri kılmıştır.

Peygamberler kendilerine vahiy yoluyla bildirilen inanç, ibadet, ahlak ve sosyal hayatla ilgili ilkeleri insanlara tebliğ ederler. Ayrıca bu ilkelerin anlaşılması ve uygulanması hususunda da insanlara örnek olurlar. Yüce Allah, iman edenlerden Hz. Muhammed'i (sav) örnek almalarını isteyerek "**Ant olsun, Allah'ın Resulünde sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için, güzel bir örnek vardır.**" [34] buyurmuştur.

Hz. Muhammed (sav) "*Size iki şey bıraktım, onlara tutunduğunuz sürece sapmazsınız: Allah'ın kitabı ve peygamberinin sünneti.*"[35] buyurarak insanların Kur'an'a ve sünnete uygun yaşamaları gerektiğini belirtmiştir. Gidişat, huy, davranış, yol, yöntem gibi anlamlara gelen sünnet, Hz. Peygamber'in söz, fiil ve onaylarını içeren örnek davranışlarıdır. Söz ve haber anlamına gelen hadis ise emir ve yasakları insanlara bildirme (tebliğ), Kur'an-ı Kerim'de açıklanması gereken yerleri açıklama (tebyin), Kur'an-ı Kerim'de hükmü olmayan konularda hüküm koyma (teşri), bireysel ve toplumsal hayatın tüm alanlarında kişileri ahlaken geliştirme (temsil) amacıyla Hz. Muhammed'in (sav) söylediği sözlerdir.

Görsel 5.10: İnsan değer verdiği, bilgisine ve tecrübesine güvendiği kişileri inanç ve ibadet konusunda örnek alır.

Hz. Muhammed'in (sav) güzel örnekliği Kur'an-ı Kerim'de üsveihasene[36] olarak ifade edilir. *Üsveihasene*, Hz. Muhammed'in (sav); inanç, ibadet, ticaret, eğitim, öğretim ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine örnek almaları gereken en güzel örnek anlamındaki sıfatıdır.[37] Hz. Peygamber, bireysel ve toplumsal hayatlarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda söz ve filleriyle Müslümanlara rehberlik etmiştir (Görsel 5.10). Kur'an-ı Kerim'de bu rehberliğin nasıl olduğu **"Ant olsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur ..."**[38] ayetiyle ifade edilir.

Etkinlik-6

30 dk.

Adı	Hz. Muhammed'in (sav) Örnekliği
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğine göre kendi bakış açısını yapılandırabilme
Beceri	Yapılandırma
Malzemeler	A4 kâğıt, renkli kalemler, yapışkan renkli kâğıt veya küçük kâğıtlar

Yönerge

"Hz. Muhammed'in (sav) örnekliği bizim için ne anlam ifade eder?" sorusunu her biriniz yorumlayınız.

1. İkişerli gruplara ayrılarak aynı soruyu kendi grubunuz içerisinde tartışınız.
2. Dörderli gruplara ayrılarak aynı soruyu kendi grubunuz içerisinde tartışınız.
3. Sekizerli gruplara ayrılarak aynı soruyu kendi grubunuz içerisinde tartışınız.
4. Her sekizerli grup için öğretmen rehberliğinde bir grup temsilcisi belirleyiniz. Ulaştığınız ortak düşünceleri grup temsilcileriniz aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Paylaştığınız düşüncelerden bir slogan hazırlayarak panoda sergileyiniz.

Değerlendirme

Hz. Muhammed'in (sav) örnekliği konusunda öğrendiklerinizi özetleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Hz. Muhammed ve Gençler

Görsel 5.11: Hz. Muhammed (sav) gençlere iyilikte bulunmalarını tavsiye etmiştir.

Hz. Peygamber, gençlere değer vermiş ve güvenmiştir. Gençlere verdiği değeri, *"İnsanlar içinde Yüce Allah'ın en sevdiği kimse, kötülükleri terk edip, iyiliklere yönelen gençtir."*[39] sözleriyle ifade etmiştir (Görsel 5.11).

Hayatın her alanında olduğu gibi gençlerle iletişimde de Hz. Peygamber en güzel örnektir. O, gençlerle iletişimin temeline güven, sevgi, saygı, dostluk, dayanışma, merhamet ve samimiyeti yerleştirmiştir. Onun birçok uygulamasından gençlere verdiği değeri ve onlarla nasıl sağlıklı bir iletişim kurduğunu görebiliriz.

Hz. Muhammed (sav) şöyle buyurmuştur. "Beş şey gelmeden önce beş şeyin değerini iyi bilmelisin; ihtiyarlığından önce gençliğinin, hastalığından önce sağlığının, yokluğundan önce varlığının, meşguliyetinden önce boş vaktinin ve ölümünden önce hayatının."

(Hâkim, 2000, 4/341)

Hz. Peygamber, gençlerle ilişkilerinde onların duygularını dikkate alarak son derece makul ve dengeli davranırdı. Onun ince ruhlu ve anlayışlı olduğunu gören gençlerin, ona olan muhabbetleri daha da artardı. Malik bin Huveyris (ra) ve arkadaşlarından oluşan bir grup genç, İslam'ı kabul ettikten sonra memleketlerinden yola çıkarak Medine'ye, Hz. Peygamber'i ziyarete gelmişlerdi. Yaklaşık yirmi gün onun yanında kalmış ve artık ailelerini özlemeye başlamışlardı. Hz. Peygamber bu durumu sezmiş, anlayışla karşılamış ve duygularını dile getirmelerine gerek kalmadan, *"Memleketinize dönseniz de onlara (öğrendiklerinizi) öğretseniz."* diyerek onları ailelerine göndermişti.[40]

Hz. Peygamber, gençlerin eğitimine de özel bir önem vermiş ve mescidinin yanında bulunan Suffe isimli bölümde, Ebu Hureyre (ra) gibi birçok genç sahabiye dini öğretmiştir. Abdullah bin Ömer (ra), Abdullah bin Mesud (ra), Abdullah bin Abbas (ra), Muaz bin Cebel (ra) ve Enes bin Malik (ra) gibi İslam'ın bir sonraki nesle aktarılmasında payı olan, ilmiyle ön plana çıkan sahabiler, gençlik dönemlerini Hz. Muhammed'in (sav) yanında geçirmişler ve onunla yakın bir dostluk kurmuşlardır.[41]

Görsel 5.12: Gençler medeniyet inşasında önemli roller üstlenir.

Sizce Hz. Peygamber'in genç sahabilere önemli görevler vermesinin sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

Toplumların geleceği için gençler hayati öneme sahiptir. Onların sorumluluk sahibi olarak yetişmeleri geleceğin inşasında önemli bir yer tutar (Görsel 5.12). Hz. Peygamber de gençlere çeşitli sorumluluklar vermiştir. Zeyd bin Sabit (ra), komşu hükümdarlara ve Arap kabilelerine gönderilmek üzere mektuplar yazmış, gelen mektupları tercüme etmiş; Musab bin Umeyr (ra) Medine'ye öğretmen olarak gönderilmiş; Muaz bin Cebel (ra) idareci olarak Yemen'e görevlendirilmiştir. Yine Hz. Peygamber Tebük Seferinde sancağı genç sahabi Zeyd bin Sabit'e (ra) vermiş ve yirmi yaşlarında olan Üsame bin Zeyd'i (ra) Şam bölgesine gönderilmek üzere hazırlanan orduya komutan olarak tayin etmiştir. Gençler de Hz. Peygamber'in verdiği görevleri eksiksiz yerine getirmek için gayret etmişler ve zor zamanlarında Hz. Muhammed'in (sav) yanında yer almışlar ve onunla dayanışma içinde olmuşlardır.[42]

Etkinlik-7

10 dk.

Adı	Hz. Muhammed'in (sav) Gençlerle İletişimi
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğini esas alarak kendi bakış açısını yapılandırabilme
Beceri	Yapılandırma

Yönerge

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (sav) gençlerle iletişimi konusunda görüşlerinizi örneklerle destekleyerek açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Hz. Muhammed'in (sav) gençlerle kurduğu dostluk temelli ilişki onlarla iletişimini nasıl şekillendirmiş olabilir?

.....

.....

.....

3. Hz. Muhammed'in (sav) örnekliği, gençlerle ilişkisi bağlamında insanın davranışlarını nasıl etkiler? Açıklayınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Hz. Muhammed'in (sav) gençlerle iletişimini değerlendiren bir metin yazınız.

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Hz. Muhammed'in (sav) örnekliğiyle ilgili

Öğrendiğim 3 şey — 3

.....

.....

İlgimi çeken 2 şey — 2

.....

.....

Merak ettiğim 1 şey — 1

.....

5.3. Kültürümüzde Hz. Muhammed ve Ehlibeyt Sevgisi

Konuya Başlarken

Ülkemizde Muhammed, Ahmet, Ali, Ayşe, Fatma, Hasan, Hüseyin ve Zeynep isimlerinin çokça tercih edilmesinin sebebi ne olabilir?

.....

.....

.....

Arif Nihat Asya'nın Naat isimli şiirini karekodla verilen genel ağ adresinden dinleyerek düşüncelerinizi yazınız.

Karekodla verilen salavatı şerifeyi dinleyiniz.

Görsel 5.13: Türk ordusu, peygamber ocağı olarak nitelendirilir.

İslam kültüründe, Hz. Peygamber'i ve onun sevdiklerini sevmek büyük bir önem taşır. Peygamber sevgisi imanın gereğidir. Hz. Peygamber'i sevmenin önemi **"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir."**[43] ayetiyle ifade edilir. Hz. Peygamber'in ismi anıldığında ona salavat getirmek, peygamber sevgisinin ve ona duyulan saygının tezahürüdür. Toplumumuzda erkek çocuklara sıklıkla verilen Ahmet, Mahmut, Muhammet ve Mustafa gibi isimler de peygamber sevgisinin bir yansımasıdır. Ayrıca kültürümüzde Mehmet olarak kullanılan isim de Muhammed isminin Türkçeleşmiş hâlidir. Mehmet isminden türetilen Mehmetçik ifadesi, şanlı Türk askerinin adı olmuştur. Buradan hareketle Türk ordusu, peygamber ocağı olarak nitelendirilir (Görsel 5.13).

Salavat getirmek nedir? Araştırınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

Toplumumuzda Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini ifade eden örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Kültürümüzde peygamber sevgisi, edebiyat ve sanatta önemli bir yer tutar. Naat, mevlit, siyer, kırk hadis ve hilye gibi eserlerde bu sevgi işlenir. Bu eserler, sadece dinî bir coşkuyu değil, aynı zamanda Hz. Muhammed'in (sav) evrensel mesajlarına duyulan bağlılığı da yansıtır.

Etkinlik-8

15 dk.

Adı	Kavramları Araştıralım
Amaç	Kültürümüzde Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini yorumlayabilme
Beceri	Yorumlama, sosyal farkındalık
Malzemeler	Genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıdaki kavramların anlamlarını karekodla verilen genel ağ bağlantısından bularak okuyunuz. Bu sözcüklerin anlamlarını kendi ifadelerinizle yazınız.

Naat:.....

.....

Mevlit:.....

.....

Siyer:.....

.....

Hilye:.....

.....

Değerlendirme

Bu kavramların Ehlibeyt sevgisi ile ilişkisi nedir? Açıklayınız.

.....

.....

Toplumumuzda, Hz. Peygamber'in emaneti olarak kabul edilen Ehlibeyte büyük bir teveccüh gösterilir. *Ehlibeyt*, Hz. Muhammed'in (sav) eşini, çocuklarını, torunlarını ve yakın akrabalarını kapsar.[44] Camilerde Allah'ın (cc), Hz. Muhammed'in (sav) ve dört halifenin isimleriyle birlikte Hz. Peygamber'in torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in isimlerinin yazıldığı hat levhaları da yer alır (Görsel 5.14). Namazda okunan "Salli Barik" duaları da Hz. Peygamber'e ve onun Ehlibeytine yönelik saygıyı ve sevgiyi ifade eder.

Görsel 5.14: *Ehlibeyt sevgisi toplumumuzda önemli bir yere sahiptir. (Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi/İstanbul)*

Müslümanların Hz. Peygamber'e ve Ehlibeytine duyduğu sevgi, İslam toplumunun temel değerlerinden birini oluşturur ve kültürel mirasımızın önemli bir parçasını teşkil eder.

Ehlibeyt denilince akla gelen isimlerden Hz. Ali'nin kültürümüzde müstesna bir yeri vardır (Görsel 5.15). Hz. Ali'ye duyulan ilgi Hz. Peygamber'in ona olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye olan sevgisini söz ve davranışlarıyla ifade etmiştir.[45] Hz. Ali'nin ilmi, cesareti, kahramanlıkları ve hikmetli davranışları Müslümanların ona olan sevgisini daha da pekiştirmiştir.[46]

Müslümanların Hz. Peygamber ve Ehlibeyt sevgisi, İslam toplumunun temel değerlerinden biri olmuş ve kültürel mirasımızın önemli bir parçası hâline gelmiştir.

Görsel 5.15: Ehlibeytten olan Hz. Ali'yi sevmek toplumumuzda önemli bir yere sahiptir. (Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi/ İstanbul)

Etkinlik-9

30 dk.

Adı	Konuşma Halkası
Amaç	Kültürümüzde Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini yorumlayabilme
Beceri	Yapılandırma

Yönerge

Aşağıda verilen aşamaları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde "Toplumda yer alan Hz. Peygamber ve Ehlibeyt sevgisi" hakkında konuşmak üzere arkadaşlarınızla bir halka oluşturunuz.
2. Konuşma sırasını belirleyecek bir nesne bulundurunuz. Sıranız geldiğinde konuyla ilgili düşüncenizi söyleyiniz.
3. Söz almak istemediğinizde "pas" diyerek sözü bir sonraki öğrenciye bırakınız.
4. Ortaya konan düşünceleri öğretmen rehberliğinde özetleyiniz.

Değerlendirme

Kültürümüzde Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisinin önemiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

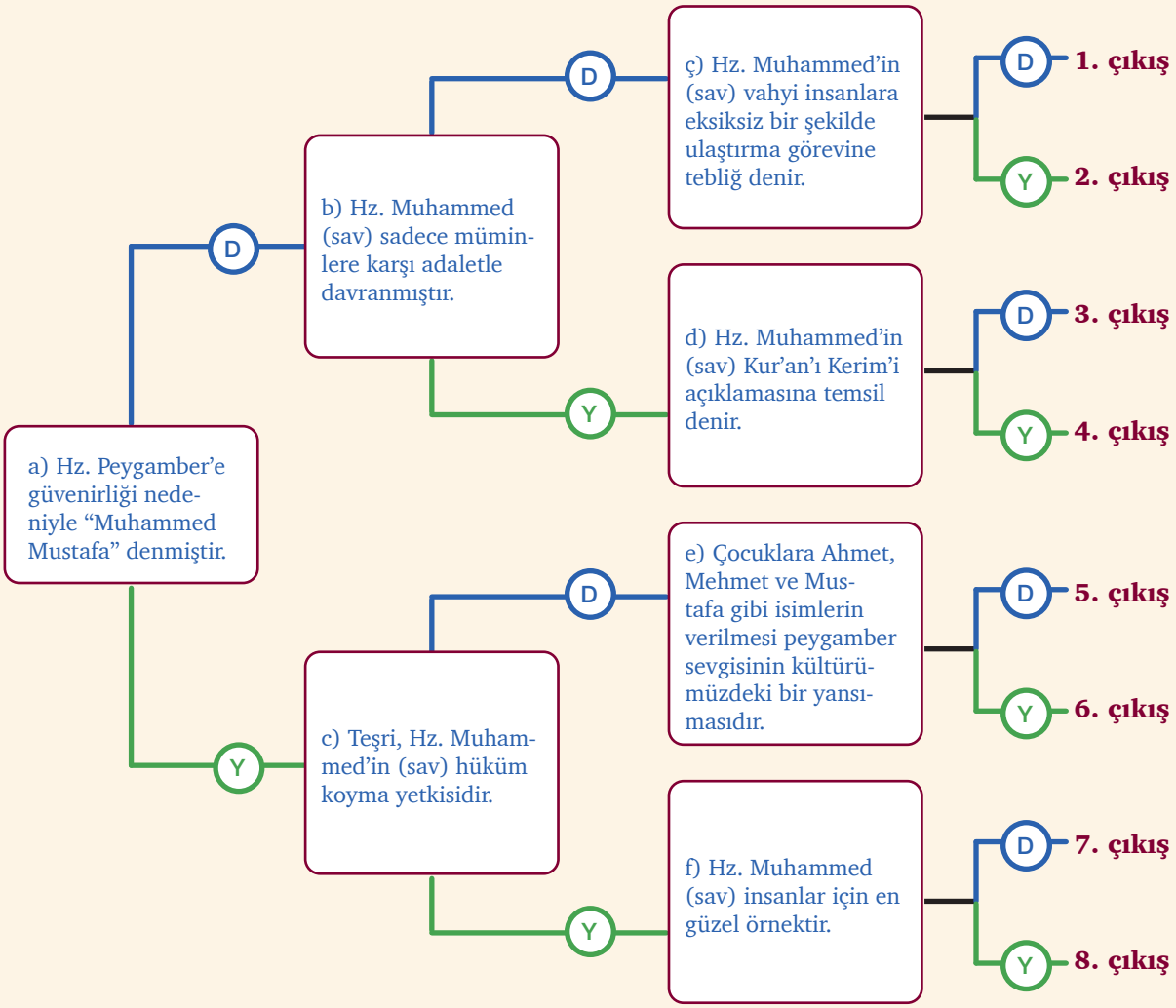

5.4. Kur'an'dan Mesajlar

Konuya Başlarken

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) çağıran bir davetçi olarak gönderilmesinden ne anlıyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-10

15 dk.

Adı	Grup Çalışması
Amaç	Ahzab suresinin 45 ve 46, Nahl suresinin 43 ve 44. ayetlerindeki mesajları özetleyebilme
Beceri	Özetleme, dijital okuryazarlık, iletişim
Malzemeler	Kur'an-ı Kerim meali, genel ağ bağlantısı olan cihaz

Yönerge

Aşağıda adımları verilen grup çalışmasını öğretmen rehberliğinde tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde dörder kişilik gruplara ayrılınız.

2. Kur'an-ı Kerim mealinden veya karekodla verilen genel ağ bağlantısından Ahzab suresinin 45 ve 46, Nahl suresinin 43 ve 44. ayetlerinin meal ve tefsirini okuyunuz.

3. Ayetleri inceleyerek ayetlerde geçen konuları belirleyiniz ve sınıflandırınız.

.....

.....

.....

4. Ayetlerden çıkardığınız mesajlar nelerdir? Yorumlayınız ve grup sözcüsü aracılığıyla arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Çalışmanızı karekodla verilen kontrol listesini doldurarak değerlendiriniz.

Ahzab Suresi 45 ve 46, Nahl Suresi 43 ve 44. ayetler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾

وَدَاعِيًا إِلَى اللّٰهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٦﴾

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

"Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah'ın izniyle kendi yoluna çağıran bir davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik." (Ahzab 33/45-46.)

Ahzab suresinin 45 ve 46. ayetlerinde Hz. Peygamber "tanık, müjdeci, uyarıcı, izniyle Allah'a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir ışık" olarak nitelendirilir. Hz. Peygamber iman edenleri ebedi mutlulukla müjdelemiş, inkâr ve isyan edenleri ise ilahi azapla uyarmıştır. Hz. Muhammed (sav); insanları Allah'a (cc) iman, ibadet ve itaat etmeye çağırmıştır. O, insanları aydınlatan bir nurdur ve onun nuru insanlığı kıyamete dek aydınlatacaktır.[47] İnsanın Allah (cc), yaratılış, ahiret, ibadet, helal ve haram gibi konulardaki bilgisi yeterli değildir. Bu konularda doğru bilgilere ulaşmanın yolu vahiydir. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberler, Allah'tan (cc) aldıkları vahyi insanlara iletmiştir. Peygamberlerden gelen çağrıya insanların bir kısmı kulak verirken bir kısmı da çeşitli bahanelerle karşı çıkmıştır.

وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوحِيٓ اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوٓا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۙ

"Senden önce de ancak kendilerine vahiy indirdiğimiz kişileri peygamber olarak gönderdik. Eğer bilmiyorsanız bilgi sahibi olanlara sorun." (Nahl 16/43.)

Nahl suresinin 43. ayeti, Mekke müşriklerinin Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini onun beşer olmasını öne sürerek inkâr etmeleri üzerine vahyedilmiştir. Bu ayette, Hz. Muhammed'den (sav) önce de başka peygamberler gönderildiği beyan edilir. Ayette Mekke müşrikleri vahiy ve peygamber konularında bilgi sahibi kimselere yönlendirilir.

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ ۜ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۝٤٤

"O peygamberleri apaçık delillerle ve kutsal metinlerle gönderdik. İnsanlara indirdiklerimizi kendilerine açıklaman için ve (ola ki üzerinde) düşünürler diye sana da uyarıcı kitabı indirdik." (Nahl 16/44.)

Nahl suresinin 44. ayetinde gönderilen bütün peygamberlerin delillerle ve kitaplarla desteklendiği belirtilir. Ayete göre Hz. Peygamber'in görevleri arasında vahyi insanlara tebliğ etmek ve açıklamak yer alır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin delili olması yanında insanların düşünüp ders alacakları ilahi bir kitap olduğu bildirilir.

Kontrol Noktası

Ahzab suresinin 45 ve 46, Nahl suresinin 43 ve 44. ayetleriyle ilgili

Öğrendiğim 3 şey 3

.....
.....
.....

Çalışmam gereken 2 kavram 2

.....
.....

Öğretmenime iletmek istediğim 1 soru veya konuyla ilgili 1 yorum 1

.....

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri kendi hatırlayacağınız şekilde kısaca bu alana not edebilirsiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zenginleştirme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için kare-kodu kullanabilirsiniz.

Destekleme ile ilgili e-içeriğe ulaşmak için kare-kodu kullanabilirsiniz.

Performans Görevi

Amaç	**Görev**
Kültürümüzde Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini yorumlayabilme	Bu çalışmadaki göreviniz kültürümüzdeki Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisine dair bilgileri ve bu bilgilere yönelik çıkarımlarınızı doğru bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir.
Beceriler • Sosyal Farkındalık • Kültür Okuryazarlığı • Yorumlama	**Süre** Hazırlık: Üç hafta Sınıf içi performans: 40 dakika

Ürün

Edebi metinlerden de yararlanarak Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisi konulu fanzin

Puanlama Yöntemi

Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu

Yönerge

- *Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisiyle ilgili eserler bulunuz. Bu eserler hadis, makale, şiir veya yazı olabilir.*
- *Bulduğunuz eserlerin içeriğini Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisi açısından inceleyiniz. Fanzininizde yer vermeye karar verdiğiniz içerikleri belirleyiniz ve gruplandırınız.*
- *Fanzininizi genel görünüm, düzen ve içerik olarak planlayınız.*
- *Oluşturduğunuz fanzini çizim ve görsellerle destekleyiniz.*
- *Oluşturduğunuz fanzini sınıfınıza sununuz.*
- *Dilbilgisi kurallarına uymaya dikkat ediniz.*

Değerlendirme Ölçütleri

- Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:
- Konu hakkında bilgi toplama: Hadis, TDV İslam Ansiklopedisi, edebi eserler ve makaleler eserler toplanmalı.
- İnceleme: Toplanan eserler konusuna göre incelenmeli.
- Yorumlama: Eserler yorumlanarak anlamlı bir bütün haline getirilmeli.
- Tasarım yapma: Oluşturulan fanzin çizim ve görsellerle desteklenmeli.
- Sunma: Hazırlanan fanzin açık ve anlaşılır bir dille sunulmalı.

Puanlama anahtarları

Dereceli puanlama anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

A) Verilen kavram haritasındaki boşlukları doldurunuz.

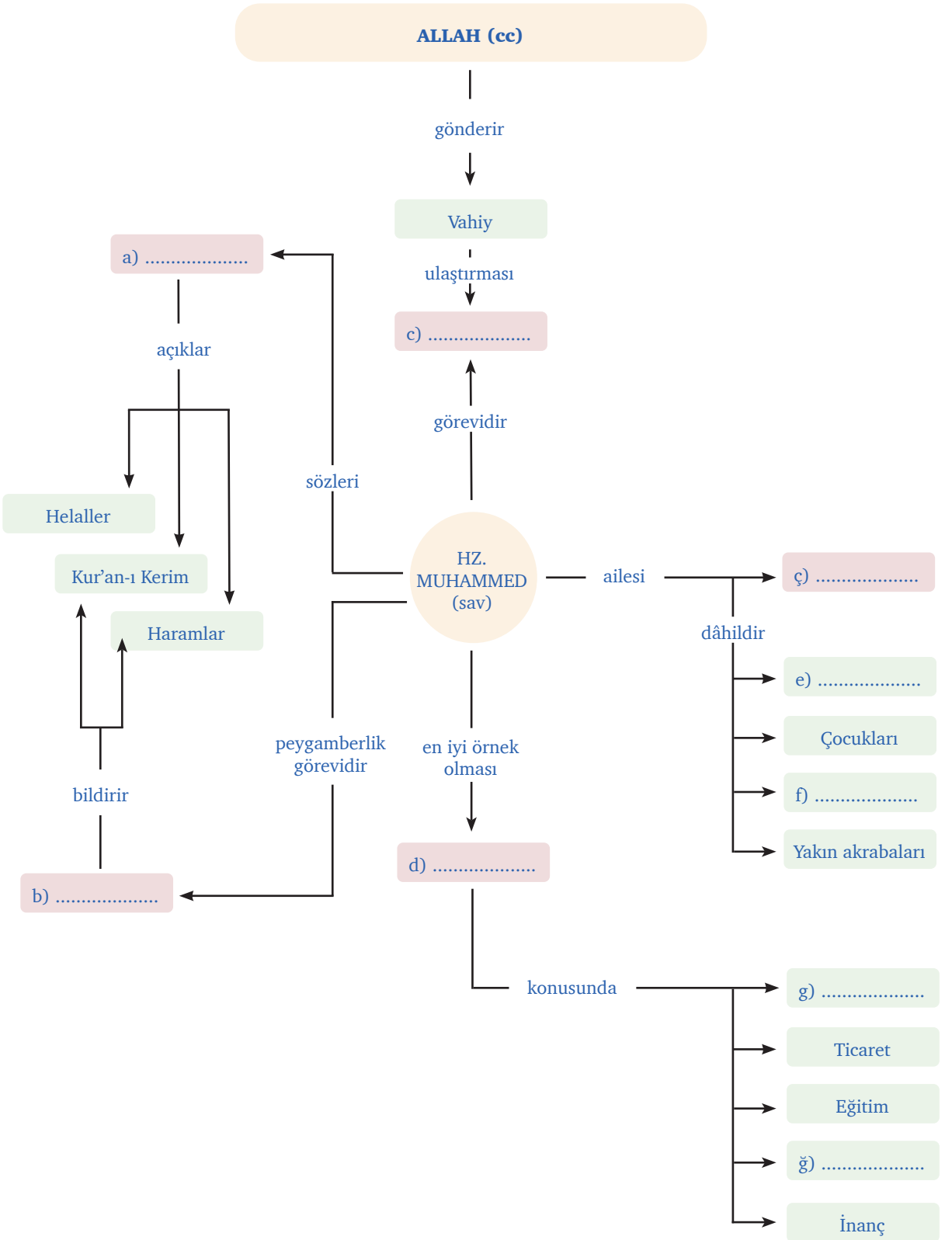

B) Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

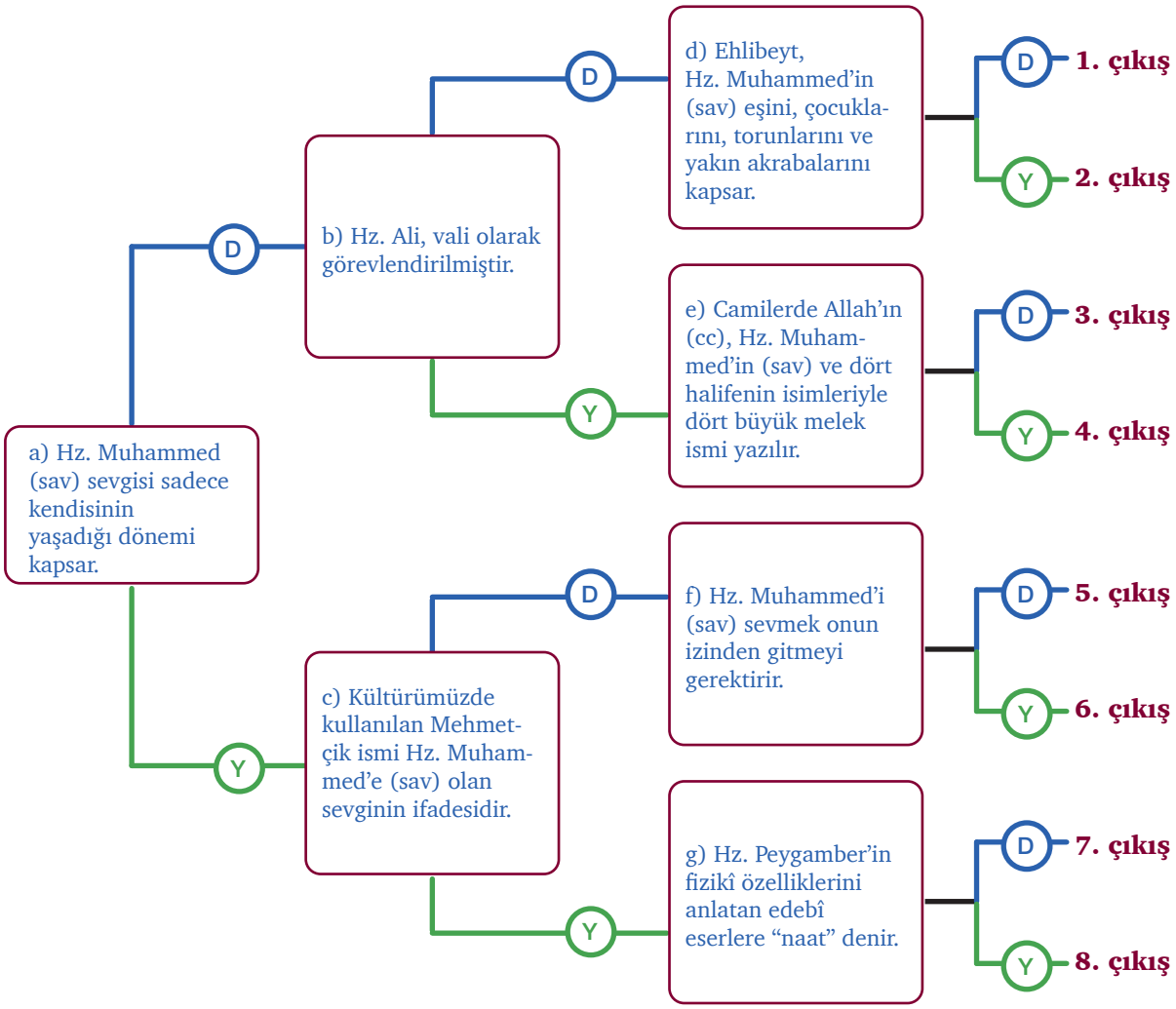

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Müşriklerin, "Ona (gökten) bir hazine indirilseydi veya onunla beraber bir melek gelseydi ya!..." (Hud 11/12) demelerinden ötürü Hz. Peygamber'in ruhu daraldığında ona sadece bir uyarıcı olduğu hatırlatılmıştır. Geçmiş peygamberleri sadece mucizeleri ile hatırlayan cahiliye toplumu, kendi içlerinden birinin risaletine "Bu ne biçim peygamber! (Bizim gibi) Yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor!..." (Furkan 25/7) diyerek karşı çıkmışlardır.

Bu paragrafta Hz. Muhammed'in (sav) hangi özelliği vurgulanmaktadır?

A) Güzel ahlakı
B) Beşerî yönü
C) İnsanüstü güçleri
D) Mucize göstermesi
E) Peygamberlik yönü

2. Konuşmacı: Hz. Muhammed (sav) ilahi vahiy doğrultusunda insanları bilgilendirip uyararak toplumların dönüşümüne öncülük etmiştir.
Dinleyici: Hz. Muhammed (sav) bu dönüşümü nasıl gerçekleştirmiştir?
Konuşmacı: Hz. Peygamber tebliğ görevinin yanında vahyin anlaşılması ve uygulanması hususunda da insanlara rol model olmuştur.
Dinleyici: Bu konuyla ilgili bir ayet söyleyebilir misiniz?
Konuşmacı: ...

Konuşmacının aşağıdaki ayetlerden hangisini söylemesi beklenir?

A) "Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, fakat o Allah'ın elçisidir ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilmektedir." (Ahzab 33/40)
B) "'Yahut da altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın. Bize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığına da asla inanmayız.' De ki: 'Rabbimi tenzih ederim. Ben, sadece beşer bir elçiyim.'" (İsra 17/93)
C) "Öyleyse artık inkârcılara boyun eğme, bu Kur'an'la onlara karşı bütün gücünle mücadeleni sürdür." (Furkan 25/52)
D) "İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki Resulullah'ta güzel bir örneklik vardır." (Ahzab 33/21)
E) "İçinizden kim Allah'a ve Resulüne itaat eder ve salih bir amel işlerse ona mükâfatını iki kat veririz. Biz ona bereketli bir rızık hazırlamışızdır." (Ahzab 33/31)

3.

GAZETE

"Kültürümüzde Ehlibeyt Sevgisi" konulu bir konferans düzenlendi.

"Ehlibeyt bütünleştirir, ayrıştırmaz."

Düzenlenen konferansta katılımcılara Ehlibeyt konusunda bilgi veren konuşmacı, "Ehlibeyt tüm Müslümanların ortak paydasıdır. Ehlibeyt bütünleştirir, ayrıştırmaz. Bu sebeple Ehlibeyti çocuklarımıza tanıtmak zorundayız. Bireyleri, toplumları şuurlu milletler seviyesine getiren ortak değerler ve ortak paydalar vardır. Bunların etrafında kenetlenen milletler, yıllarca hatta asırlarca yaşarlar ve o güzellikleri değerleriyle yaşatırlar." diye konuştu.

"Bizi güçlü yapan değerlerimizdir."

Konuşmacı sözlerini şöyle tamamladı: "Toplumsal değerlerimizden biri de Ehlibeyt sevgisidir. Bu; Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre ve Mevlana gibi şahsiyetlerin ırmağından çağlayıp bugünlere kadar gelen bir sevgidir. Kültürümüzde bunun çok güzel örnekleri vardır. Örneğin ... "

Bu kitap için yazılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu haber metninin devamı olamaz?

A) Ehlibeyt temalı pek çok eser vardır.
B) Türk askerine Mehmetçik adı verilir.
C) Muharrem ayında anma toplantıları yapılır.
D) Çocuklara Ehlibeytten kimselerin isimleri verilir.
E) Camilerdeki hat levhalarında Ehlibeytten isimler yazılıdır.

4. "Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah'ın izniyle kendi yoluna çağıran bir davetçi ve aydınlatıcı, bir kandil olarak gönderdik." (Ahzab 33/44-45)
"Senden önce de ancak kendilerine vahiy indirdiğimiz kişileri peygamber olarak gönderdik. Eğer bilmiyorsanız bilgi sahibi olanlara sorun. O peygamberleri apaçık delillerle ve kutsal metinlerle gönderdik. İnsanlara indirdiklerimizi kendilerine açıklaman için ve (ola ki üzerinde) düşünürler diye sana da uyarıcı kitabı indirdik." (Nahl 16/43-44)

Bu ayetlerden hareketle Hz. Muhammed'le (sav) ilgili

I. İnsani özelliklere sahiptir.
II. Kendisine kitap verilmiştir.
III. İnsanları doğru yola çağırır.
IV. Önceki peygamberlerin soyundandır.
V. Diğer ilahi kitaplar hakkında ayrıntılı bilgi sahibidir.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) II ve IV
D) IV ve V
E) II, III ve V

Ç) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

5. **Hz. Muhammed'in (sav) dürüstlüğü ve güvenilirliği sosyal ilişkilerini nasıl etkilemiştir? Yorumlayınız.**

6. **Müşrikler Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğine hangi gerekçelerle itiraz etmiştir? Yazınız.**

7. **Hz. Muhammed'i (sav) örnek alan bir kişinin davranışları nasıl olmalıdır? Betimleyiniz.**

8. **Toplumumuzda Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisini yansıtan kültürel unsurlar nelerdir? İki örnek veriniz.**

9. **Ahzab suresi 45 ve 46, Nahl suresi 44. ayetlerde Hz. Peygamber'in hangi görevlerinden bahsedilmiştir? Yazınız.**

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanabilirsiniz.

Sonnotlar

1 bk. İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı* (Ankara: DİB Yayınları, 2020), 21-31.
2 bk. Nebi Bozkurt - Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mekke", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/555-563.
3 bk. Hakkı Dursun Yıldız, "Arap", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yay.
4 bk. Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, 50-52.
5 bk. Kudret Büyükcoşkun, "Arabistan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/248-252.
6 Nahl 16/58-59.
7 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 56-66.
8 bk. "Cahiliye", *Temel İslam Ansiklopedisi*, ed. Tuncay Başoğlu (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019), 1/537-539.9 İsra 17/94-95.
9 İsra 17/94-95.
10 Enbiya 21/2-3.
11 Buhari, "Enbiya", 48.
12 Ahzab 33/40.
13 Buhari, "Menâkıb", 18.
14 Sürmeli vd., "nübüvvet", 287.
15 bk. İsmail Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, ed. İsmail Karagöz (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010), "Tebliğ", 639.
16 Maide 5/99.
17 Maide 5/67.
18 bk. Sürmeli vd., "beyan", 38.
19 Nahl 16/44.
20 bk. Karagöz vd., "Tebyin", 639.
21 Haşr 59/7.
22 Ebu Davud, "Harac", 31.
23 Ahzab 33/21.
24 Buhari, "Ezan", 18.
25 Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybani İbn Hanbel, *el-Müsned* (Ürdün: Beytü'l-Efkari'd-Düveliyye, 2005), 2/381.
26 İbn Hanbel, *el-Müsned*, 2/235, 238.
27 Araf 7/199.
28 Nisa 4/135.
29 Buhari, "Megazi", 53.
30 Tevbe 9/128.
31 Buhari, "Müsâkât" 9, "Mezâlim" 23, "Edeb" 27.
32 bk. Buhari, "İman", 22.
33 Enam 6/90.
34 Ahzab 33/21.
35 Malik b. Enes, 2000, "Kader", 3
36 Ahzab 33/21.
37 Sürmeli vd., "üsveyihasene", 374.
38 Al-i İmran 3/164.
39 Ebu Davud, "Salat", 26.
40 Buhari, "Ezan", 49.
41 bk. Mehmet Emin Özafşar vd. (ed.), *Hadislerle İslam* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015), 6/396.
42 bk. Mehmet Efendioğlu, "Sahabe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 35/491-500.
43 Al-i İmran 3/31.
44 Sürmeli vd., "ehlibeyt", 67.
45 bk. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/498-501.
46 bk. M. Yaşar Kandemir, "Ali", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/375-378.
47 bk. Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 3/393-394.
48 bk. Ebü'l-Fazl Muhammed b Mükerrem b Ali el-Ensârî İbn Manzur, Lisanü'l-Arab 3 (Beyrut: Dâru Sadır, 2020)

A-B-C-Ç

abd: 1. Kul. 2. İnsan. 3. Yüce Allah'ın yarattığı her şey, mahluk.

abit: 1. Kulluk eden, ibadet eden, Allah'ın (cc) emirlerini içtenlikle yerine getiren. 2. Bütün varlığıyla Allah'a (cc) yönelen, İslam dininin gereklerini gerçek anlamıyla yaşayan.

acizlik: güçsüz olmak, zayıflık.

adale: kemikleri ve eklemleri birbirine bağlayan, kasılabilir lifleriyle vücudun hareket etmesine yardımcı olan organ, kas.

adil: adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren; adaletli.

af: bir suç veya kusur işleyeni, hata yapanı bağışlama.

ahenk: bir bütünü oluşturan parçalar arasındaki uygunluk, uyum, düzen.

ahiret: insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Allah'a (cc) hesap vereceği yer; öbür dünya, öteki dünya.

aklıselim: 1. Sağduyu; hüküm ve kararlarında doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yetisi. 2. İnsanın doğru karar vermesini sağlayan, herhangi bir olumsuzluktan veya ortamın kötülüğünden etkilenmeyen, yaratılışındaki temizliği koruyan akıl.

alak: döllenmiş hücrenin ana rahminde tutunan, embriyo safhasından önceki hâli.

Alîm: "her şeyi bilen, kullarını her an gözetim altında tutan" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

âlim: 1. Bilgin, iyi bilen, bilgili. 2. Temel İslam bilgilerini aldıktan sonra belirli bir ilim dalında daha çok ilerleyip uzmanlaşan kimse.

amel: 1. Yapılan iş, eylem, fiil. 2. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.

amentü: 1. "İnandım, iman ettim." anlamında bir söz. 2. İslam dininin iman esaslarını ana hatlarıyla anlatan terim.

analiz: ögelerine ayırarak inceleme, çözümleme, tahlil.

anbean: 1. Her an. 2. Ara sıra. 3. Gittikçe.

ant olsun: bir işin yapılmasına veya yapılmamasına niyet edildiğinde söylenilen söz.

arasta: çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu bölüm.

arş: 1. Taht, çardak, cumba, çatı, dam, tavan, kubbe. 2. Hükümranlık, şan, şeref. 3. Bütün âlemi kuşatan, nasıl olduğunun bilinmesi insan aklının dışında kalan ve sadece Allah (cc) tarafından bilinen şey.

arz etmek: saygıyla anlatmak, bildirmek, ifade etmek.

ashab: 1. Arkadaş, dost, veli. 2. Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberi çok kısa bir süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

aşina: 1. Bildik, tanıdık. 2. Daha önceden bilinen şey.

azat etmek: serbest bırakmak, salıvermek.

batıl inanç: doğaüstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere, kehanetlere aşırı derecede bağlı boş inanç; batıl itikat.

bedesten: kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı çarşı.

cimri: elindeki imkânları kullanmaktan aşırı derecede kaçınan, her türlü sıkıntıya katlanarak mal biriktiren ve harcanması gereken yerde harcamayan; pinti, hasis.

D-E-F

davetçi: çağrıda bulunan kimse, çağrıcı.

diğerkâmlık: hiçbir çıkar gözetmeksizin başkalarını düşünme, onların menfaatlerini kendi menfaatlerinden üstün tutma, özgecilik.

dirayet: 1. İnce şeyleri kavrayış. 2. Zekâ. 3. Beceriklilik.

dürtü: bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen gerilim.

ebedi: 1. Sonsuz. 2. Ölümsüz.

ebeveyn: anne ve baba.

ecel: 1. Süre, belirlenmiş vakit. 2. Ölüm için belirlenen ve takdir edilen zaman. 3. Hayatın son bulması, ölüm vaktinin gelmesi.

embriyo: döllenmiş yumurtanın ana rahminde cenin olmadan önceki hali.

engin: ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, çok geniş.

erdem: 1. Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı; fazilet. 2. İnsanın ruhsal olgunluğu.

esmayıhüsna: 1. Allah'ın (cc) zatını, sıfatlarını ve fiillerini en güzel şekilde tanımlayan Allah'a (cc) ait güzel isimler. 2. Allah'ın (cc) yücelik ve aşkınlığını ifade eden, zikir ve dualarda kullanılan ve duaların kabul olmasına vesile olan, kalplere huzur veren Yüce Allah'ın isimleri.

estetik: güzellik duygusuyla ilgili, insanda güzellik duygusu uyandıran.

etnik: aynı ırk, dil veya kültürden olan, bir topluluğa ait.

ezelî: 1. Başlangıcı olmayan, öncesinde yokluk olmayan. 2. Evveli olmayan varlık, Allah.

faiz: 1. Fazlalık, artma, çoğalma, nema, riba. 2. Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen dinen uygun görülmeyen kazanç.

fal: geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma; bakı.

fani: ölümlü olan.

fanzin: genelde belirli bir konuyla ilgili yazı, fotoğraf, resim, karikatür vb. türlerden oluşan; kâr amacı taşımayan ve farklı yöntemlerle çoğaltılarak dağıtılan yayınlardır.

fazilet: 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve sonradan çalışma yoluyla geliştirip zenginleştirdiği güzel nitelikler.

fedakârlık: özverili olmak.

fıtrat: 1. Yokken var etme, yaratma. 2. İnsanın yaratılıştan sahip olduğu fiziki özellikler. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ahlak, huy, karakter, tabiat. 4. Allah'ın (cc), tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması.

fıtri: doğuştan gelen.

fütüvvet: 1. Kişinin, başkasının menfaatlerini kendisine tercih etmesi, fedakârlık. 2. On ikinci yüzyılın başlarından itibaren İslam ülkelerinde resmî bir devlet kurumu hâline gelen, manevi esaslara bağlı meslekî birlik, ahiliğe temel teşkil eden esnaf teşkilatı.

G-Ğ-H-I-İ-J

gayb: 1. Göz önünde olmayan, gözle görülmeyen, gizli olan, hazırda olmayan. 2. Akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı.

gazap: 1. Öfke, kızgınlık, hiddet. 2. İnsanlar arasındaki haksızlıklardan ötürü suçluları cezalandırması anlamında Allah'ın (cc) sıfatlarından biri.

gusül: 1. Yıkanma, temizlenme. 2. Cünüplük, hayız ve nifas gibi manevi kirlilikten kurtulmak için niyet ederek ağız ve burun içleri de dâhil hiçbir kuru yer kalmadan bütün vücudu yıkama, boy abdesti.

güdü: bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren herhangi bir güç; saik.

Hâdi: "insanlara doğru yolu gösteren, rehberlik eden, onların zihinlerini ve gönüllerini aydınlatarak hayır ve mutluluk veren" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.

halife: 1.Yeryüzünde hükmetmek üzere Allah'ın (cc) dünyaya gönderdiği Hz. Âdem. 2. Allah'ın (cc) emir ve yasaklarının muhatabı olan varlık, insan.

Halim: "insanlara güzel muamele yapan, onlara nazik ve şefkatli davranan, işledikleri suçlara hemen karşılık vermeyen, sabırlı ve temkinli olan, acele davranmayıp ileride olacak gelişmelere fırsat tanıyan" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

hanif: 1. Doğruya ve hakka bağlanan, gerçeğe dönen 2. Müslüman, muvahhit, Allah'ı birleyen, tevhit ehli. 3. Temiz, gusül abdesti alan, cünüplükten yıkanan. 4. Hac ibadetini yerine getiren, hacı. 5. Şirk ve sapıklığı hiçbir zaman iyi görmeyen, şirke meyletmeyen.6. Allah'ı birleyen, tevhit ehli. 7. Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhit inancını koruyan; Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın varlığına ve birliğine inanan kimse.

haram: 1. Yasaklanmış, koruluk, yasak bölge. 2. Dini bakımdan yasak olan, din kurallarına aykırı olan. 3. Dinen sorumluluk çağına ulaşmış herkese, Allah'ın yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.

has kılmak: 1. Özgülemek. 2. Birine veya bir şeye tahsis etmek, onun için yapmak.

hasenat: yararlı, iyi, güzel işler.

haslet: insanın yaratılışından gelen özellik, huy.

hayâ: utanma.

hayır: iyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım.

Hayy (el-Hayy): "varlığı devamlı olan, hayat sahibi, diri, her şeyin varlığı O'nun varlığına bağlı olan." anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

haz: 1. Bir şeyin insanda uyandırdığı hoşlanma duygusu. 2. Sürdürülmesi istenen ılımlı ve doygunluk veren coşku.

heba etmek: boşuna harcamak, ziyan etmek.

helal: 1. Dinî bakımdan kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey. 2. Dinin haram kılmadığı yollardan elde edilen kazanç.

hibe: bağış, bağışlama, bir şeyi karşılıksız verme, ihsan. 2. Hediye, sadaka. 3. Karşılıklı şart koşulmaksızın bir malın hayatta iken sahibi tarafından bir başkasına mülk edinmek amacıyla bağışlanması.

hidayet: 1. Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma. 2. Allah'ın (cc), insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması.

hikmet: 1. Bilgelik. 2. Gerçeği açıklayan, şüpheyi gideren kesin delil, kanıt. 2. İslam dinindeki hükümlerin konuluş amaçları.

hilye: Hz. Muhammed'in (sav) dış görünüşünü ve niteliklerini anlatan eser.

hitabet: Etkili söz söyleme sanatı.

huşu: 1. İtaat etme, boyun eğme, tevazu gösterme, alçak gönüllü olma. 2. Mutlak bir teslimiyetle Yüce Allah'ın isteklerini yerine getirme.

hüküm: 1. Karar verme, idare etme. 2. Bir şeyi yerli yerince ve sağlam yapma. 3. Allah'ın (cc), sorumluluk çağına gelmiş insanların inanç, ibadet, ahlak ve davranışlarına dair yapınız veya yapmayınız şeklindeki emirleri, yasakları. 4. İki farklı düşünce arasında, olumlu veya olumsuz yönde verilen karar. 5. Mahkemede hâkimin verdiği karar, mahkeme kararları.

hükümdar: padişah, kral, hakan gibi taht sahibi devlet başkanı; yabgu.

hürmet: bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, saygı.

ırkçılık: insanların toplumsal özelliklerini biyolojik, ırksal özelliklerine indirgeyerek bir ırkın başka ırklara üstün olduğunu öne süren öğreti; rasizm.

ibadet: 1. Boyun eğme, itaat etme, saygı duyma. 2. Kulluk etme, tapınma. 3. Ululama, övme, yüceltme. 4. Allah'ın (cc) insanlara emrettiği ve insanların da Allah'a (cc) karşı yapmakla yükümlü oldukları tüm davranışlar.

idrak: 1. Anlayış. 2. Bir zamana veya olaya erişme. 3. Algılama

ihsan: 1. İyilik etme, iyi ve güzel davranma, güzel yapma, bağışlama, bağışta bulunma, ikram etme. 2. İnsanın, kendisinin Allah'ın (cc) huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesi.

ilahî: . Allah'a (cc) ait, Allah'la (cc) ilgili. 2. Rabbim! Ey Allah'ım! anlamında dua ve yakarma sözü.

ilham: 1. Esin. 2. Allah (cc) tarafından peygamberlerin ve seçkin kulların gönlüne verilen ilahi düşünce veya duygu.

ilke: temel düşünce, temel bilgi, temel esas, umde, prensip.

infak: 1. Tükenme, tamamlanma, bitirme, son bulma, yoksul düşme. 2. Karşılıksız yardım, sadaka verme.

inkâr: 1. Gizleme, saklama. 2. Reddetme, tanımama, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.3. Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul etmeme. 4. Allah'ın (cc) buyruklarından birini veya tamamını reddetme.

irade: 1. Seçme, tercih etme, isteme, dileme, arzu etme, meyletme, karar verme. 2. Aklın düşünüp karar vermesi, yapılması veya yapılmaması eşit olan çeşitli davranışlardan birini beğenip tercih etmesi. 3. Allah'ın (cc) dilemesi, arzu etmesi, tercih etmesi ve dilediğini yerine getirmesi anlamlarında Allah'ın (cc) sıfatlarından biri.

israf: saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapma, ölçüyü aşma ve aşırılık yapmak suretiyle sahip olduğu nimetleri gereksiz yere tüketme.

istiğfar: insanın yapmış olduğu güzel işleri az görüp onları artırma çabası, ahirette azap görmesine neden olacak kötü amellerden kaçınması ve günahların çirkinliğini fark ettikten sonra Allah'tan (cc) bağışlanma dileğinde bulunması.

istikrar: aynı kararda olma, aynı biçimde sürme, bir düzende devam etme, kararlılık.

itibar etmek: önem ve kıymet vermek, dikkate almak.

itikaf: ibadete açık olan bir mescitte, kişinin Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için ramazanın son on gününde ibadet niyetiyle kalması.

K-L

Kâbe: Mekke'de Mescidiharam'ın ortasında bulunan ve Müslümanların kıblesi olan yeryüzündeki ilk mescit.

kabile: aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan topluluk.

kandil: içinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı; yağ kandili.

karzıhasen: 1. Güzel bir biçimde borç verme. 2. Hiçbir kişisel kazanç veya çıkar gözetmeksizin, ihtiyaç sahibi kişilere Allah (cc) rızası için verilen borç, karşılıksız verilen para.

kayırmak: birine haksız yere kolaylıklar sağlamak; iltimas etmek.

Kayyum: "Varlığının başlangıcı ve sonu olmayıp varlığı kendinden olan, tüm evrenin varlığını sürdürmesi onun varlığına bağlı bulunan, bütün yaratılmışları dilediği gibi idare eden, her şeyin gözetimini üzerine alan, yok olmayan." anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

kemal: bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olma durumu, mükemmellik, tamlık.

kerem: lütuf, iyilik, merhamet, ihsan.

keşif: 1. Gizli olan bir şey hakkında geniş bilgi edinme. 2. Açık bir delil olmadığı hâlde bir şeyin varlığını, ne olduğunu veya ne olacağını duygu yoluyla anlamak.

kıssa: Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli olaylar.

kibir: 1. Büyüklenme, büyüklük taslama, kendini üstün görme, böbürlenme. 2. Kişinin, yaratılış amacını ve varlığının özünü kavrayamayarak kendini büyük görüp başkalarını küçük görmesi. 3. Kişinin sahip olmadığı özelliklerle övünerek kendini olduğundan farklı göstermeye çalışması ve başkalarını aşağılaması.

konum: bir kimsenin veya bir şeyin bir yerdeki durumu veya duruş biçimi; pozisyon.

köle: 1. Esir, tutsak, bende. 2. Hukuki, sosyal ve iktisadi birçok hakkı başkasının denetimi altında olan savaş esiri.

körfez: karanın içine sokulmuş deniz parçası; haliç.

kudret: "her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi" anlamında Allah'ın (cc) sıfatlarından biri.

kumar: para karşılığı oynanan ve İslam'da haram kılınan şans ve talih oyunlarına verilen ad.

kutsi: Hz. Peygamber'in Kur'an-ı Kerim dışında Allah'a (cc) dayandırarak söylediği hadisler.

kültürel miras: önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserlere verilen genel bir isim.

lehçe: bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu.

lütufkâr: ihsan eden, kerem sahibi (kimse), cömert.

M-N

mabut: kendisine ibadet edilen, tapınılan varlık, ilah, rab. 2. İbadet edilmeye layık olan tek varlık, Allah (cc).

mağfiret: Allah'ın (cc), içtenlikle tövbe eden ve hatasını kabul edip bir daha günah işlememe konusunda kendisine söz veren kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.

mahiyet: nitelik, öz, asıl, esas; özlük, vasıf, içerik.

makale: bir fikri ve görüşü savunmak, desteklemek veya bilgi vermek amacıyla yazılıp gazete, dergi vb. yayın organlarında yayımlanan yazı.

malik: bir şeye sahip olan kimse.

maruz: bir olayın, bir durumun etkisinde veya bir olay veya durumla karşı karşıya bulunan.

mazlum: haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.

meal: 1. Anlam, kavram, mefhum. 2. Arapçadan kelime kelime çevirmeksizin, asıl anlatılmak istenileni ifade ederek yapılan Kur'an çevirilerinin ortak adı.

mensup: bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e bağlı kimse.

merhamet: bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma.

meziyet: bir kişiyi veya nesneyi benzerinden üstün gösteren nitelik.

mikro âlem: ancak mikroskoplarla görebildiğimiz varlıkların dünyası.

muamelat: 1. Muameleler, işler, ameller. 2. İslam fıkhının; insanların birbirleriyle veya bireyin toplumla yahut da toplumların birbirleriyle olan hukuki, idari, mali, iktisadi ve beşerî ilişkilerini düzenleyen bölümü.

muhakeme: bir konuyu dikkatle inceleme, iyice düşünme, akıl süzgecinden geçirerek karar verme.

Muharrem ayı: Hz. Peygamber'in hicretini esas alan ay takviminin birinci ayı.

muhteva: içerik.

musibet: ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.

mutlak: herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız.

mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu, kutlu, feyizli.

müjdeci: sevindirici, göze aydınlık, gönle sevinç verici.

mükellef: 1. Sorumluluk ve yükümlülük taşıyan kişi. 2. Akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın.

mürüvvet: 1. Mertlik, yiğitlik, cömertlik, iyilikseverlik, insanlık. 2. İnsanlığın gereği olan şeyleri yapma, güzellik ve hayır ile ilgili şeyleri alma, insan onuruna yakışmayacak söz ve davranışlardan sakınma. 3. Dinin, aklın ve örfün kabul ettiği şeyleri yapmaya teşvik eden manevi güç. 4. Güzel işleri kabul, çirkin şeyleri terk etme.

müsriflik: saçıp savurma, savurganlık etme, harcamada ölçüyü kaçırma, tutumsuz olma durumu.

müstesna: başkalarından farklı olan, seçilmiş, seçkin, üstün (kimse veya şey).

müşahede: gözlem sonucunda varılan görüş, kanaat, teşhis.

müşrik: Allah'a (cc) ortak, yardımcı ve eş koşan kimse.

müttaki: korunan, sakınan, çekinen, takvalı, dinî konularda bilinçli, şuurlu kimse.

nebi: 1. Elçi, peygamber, resul. 2. Allah'ın (cc) kendisine vahyettiği şeyleri öğrenip onu olduğu gibi insanlara aktaran, onları vahye inanmaya ve itaat etmeye çağıran peygamber.

nefsani: canlı olmanın gerektirdiği arzularla ilgili, bedene ait olan maddî isteklere, nefse ait.

nesep: soy, baba tarafından soy, nesil, silsile, akrabalık.

nesnel: öznenin dışında zihin ve şuurdan ayrı olana ait, objektif.

nezaket: başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma; naziklik.

nitelemek: bir şeyin ya da kimsenin temel özelliklerini ve onun diğer şeylerden ayırt edilmesini sağlayan özelliklerini belirtme.

niyaz: bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, dua.

nizam: bir bütünün parçaları arasındaki ölçülülük, uygunluk, ahenk.

nutfe: neslin devamını sağlayan erkeklik tohumu, sperm.

O-Ö-P-R

olgu: 1. Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç. 2. Varlığı deneyle kanıtlanmış şey.

putperest: puta tapan, şirk ve küfür içinde bocalayan kimse.

Rahîm: "yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahirette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

Rahman: "dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, mümin kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan" anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

resul: Allah (cc) tarafından kendisine yeni bir kitap verilen, insanları hak dine çağırmakla, dinî ve toplumsal hayatı Allah'ın (cc) emirlerine göre düzenlemekle görevli olan peygamber, nebi, Allah'ın (cc) elçisi.

riayet: 1. Uyma. 2. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme.

risalet: Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

riya: 1. Gösteriş, iki yüzlülük, sahtekârlık, özü sözü bir olmama. 2. İnsanlar arasında şöhret, çıkar sağlama veya manevi bir konum elde etme amacıyla gösteriş için ibadet veya iş yapma.

S-Ş

safha: bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale.

safiyet: maddi veya manevi anlamda saf ve temiz olma durumu, temizlik, arılık.

sahabi: 1. Arkadaş, dost, veli. 2. Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberi çok kısa bir süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

salat: namaz kılmak, dua etmek ve yüceltmek.

salavat: 'Allah'ın (cc) rahmeti ve bereketi, Hz. Muhammed'in, ailesinin ve ona iman edenlerin üzerine olsun.' anlamında 'Allahümme salli ala Muhammedin ve ala âli Muhammed' biçimindeki dua cümlesi.

salih: 1. İyi, hayırlı, faydalı, güzel. 2. Dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, sorumluluk bilinci taşıyan, inancı ile amelleri arasında uygunluk bulunan samimi mümin.

salih amel: 1. İyi, güzel, yararlı iş ve davranış. 2. Dayanaklarını Kur'an-ı Kerim ve sünnetten alan, Allah'ın (cc) rızasını kazanmak niyetiyle yapılan tüm güzel davranışlar, ibadetler ve insanlığın faydasına yapılan işler.

salim: sağlam, sağlıklı, sıhhatli.

Samet: "doğmayan, doğurmayan, dengi olmayan, yemeyen, içmeyen, yaratılmışların hiçbirine benzemeyen, hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve varlığının devamı kendisine bağlı bulunan, tüm var olanların başvurup yardım dileyeceği tek varlık." anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

selamet: tehlikeden uzak olma, güvenlik, esenlik, kurtuluş.

selim akıl: 1. Sağduyu, hüküm ve kararlarında doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yetisi. 2. İnsanın doğru karar vermesini sağlayan, herhangi bir olumsuzluktan veya ortamın kötülüğünden etkilenmeyen, yaratılışındaki temizliği koruyan akıl.

senaryo: tiyatro oyunu, piyes, film, dizi film vb. eserlerin sahnelerini ve akışını gösteren yazılı metin.

sentez: 1. Birkaç şeyi bir bütün meydana getirecek şekilde birleştirme. 2. Birbiriyle ilgili fikir ve düşünceleri aralarında bir bağ kurarak bir bütün hâline koyma.

sezgi: açık bir delil olmadığı hâlde bir şeyin varlığını, ne olduğunu veya ne olacağını duygu yoluyla anlama.

soy sop: bütün soy, hısım ve akrabalar.

söyleşi: belli bir konuda alanla ilgili kişilerin katıldığı bilgilendirme toplantısı. Bir bilim veya sanat konusunu, konuşmayı andıran biçimde inceleyerek anlatan edebiyat türü; sohbet.

statü: bir kimsenin, bir kurum veya bir toplum içindeki durumu.

sûr: kıyametin kopmasını ve kıyamet koptuktan sonra yeniden dirilmeyi duyurmak için İsrafil adlı melek tarafından üflenilecek bir boru.

şefkat: koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

şiir: zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi; manzume, nazım.

şive: bir dilin bir bölge halkına, yabancı bir millete veya etnik gruba has söyleniş biçimi, konuşma tarzı, aksan.

T-U-Ü

taassup: 1. Bağnazlık, aşırı taraftarlık, tutuculuk, körü körüne bağlılık, fanatizm. 2. Herhangi fikri, siyasi veya sosyal olayın çözümü ve açıklamasıyla ilgili bir düşünceyi tek doğru kabul edip karşı görüşte olan insanların düşüncelerine değer vermeme; anlayıp dinlemeden inkâr etme, kendi görüşlerini başkalarına kabul ettirmek için baskı yapma.

tanık: gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse; şahit.

tatmin: istenen bir şeyin gerçekleşmesini sağlama, gönül doygunluğuna erme; doyum, doygunluk.

teala: Allah'ın (cc) yüceliğini belirtmek için isimlerinden hemen sonra bir sıfat gibi kullanılan "yüce, ulu " anlamlarına gelen övgü sözü.

tefekkür: 1. Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma. 2. Var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışma ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması, derin.

tenzih: Allah'ı (cc), şanına ve zatına layık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma; yaratılmışlara ait olan her türlü eksikliği Allah'a (cc) yakıştırmama.

tevazu: alçak gönüllülük, kibirlenmeme, yumuşak huylu ve mütevazı olma.

teveccüh: bir yana doğru yönelme, yüzünü çevirme.

tevhit inancı: 1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma. 2. Allah'ı (cc) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah (cc) için yapma.

tezahür: ortaya çıkma, görünme, belirti.

tonoz: bir kemerin yarım silindir biçiminde aralıksız devamı ile meydana gelen tavan örtüsü.

tövbe: 1. Dönüş, günahtan pişmanlık, günahı terk etme, vazgeçme, istiğfar. 2. İnsanın, bilerek veya bilmeyerek yaptığı hata, kusur, büyük ve küçük günahlarından dolayı pişman olup bir daha aynı günahları yapmamaya karar vererek vazgeçmesi.

tutum: tutulan yol, tavır.

ubudiyet: 1. Kulluk, itaat, boyun eğme, ibadet etme, aşırı bağlılık. 2. Allah'ın (cc) rızasını elde edebilmek için emirlerini içtenlikle yerine getirip yasaklarından kaçınma.

unsur: öge. Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça. Başka şeylerin kendisinden türediği ilke.

usul: belli bir sonuca erişmek için belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.

ümmet: din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V-Y-Z

vahiy: 1. Gizli konuşma, fısıldama, ilham etme, ima ve işaret etme, ortaya çıkarma. 2. Peygamberler aracılığıyla insanlara hangi ilkelere yönelmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahî bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

vakar: 1. Ağırbaşlılık, heybet, ciddiyet. 2. Onur, haysiyet, izzet ve şeref. İnsanın, kişiliğini koruyup şahsiyetini zedeleyecek her türlü davranıştan sakınması.

vakıf: dince uygun görülen taşınan veya taşınmaz maldan faydalanma hakkını, bu malı satmayı veya mülkiyetini devretmeyi yasaklama koşuluyla, Allah'ın (cc) rızasını umarak toplumun kullanımına veren hayır kurumu.

vecibe: Çok gerekli ve şart olan şey, borç hükmünde olan görev, yapılması mecburi iş.

veri: gözlem ve deneye dayalı araştırmanın sonuçları.

yağma: birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması; talan.

yüce: nicelik, nitelik, erdem vb. bakımlardan en üstün olan.

zafiyet: herhangi bir şey veya durum karşısında gösterilen zayıflık.

zan: ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı.

zikir: 1. Anma, hatırlama. 2. Öğüt, nasihat, vaaz. 3. Allah'ı (cc) anmak amacıyla yapılan ve söylenen ibadet, tespih ve övgü sözleri.

zina: nikâh bağı bulunmayan erkek ve kadın arasındaki cinsel ilişki.

Cevap Anahtarları

Kaynakça

"Allah". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/274. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019.

Asya, Arif Nihat. *Duâlar ve Âminler*. İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1976.

Birışık, Abdulhamit. "Kur'an". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Bozkurt, Nebi - Küçükaşçı, Mustafa Sabri. "Mekke". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/555-563. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. *Sahih-i Buhari*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Büyükcoşkun, Kudret. "Arabistan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/248-252. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

"Cahiliye". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/537-539. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019.

Çobanoğlu, Ahmet Vefa. "Dua Kubbesi". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 9/539. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Çağrıcı, Mustafa. "Sâlih". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/31-32. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Ebü'l-Fazl Muhammed b Mükerrem b Ali el-Ensârî İbn Manzur, Lisanü'l-Arab 3 (Beyrut: Dâru Sadır, 2020)

Efendioğlu, Mehmet. "Sahabe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/491-500. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Fayda, Mustafa. "Bedevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/311-317. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Hâkim, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah en-Neysabüri. *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*. ed. Hamdi ed-Demirdâş Muhammed. Mekke: el-Mektebetü'l-Asriyye, 2000.

Işık, Emin. "Bakara Sûresi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 4/526-529. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

İbn Ebu Şeybe, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrahim. *el-Musannef*. ed. Habiburrahman el-A'zam. Beyrut: el-Mektebü'l-İslami, 1983.

İbn Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybani. *el-Müsned*. Ürdün: Beytü'l-Efkari'd-Düveliyye, 2005.

İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebel el-Kazvini. *Sünen-i İbn Mace*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

İbn Manzur, Ebü'l-Fazl Muhammed b Mükerrem b Ali el-Ensârî, Lisanü'l-Arab 3 (Beyrut: Dâru Sadır, 2020)

"İhlas". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 4/261-263. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019.

Kandemir, M. Yaşar. "Ali". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/375-378. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Karagöz, İsmail vd. *Dinî Kavramlar Sözlüğü*. ed. İsmail Karagöz. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010.

Karagöz, İsmail. *Esma-i Hüsna*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.

Karaman, Hayrettin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.

Kazıcı, Ziya. "Ahîlik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/540-542. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Kur'an Yolu Meali. çev. Hayrettin KARAMAN vd. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2023.

Malik b. Enes, Ebu Abdullah el-Asbahi el-Himyeri. *Muvatta-i Malik*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Mevlana, Celaleddin Rumi. *Mesnevi*. çev. Şefik Can. İstanbul: Ötüken Yayınevi, 2020.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Ortaöğretim Öğretim Programı (9, 1O, 11 ve 12. Sınıf). Ankara: 2024.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni. Ankara: 2024.

Mustafa Öz. "Ehl-i Beyt". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/498-501. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisabüri Müslim b. el-Haccac. *Sahih-i Müslim*. ed. Salih b. Abdulaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Nesai, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb. *Sünen-i Nesai*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslam*. 7 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2015.

Özervarlı, M. Sait. "Melek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/40-42. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Sarıçam, İbrahim. *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021.

Sinanoğlu, Mustafa. "İbadet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/233-235. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: MEB Yayınları, 2009.

"Takva". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 7/516-520. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019.

"Teklif". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/77-80. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Yayınları, 2019.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemi. *Sünen-i Tirmizi*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Topaloğlu, Bekir. "Âhiret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/543-548. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Kader". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/58-63. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Kelâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/194-196. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Peygamber". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/257-262. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. 6 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.

Yıldız, Hakkı Dursun. "Arap". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/272-276. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Bu kitabın kaynak gösteriminde İsnad Atıf Sistemi 2. Edisyon'dan yararlanılmıştır.

Görsel Kaynakça

TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE
KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elazığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
Km
ROMANYA
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
BULGARİSTAN
KARADENİZ
GÜRCİSTAN
YUNANİSTAN
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
EGE DENİZİ
İRAN
SURİYE
IRAK
AKDENİZ
LİBYA
MISIR
İSRAİL
LÜBNAN
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
KUZEY KIBRIS
TÜRK CUMHURİYETİ
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
MARMARA DENİZİ
Bükreş
Sofya
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
Kocaeli
Yalova
Sakarya
Düzce
Bolu
Bartın
Zonguldak
Karabük
Kastamonu
Sinop
Samsun
Amasya
Çankırı
Çorum
Tokat
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Erivan
Tiflis
Iğdır
Ağrı
Erzurum
Gümüşhane
Bayburt
Erzincan
Tunceli
Bingöl
Muş
Van
Bitlis
Elazığ
Malatya
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkâri
Mardin
Adıyaman
Kahramanmaraş
Gaziantep
Şanlıurfa
Kilis
Osmaniye
Adana
Hatay
Mersin
Karaman
Niğde
Konya
Aksaray
Nevşehir
Kayseri
Kırşehir
Yozgat
Kırıkkale
Ankara
Eskişehir
Bilecik
Bursa
Çanakkale
Gökçeada
Bozcaada
Balıkesir
Kütahya
Afyonkarahisar
Uşak
Manisa
İzmir
Aydın
Denizli
Burdur
Isparta
Antalya
Muğla
Atina
Beyrut
Şam
Tel Aviv
Bağdat
Tuz Gölü
Van Gölü
Urumiye Gölü
Tuna N.
Meriç N.
Sakarya N.
Kızılırmak N.
Yeşilırmak N.
Çoruh N.
Kura N.
Aras N.
Fırat N.
Dicle N.
Çeyhan N.
Seyhan N.
Göksu N.
Gediz N.
Bakırçay N.
Küçük Menderes N.
Büyük Menderes N.
Süveyş K.
Nil N.
Sıvı N.
Kızılırmak N.
Aras N.
Dicle N.
Fırat N.
Çeyhan N.
Seyhan N.
Göksu N.
Sıvı N.
Kura N.
Meriç N.
Tuna N.
Büyük Menderes N.
Küçük Menderes N.
Gediz N.
Bakırçay N.
Sakarya N.
Nil N.
Süveyş K.
22° 24° 26° 28° 30° 32° 34° 36° 38° 40° 42° 44° 46° 48° 50°
44° 42° 40° 38° 36° 34° 32°

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1,000 1,500 2,000 Km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İS
KARADAĞ KD
KOSOVA KS
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SR
RUSYA FEDERASYONU
KAZAKİSTAN
TÜRKİYE
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZİSTAN
TACİKİSTAN
AZERBAYCAN
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
HİNDİSTAN
PAKİSTAN
AFGANİSTAN
İRAN
IRAK
SURİYE
SUUDİ ARABİSTAN
YEMEN
UMMAN
KATAR
KUVEYT
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
BANGLADEŞ
MISIR
LİBYA
SUDAN
ÇAD
NİJER
CEZAYİR
TUNUS
FAS
İSPANYA
PORTEKİZ
FRANSA
İTALYA
ALMANYA
POLONYA
BELARUS
UKRAYNA
MOLDOVA
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
GÜRCİSTAN
NORVEÇ
İSVEÇ
FİNLANDİYA
DANİMARKA
HOLLANDA
BİRLEŞİK KRALLIK
İRLANDA
İZLANDA
ÜRDÜN
FİLİSTİN
Barents Denizi
Kara Denizi
Norveç Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Denizi
Manş Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Kızıldeniz
Umman Denizi
Yemen Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Tiren Denizi
Adriyatik Denizi
Cebelitarık B.
Moskova
Astana
Bişkek
Taşkent
Aşkabat
Duşanbe
Kâbil
İslamabad
Yeni Delhi
Ankara
Bakü
Tahran
Bağdat
Şam
Kahire
Riyad
Doha
Muskat
Ulanbator
Pekin
Kiev
Varşova
Berlin
Paris
Madrid
Lizbon
Oslo
Stockholm
Helsinki
Trablus
Tunus
Sana
Dakka
Aral G.
Balkaş G.
Baykal G.
Lena N.
Ob N.
İrtiş N.
Volga N.
Ural N.
Don N.
Yenisey N.
İndigirka N.
Hotan N.
Ganj N.
İndus N.
Nil N.
Fırat N.

Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

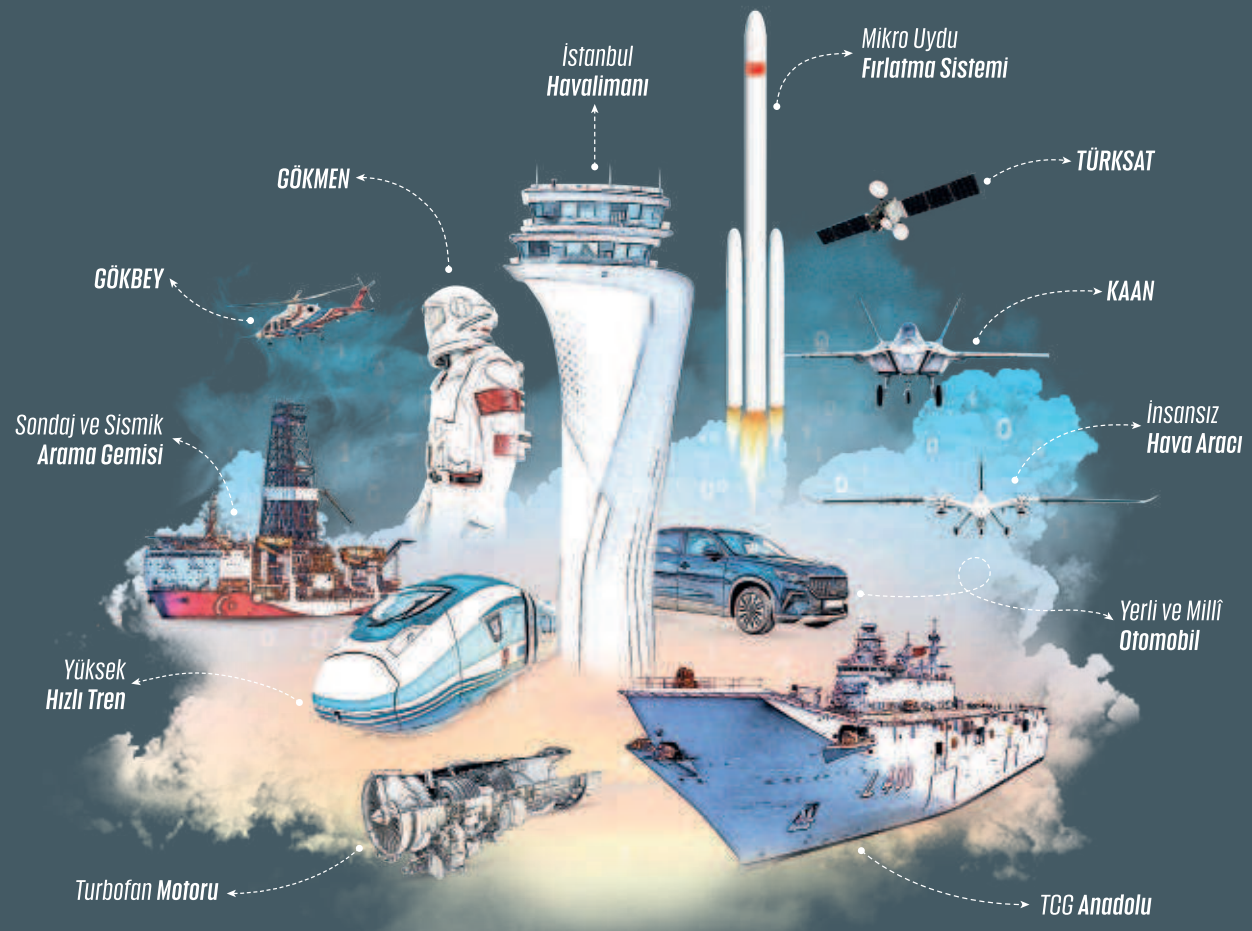

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.